

Életmesék a Kárpát-medencéből I.

Szülők, nagyszülők, dédszülők igaz történetei

Amikor kicsi voltál – Amikor kicsi voltam

Életmesék

a Kárpát-medencéből I.

Szülők, nagyszülők, dédszülők igaz történetei

Amikor kicsi voltál – Amikor kicsi voltam

Mosolyvirág

Nagycsaládosok Debreceni Egyesülete

Debrecen, 2013

ISBN 978-963-08-6452-7

Bevezetés

„Az a dolgom, hogy hidat építsek a múlt és a jövő között. És hogy ennek a pilléreibe beleépítsek mindent, amit a múltból a jövőbe átvinni érdemes.”

Wass Albert

Kedves Olvasó!

Szeretettel köszöntünk a Mosolyvirág Nagycsaládosok Debreceni Egyesülete nevében!

Öt évvel ezelőtt hirdettük meg először „Életmese” pályázatunkat. Szülőkről, nagyszülőkről, dédszülekről szóló igaz történeteket vártunk minden korosztálytól. Az évek során, miként a vízbe dobott kavics egyre szélesedő hulláma, úgy gyarapodott pályázóink száma, írási kedve, és szélesedett pályázatunk területi kiterjedése. Két éve bővítettük pályázóink kérésére a kismamák, kispapák visszaemlékezéseivel, azaz gyermekeik felcseperedését elmesélő vidám-, kedves történetekkel a témakört. Egyesületünk egyik fő törekvése, hogy példát mutasson társadalmunk minden rétegének, mennyire fontos napjainkban a családok, nemzedékek összetartása a történelmi Magyarország területén is.

Az idén felhívásunkra több száz pályamunka érkezett határainkon innen és túlról. Így a beérkezett hatalmas mennyiségű írásnak csak töredékét, ill. rövid részleteit tudjuk megjeleníteni. A zsűri tagjai szívvel-lélekkel válogatták ki a legjobbakat. Egyesületi forrásainknak, és nemes céljainkat támogatóknak köszönhetően az idén két kötetben jelennek meg a legkiválóbb munkák. Olvassák szeretettel és nyitott szívvel ezeket a családi történeteket, melyek olykor könnyeket, máskor mosolyt varázsolnak arcunkra, és tanítanak minket korunktól függetlenül.

Öt évvel ezelőtti ötletünk, mint kis patak végigcsorogva sok-sok emberi életen-lelken, mára széles folyóvá duzzadt. Ahogyan egykoron a Pannon-tenger megtöltötte a Kárpát-medencét, úgy tölti ki pályázatunk is a magyar családok lelkét. Kívánjuk, hogy törekvésünk a családok erősítéséért és a magyarságnak megőrzéséért eredményes, és hosszú éveken át tartó legyen!

Ebben az esztendőben Kövér László Házelnök Úr lett kötetünk fővédnöke. Ez megerősít bennünket abban, hogy a családok összetartozása nagy kincs, olyan érték, mely méltó minden hivatalos és civil szervezet támogatására.

De beszéljenek helyettünk az „Élet meséi”!

Radnainé Filep Ildikó
egyesületi elnök

Zsűri

Vagyas Zsuzsanna okleveles magyar, ének-zene szakos tanár. A debreceni Vörösmarty Mihály Általános Iskola és AMI-ban tanít alsó és felső tagozatos gyerekeket. Szabadidejében szívesen foglalkozik a magyarság történetével, a népköltéssel, népzenevel, nyaranta ismert és kevésbé ismert erdélyi tájak felfedezésével.

Dr. Huszti László - művész tanár. Rajz, művészettörténet, művészet ismeret, mozgókép- és médiaismeret, drámaszakos végzettséggel tanít a debreceni Szent József Gimnázium és Kollégiumban, a DE Zeneművészeti karán, valamint az MBE Miskolc művészettörténet tanára is egyben. Több önálló és csoportos kiállításon vett részt, emellett könyveket is illusztrált.

Kricsfalussy Istvánné - Ibolya 38 éve szerezte meg a népművelő-könyvtáros diplomát. 1980 óta a Debreceni Városi Könyvtár munkatársa. 2012-ig a városi könyvtár Központi Olvasótermének vezetője. 2013 januárjától a Méliusz Juhász Péter Könyvtár Helytörténeti Gyűjteményének és Fotótárának vezetője.

Születésnap

Piere vagyok, a 21. születnapomat ünnepeltük a barátaimmal párizsi lakáson, januárban a kicsit hidegben.

Nem vártam sok barátot, de valahogyan nagyon sokan lettünk. Elfogyott a rágcsalni és innivaló, s így elindultam a lakásból a nem messzire lévő kioszkba bevásárolni. Az utcán nem olyan messzire a lakásomtól egy nagyon szép lány sírdogált elég hangosan. Nem bírtam ki, így odaléptem hozzá s megkérdeztem tőle, miért pityereg. Elmondta szipogásai közben, a mamája egy pár kesztyűt vett neki, s elvesztette, nem mer hazamenni, mert fél a leszidástól. Megsimogattam a szép, formás arcocskát s nagyon megsajnáltam. A könnyes és fényes szemei varázsa alá kerültem, s én is nagyokat nyeltem vele szinte versenyszerűen. Észhez tértem, nekem menni kell, mert a barátaim várnak. De megkérdeztem segíthetek-e, mire ő azonnal mondta megkönnyebbülten. Igen, abban a boltban a kioszk mellett van egy vegyes üzlet, ahol ugyanolyat árulnak. Azonnal a lovagi felajánlásom: veszek neki, s akkor nem lesz baj otthon. Így együtt indultunk a boltba.

Közben néztem a fekete nagy szemeket s azon gondolkoztam, szőke lánynak hogyan lehet éjfekete csodás nagy szeme. Bementünk az üzletbe, megvettem a kesztyűt, s kilépve az üzletből elbúcsúztunk. Ő ment amerről jöttünk, míg én tovább a kioszkba, de méterenként néztünk vissza.

Úgy néz ki, a lánynak én sem vagyok közömbös. Eltűntünk egymás látóhatárából, bementem az üzletbe és bevásároltam. Amint mentem visszafelé ledöbbsentem, a szép fekete szemű szépséges szőke lány megint sírt egy ott lévő idősebb nőnek. Kicsit elbújtam egy oszlop mögé. Tudom, nem szép, de leskelődtem - s mit látok- újra a kis vegyes boltba mentek be. Gyorsan rohanás a lakásomba. Lepakoltam a tasikat, s rekordidő alatt kabát, sapka és sál csere. De a számra került a becsapi sál s újra irány az utca.

A szépséges lány megint egyedül álldogált, s amikor meglátott elkezdett sírni, de hangosan. Mellé léptem, nem néztem rá, nem akartam, hogy felismerjen. Megkérdeztem miért sírdogál ebben a hidegben s egyedül. Azonnal a válasz, az anyucija vett neki egy pár kesztyűt s elvesztette, nem mer hazamenni, mert fél a leszidástól. Úri ember vagyok, felajánlottam veszek neki egy pár kesztyűt. Így elmentünk kettesben, s vettem egy pár kesztyűt a csodaszép lánynak. Elváltunk.

Rohanás haza, kabát, sapka, becsapi sál csere s újra ott álltam a szépség előtt. Elmondta a megszokott mesét, én az úri emberit, s már meg is vettem a kesztyűt. Barátaim nagyon furcsán néztek rám amikor hatodszor mentem fel a

lakásomba másodpercekre csak egy kabát, sapka, becsapi sál cserékre, már fogadtak, mennyi időbe telik az újra berohanásom, majd a - jövők - szöveg.

Újra az utcán. Hetedszerre - amikor megint az üzletben álldogálunk - csak úgy megjegyeztem a szépséges kisasszonynak: - már hetedszer vettem meg ugyanazt a kesztyűt, had vegyek egy sálát is, mert a könnyes szemeit legalább abban megtörülheti. Nagyon elpirosodott szegény, majd ott sírva elmondta - a könnyei most igaziak voltak, szívből jöttek - ez az üzlet a szüleié. Nagyon rosszul megy, ő Montpellierben tanul s csak így tud rajtuk segíteni. Így legalább naponta 20 pár kesztyűt el tudnak adni az ő színjátékával.

Azonnal a kérdésem:- Mennyi idős vagy?

A válasz: - Tizenkilenc.

S tudják ma mennyi - hatvannégy - s a feleségem!

Anatole Hongrois

Mondd meg az igazat!

Kislányunk, Linda három éves volt, amikor párommal úgy döntöttünk, jöhet a következő gyermek.

Igyekezetünk hamar eredménnyel járt, örömmel újságoltuk a jó hírt a családnak és a barátoknak. Olyan természetességgel és nyíltan beszéltünk a terhességről, a várható születés időpontjáról, és általában a babáról, hogy csöppet sem buta leánykámnak hamar összeállt a kép.

Pár nap elteltével kérdőre is vont:

- Anya, neked lesz egy másik gyereked?

- Igen, kicsim - és hosszasan beszélgettünk arról, milyen jó is lesz neki, hogy lesz egy testvére.

Nagy örömmel fogadta a hírt, hiszen anyának is, apának is van, és nagyon szeretik egymást. Sőt, ő is nagyon szereti, ha mind itt vannak körülötte és mind őt dédelgetik, kényeztetik. Azonnal szaladt is a szobájába, hogy megfelelő ajándékot válasszon a babái közül. Akkora halom játékot pakolt össze, hogy nem is maradt hely egy újszülött számára a kiságyban.

A következő kérdése az volt, hogy honnan vesszük majd a babát. Úgy döntöttem, elmondok mindent, úgy, ahogy az van. Megért belőle, amit megért, később majd visszatérünk a témára.

Tágra nyílt szemekkel, érdeklődve hallgatta a történetet a fogamzásról, a terhességről, a szülésről. Végül elgondolkodva tette rá pici, puha, meleg tenyerét erősen gömbölyödő pocakomra.

- Akkor már itt van? Most mekkora?

- Mint az a babád - mutattam rá az egyikre.

- Miért nem jön ki?

- Mert még nőnie kell.

- Mekkora?

Kiválasztottam egy nagyjából újszülött méretűt a játékaik közül.

- Ekkorára.

Csodálkozva tette a hasamhoz:

- Anya, te viccelsz! Ez bele se fér!

- Most nem, de a tesóddal együtt a hasam is nőni fog.

Már most is elég furcsa - nevetve ugrált körül, aztán hirtelen elkomolyodott.

- De hol fog kijönni, amikor már elég nagy lesz és nem fér el, és már járni akar meg ugrálni?

Ezt is részletesen elmeséltem neki. Figyelmesen, elgondolkodva hallgatott, majd egyszer csak nagyon csalódottan és dacosan nézett rám:

- Á, ez butaság! Egy ekkora baba ott nem fér ki - emelte fel a játékát.

- Mondd meg nekem az igazat! - toppantott türelmetlenül, és kezeit csípőre téve, várakozóan, ugyanakkor fenyegetően nézett rám.

Még részletesebben elmeséltem hát a születésnek ezt a részét, mire ő még dacosabban feszítette meg magát: Hát, szerintem, te tévedsz, anya. Majd én elmondom neked, hol jön ki. A doktor bácsi vág egy kis ajtót a hasadra és majd ott kiszedi.

Nem láttam értelmét, hogy a saját igazamat bizonygassam, eltereltem inkább a figyelmét a témáról.

Néhány héttel később viszont érkezettnek láttam az időt, hogy felkészítem rá, hogy mi fog történni, ha a tesó jelez, hogy meg fog születni. Elmeséltem neki, hogy akkor engem apa bevisz majd a kórházba, hogy a doktor bácsi közel legyen, ha segíteni kell. Mivel ő ott is marad majd velem, ilyen pici gyerekek viszont nem jöhetnek be, ezért őt elvisszük majd a nagyjához. Neki ott kell majd megvárni, míg apa érte megy. Mondtam, hogy lehetséges, hogy ez éjszaka lesz, és álmából fogjuk felköltetni, de nem kell megijednie. Megígértem, hogy minden a legnagyobb rendben lesz, hiszen apa is és a doktor bácsi is vigyázni fog rám is meg a babára is.

Naponta biztosított arról, hogy bármikor nyugodtan felkölthetem, nem fog hisztizni, megijedni, és nagyon szeret a nagyinál lenni.

Amikor érkezett végre a pillanat, Linda valóban minden nyűglődés nélkül tudomásul vette, hogy apja a pizsamára húzza a melegítőt és a kabátot, kivezeti a szobájából, hogy elvigye őt édesanyámhoz, engem meg a kórházba. Szépen, csendben hagyta magát öltöztetni, nem nyafogott, nem csodálkozott. A bejáráshoz érve azonban két karját oldalra lendítve, lábait szétterpesztve befeszült az ajtóba. Két percenként jelentkező erős fájdalmaim szünetében levegő után kapkodva, csodálkozva néztem a kis útonállóra, de mielőtt bármit kérdezhettem volna, szigorúan rám szólt:

- Egy lépést sem mehetsz tovább, amíg el nem mondod végre, hogy igazi-ból hol fog kijönni Kristóf.

Elmeséltem hát újra, ő megint vitába szállt, majd édesapja, megerősítve őt véleményében, ölbe kapta és bepakolta az autóba. Mosolyogva ültem be mellé.

A sors úgy rendezte, hogy Kristóf császármetszéssel jött világra. Édesanyám és a párom felkészítették Lindát a velem való találkozásra. Nem akarták, hogy megijedjen a csövek, az infúzió, a kötések látványától, vagy, hogy az ölembe ülve, esetleg rám ugorva nekem fájdalmat okozzon, ezért elmesélték neki, hogy anyának a doktor bácsi felvágta a hasát, hogy kiemelhesse a babát.

Nagyon vártam a találkozást vele. Kíváncsi voltam, mit szól a tesóhoz, szerettem volna magamhoz ölelni, hallani a csacsogását. Mosolyogva ültem

fel az ágyamon, amikor meghallottam a folyosó végén a kopogós cipő sűrű koccanásait a kövön. Aztán már kedves, türelmetlen hangocskáját is hallottam: Hol van anya? Ebben a szobában? Apa, itt van?- és megjelent az ajtóban, szépen felöltöztetve, mint egy angyal. De ez az angyal hirtelen elkomorult és dacos tekintettel megállt a küszöbön. Kezeit csípőre téve, széles terpesszel hangsúlyozva elszántságát, sértett önérzettel szólt hozzám:

- Na, ugye, hogy nekem volt igazam! Mondtam már, hogy utálom, ha hülyének nézel! - ezzel sarkon fordult és aznap már nem is láttam őt.

Bánhalmi Marianna

Amikor kicsi voltam...

Anyukám és apukám, ha meg kérem őket, sokat mesélnek arról, amikor kicsi voltam.

Most egy kiskori emlékről mesélek: a Manókirályról. Úgy néz ki, mint egy lábra húzott zokni, (valójában az is) volt neki két apró fekete szeme és egy nagy szája, hogy minél jobban mosolyogjon rám, ha szomorú vagyok. Ő velem beszéltem a titkos manó nyelven, de a felnőttek csak gügyögésnek nevezik. Amikor féltem a hótól ő magyarázta el nekem, hogy a hó jó móka és nem egy fehér szörny, aminek én képzeltem.

Másik ilyen emlékem az, amikor anya vitt magával az egyetemre. Elmesélte, hogy ott csendben kell maradni, mert tanulnak. Úgy is tettem színezgettem ott csendben. Hallottam, hogy a hátam mögött beszél két lány. Ezt már nem tűrhettem tovább, nekik szabad beszélni attól még, hogy egyetemisták, nekem nem?! Azon pillanatban felálltam, csipőre tett kézzel és meg szólaltam: „Csitt, itt nem szabad beszélni, anya azt mondta!” Mindenki nevetni kezdett. Amikor anya vizsgázott a maximális jegyet kapta, lehet hogy azért, mert a tanár néni emlékezett rá, hogy milyen jól nevelt kislánya van.

Egy másik ilyen emlék a hétvégi ebédek drága nagymamámnál. Miután megettük az ínycsiklandó ebédet, nagyanyó elmesélte, hogy milyen volt amikor ő kicsi volt, elmesélte a háborút, a zajos fegyvereket, az orosz, a német katonákat, akik ceruzákat adtak ajándékba, a kerítés mellet kíváncsiskodó gyerekeknek. Elmesélte, hogy ő milyen csintalan volt és az ő összes ilyen csodás emlékét, ami most már az én emlékem is. Nagyon szeretem, amikor nagyikám mesél, mert olyankor mindig meg elevenednek előttem az emlékek, olyan mintha egy nagy színes meséskönyvet nézegetnének, csak ez sokkal jobb, mert itt én színezhetek a lapokat a nagyival együtt.

Az ebéd után felvettem kis kék köténykémet és együtt sütöttük a palacsintákat, amiből annyit ettem, majd széthasadt a hasam.

Nyaranta - mint valami kis kofa - testvéremmel Mátéval, és unokatestvéremmel árultuk a tojásokat, zöldségeket. A barátnőmhöz átmentünk és zuhogó esőben úgy táncikáltunk, mint a „Szombat esti láz” nyertese. Miután elállt az eső szalonnát sütöttünk, ott bajlódunk, hogy ki ne aludjon a tűz. Igazából senki sem szerette a sült szalonnát, csak én, meg Ádám az unokatestvérem, és együtt faltuk fel a finom szalonnát. Később jött értünk nagyatánk és hazavitt. Otthon felültetett mind a négyünket a tehén hátára és mentünk legeltetni a tehenet. Jómagam nem nagyon szerettem menni, mert meg kellett kerülni a temetőt és én akkoriban féltem a temetőtől és a másik unokatestvérem Eszter is. Ezért mi legtöbbször mamával maradtunk.

Ilyenkor mama elmesélte, hogy az ő fiataalkorában nem volt televízió, ezért télen mikor nem volt semmi munka a földeken, a fiatalok összejártak szórakozni. Viszont a felnőttek ezt nem engedték volna, ezért „munka” címszó alatt találkoztak a fonóban, tollfosztóban.

A fonóban guzsallyal, orsóval fonalat fontak fonalat, kézimunkáztak, hímeztek. Volt, hogy a fiúk elvették az orsót és csak egy pusziért adták vissza, de a lányok,- ha nem akartak puszt adni a fiúnak,- akkor nála maradt az orsó és a lány tovább hímezett, mert nem volt szabad hazamenni üres kézzel.

A Tollfosztóban a libatollakat fosztották, hogy ne legyen szúrós a párna vagy a dunna, amelyikbe beletöltik a tollakat. A munka közben mindig énekeltek és így őrződtek meg a szép népdalok.

Miközben mama mesélt, csigát sodortunk a levesbe a csigacsínálón, és vártuk, hogy megkeljen a lángos tésztája. Mikor haza jöttek a „férfiak”, kész volt már a lángos. Míg tata megfejté a tehenet játszottunk az udvaron a kutyával. Később átmentünk Irénke nénihez, hogy elvigyük a tengeri kórót a szekérral. Nagyon szerettünk a szekéren utazni és mindig kikukucsáltunk.

Vasárnaponként tatával mentünk templomba, de csak aki akart. Csak hogy aki nem jött az nem kapott édességet. Legtöbbször Ádám és Máté nem jöttek, ezért csak a lányok kaptak édességet. De a jó mama szíve megesett a fiúkon és adott nekik is, de kevesebbet, mint amennyi nekünk volt, mert végül is ők nem jöttek templomba.

Volt, hogy a kórórakásra csináltunk egy kis lyukat, azon bemásztunk, és az volt a házunk. Amíg a fiúk „vadásztak” addig mi „nők” a kórókunyhóba elkészítettük az „ebédet”. Leszedtük a málnabokorról az összes érett málnát, meg a mogyorófáról az összes érett mogyorót és így megvolt az „ebéd”. Ebéd után béka meg tücsök vadászaton voltunk, azaz próbáltuk elkapni őket, de hiába, mind elugrott előlünk.

Máskor meg táncelőadást rendeztünk, a belépő ára két cukorka volt. A fiúk soha nem jöttek megnézni, ők nem adták volna a cukorkáikat, de mama mindig megnézett, és nekünk is meg a fiúknak is adott cukorkát.

Ilyen csodás volt az én kiskorom! Büszke vagyok a csodás családomra és a barátaimra.

Baranyi Tünde

Hogyan váltunk szülőkké

Péntekről szombatra virradóra egy mákszemnyit sem aludtam. Mindössze egyetlen nap volt hátra a kiírt időpontig. Fogtam a paplanomat és áthurcoltam a nappaliba, ott a koromsötétben is figyelni tudtam a videó kijelzőjén a pontos időt. Próbáltam megállapítani, milyen időközönként jelentkezik a kis pocaklakó. Reggelre ugyan nem erősödtek, de jócskán sűrűsödtek a fájások. Bár egyáltalán nem voltam biztos a dolgomban, felébresztettem életem párját.

- Szerintem menni kellene - szóltam bátortalanul.

Fél szemével az ébresztőórára sandított, majd vetett egy futó pillantást a pocakomra is és megjegyezte:

- „Ez” még nem „az”.

Ő már csak tudja, hiszen papás szülésre készültünk. Együtt abszolváltuk az előkészítő tanfolyamot, előzőleg végignéztünk kazettáról egy mintaszülést is, tehát értenie kell hozzá. Jobb híján bevonultam a fürdőszobába rendbe szedni a frizurámat.

- Mondd csak, mit csinálsz?- állt mögém.

- Lehet, hogy fiam lesz. Én leszek az első nő az életében, nem akarom, hogy elhanyagoltnak találjon.

Ezt végképp nem értette.

Délben már utazótáskával a kezemben álltam elé.

- Most már biztos, hogy menni kell - jelentettem ki elszántan.

Ezúttal hajlandó volt kiállni az autóval a garázsból, de még mindig korainak tartotta elindulni.

- Ki fognak nevetni, meglásd! „Ez” még nem „az”.

- Meddig várjunk? Azt akarod, hogy a gyerek fején üljek egész úton?

Lásson orvos, aztán nem bánom, nevethet! Tehát elindultunk. Félúton az autóban megkockáztatta a kérdést:

- Ne forduljunk mégis vissza? „Ez” még nem lehet „az”. A filmekben ilyenkor már rég ordítanak a nők...

Jellemző! Túl sokat tévézik. A városba érve azon kezdett filózni, hogy ő éhes lesz, mert tuti, hogy majd estig is eltart a dolog, esetleg másnapig, és akkor ő mit fog enni? Tehát nem a kórházba mentünk, hanem előbb egy szupermarketba bespájiolni neki...

Végre ott álltam kórházi köpenyben a szülészeti osztály ajtaja előtt. El sem búcsúztunk egymástól, hiszen úgy terveztük, közösen csináljuk végig a sorsdöntő eseményt. Ki számított műtétre? Tíz percen belül már csak az ügyeletes

orvos jött ki közölni vele, hogy azonnal császároznak. A baba harántfekvésű, nincs mire várni. Még nem volt két óra, amikor a csecsemős nővér már bemutatta neki az újszülöttet.

Én fél négy körül hangos jajveszékelésre ébredtem a narkózisból. Utólag kiderült: saját hangomat hallottam. Két nővér foglalatосkodott az ágyam körül. „Egészséges? Lány? Fiú?” Egyik kérdésemre se tudtak válaszolni. Azt mondták, még a szülészetén vannak a papírjaim, őket nem informálták. Összeomlottam. Beteg... Lehet, hogy meg is halt. Ha nem mondanak semmit, akkor baj van... Nekem konkrétumok kellenek, nem dajkamese! Ott volt a táskámban a mobilom, nyeltem a könnyeim, amíg férjemet tárcsáztam. Ő tudatta velem a páratlan örömhírt: Enikő egészséges! Csak mentek a másodpercek, egyikünk sem tudott megszólalni. Végérvényesen szülők lettünk.

A tíz legszebb szó

Rögtön az elején tisztázzuk, hogy félreértés ne essék: nem a Kosztolányi által kiválasztott tíz legszebb magyar szóra gondolok. Én sokkal szubjektívabb szempontot vettem figyelembe a válogatásnál, mint a jó hangzás vagy zeneiség. Bár a Kosztolányi-féle gyönggyel, lánggal, szívvel, szűzzel, csókkal, vérrel, stb. bizonyára nem vetekedhetnek, számomra mégiscsak ezek a legszebb szavak. Titkuk mindössze abban rejlik, hogy kicsoda ejti ki őket.

Lányom nyiladozó értelmét napról-napra figyelve türelmetlenül vártam, hogy a kezdeti gügyögések után, vajon melyik lesz az első szava. Önző módon szívem mélyén azt reméltem, engem nevez majd meg. Velem van napi huszonnégy órát, én lesem minden mozdulatát, én szaladok kezem, lábam törve, ha kell, éjjel is ágyacskájához... Nem, eszébe se jutott, a hálátlannak, hogy nekem milyen jólesnék egy mami, anya vagy bármi hasonló, csak engem értsen alatta. Amikor már tudott ugatni, kotkodácsolni és hápogni, jelezte, ha „ta-ta” akart menni, végre kimondta az első igazi szót is.

Épp tengernyi játéka közül válogatott a nappali szőnyegén, amikor a Rubik-féle kirakósdit felemelte, és megszólalt: „Kotyka”. Azt hittem, helyben elájulok! Rögtön egy mértani test? De..., hol vagyok én? Bele kellett törődnöm, hogy az a színes ketyere jobban izgatja fantáziáját, mint szerény személyem.

Másnap egy mesekönyvben lapozgatva rámutatott a piros-fehér pöttyös légyölő galócára. „Gomba”- mondtam neki. Közel hajolt a könyv lapjához, tüzetesen megvizsgálta a rajzot, majd összevont szemöldökkel rám nézett. „Gom-ba”- szótagoltam. Erre apró ujjacskái közé fogta ruhám egyik gombját

és kijavított: „Gomm”. Valószínűleg az öltözködés jobban érdekli, mint a botanika, végtére is nő. Így lett a kocka után a gomb a következő szó, amit megtanult.

Aztán egy szép napon hangos visítás helyett ez a kis tündér azt kiáltotta, amikor szüksége volt rám: „Annya!” Micsoda zene a fülemnek! Olvadoztam a gyönyörűségtől... Örömöm azonban nem tartott sokáig, mivel nem kizárólag engem értett a szó alatt. Hamar kiderült: szülő jelentésben használja. Ugyanis apját ugyancsak anyának hívja. Ami a lényeg: rendkívül választékos és gazdag szókincse immár három szóból állt.

Fokozatosan megtanulta megnevezni a család többi tagját is: mama, apa, baba, dédi. A sok főnév után kimondta az első ígét is - mindjárt felszólító módban: „Gyerel!” Ez volt a nyolcadik. Mutogatós korszakának természetes velejárója az „ott a”. Szégyellem bevallani, mi volt a tizedik. Őszintén szólva, nem akartam hinni a fülemnek: „Bí babe”- táncolt. Nem értettem. „Bí babe” - húzott határozottan a CD lejátszóhoz. Akkor esett le a tantusz, hogy minden bizonnyal a Big brother zenéjét szeretné hallani. Mintha leforráztak volna...

Megbocsátottam neki, hogy a kotyka megelőzte az anyját. Zokszó nélkül tudomásul vettem, hogy nincs fontossági sorrend: apja is anyja. A Bí babe-nál azonban betelt a pohár. Azért énekelgettem neki naphosszat azt a sok kedves gyermekdalt, hogy tizenhárom hónaposan Király Linda rajongó legyen? Azért ismételtettem a szebbnél szebb gyerekverseket, ritmusos mondókákat, hogy a Big brothert követelje? El voltam keseredve.

- Próbáljunk meg annak örülni, milyen muzikális a gyerek - nyugtatott a férjem.

Csak akkor vigasztalódtam meg egy kissé, amikor csemeténk egy nap váratlanul elkezdte dúdolni a Hull a pelyhes fehér hó dallamát.

Töredelmesen bevallom: szemérmetlenül hazudtam Enikő babanaplójában első szavait illetően. Tizediknek a kártyát írtam be, mely valójában azt a szerencsétlen Bí babe-t követte. Így aztán gyönyörűség újraolvasni a tíz legszebb szót.

Benkő Tímea

A zentai korzó

Gyönyörű vasárnap délelőtt volt. Nagymama és én a gimnázium előtt ballagtunk.

Ő hallgatásba burkolózott, és az emlékeiben kutatott, majd így szólt:

- Tudod, kislányom, valamikor, hatvan évvel ezelőtt ugyanitt sétáltam a barátnőimmal. Itt a városházától a Tisza partig volt a zentai korzó. (Majd egy pillanatra újból elgondolkodott, mintha csak a megfelelő szavak után kutatna) majd így folytatta:

- Itt ismertem meg a nagyapádat. Éppen a vasárnapi istentiszteletről jöttünk ki a templomból, és ő a közelben állt hanyagul a fának dőlve, nézelődött. Reméltem, majd megakad rajtam a tekintete, de csak átnézett fölöttem. Kivontunk a korzóra, és karonfogva járkáltunk.

Tudod, akkor a város fiataljai itt találkoztak. A mostani járdát és az utat is elfoglalta a sétálók kigyózó sora. Mondhatom, itt volt a divatbemutató, mert mindenki a legújabb ruhájában itt jelent meg először. De szép is volt. A fiúk az egyik oldalon, a lányok velük szemben a másikon jártak-keltek. Akadtak olyanok is, akik udvarlójukkal, házastársukkal, vagy esetleg családostul jöttek.

Hiába reménykedtem, hogy újra találkozunk azon a délelőttön. De délután ismét visszajöttünk. A legszebb kartonruhámat vettem fel, a lábamon fehér vászoncipő volt, amit cinkvajsszal kentem át, hogy tiszta legyen. A hajunkba szalagot kötöttünk, ki pirosat, ki kéket, ki pedig fehérét. Barátnőimmal megkezdtek a délutáni sétát. Egyszer csak ott jött velem szembe, (meséli a nagy izgatottan) pontosan a szemembe nézett, és éreztem, hogy hangosabban dobog a szívem. Végre megszólított. Beszélgettünk, majd meghívott a délutáni moziba, amely négy órától fél hatig tartott. Egymás mellett ültünk, s csak úgy szikrázott a levegő, majd kezét a kezemre tette. A film után betértünk a Szilvási vendéglőbe, ahol jó sört lehetett kapni, de ezen kívül táncolni is volt hely. Sajnos nem maradhattam, bármennyire is szerettem táncolni, mert mindig időre kellett hazaérnem, különben megbüntettek. De ezek a mai fiatalok!... (legyintett lemondóan).

Aki csak zenét akart hallgatni, az általában a Népkert felé vette az útját, ugyanis ott térszene volt, amelyet a tűzoltózenekar biztosított. Akinek eme szórakozások nem tudták kielégíteni az érdeklődésüket, azok betérhettek az Eugén éttermébe. (A mai művelődési ház helyén volt).

Több szót nem ejtettünk a múlttal kapcsolatba, hanem a jelenre összpontosítottunk. Nagymama nem szólt többé nagypapáról és a korzóról sem, de nem is kellett, hiszen tudtam, mit jelent ötven évet leélni egyetértésben és boldog házasságban. Azt hiszem, ennél több nem is kell!!!

Pásztor Magdolna elmékére...

Berta Katalin

Nagyanyó mesél

Hintaszékében ülve, kezében megkezdett sállal nagyanyó kötöget. Egy sima, egy fordított, majd a fordulásnál az utolsó szem átkerül csak úgy a másik tűre, hogy a szélek is szépen zárják a sort.

Pillanatra ölébe hull a megkezdett munka, a kötőtűk egymáshoz koccanva megpihennek. Nagyanyó figyelmét a hóesés köti le. A hatalmas hópelyhek csendesen hulldogálva tiszta fehérré varázsolnak mindent, mi útjukba kerül. Időnként a szél-úrfi incselkedése folytán körtáncba kezdenek, mintha éppen csoportos néptánc versenyen vennének részt, akárcsak a kis unokák, kiknek jövetelét várja.

Nem sok ideje marad a gyönyörködésre, mert megszólal a kapucsengő. Megérkeztek a várva-várt, hangoskodó unokák. Kipirult arcuk, örömtől csillogó szemük, no meg az egymás szavába vágó közölnivalójuk máris étellel töltik be a kis lakást.

Téli felszerelésüktől megszabadulva, a tűzhely melegétől és a nagy sütijétől egyből jó hangulat, nevetgélések, kérdések özöne, majd a szokott kérés kerül előtérbe: Nagyí mesélj!

Jó, jó,- már annyit meséltem nektek, és most miről szeretnétek hallani? kérdezi nagyanyó.

Tudod nagyí, a te régi falucskádról, az ott élő emberekről, a dédikéről, - te olyanokat tudsz, amit a meséskönyvekben hiába keresünk!

Nos,- helyezkedjete el szépen és akkor most a ti dédikétek öcsikéjéről mondok nektek egy igaz mesét, akit János névre kereszteltek, de mindenki Jancsinak becézte.

A kis faluról, ahol a ti dédikétek élt egy igazi nagycsaládban, már meséltem nektek. Ő volt az első gyermek, s bizony kötelességei is jócskán akadtak a kisebb testvérei gondozásában, vigyázásában.

A legnehezebb feladatot mégis a kis Jancsi jelentette számára, aki gyakran kérezkodás nélkül elszökött hazulról, s mindig a dédikéteknek kellett megtalálnia, hazavinnie. Legtöbbször a Cigány Mihály bácsi házában talált rá, aki ugyanolyan kis falusi házban lakott akár a többi ember, de volt egy hegedűje, melyen olyan szép dalokat játszott, amit a kis Jancsi mindannyiszor irigykedve hallgatott. El is határozta: ha törik,- ha szakad, ő megtanul hegedülni!

Miután a kitűzött célja erős kitartással párosult, így már gyerekkorában megtanulta az alapfogásokat a Miska bácsitól, amit gyakorolt szorgalmasan és rövid időn belül nem csak a dallamok, de azok finom rezgésekkel teli hangjai is előbukkantak a Jancsi kezének játéka nyomán.

Ezután más célok következtek. Amint cseperedett a kis Jancsi, megkezdett hangszereket készíteni. A legelső hangszer a citera volt, majd egy komolyabb: a cimbalom következett. Ezeken is művészien játszott. Ez a cimbalom évek múltán a dédikékhez került, melyen már az én bátyuskám is olyan szép dallamokat játszott, hogy azt bárki megirigyelhette volna, közben énekelt kellemes hangjával, esténként pedig altatókat játszott, melyek után álmaink is szebbé váltak.

No de Jancsira visszatérve, aki úgy érezte már tud annyit a hangszerek készítéséről, hogy megpróbálhatja a hegedűkészítést is. A Miska bácsi hegedűje szolgált mintául, miközben tanítójától és a pap-bácsitól, kik sok könyvel rendelkeztek, próbált segítséget kérni a hegedűkészítéshez, kevés eredménnyel. Elhatározását most is tett követte. Egyik társával neki is fogtak a nagy munkához.

A szülői háznál többféle fa készlet volt felhalmozva, miután az apa télen favilla készítéssel is foglalkozott. Híres is volt a kis falu a favillakészítéséről. Messze vidékre kerültek a kész favillák, még a Makói piacra is, ahol az ők portékájuk egyhamar elkelt, ismerve azok minőségét.

Jancsi viszont azt már tudta, hogy a hegedűnek nem felel meg bármilyen fa, így addig válogatott, amíg a szomszéd kerítésének deszkáit találta arra megfelelő anyagnak, amit se szó - se beszéd, ki is szedett onnan, nem kevés vihart kavargatva a jó szomszédság mivoltán, mindaddig, amíg a szülők ezt a csorbát is kiküszöbölték.

Elkezdődött hát az igazi munka. Legelőbb a tető és hát készült el, nagy körültekintéssel, formáztak, csiszoltak, majd lakkoztak a fiúk, majd a hegedű lelkét is megformálták, azt behelyezték, - a húr-láb, nyakállás beállítása, a húrok kifeszítése következett, hogy a rezgések is tökéletesek legyenek.

Tudjátok-e miből áll a hegedű lelke? - nos ez egy jól megformált fácska, ami lucfenyőből készül, amit a hátlapra helyeznek. Feladata, hogy a rezgéseket átvigye a hát lemezre, miáltal az akusztikai hangok tökéletesednek.

A hangszerkészítők és zenészek szerint: „a hegedű a hangszerek királynője” megnevezést kapta alakja és hangja nyomán. Alkatrészeinek száma 58. Már több száz évvel ezelőtt az olasz és német hangszerkészítők csodálatos hegedűket készítettek. Hallottatok ti is Stradiváiról (Hill, Henri és Antonio Stradivári) hegedű készítőkről. Mégis a hegedű készítés bölcsőjét Cremona városka birtokolja, amely az olasz Pó folyó mentén fekszik.

Jancsi és barátja egy egész télen át munkálkodott, amíg végül megszületett és csodálatos hangon megszólalt a két hegedű. Természetesen a Jancsi hegedűje sokkal szebben szólt, miután ő már ekkorra egészen jól tudott azon a négy húron játszani.

A következő lépés, a kis zenekar felállítása. Már volt citerájuk, cimbalmuk és két hegedűjük. Cigány Miska bácsi is büszke lehetett tanítványaira. Most már nem csak ő játszott egyedül a toll fosztókákon, vagy a tengerihántásokon, mert a Jancsiék kis zenekara átvette a vezető szerepet. Ropták is a táncot a fiatalok, nyáron a vasárnapi pihenőnapokon, ha kellett a poros színekben, csűrökben, udvarokon, vagy éppen a zöld mező pázsitján. Akkor még falvakon nem volt kultúrház, szórakozóhely, a fiataloknak ott kellett szórakozniuk, ahol lehetséges volt. Ám ők megelégedtek ezen kevés lehetőséggel is, és még boldogok is voltak azáltal.

Sokkal később Jancsi, ha nem is lett zenész egész életében, de gyakran hegedülgetett kis társaságnak, családjának, vagy éppen saját magának. Hegedűjét ma is örzi valamelyik unokája.

Jancsi nagy korában, mint mezőgazdasági munkás mindig újításokon törte fejét, fel is talált, azaz meg is szerkesztett több olyan egyszerű mezőgazdaságban használható felszerelést, melyek könnyebbé és tökéletesebbé tették a földeken végzett munkát. Sajnos az akkori időkben kevés zenei iskola működött még országszerte, ahova egy szegény falusi gyereknek nem adatott meg bekerülni elsősorban az anyagi feltételek miatt.

Ti is ismeritek Bartók Bélát, Kodály Zoltánt kik munkásságuk nagy részét a népi zenei hagyományokra építették, dolgozták fel, a híres román zeneszerzők közül pedig George Enescu és Ciprian Porumbescu és mások, kik ugyanúgy a „doina” elnevezésű népi illetésű dalokkal tették gazdagabbá zenetörténetünket (a Pacsirta hegedűre írt szerzeményük ismert mindenki számára) Bartók és Enescu 1928-ban új zenei nemzetközi társaságot is alapítottak. Ők felismerték, hogy a Jancsihoz hasonló egyszerű emberek megőrizték a nemzet múltjának hagyományait zenében, szokásokban, azaz emberségükben, ami az utódok életében is jelentős marad.

Látjátok kis unokáim a Jancsi esetéből, hogy mit jelent a kitűzött cél érdekében akarni és kitartani a végsőig. Tanuljatok példájából. Szeressétek a zenét, mert az nemesebbé formálja lelketeket, tudom, hogy a ti kis lelketekben ott lapul a csodás dal. Amint valaki már megírta, hogy: „mert akinek lelkében szépen szól az ének, az hallja a másik énekét is szépnak”

Most aztán jöjjön a „terülj asztalkám” s utána a társasjáték!

Tudjátok mi volt a dédikétek kedvenc uzsonnája? - hát persze, a friss puha, vajas-mézes kenyér tejecskével! Nektek is megfelel?- akkor, amíg elővárászolom az uzsonnákat, addig énekelve terítsétek meg az asztalt.

Jó étvágyat, drága kis unokáim!

Bodnár Zsuzsanna

Karácsony 1989-ben

Magyarországon és a környező szocialista országok többségében békésen lezajlott a rendszerváltás. Romániában azonban sajnos ez nem így történt. Ha jól emlékszem Tőkés László kilakoltatásával kezdődött az egész. A felháborodott tüntetők december közepén, tizenhatodikán megakadályozták ezt. Felkelés robbant ki, amely kiterjedt az egész országra. Ceausescu és rendszerének bukását akarták elérni.

Romániának gyógyszerekre és élelmiszerre volt szüksége. A város, Mosonmagyaróvár, amelynek közelében egy faluban laktunk a férjemmel és három gyermekünkkel úgy döntött, hogy részt vesz a Románia megsegítésére indított segélyakcióban. A páromnak ideje sem volt hazajönni, egy osztrák fuvar után, csak azt üzent nekem, hogy megy Romániába. Élelmiszerszállítmányt, többek között konzerveket és sajtot szállított a férjem és kollégája a forrongó országba. Mutatták őket, az elindulásukat a televízióban is, az elkövetkező napokban hősöknek kijáró tisztelettel ünnepelte őket a hazai sajtó, többször szerepeltek a hírekben.

Ekkor még sajnos nélkülöznünk kellett a mobil telefont, sőt még vezetékes telefonja sem nagyon volt senkinek a faluban. Hallgattam a híreket a rádióban és egyre inkább kétségbe estem. Egy magyar kamionsofőrt, aki gyógyszer-szállítmányt vitt az országba hamis papírokkal elcsalogatták és a szállítmányáért meggyilkolták. És közben közeledett a karácsony, a gyermekeink hét-, öt-, és kétévesek voltak, a kicsi kivételével izgatottan készültek az óvodai és iskolai karácsonyi ünnepségekre. Nekik természetes volt, hogy az apjuk nem volt otthon, hiszen kamionsofőrként állandóan úton volt, előfordult, hogy egy hétig sem látták. Túl kicsik voltak ahhoz, hogy megértsék mi is a helyzet. Nem volt semmi hír a szállítmányról és cég ahonnan indultak sem tudott róluk biztosat. Karácsonyig pedig már csak napok voltak hátra. Odakinn nagy pelyhekben hullott a hó, minden olyan volt, mintha beszórták volna vastagon porcukorral.

Megvettem a fát, a szaloncukrot, a gyerekeknek becsomagoltam az ajándékokat, de nem éreztem a jóleső várakozást, mint máskor. De nem akartam a kicsiket megfosztani az ünnep varázsától. A férjem beteg nagynénjét is én gondoztam, így szerencsére nem nagyon jutott időm rá, hogy rádiót hallgassak és az ismerősök is meg akartak kímélni a legújabb hírtől, amit amúgy sem mertek volna nekem elmondani. Ugyanis az egyik adón figyelmeztették a Romániába tartó sofőröket, hogy ne induljanak útnak, mert vesznek felé tartanak.

Én belül éreztem, sőt tudtam, hogy nem lehet baj. Talán a karácsony miatt, hiszen olyankor jobban hiszünk a csodákban. Huszonnegyedikén hajnalban kopogtattak az ajtón, kinyitottam és ott állt Ő. Kissé fáradt volt és én leírhatatlan örömmel öleltem magamhoz. Annyira jó volt ismét mellettem tudni, úgy szerettem, hogy szinte már fájt. Elvitte a nagyszülőkhöz a gyermekeket, hogy nyugodtan fel tudjuk díszíteni a fát. Közben folyamatosan mesélt, hogy mennyire elégedettek vele és kollégájával, később egy elismerő oklevelet is kapott a „bátorságáért és a példás áldozatvállalásért.”

Este már a gyermekeinkkel együtt álltunk a karácsonyfánál. A kicsik élvezettel és izgatottan bontogatták a csomagokat. A férjem a kezem után nyúlt, gyengéden megfogta és megcsókolta. A szemébe néztem és arra gondoltam, hogy az együtt töltött hosszú évek után is olyan számomra, mint egy igazi karácsonyi meglepetés.

Böröczky Katalin

Elúszott a pici gumicipő

Képzeld Ábel, amikor én kisfiú voltam, akkor mi még nagyon szegények voltunk. De annyira szegények, hogy télen gumicsizmában jártunk. A lábunkra harisnyát húztunk, vagy kapcát tekertünk rá, hogy ne fázzon. Tudod mi az a kapca? A kapca egy akkora rongy, mint például egy pelenka, vagy egy fél törölköző. Akinek nem volt harisnyája - mert az sem volt mindenkinek! -, az kapcába tekerte a lábát, hogy ne fázzon. Megnézed, hogy tekertük fel a kapcát?

Tavasztól, amikor már melegedett a föld, legtöbbször mezítláb jártunk. Aztán egész nyáron meztelen talppal futkostunk a poros utakon, a füves réteken, dombokon. Emlékszem, mennyire szerettünk tapicskolni a szapora záporok langyos pocsolyáiban. Óriási élvezettel gyúrogattuk lábujjainkkal a domboldalról lesodort finom iszapot.

Természetesen a pataokban is mezítláb tocsogtunk. Nem zavart minket a medret borító sok-sok apró kő, kavics. Akkor még tiszták voltak a vizek. Nem szórtak bele műanyag palackokat. Akkor még nem is volt műanyag üdítőspalack, meg műanyag joghurtos pohár! Attól sem kellett félnünk, hogy törött üvegcserepek, rozsdás vaslemezek felsértik a lábunkat. És tudod-e miért nem kellett félni? Mert akkor az emberek még minden apró tárgyat megbecsültek. A kiürült üveg edényeket nem dobták ki. Elmosták, hogy ősszel gyümölcsbefőttet, lekvárt, meggyuszörpöt rakjanak el bennük télre. A vaslemezt, rozsdás drótot is összegyűjtötték az udvar sarkában. Jó lehetett az még a kidőlt kerítés megerősítésére, vagy a tyúkok óljának bereteszelésére! De még a használt ruha, a szakadt ing, a lyukas harisnya sem került ám a szemétkébe! Amit lehetett, megvarrt, megstoppolt az édesanyám. A hasznavehetetlen dolgokat pedig odaadtuk az ószeresnek. Az ószeresek faluról falura vándoroltak, és azt kiáltották, - Ószeres, ószeres! Megjött az ószeres! – Ilyenkor az asszonyok, gyerekek – mert napközben leginkább ők voltak otthon – sietve körülnéztek a házban, a portán, van-e valami hasznavehetetlen holmi. Lyukas lábas, törött befőttes üveg, koszlott törölköző... Ezeket összeszedték, és odaadták az ószeresnek, aki cserébe alumínium kanalakat, műanyag szappantartót, kalendáriumot, vagy más hasznos apróságot adott.

Ugye meséltem, hogy egy kis patakocska is folydogált az én kis szülőfalumban, valahol azon dombok között, ahol az Alföld találkozik a Bükk-hegységgel! Kisfiú koromban sokat játszottunk a pataknál. Nem volt mély a vize. Néhol csak bokáig ért, máshol legfeljebb a térdünket nyaldosta víz. Még óvodás voltam – amolyan utolsó éves, nagycsoportos -, amikor az egyik nyáron kaptam a szüleimtől a nagyon szép fehér gumicipőt. Olyan volt, mint a mai vászon tornacipők, de a gumi talpa miatt mi csak gumicipőnek hívtuk.

No, én, amikor legelőször felhúztam, azonnal letrappoltam a patakpartra. Büszkén mutogattam a többi, mezítlábás játszópajtásomnak az új büszkeségemet. Csodálkozva, irigykedve nézegettek. Kupihár Jóska kérte, hogy ő is felpróbálhassa.

- Jól van, nem bánom! – bagozgattam ki lassacskán fűzőjét. – De aztán vigyázz rá, nehogy piszkos legyen!

Jóska után még két gyereknek megengedtem, hogy beledugja a lábát, aztán visszakértem. Öten tébláboltunk ott, a Kácsi-patak partján. Az ötödik gyerek, aki már nem próbálhatta fel, cukkolni, bosszantani kezdett.

- Ez nem is igazi cipő. Nem tud úszni. Fogadjunk, hogy nem mered bele-rúgni a patakba!

Méghogy ez nem igazi cipő! Mikor olyan jól illik a lábamra. Dehogynem tud ez úszni.

- No nézd csak! – lendítettem egy nagyot a lábamon. A pici cipő természetesen rajta maradt, hiszen befűztem, miután felhúztam.

A pajtásaim nevetni kezdtek.

- Nem mered, nem mered! – kiabáltak ugrándozva.

Elfutott a pulykaméreg. Még hogy én nem merem. Leguggoltam, és kifűztem a jobb lábamon a cipőt. Amikor felálltam várakozó csend lett. Kiegyenesedtem, és lendítettem egy nagyot a jobb lábammal. Zutty! Csobbanás. A hófehér pici cipő elmerült a patak térdig érő vizében. Abban a pillanatban megrémültem. A többiek is megszeppentek.

- Menjünk, keressük meg a vízben, - törte meg a csendet a már iskolás Jóska, aki két évvel idősebb volt nálam. Mind az öten beleugrottunk a vízbe. Ezzel aztán alaposan felkavartuk az iszapot a patakmederben. Nem láttunk semmit a zavaros vízben, és hiába tapogatóztunk vállig merülve a patakban, csak a fekete klottgatyánk szára lett nedves. Nem találtuk meg a pici fehér cipőt. Beborult a délután felettem. A többiek játékos kedvét is elsodorta víz. A pajtások sietve szétszéledtek. Én kifűztem a bal lábamon is a cipőt. Nekiindultam a domboldalnak, amerre laktunk. Bánatosan bandukoltam hazafelé. A bal kezemben lóbáltam az egy szem cipőcskét, amely biztosan siratta a párját, mert nedves csíkot csöpögtetett az út porába. Az akácfák között álló házunkhoz egy keskeny út, a Köz vezetett. Egy fiatal lány sietett lefelé. Kétágú hosszú hajfonata repkedett a hátán. Fekete imakönyvet szorított fehér pöttyös, zöld színű krepp ruhájához. A nővérem volt, Magdus. Imádkozó litániára ment a közeli katolikus templomba.

- A másik cipőd? – nézett rám érdeklődve, amikor egymás mellé értünk.

- A patakba...

- No, majd kapsz ezért édesanyánktól! – sóhajtott elkomorodva, és fejét ingatva ment tovább a litániára.

Ne is tudjátok, mekkora szidást kaptam otthon. De verést nem! Se édesanyám, se édesapám soha nem bántottak a csínytevéseimért. Csak alaposan megdorgáltak, ha rosszkodtam. De az is nagyon fájt nekem. Meg is ríkatott édesanyám jajveszékelése a drága cipő elvesztése miatt. Ő közben előkeresett egy gereblyét, és sietett le a patakara, megkeresni a lábbelimet. Hiába! Nem találta. Elúszott pici cipőm a Kácsi-patak vizével az Alföld irányába.

Másnap estefelé játszásból baktattam haza. A kisgyerekek ugyanis szabadon elköszálhattak a faluban, meg a határban játszani. A mi időnkben még alig volt forgalom az utakon. A mi falunkban egyetlen embernek volt személyautója, vagy ahogy az emberek mondták, taxija. Szóval, ahogy odaértem a házunk ajtajához, mit látnak szemeim! Egy pár fehér pici cipőcske támaszkodott az ajtóhoz vezető kőlépcsőnek. Édesanyám örömtől nevetős arccal nézte a rácsodálkozásomat.

- Képzeld kisfiam! Hajdú Mari néni megtalálta az elúszott kiscipődet a Gencsi-kert hídjánál. Ugye örülsz neki?

- Igen, édesanya. Nagyon örülök. – hadartam. Közben már sietve próbálgattam, húzogattam is a lábamra a gumicipőket, hogy megmutathassam ismét a pajtásaimnak.

- De ezután jobban vigyázz rá kisfiam! – intett komolyam az édesanyám. - Tudod, egy egész tál fekete cseresznyét adtam érte cserébe Mari néninek...

Bráz János

A tündér

Nagyszüleim emlékének

1948-at mutattak a naptárak, amikor Misi négy éves volt. Örökmozgó, eleven gyerek, aki kíváncsiságtól hajtva mindenhová odadugja pisze orrocskáját. Szülei egyszerű, dolgoz emberek voltak, négy gyereket neveltek, éppen ezért két kézzel fogták meg a munkát, s Misi érdeklődő kérdéseire (Mi ez? Mi az? Mi van ott?) gyakran csak egyetlen szóval feleltek, s máris futottak tovább.

Misi naphosszat egyedül ténfergett a ház körül, néha nagyobb, focizó fiúkhöz csapódott, (olykor saját bátyjai is köztük voltak) de az ő figyelmét a labda csak igen rövid időre kötötte le.

Mostanában leginkább a padlás körül őgylgett, nagyon szerette volna tudni, mi van odafent, s mindig rohanó édesapja egyszavas válaszai, miszerint liszt, zsír, kukorica, nem elégítették ki állandó kíváncsiságát.

- Kukorica. Milyen unalmas. - gondolta. - Miért is tartanak ott fent kukoricát? Talán bizony tündérek laknak ott, olyanok, akikről esténként a dédi mesél, amire apu mindig azt mondja:

- Mama, ne ámítsa má' azt a gyereket!

Eme sejtését a tündérekől Jóska bátyjával is megosztotta, de Jóska, aki már tizenéves fiú volt, csak nevetett rajta, aztán megsimogatta a fejét és ennyit mondott:

- Tündérek nem léteznek, te kis kófic!

Egy nap aztán, amikor senki nem volt az udvaron, Misi nekiindult a rozoga létrafokoknak, hogy végre saját szemével láthassa a padlást.

Lassan, vigyázva haladt felfelé, s az ósdi létra minduntalan nyikordult egyet apró lába alatt, mintha biztatná.

- Mindjárt felérek - gondolta, amikor már csak két létrafok volt hátra.

Akkor hirtelen az édesanyja ijedt hangját hallotta maga mögött:

- Lé' né' ess, az 'anyád úristállát'! - Misi rémulten odakapta a fejét, s a következő pillanatban már zuhant is lefelé.

Mindkét lába eltört, az egyik négy, a másik kilenc helyen. Édesapja egy kipárnázott lovaskocsin vitte kórházba, szinte üzte, hajtotta a lovakat, nem törődve a veszéllyel, amelyet orosz katonák portyázása jelentett.

Így is órákba telt, amíg a kis, istenháta mögötti falucskából egy budai kórházba jutottak.

Ott aztán az édesapa a lelkiismeretes orvosokra bízta fiát, és Misi még órákig sírt, nemcsak a fájdalomtól, hanem attól, hogy nem tudta, mikor látja viszont az apját. Hiába voltak a megnyugtató szavak: - Ne félj, nem lesz

semmi baj, itt meggyógyítják a lábadat, és amint tudok, jövök! - Semmi nem használt. Csak azt értette, hogy nagyon fáj a lába, és apja itt hagyja őt.

A fájdalom, az idegen környezet, szülei távolléte szűnni nem akaró sírást váltottak ki belőle, amely csak akkor szakadt meg átmeneti időre, amikor elszunnyadt. Az, hogy begipszelt lábai miatt jószerivel mozdulatlanul kellett feküdnie, csak még nyűgösebbé tette. Egyszerűen nem tudta megérteni, hogy nem kelhet fel, nem járhat, nem játszhat és futhat.

- A tündérek miatt van az egész. - gondolta durcásan. - Mondom is majd a dédinek, hogy többet ne meséljen róluk!

Annyira meg volt sértődve, annyira bántotta saját tehetetlensége, amelyet szavakkal még nem tudott kifejezni, hogy még azt a pár kanál levest is alig akarta elfogadni, amit egy szigorú arcú, kövéres nővér próbált belediktálni.

- Így ni! - mosolygott rá az asszony elégedetten, miután kiürült a tányér. - Sokat kell ám enni, hogy meggyógyulj! - korholta szeretettel, aztán megigazította Misi feje alatt a párnát, és kisietett a kórteremből.

- Játszani akarok! - tört el Misinél újra a mécses. Hangtalanul sírt, csöpp arcán lassan folytak le a könnyek. - Miért nem játszhatok? Csakis a tündérek tehetnek róla! - gondolta, mielőtt elaludt.

Mire felébredt, öreg este nézett be az ablakon, s a tündérek alighanem meghallhatták szemrehányását. Máskülönben miért küldtek volna le hozzá valakit maguk közül? Mert biztosra vette, hogy az a karcsú fiatal nő, akit a folyosóról beszűrődő lámpa gyér fényénél látott az ágya mellett üldögelni, csakis tündér lehet!

Alighogy megmoccan, az ágy mellett ülő alak felemelkedett, fölé hajolt és megsimogatta az arcát. Misi ekkor látta, hogy kedves arcú és szőke.

- Egészen biztos, hogy tündér - gondolta.

- Misi- szólt a tündér lágy, megnyugtató hangon, és a fiúcska ettől még sírni is elfelejtett.

De akkor volt csak igazán boldog, amikor a tündér nemcsak hogy megvacsoráztatta, de mesélt is neki, és egészen addig vele maradt, míg csak újra el nem aludt. Ez volt csak a pompás multság!

Amikor másnap felébredt, már nem volt mellette. Egész nap leste, várta, hogy megjelenjen, és szisszenés nélkül tűrte, hogy az orvosok vizsgálgassák, nézegessék, s a nővérek simogassák megviselt arcocskáját. Egészen máshol járt az esze. Azon töprengett, mit csinálhatnak ilyenkor a tündérek? Talán más beteg gyerekeket látogatnak?

Minden percben arra várt, hogy belép, de nem ő jött, hanem egy pizsamás öregember. Hetven év körüli lehetett, bottal járt, s alighanem rövidlátó is volt, mert nem vette észre Misi elkámpicsorodott képét, amit akkor vágott, amikor megpillantotta.

- Té vagy a Szikszó' gyereke', ugyé? - kérdezte, és közelebb lépett, hogy szemügyre vehesse a takaróba bugyolált gyereket. Nem is várt választ, hanem folytatta: - No hát, égy' falubú' gyüttünk'. Jó' ismeröm apádat, igön dógos embör. A nővéröktü' hallottam, hogy beteg a lábod. Gyógyújjá' mög gyorsan, oszt ha hazagyüssz, elgyüssz a Sándor bácsiho' ugyé?

Misi nem felelt, csak pislogott. Különben is, a figyelmét ebben a pillanatban már más vonta magára, hiszen a tündér jelent meg az ajtóban!

Az öregember még motyogott néhány szót, végigmérte a fiatal nőt, biccengett, aztán kiballagott.

- Na, Misi, mit meséljen neked a Margit nővér? - kérdezte a tündér mosolyogva, aztán letelepedett az ágy mellé.

A napok gyorsan teltek, Misi lába javulni kezdett, legalábbis az egyik. A másik, amelyik kilenc helyen tört el, sehogy nem akart rendbe jönni, sőt! Végül üszkösödni kezdett. A helyzet aggasztó volt, s az orvosok azon töprengtek, mit csináljanak.

Egy alkalommal ketten beszélgettek a folyosón, egy idősebb és egy fiatalabb, és Margit nővér elcsípte néhány szavukat.

- Szegény kis Szikszó gyerek. De hát nincs más választás, bokából le kell vágni. - mondta az idősebbik. Meghökken, amikor egy hangot hallott maga mellett:

- Doktor úr, szerintem nincs szükség rá, hogy levágják a gyermek lábát, még megmenthető.

Az orvos akkor vette észre a fehérköpenyes, fiatal nőt. Elképedt annak halatára, hogy az nemcsak felülbírálja az ő véleményét, de még ki is oktatja.

- Ki maga? - nézett rajta végig alaposan. - Új itt? Még sose láttam.

A nő nem válaszolt, az orvos pedig kissé paprikásan folytatta: - Nincs magának dolga?! És higgye el, ezt én tudom jobban! - Visszafordult a társához, jelezve, hogy befejezettnek tekinti a beszélgetést, Margit nővér pedig hátra sem nézve, sietősen elindult egyik kórterem felé.

Késő délután volt már, az öregember felöltözve üldögélt az ágy szélén. Fiára várt, hogy végre ideérjen és hazavigye. Arca mosolygósra váltott a belépő fiatal nő láttán. - Aggyisten' nővéрке, hogy van ma?

- Sándor bácsi - kezdte a másik sürgetőleg, nem is viszonzva a köszönést - hallottam, hogy maga egy faluból való a kis Szikszó Misivel.

- Há'. - hagyta rá az öreg. - Mög is látogattam a minap.

- Ha úgyis hazafelé megy, nem szólna be a szüleinek, hogy jöjjenek azonnal? Nagyon fontos!

- Há dehonnem.' - válaszolta az öregember, érezve hogy talán valami nagy baj lehet a gyerekekkel.

Amit ígért, azt meg is tette, de így is késő estébe hajlott az idő, mire Misi édesapja megérkezett a lovaskocsival. Margit nővér már türelmetlenül várta. Negyedszer szaladt ki a kapuhoz, hogy megnézzze, itt vannak-e már a szülők.

- Hála istennek! - suttogta az apa láttán. - Jöjjön gyorsan! Misi lábát holnap le akarják vágni!

- Micsoda?! - sápadt el a férfi.

- Én most bemegyek - mondta a fiatal nő. - Maga várjon a kórterem ablaka alatt!

A minden ízében reszkető édesapa csak bólintott.

Margit nővér besietett Misi kórtermébe, és amikor megbizonyosodott róla, hogy senki nem látja, és az apja valóban ott várakozik a megbeszélt helyen, felnyalábolta az alvó gyereket, és kiadta az ablakon. - Gyorsan! – suttogta - Vigye innen!

Misi lábát végül egy zsidó orvos, bizonyos Talacsek hozta rendbe, ott a falujában. Kenőcsöket adott az édesanyjának, aki hosszú időn keresztül türelmesen ápolta őt. A következő tavaszon már odakint játszott a többi gyerekkel, és az esetre csak egy kisebb felgyűrődés emlékeztetett a bokáján. Többet nem ment a padlás közelébe, de sokat beszélt Margit nővéréről. Ez arra ösztönözte az édesapját, hogy érdeklődjön a fiatal nő felől, hátha össze tudnának hozni még egy találkozt közte és Misi között. Azonban közölték vele, hogy abban az időszakban ilyen nevű nővér ott nem dolgozott...

Ez persze gondolkodóba ejtette a szülőket, de Misi csak mosolygott. Mert ő, soha nem felejtette el azt a nőt, aki körbevette szeretetével és végül megmentette, ezáltal teljes bizonyosságot nyert afelől, hogy tündérek márpedig léteznek...

Bujáki Livia

Miért palacsinta a palacsinta?

avagy

az élet nagy kérdései gyerekszemmel

Mottó: „a gyerekszáj néha terhes, de a szülők élete csak így teljes”

Mivel kicsi koruk óta jegyezzük gyermekeink aranyköpéseit, úgy gondoltam, hogy e pályázat keretei között néhányat megosztok a nagyközönséggel is.

Kicsi koruk óta... a négy közül a legidősebb is csak nyolc éves lesz nyáron. Mégis annyi minden történt már velük, hogy talán érdemes belevágni a történetbe. Leírva, és visszaolvasva rájöttem, hogy nem lehet azt visszaadni, ami, és ahogy történt, főképp nem a hangsúlyokat és az arckifejezéseket, de talán még így is sikerül elérnem, hogy az olvasóknak kellemes perceket szerezzek vele.

Egy valakinek már biztosan sikerült: nekem nagy élmény volt újra felidézni ezeket az eseményeket.

A kezdetek

Az első pár „szó”, amit egy gyermek használ, mindig különleges tartalommal bír. Általában csak a szülők értik, ők mindig tudják, hogy miről van szó. Sokszor nem is beszélhetünk szavakról, csak hangokról, szótagokról. Mint például a „bibi”, ami minden tárgyat jelölt nálunk, a „búbú”, ami minden zajos háztartási gép összefoglaló neve volt, vagy „gunga-gunga” minden madár és „vóvó” minden négylábú állat.

Ezek még nem is „igazi” aranyköpések, úgyhogy bevezetésképpen ennyi elég is belőlük, és most lépünk egy nagyot, amikor már beszélnek is utódaink, és néha viccesen, néha nagyon keményen oda (vagy éppen csak el-) szólnak.

A testvérek közötti kapcsolat

Egy gyermek életében mindig nagy dolog a testvér születése.

Így volt ez nálunk is, amikor a nagyfiú kifejtette, hogy „a kicsik most biztosan azért nem mozognak anya hasában, mert elmentek odobába”, vagy amikor megszülettek, és csak sírtak – miután felvilágosítottuk, hogy ők még csak

így tudnak beszélni -, akkor öntudatosan közölte, hogy „majd én megtanítom őket”.

De a későbbiekben is az egyik legfontosabb kapcsolata a testvéreivel lesz, ezért fontos, hogy már gyermekkorban kialakuljon közöttük a megfelelő viszony.

Szülő-gyermek kapcsolat

Abból is születhetnek azonban mókás helyzetek, amikor a kiskorúak a felnőttekre pirítanak rá:

„Fogadj szót, mert rászórok a fenekedre!

Azt nem hiszem, mert nincs nálad só!”

A nagyobbik lányomat próbáltam Tücsök-nek becézni, amikor is közölte velem: „nem Tücsök! Tündér!”.

A sokat tétovázó gyermeket biztató hajrá szóra pedig „ráhajolok” érkezett válaszként.

Magyarázni is egyszerűen tudnak a gyermekeink: „p, mint gyí-gyí paci”.

Egy átlagos nap

Egy átlagos napunk úgy kezdődik, hogy a gyerekek felébrednek (legalábbis hétvégén, amikor alhatnak, ugyanis hét közben percekig kell ébreszteni őket, hogy most már muszáj lesz öltözni, indulni), a szemük még ki sem nyitották, de már közlik, hogy ők bizony éhesek. Ha pedig mi nem térnénk magunkhoz elég gyorsan, akkor téli reggeleken megkapjuk, hogy „Ébresztő! Hasadra süt a ...öööö... a villany!”

Étkezés

Ezzel pedig meg is kezdődik életük legfontosabb része: az evés. Az „odobában” az óvó néni meg is jegyezte, hogy a kicsik felnőtt adagokat „hamintanak”. Egész nap „kukorékol a gyerekek gyomra”.

Nem is csoda, hogy sok kifejezést tanulunk gyermekeinktől a konyha világából. Ilyen például a „bundás husi”, a „gólyás leves”, „huncut tészta” (céna-metelt, ami folyton lecsúszik a kanálról), vagy éppen a „tüsszentősó”, vagyis a bors. Amíg készül az étel, addig „megkósoljuk az illatát”.

Amikor pedig már elég „ügyes edegyül ebédni”, akkor „összebántja” (összevágja) a tésztát, amin lehet „csíkban szeletelt” (reszelt) sajt. Ha forró lenne, megvárjuk, amíg „kimelegszik”.

Desszertként következhet „jégcsoki”, (étcsoki) „nyalóci”, „nyuszibarack” (őszibarack), „dörögdinnye”, „gyümicukor” (gumicukor) vagy akár „kukákukákó” (csokoládé). Palcsintából pedig ismerünk „kakaós palacsintát, nutellás palacsintát, satöbbi-satöbbi palacsintát”.

Amikor pedig végeztünk az evéssel, és „szomjas lesz a torkunk”, jöhet az „ásványinni”, amit néha „szuszogósan” (szívószállal) fogyasztunk, a rózsaszín pohár pedig „elpírítja”.

„Darabék” (maradék) ritkán szokott maradni, gyakori probléma viszont, hogy a kiszedett étel „alig sok” (kevés). Amikor pedig sütiből kifolyik a lekvár, és azt kimártogatja a gyermek, akkor „lekvárosra törli a tányért”. Az is előfordul, hogy egyik-másik apróság „túleszi az étlapot”.

Nagyobbik lányom, mint „babadoktornéni”, azt is megállapította: „popikrém nem babazaba”, bár szerintem minden szülőnek van olyan élménye, amikor a gyermeke fülig keni magát ezzel a „tespátolóval”.

A konyhából (vagy a rajzfilmekből?) tudjuk azt is, hogy „a legtöbb serpenyő arra való, hogy valakit fejbe vágjanak vele”.

Közösségben

Mindennapjainkhoz hozzátartozik az „odoba”, ahol kisebbik lányunk ragaszkodik ahhoz, hogy „szoknya legyen a benti nadrág”, és mindig legyen „hajmiki” (hajgumi) a hajában. A kisebb és a nagyobb gyerekek között pedig az „oá-baba – ovi-baba” szavakkal teszünk különbséget.

A dinoszakértő nagyfiútól pedig megtudhattam, hogy „a T-rex ragadozó, ő el tudja ijeszteni még a lányokat is”.

A 4. születésnapjukon az óvó néni megkérdezte az ikrektől: ma születtetek? Erre egyszerre válaszoltak: „Dehogy! Már régen!”. Öt nappal később, amikor

az édesanyjuk születésnapja volt, az egész ovi tudta, hogy „anyának ma van a születésnapja, ma 4 éves”.

Ebéd utáni alvás témakörében pedig előbb itthon, később az oviban is egyre gyakrabban merül fel, hogy nincs rá szükség, hiszen „nem vagyok nyöszörgős, se hisztis”, esetleg a még kiegészítve azzal, hogy „csak mosolyogok”. Másik gyermekünk pedig arról próbál meggyőzni ilyenkor, hogy „semmi hiszti, semmi rapli”.

Amikor pedig itt a délután, akkor „jó, hogy jöttél! Hiányzottál” felkiáltással várnak, beszámolnak arról, hogy „jófitam” (jó fiú voltam), majd „elmegyünk hazamenni”.

Közlekedés

A közlekedés során is akadnak érdekes helyzetek: a busz és trolibusz közötti különbséget például két fiúgyermekünk kétféleképpen ragadta meg: „Ott egy busz és ki van kötve”, illetve „ott egy trolibusz, csak nincs neki trolija”. „Mentőség”-et is szoktunk látni út közben, különösen, amikor „megelőzzük anyát” (megyünk anya elé), vagy az „autómosdó” felé megyünk.

Azt is tudjuk, hogy „apaaútó nem budiajtó”, vagyis nem csapjuk be az ajtaját, mint a szél azt a bizonyost. Van viszont „vezetőkéje”, aminek a segítségével „elkanyarodik be”. Ha pedig éppen áll, akkor „elmorlott a kifugó, mert nem fűjja ki a füstöt”, vagy éppen „kifogyott belőle a benzinkút”. És természetesen, aki autóval utazik, annak szüksége van „autóbérlet”-re.

Egyszer utazás közben a felhőkről kérdezgett a gyermek, és ki is javította a tudatlan szülőket: „az nem bárányfelhő, hanem dinoszaurusz-felhő”.

Amikor pedig a nagymama próbálta tanítani az autó hátsó ülésén helyet foglaló unokát arra, hogy „semmit nem veszünk a szánkba, csak a kaját”, erre a gyermek teljes magabiztossággal rávágt: „meg az ennivalót!”.

Természetesen a hosszabb utazás során a zenehallgatás is sztenderd programnak számít, ami közben gyakran hangzik el a kérdés, hogy mi, szülők is énekeljünk. Egyszer próbálkoztunk azzal, hogy nem tudjuk a szöveget, amire a kislányunk önérzetesen válaszolt: „dehogynem tudod: lalalalala lala lala”. Amikor mindenki énekel, zeng az autó, szól az egész „zenekard”.

Ha helikopterrel közlekednénk, akkor mehetnénk a „helikoptertér”-re, a jegyeket pedig vehetnénk „helikoptermatából” (automata után szabadon).

Amikor még babakocsiban közlekedtünk, az ikrek között zajlott le az alábbi párbeszéd:

- „ - A kutyafáját!
- Nem a kutyafáját!
- De, a kutyafáját!
- Nem! A cicafáját!”

Később pedig, amikor új futóbiciklit kaptak:

- „- Én megmutatom neked a futóbiciklidet.
- De anya már megmutatta.
- Igen, de én még nem.
- Én majd megmutatom magamnak.”

És ha valakinek ezek után még kérdéses lenne a címben feltett kérdésre a válasz, akkor annak elárulom: „talán azért hívják palacsintának, mert olyan lapos, mint a palacsinta”.

Dr. Czapák Sándor

Ugye sokszor hallottuk már azt a szülőktől

Ugye sokszor hallottuk már azt a szülőktől, nagyszülőktől, hogy:

- Amikor mi gyerekek voltunk, másképp volt. - Persze felmerül bennünk az a kérdés, hogy:

- Hát, akkor hogy volt?! - Anya válasza így szólt:

- Mikor mi gyerekek voltunk, nem nagyon volt komputer, mobil és főleg nem érintő képernyős telefon... Mi tudtunk nyaranként akár kilencig is kint játszani a porban, sárban, fűben, fára másztunk és... A sötétben bújóska... Az volt a legjobb. Mi nem chaten beszélgettünk meg a nappal történt eseményeket, hanem elmentünk egymáshoz, és ott nevtünk szórakoztunk. - Itt félbeszakítom őt:

- De hát, mi is szoktunk bújóskaezni, szaladni, nevetni. Még ha nem is olyan sűrűn. A szünetekben mondjuk, be nem áll a szánk, folyton beszélgetünk. Nem értelek. - Anyu mosolyogva mondja:

- Mégis más. Hidd el nekem! Mesés élet volt akkor. Volt szabadidőnk. De nektek?! Az egész hetetek be van táblázva. - Elhallgat, egy darabig csöndben ülünk. Egyszer csak megszólalok:

- Ha választhatnál, hány éves akarnál lenni?

- Húsz. Ahogy szokták mondani: „A húsz éveseké a világ”. Soha nem felejtem el azokat a hajnalig tartó házibulikat, tanya bulikat. Az igazi nagy slágerekkel. A rock, az volt az igazi! A mai zene? Inkább lármának, ricsajnak nevezném. Ezek a „slágerek” csak egy-két hónapig vannak divatban, utána meg... Na, de mindegy. A társaságunknak köszönhetően ezek a jó bulik nem tűnnek el, szerencsére.

Anyukámmal sokszor beszélgettünk, s gyakran szóba kerül ez a téma, az ő gyerek kora. Próbálok elképzelni, beleélni magam abba az időbe. Nem nagyon sikerül. Mégis hogy lehetett kibírni mobil, tv és főleg komputer nélkül?! Én már ebbe a rohanó világba születtem. Nekem és a többi iskolás társamnak, barátaimnak ez a természetes. Anyunak igaza van, tényleg kevés a szabadidőnk. Szívesen kipróbálnám, megtapasztalnám, hogy milyen is volt abban az időben élni. Kíváncsi lennék, hogy a nagyanyám mit mesélne az ő gyerekkoráról. Amikor ő volt apróska gyermek, iskolás lány, nagylány... Egyszer őt is megkérdezem. És ha lesz alkalmam az ő történetét is belefoglalom egy fogalmazásba.

Csehák Csenge

Szentjakabi mesék

(részletek)

Amikor kicsi voltam, szívesen időztem mesélőkedvű, jóságos nagyapám társaságában. A téli délutánokon és estéken vége-hossza nem volt ifjúkora kalandjainak, katonahistóriáinak, furcsa és mégis hihető történeteinek. Tudott meséket a szomszédos falvakról, a hegyekről-völgyekről, a helyi dűlőkről, a csörgedező patakokról, a környéken élő emberekről. Kislánként sokszor mondtam neki, hogy egyszer megírom majd a történeteit, és rengeteg pénzt fogok vele keresni. Ő olyankor csak nevetett, és azt válaszolta:

„Fiam (a lánygyermek szokásos megszólítása volt abban az időben), a mindennapi kenyeret csak verítékkal lehet megkeresni.” Milyen igaza volt! Meséinek nagy részét a feledés homálya fedi, de fantáziámmal újrateremtem őket, hogy mások is megismerhessék. Magyarországnak ez a kis csücske a Tornán innen, de a Bódván túl a nagyapámé is volt, az enyém is, és a Tiéd is lehet.

Kecske-hegyi Kecskerágó

Nagyapa szokásos tél esti munkáját végezte: kukoricát morzsolt egy szakajtóba. Alig vártam, hogy nőjön a csutkahegy, amiből aztán tornyot építhettem. Várakozás közben nyaggatni kezdtem, mint rendesen.

- Nagyapa, ma is mesélj valamit!
- Mesélnék én, de hát a kecskerágók úgysem érdekelnek téged.
- Láttam belőlük épp eleget a szőlőbe menet. Nem tűntek izgalmasnak.
- No, pedig éppen azokról van egy különös történetem.
- Mondd el hát!

A Remicen innen, a Király-völgyön túl, élt egy szegény kecskepásztor. Kora tavasztól késő őszig legeltette az uradalmi kecskéket. Hajtotta őket hegynek fel, völgynek le dús fűvű legelőt keresve. Barátja volt minden fa, minden bokor, a virágok, az égen szálló dalos madarak és az erdőben élő vadak. A nyári napsütés barnára cserzette a fiú arcát, a fel-feltámadó szél megcibálta hullámos fürtjeit, a sok gyaloglás megedzette lábait. Én mondom, jóképű legény volt. Deleléskor leheveredett egy bokor aljába, és a tovatűnő bárányfelhőket nézte, vagy elővette fűzfa sípját, hogy előcsaljon belőle valami vidám dallamot.

Egyszer is éppen ejtőzött, amikor a szeme sarkából valami mozgásra lett figyelmes. Lovas közeledett a völgyben. Kecskerágó bokrok között vezetett az útja. A lovast nem lehetett tisztán látni, de valami fehér ki-kivillant a boltozatos koronák közül. A legény kezéből ernyőt formálva figyelte a közeledő alakot. Nem akart hinni a szemének. De hiszen..., de hiszen ez a bárókisaszszony! Hogy kerül ilyen messzire a birtoktól? Óvják, védik, a széltől is féltik. A lány közben odaért. Látszott rajta, hogy lefoglalják a gondolatai, talán azt sem tudja, merre jár. A pásztor felugrott ültéből, lekapta süvegét, hogy illendően köszöntse a kisasszonyt. A lány rá sem nézett, lova lassan poroszkálva elhaladt a kecskenyáj mellett. Ekkor azonban Zsiga, a vezérkecske nyakában megszólalt a kolomp. A természetes jószág dőcögő kecskejárással elindult a völgy felé. A hangra már Terka kisasszony is felkapta a fejét, és megrántotta lova gyeplőjét. Zavartan nézett körül. A közeledő pásztorfiút megpillantva, leszállt a lóról.

- De szép kecskebakod van, te legény! – mutatott a legelésző Zsigára.
- Ha az enyém lenne, a kisasszonynak adnám – válaszolta a fiú.
- Csak nem apámuram kecskéit őrzöd?
- De bizony azt!
- Akkor hamarosan nem lesz munkád – válaszolta a lány, és elfelhősödött a tekintete.

Valami nagyon bánthatta. A legény szerette volna felvidítani, ezért így szólt:

- Talán csak nem kecske pörköltöt tervez a 300 fős lakodalmára?

Ijedten látta, hogy tréfálkozó kérdése nemhogy megvigasztalta volna a lányt, hanem még jobban elkeserítette. Még a könnyei is potyogni kezdtek.

- Na de kisasszonyka, hát mi történt?

- Apám..., apám hamarosan férjhez ad – zokogta. – Hozzákényszerít a tornai bíróhoz. Hozományul adja velem a kecskenyáját is. Miért is nem pusztulnak el a kecskék holnap reggelre? Akkor..., akkor talán a bíró lemondana rólam.

A fiút meghatották a keserves könnyek, meg titokban tetszett is neki a kisasszony, gondolt hát egyet, és így szólt:

- Egyet se búsuljon, Terka kisasszony, egyetlen eleven kecske sem lesz a nyájából holnap reggelre. Most menjen haza szépen, már biztosan keresik. Meglátja, elmarad az esküvő, és ahhoz mehet majd feleségül, akit szívből szeret.

A lány hitte is meg nem is, amit hallott, de belátta, hogy ideje hazatérnie. Visszafordította lovát, és búcsút intve elvágtatott.

Másnap reggel nagy jajveszékelés ébresztette a bárókisasszonyt. Már a cselédek is tudták, hogy az éjjel a kecskenyáj egytől egyig odaveszett.

Oda a hozomány, jaj, jaj! Nem lesz lakodalom! – sajnálkoztak az asszonyok.

A báró tombolt haragjában. A pásztorfiút is elővették, de váltig állította, hogy nem tud semmit az esetről. Csak annyit látott, mikor reggel kidörzsölte az álmat a szeméből, hogy hegyé emelkedett a sok kecsketetem. Mit volt mit tenni, bele kellett törődni.

A faluban valami átokról kezdtek suttogni, a helyet pedig, ahol az eset történt, azóta is Kecse-hegyként emlegetik. A kecskepásztorból hamarosan intéző lett a birtokon, és feleségül vette a báró leányát. Ma is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

Még javában törtem a fejem a kecskék sorsán, no meg azon, mi közük van a kecskerágóhoz, amiről nagypapa a történetet ígérte, amikor rá is kérdezett:

- Tudod-e, hogy mi történt a kecskékkal? Megmondom én neked. A kecske nemcsak a fűvet szereti, de a faleveleket, a bokrok hajtásait is megeszi, a faágakat is összerágja. A völgyben kecskerágó bokrok nőttek, amelyeknek a levele, termése is mérgező. Csak a közelükbe kellett engedni az éhes kecskéket...

A hófehér zsebkendő

A Kopasz-hegyről meséltem már neked? – kérdezte nagyapám egy esős tavaszi délután.

Lehet is arról mesélni! Csupa kő, még bokrok is alig vannak rajta. Milyen története lehetne annak? – válaszoltam hetykén.

Ha hiszed, ha nem, nem volt az mindig kopasz. Dús fű nőtt rajta, aljában kökény- és szederbokrok állították meg az arra járókat. A csúcsán sudár növények fák adtak árnyékot. Magam is jártam arra legénykoromban.

Vártam a folytatást. A csend hosszúra nyúlt, felnéztem hát. Nagyapa merengő tekintete valahova a távolba révedt. Talán magát látta jóképű bajszos fiatalemberként. Úgy ahogy a falon függő képről is néz ránk. Nem jártam messze az igazságtól, mert így folytatta.

Suhanc voltam még, de már a lányokon járt az eszem. Na csak ne kuncogj, tudom, hogy neked is tetszik a szomszéd fiú – vetette közbe. Bele is pirultam, hogy így a lényegre tapintott. Jobbnak láttam meg sem szólalni.

Bizony, bizony, megnéztem a szép lányokat. Magam sem voltam éppen csúnya, de olyan tejfölösszájú, nyakigláb módon. Elég az hozzá, hogy a Kopasz-hegy aljában találkoztam a legszebb lánnyal, akit valaha láttam. Nyúlánk

termetű, fekete szemű teremtés volt, igazi angyal, vagy inkább boszorka? – kacsintott nagymamára, aki a baromfiudvarba indulva elhaladt mellettünk. Nagyanyám csak a szemét forgatta, mialatt nagyapám folytatta a történetet.

Hosszú haját két farkocsba fogta, amely leért egészen a karcsú derekáig. Szája sarkában huncut mosoly bujkált, amikor meglátott. Épp azon tanakodtam, hogyan elegyedjek vele beszédbe, amikor ő már meg is szólított. „Én már láttalak téged, te legény.” „Én téged még nem, te leány, de azt tudom, hogy senki más nem lesz a feleségem, csak te” – mondtam. Magam sem értem, hogy szaladt ki a számon, de a lány erősen belepirult. Még a zsebkendőjét is elejtette. Felemeltem a földről a leheletnyi hófehér kelmét, és a zsebembe csúsztattam. A lány villámló szemekkel sarkon fordult, de a válla fölött még odavetette: „Majd akkor leszek a feleséged, ha ez a hegy olyan csupasz lesz, mint a kiégett tarló!” Többé hátra sem nézve elfutott.

És láttad még utána, nagyapa?

Háááát...

Na, elég legyen a mesedélutánból, te vén bolond! – mordult nagyapára visszatérőben nagymama. Hangja haragosnak tűnt, de tekintete ellágyult, amikor ráncos kezével nagyapám hajlott hátát végigsimította.

Jól van, fiam, menjünk dolgunkra, mert nagyanyád nem süt nekünk olyan finom szedres pitét, amilyet csak ő tud az egész világon.

A pite hallatán még a nyál is összefutott a számban, de valami nem hagyott nyugodni. A zsebkendő. Egy emlékkép villant elém régebből. A babám számára kerestem valami kendőt a komódban. Ki is választottam egy viselte-sebb darabot, de nagymama kivette a kezemből, az arcához szorította, aztán szépen összehajtogatta újra. „Ne ezt! – mondta, és egy sokkal újabb, díszesebb zsebkendőt adott a babámnak.

Ti ezt értitek? Én csak évek múlva értettem meg...

Csehk Edit

Fanni csutkababája

Valamikor réges-régen élt egy kislány, egy hegyközségi faluban. Nagyszülei-vel, szüleivel, egy kis nádfedeles házikóban. Akkoriban még a gyermekek találékonyságára volt bízva, hogy mikor, mivel, hol, s hogyan játszanak. Fanni nagyon aranyos kislány volt, a haját mindenki csodálta aranyszőke fürtjei miatt. Szemei tiszta kéken ragyogtak, mint maga az égbolt. Mindenki szerette a kis faluban, ő is mindenkit egyformán szeretett. Igaz, nagy szegénységben éltek az emberek abban az időben, minden fillérre szükség volt.

Akkoriban még két fillérnek is örültek a gyerekek, mert rögtön mentek a boltba és kértek érte krumplicukrot. A boltos néni elővette a kis bárdot és lekanyarított egy-egy darabot s a gyerekek boldogan szopogatták. Nem mindenkinek telt a kimért cukorkákra, melyek díszes üvegekben minden színben kínálták magukat. De azt csak a jobb módú szülők engedhették meg gyermekeiknek, már amennyiben voltak jobb módúak. Fanni mindenütt ott volt, ahol az idősebb emberek dolgoztak, kapáltak, vagy éppen gyomlálták a gyönyörű virágos kerteket. Elbűvölte őt a mező tengersok virága, a pillangók sokszínűsége, olykor-olykor egy katicabogarat vett kis tenyerébe, óvatosan fogta, nehogy a kis bogárban kárt tegyen, s közben táncot lejtett, énekelt a bogárral kezében. A szülők s a nagyszülők nem aggodalmaskodtak miatta, tudták, hogy soha olyat nem tesz, ami másoknak kárt vagy bánatot okozna. Ezért aztán teljes szabadsága volt. Ha pajtásaival összetalálkozott, mindenkit egyenlő szeretetben részesített, függetlenül attól, hogy barna bőrű volt-e vagy fehér?

Lassan-lassan közeledett az ős és ő nagyon, de nagyon várta az iskolakezdést, mert szeretett tanulni, no meg persze szeretett otthon ülni esténként a szülők, nagyszülők, valamint az idős szomszédok társaságában. Szinte minden este akadt valaki, aki a régmúlt időkről, mondhatnám úgyis, különös dolgokat mesélt. Olyankor Fanninak a gyönyörű kék szeme teljesen kikerekedett, száját is elfelejtette olykor becsukni, annyira figyelte, hogy vajon mi lehet a mese vége? Volt úgy, hogy akár három-négy estét is végighallgatott, mire a mesemondó egy mesét befejezett volna. Fanni csodálta mind a mesemondót, mind a mesét, elképzelte magának esténként az ágyában, hogy milyenek is lehetnek a tündérek, meg azok a szirének, akik énekelnek, és kíváncsiskodott a szüleitől, de ők nem mindig tudták a megfelelő választ, ám elismerték, ha valamit nem tudtak. Arra törekedtek, hogy olyat mondjanak, ami megfelel a valóságnak, nehogy véletlenül tévútra vezessék, mert ha nagy lesz és rájön, hogy valami nem úgy van, ahogy azt őneki elmondták, ne érje csalódás. Végre eljött az iskolakezdés, és bekövetkezett a várva-várt este, amikor ismét

elkezdődnek a mesék. Akkoriban még legtöbb házban gyertya vagy petróleumlámpa adta meg a kisszoba fényét. Azt is szerette nézegetni, ahogyan a falon táncol a gyertyafény és hozzá képzelt mindig valamit, olykor-olykor manókat, fán ugrándozó mókusokat, őzeket, majd kezét a fény elé rakva ujjait mozgatva, különböző figurákat alkotott a kisszoba falán. Telt az idő, eljött a kukoricafosztás ideje. Nagyon szerette azokat az estéket, jó érzés töltötte el, amikor a csikólábú sparhelt tetején nagy fazékban főtt a gyöngye kukorica. Szinte az egész kis házat bejárta édes illata.

Fanni felült a kukoricacsomó tetejére, mintha dombtetőn ülne, lábait lefelé lógatta, s mindannyiszor lecsúszott a kupac aljára. Jóízűeket kacagott, mikor a földre huppant. Időközben a szomszédból is érkezett két-három gyermek, és közösen csúszdának használták a hatalmas kukorica kupacot. Majd egyszer csak fölvelt egy nagy cső kukoricát és hosszan nézegette. Szinte diadalittasan kiáltott föl. De szép zöld ruhája van! És ennek is szőke haja van, mint nekem. a Nahát, ebből csinálók egy babát. Babát? – kérdezte a nagymama. Igen, mamikám, majd én szépen fel fogom öltöztetni, mert ugye ez a zöld ruha úgyis tönkre megy, és akkor majd kell neki másik. Nahát, hogy neked milyen igazad van, kisunokám! Úgysincs pénzünk babára, majd megkérjük nagypapádat, hogy csináljon neki egy kis ágyat is. Fanni ettől oly jó kedvre kerekedett, kitáncolt a kis szobából. Az udvaron is hangos kacagással ölelgette, dédelgette a zöldruhás kukoricacsövet, és már nevet is adott neki. Te leszel Kukorica kisasszony. Majd meglátod, csinálók én tenéked nádból kezét, lábát, a fejcskédet meghagyom, mert nagyon szép szőke a hajad. Teljesen eltelt önmagától, a találmánytól, hogy játéka, babája lett, ha a szüleinek nincs is erre pénze. Ő sokkal többre becsülte a kukoricacsutkából készült babát, mint a barátnője, akinek igazi rongybabája volt. De nem irigyelte soha a rongybabát.

A szülők is örömmel nézegették, hogy a kislányuk milyen boldog. Labdát is csinált magának, rongyból. Elővett egy rossz harisnyát és minden féle ócska ronggyal kitömte, és azzal is el tudott játszani a barátnőivel. Persze mindez régen volt, nagyanyám mesélte nekem is ezt a történetet, ha elégedetlen voltam, mindig rám szólt: Gondoljak arra, hogy mi minden történhet az életben, amire nem számítunk. Nem kaphatunk meg mindig mindent, amit akarunk, mert akkor nem tudnánk megbecsülni a két kezünk által megteremtett dolgainkat, nem jó az, ha mindig többre és még többre vágyik az ember.

Akkor még nem értettem a nagyszülők szavát, de azt nagyon jól tudtam, hogy mindent meg kellett becsülnöm nekem is, mint Fanninak. Sokszor már az is mesének tűnt, hogyha foszlós kalács került az asztalra. Szinte meg sem mertem érinteni, mindig attól féltem, hogy elfogy, és soha többé nem jut majd. Fanni a tollfosztásnál is ott üldögélt, neki már az is játék volt, ha egy-egy szálló pihét elkapott, s akkor nagyokat tüszentett, ha néhány tollpihét

fölszippantott a levegőből. De ötlete akkor is volt, mert a szép nagy libatollakat összekötözte, fonogatta, a végén egy kis madár lett a sok tollból. Cérnára kötötte s már szaladt is vele és nagyokat kacagott miután látta, hogy a szél fölkapja a tollmadarat. Olyan volt az, mint egy szép fehér galamb, ahogy cikázott a fuvallatban, a nap aranyló sugarának ragyogásában. Minden, amit gyermekkorában megtapasztalt, azt felnőttkorára is megőrizte, gyermekeinek elmesélte. Mindazokat, amiket ő a nagyszüleitől, az idős szomszédoktól hallott és tanult.

Gyermekeit úgy nevelte, hogy soha ne akarjanak többet annál, mint amennyit a két kezükkel, becsületes munkával meg tudnak szerezni. És bizony az ő gyermekei is örömmel hallgatták a meséket, bár nekik már nem volt szükség sem kukorica- sem tollfosztásban.

A mesélők, a mesemondók, sőt a mesék is kihalnának, ha nem lennének felnőttek, gyermekek, akik továbbadják a szép emlékeket, hiszen a mese szívvel-lelket nyugtató, gyönyörködtető.

Azt tanácsolom, mind a felnőtteknek, mind a gyermekeknek, hallgassák meg a meséket, mert sok mindent lehet tanulni belőle. Még az erdei fák susogásából is áradnak a mesék.

Cselei Lászlóné

Cili a családban

Lídia vagyok, ötödik osztályos tanuló. Van egy gyönyörű kertünk, melyben anyukám-apukám és én minden évben a nyarunkat töltjük. Ebben a kertben él a két cicánk: Szürki és Kormi.

Ők igazi „házaspár” a ház őrzői.

Már a nyár vége felé járt az idő. A kertben voltunk, kora reggel volt még, aludt az egész család. Egyszer csak hatalmas nyávogás vert fel minket ál-munkból. Szürki volt az. Hirtelen el sem tudtuk képzelni, mi történhetett szegénnyel. Így hát kinéztünk az ablakon, és rögtön megértettük. Szürkinek nem volt semmi baja. Ő csak a kiscicáit hívta. Mindannyian meglepődtünk a két kis iromba cica láttán. Anya nem nagyon örült nekik, bár tudtam, hogy titokban őt is elvarázsolják a kis szőrgombócok. A baj csak az volt, hogy ők már nem újszülöttek, hanem nagyobbacska cicák voltak. Mivelhogy még soha eddigi életükben nem találkoztak emberrel, ezért amikor minket megláttak, fűjtak, és elszaladtak. Anyáék azt mondták, a megszelídítésük az én feladatom lesz. Még aznap hozzá is láttam. Először a fészküket kellett megkeresni, ami nem volt nehéz. Azt kellett megfigyelnem, hová hordja az ennivalóját. Nevezetesen a szomszéd kertben lévő farakáshoz. Aztán, hogy ezt kiderítettem, egy tálba tejet öntöttem, és a farakástól néhány lépésre elhelyeztem a fűvön. A tej illata kicsalta Szürkit, aki iszogatni kezdte közben hívogató, halk nyávogással próbálta kicsalogatni kiscicáit. Végül ők is kimerészkedtek. Nem néztem rájuk, nem akartam megriasztani őket. Ezért ott szobroztam szó szerint szobrot játszottam addig, amíg oda nem értek a tálhoz és meg nem bizonyosodtak arról, hogy nem bántom őket. A szelídítés harmadik szakasza az volt, hogy míg itták, a tejet megpróbálom megsimogatni az egyiket. Ahogy ezt megpróbáltam, összemarta a kezemet, és elfutott mind a kettő. Másodjára nehezebb volt a bizalmukba férköznöm, viszont nagyobb szerencsével jártam, mint az előbb.

Most a másik macskát próbáltam megsimogatni. Ő ezt hagyta, és arra gondoltam, az ölembe veszem. Szegényke reszketett, és riadt szemekkel nézett rám, szinte éreztem a tenyeremben, hogy dobog a kis szíve.

Annak érdekében, hogy nyugodt maradjon, ezeket mondtam neki: „Semmi baj!” meg, hogy „Nagyon puha a bundád!”. Mivel tényleg nagyon selymes bundája volt. Úgy döntöttem, leviszem anyához a pincébe, vagyis a konyhába. Anya a kiscica láttán kivett a hűtőből egy kis májkrémet, és etetni kezdtük. Most ő lett a család középpontjában. Anya és apa meg persze én is, arra gondoltunk nevet adhatnánk neki, ha már őt sikerült megfogni elsőnek. Anya a Cilit javasolta. Én elfogadtam. Apának meg teljesen mindegy mi a neve a macskának, lényeg, hogy

macska legyen. Végül visszavittem a kis Cilit a helyére, a farakás alá. Teltek a napok, hetek, a kis Cilit egyre többször vittem le a konyhába.

Néha már lemerészkedett egyedül is. A testvére nem óhajtott barátságot kötni, sőt, még mindig nem engedte, hogy megfogjam. Így az ő neve Vadóc lett az egyik kedvenc könyvem után.

Egyszer sajnos eljött az ideje annak, hogy hazaköltözzünk. Fájó szívvel hagytuk ott a kertet és a kis kedvenceinket. A szomszéd néni minden nap megetette őket. Úgy egy héttel később meglátogattuk a cicákat egy szomorú, esős napon. Nyávogva, vizes és csapzott szőrrel szaladtak elénk. Örültem, hogy újra látom Cilit, Szürkit és Kormit.

De hol van Vadóc??? Borzalmas látvány volt. A kis Vadóc meghalva, kinyúlva feküdt a lépcsőn, miközben mosta az eső. Cili és Szürki mellette ülve siratták. Apa elvitte, és eltemette az erdőben, mely a kert előtt áll. Aztán kinyitotta a konyha ajtaját. Cili felmászott a vállamra, sétált a térdemen és az ölembe feküdt. Mintha csak azt kérte volna: „Ne hagyj itt!” Mindenki sajnálta ezt a kis ártatlan állatot. Arra gondoltunk, hogy megfagyna télen, hisz még olyan kicsi, és gyenge. Anya nehezen egyezett bele, hogy háziállat legyen a bérházban, de ez a kis ártatlan cica megnyihította. Szürkinek még tavalyelőtt készített apa egy rongyokkal kibélelt kuckót, ő ott kihúzta a telet. A szomszéd néni pedig minden nap megetette. Cilit kosárba tettük, de ahogy beraktuk a kocsiba Szürki is jött volna vele. Féltette a kölykét. Végre sikerült kitessekelnünk Szürkit, és hazavittük Cilit. Cili szeretett otthon lenni. Sokat szórakozott. A fotel strapabíró huzatát kaparófának használta. Télen, mikor esett a hó, tett egy kört az erkélyen, és a havas tappancsaival végigcsúszott a nagyszoba padlóján. Rosszalkodásainak nyomai leginkább a függönyön maradtak meg. Mikor tavasz lett, Cilinek honvágya kezdett lenni. Ennek első ismertető jele az volt, hogy mindig az ablakot kaparta. A legközelebbi hét végén kosárba tettük, bár a tél folyamán nagy cica lett, és kissé kinőtte alkalmi szállítóeszközét, de elfogadta, és türelmesen várta, hogy mi fog következni. Autóba ültünk és elindultunk Apafára. Amint kiértünk a kertbe levettük a kosárról a huzatot, és kivettem Cilit. Először lapos kúszásban lépkedett óvakodva, aztán Szürki szaladt felénk. Cilivel egyből megismerték egymást, köszöntötték rég látott családtagjukat.

Jó volt látni, ahogy a két macska egymásra talál. A kölyköt még egy hétre hazavittük. A következő hét végén már sokkal bátrabb volt, így nyugodt szívvel hagyhattuk ott szüleivel. Ettől a perctől lett a kert a végleges otthona, ahol mindig felszabadultan szaladgálhatott, mászhatott fára, és birkózhatott Szürkivel. Minket is mindig örömmel fogadott, de azért az anyukája mellett érezte a legjobban magát-, mint minden gyerek.

Csóka Lídia

Szomorú karácsony

Mióta a testvéreimmel megszülettünk, mindig az anyukám szüleivel együtt töltöttük a szentestét. Mire ők megérkeztek hozzánk, mi már ünnepi díszbe öltöztettük a házunkat, és a fenyőfánkat is. Ugyanúgy hozzá tartozik a mamánk és a papánk a meghitt hangulathoz, mint a finom vacsora és az ajándékok.

2011 decemberében azonban a mamánk váratlanul beteg lett és a gyógykezelés ellenére kórházba került. Mi nagyon szomorúak voltunk, és vegyes érzésekkel vártuk a karácsonyt. Az egész készülődésre rányomta a bélyegét a mamánk hiánya. Tudtuk, hogy nélküle kell ünnepelnünk, de mégis becsomagoltuk az ajándékait, és betettük a karácsonyfa alá. Izgatottan, de fájó szívvel vártuk a szentestét. Amikor megérkezett a papánk egyedül, a húgommal és a bátyámmal ugyanarra gondoltunk. A mindig mosolygó, csupa szeretet nagymamánkra.

Megettük az ünnepi vacsorát, majd amikor az ajándékozássra került a sor, mindannyian a fa alatt árválkodó csomagra tudtunk csak gondolni. Belecsavarodott a szívünk, hogy a mi drága mamánk betegen a kórházban fekszik. Tudtuk, hogyha itt lenne, akkor velünk együtt örülne, és segítene összerakni a Lego repülőmet és játszana a hugival, aki új babát kapott. Még aznap este levelet írtunk neki, amit tele rajzoltunk szívekkel.

A nagymamánkat szerencsére 2 hét múlva gyógyultan kiengedték a kórházból és bepótoltuk az elmaradt közös játékot.

Azóta, ha csak rágondolunk erre a karácsonyra, nem az ajándékok jutnak az eszünkbe, hanem az, hogy milyen szomorúan telt a mamánk nélkül a szeretet ünnepe!

Csonka Levente

Történetek

Édesanyám adta kezembe a Nagycsaládosok felhívását, ami erről a pályázatról szólt.

Én magam még gyerkőc nélkül élek, de kiskoromban az én családom is nagycsaládos volt, és dolgoztam is gyerekekkel, szóval van néhány sztorim, amit szívesen megosztanék Önökkel, Veletek.

Az első, velem, és az egy évvel fiatalabb öcsémmel történt meg, amikor olyan 9-10 évesek voltunk.

A történet a következő:

Pali és én, mindig szófogadó gyerekek voltunk, ha Anyukánk mondott vagy kért tőlünk valamit, soha nem kérdőjeleztük meg a szavait, tettük, amit mondott. Ebből kifolyólag RENGETEG külön órára kellett járnunk az iskola után, amiért a mai napig hálás vagyok neki, persze 10 évesen ezt nem így gondoltam.

Jártunk zeneiskolába heti 6 napot, plusz matekra, plusz németre, úszásra. tornára, és néptáncra, hogy csak a legemlékezetesebbeket említsem.

Minden év elején, írtunk egy listát a tavaly évi órákról, és hogy a következő tanévben mire szeretnénk járni.

Sajnos a néptánc nem tartozott a kedvenceink közé, sem az öcsémnek, sem nekem, de szófogadóan eljártunk a heti 3 foglalkozásra, ám amikor felmerült a változtatás lehetősége, azonnal közöltük Ancival, hogy eljárunk mindenhová, ahová eddig is, csak a néptáncra ne kelljen!

Sajnos nemleges választ kaptunk, de minket sem ejtettek ám a fejünkre.

Életünkben először - és azt hiszem utoljára - megszabotáltuk az órarendünk teljességét.

Eljött az új tanév első néptánc órája, a nem éppen gyerekcentrikus tanárbácsival...

Pali és én kézenfogva megálltunk a Tanár úr előtt, és körülbelül egyszerre mondtuk neki hogy :

„Pista bácsi, mi utáljuk a néptáncot is, és Pista bácsit is, és soha többé nem szeretnénk ide jönni!!!”

Pista bácsi hitte is nem is, elég nagy volt a mi korosztályunk csapata, szerintem nem érdekelte, hogy kettő csimotával több vagy kevesebb van e neki. Elengedett minket.

Mentünk haza nagy boldogan a tesócskámmal, hogy milyen ügyesen kiálltunk magunkért, és még nagyobb balhé sem lett belőle. Mikor hazaértünk,

Anci meglepődve kérdezte, hogy mit keresünk itthon, nem néptáncon kéne éppen lennünk?

Mire kórusban egyszerre válaszoltunk neki, hogy nem bizony, mert mi kiiratkoztunk a csoportból, ráadásul jól megmondtuk Pista bának, hogy mi bizony utáljuk Őt is, és a táncóráit is...

... Anyukám soha nem kiabált velünk, aznap sem tette... - méltóságteljesen felemelte a karját, rámutatott a bejárati ajtóra, és hűvösen annyit mondott: „Azonnal visszamentek az órára, bocsánatot kértek Pista bácsitól, és az év végi vizsga után megbeszéljük a történeteket!”

Mondanom sem kell, mennyire kellemetlen volt így lejárnunk az utolsó évet Pista bával... Azóta sem intéztünk semmit Anya megkérdezése nélkül, csak miután önálló életet kezdtünk.

A következő történetet Anyukám mesélte nekem.

Van egy 10 évvel idősebb nővérem, aki világ életében céltudatosan élt, építette a karrierjét. Igen ám, de az ilyen emberek néha türelmetlenek, és azt hiszik a Világot is egy nap alatt teremttette az Isten.

Orsika, 6 éves lett, iskolába járt. Az első osztály 3. napját koptatta már, amikor Anya ment érte a suliba, és azt kell lássa, hogy Orsi nagyon feldúlt, zokog, hüppög. Nem győzte kérdezni tőle, hogy ki bántotta, mi történt. Nagy nehezen, szégyenlősen Orsi elmondta bánatát: „Anyukám, én már három napja járok iskolába, és még mindig nem tudok olvasni!”

Az utolsó sztori pedig az enyém, első kézből ismerem.

Nemrég volt szerencsém egy fél évet élni Hollandiában, au-pair-ként. ami olyan babisyttert jelent, aki a családdal él, és a hét minden napján segítkezik a gyerekek nevelésében.

Nekem két pincurka, ám annál okosabb gyerkőcöm volt, Jules, a 15 hónapos kislány, és Bram, a majdnem 3 éves nagyfiú.

Amikor kimentem Jules még csak 9 hónapos volt, és már az első születésnapi buliját kellett szerveznünk lassan.

A kisfiú kezdett beszélni hollandul, én meg gondoltam, hogy megtanítok neki egyetlen szót magyarul, ez pedig a „szeretlek” volt.

Gyakoroltam vele pár napig, és elmagyaráztam neki, hogy mit jelent a szó, de szerintem egy 3 éves még nem tudja konkrétan értelmezni, mint mondjuk egy felnőtt.

Később, amikor eszembe jutott, csak mondtam neki hogy „Bram, mondd hogy szeretlek” és Ő teli torokból kiabálta hogy „Szeretlek Martha, szeretleek”. A szülőknek ez roppantul tetszett.

Am eljött a nap, amikor a kis Jules születésnapjára készültünk. Én már velük éltem majdnem 4 hónapja, de iszonyatosan magányos voltam, nem volt a családon kívül senki barátom, és amikor megtudtam, hogy az édesanya közel 50 embert hívott meg a partyra, gyerekestől, teljesen kiborultam, és csak sírtam egy álló napot, hogy milyen szerencsétlen magányos vagyok. Távol a családomtól, mindenkitől, akit szeretek, a ház meg napokon belül telis tele lesz szerelmes fiatal párokkal, és vidám gyerekekkel.

Úgy éreztem, hogy képtelen vagyok könnyek nélkül mosolyogni és hossteskedni nekik azon a napon...

Sajnos nem volt idejük rám, hogy megbeszéljük a fájdalmamat, otthon hagytak a gyerekekkel, mert menniük kellett vásárolni a főzéshez, hát könnyezve, kisírt szemmel, de maradtam a kicsikkel.

Ültem a széken a konyhaasztalnál, itattam az egereket, sajnáltam magam, amikor odajött hozzám Bram, rátette a kis kezét a térdemre, és ennyit mondott:

„Martha, szeretlek...”

Mindezt nagyon halkán, meghittén, mintha csak egy titkot súgna, a kétőnk titkát.

Végiggondoltam a dolgot, hogy az a kicsi fiú hogy törhette a fejét, hogy mi játszódtott le az okos kis agyában:

„Húha, ez már nem tréfa...Márti sír, pedig mindig vidám, mi történhetett vele? Talán ha mondom neki azt a szót, amit Ő tanított nekem a saját nyelvén, jobb kedve lesz!”

Persze hogy minden bánatom elszállt, és újra kisütött a nap, ráadásul a születési ünnepség is szuper jó volt.

Csontos Márta

Nos, igen, magam is szoktam mesélni unokáimnak. Régebben, amíg kicsik voltak Grimm mesék járták, de ahogy cseperedtek, ahogy nyiladozott szemük a környezetre, a családra, mind inkább az igaz történetekre voltak kíváncsiak. Így ismerkedtek szüleik gyermekkorával, meg az elmúlt idők szokásaival.

Cserkészkaland

1942-ben még Marosvásárhelyen laktunk, ott történt, hogy gyakran bámultam a cserkészeket, ahogy masíroznak, ahogy kiállják a mindenféle muris próbákat, vagy énekelnek a tábortűz körül. Nem tűnt nagyon félelmetesnek. Egyszer elhívtak az Avasra kirándulni. Hanem azt előre kikötötték: nyavalygásnak helye nincs, mert aki nem bírja, abból soha nem lesz nagyfiú, pláne cserkész. Persze fogadkoztam, csak mehessek, és nagy megtiszteltetésnek vettem a rám bízott hátizsákot. Mondták, abban van az elemőzsia: abárolt szalonna, füstölt kolbász, rozscipó és kovászos uborka.

Nem is tűnt túl nehéznek. Eleinte.

Láttam, hogy nem a rövid, meredek oldalon megyünk, hanem a kaszárnya melletti lankás felé, gondoltam, talán rám való tekintettel. Hálásan pislogtam a nagyfarkasra, aki a csapatot vezette. Lehet, vagy két órája gyalogoltunk és még mindig hátravolt jó egynegyede. A hátizsák már kegyetlenül húzta a vállamat, a torkom kiszáradt, a lábaim is rogyadoztak. A nagyfiúk biztattak: ez is csak egy cserkész próba, amilyent ők naponta tesznek. Igaz, hogy feleannyi idős voltam, de szégyelltem volna feladni vagy a segítségüket kérni. Összeszorított fogakkal, dacosan ziháltam tovább. Célba érve mindenki leheveredett, csak nekem akadt további tennivalóm. Megkért a nagyfarkas, szedjek kis rózsát, legyen min megpirítani a szalonnát. Meg aztán a tűzgyújtás is cserkészpróba, hadd lássam a fortélyát. Reszkető lábakkal indultam a fenyesbe, s hogy meg ne szóljanak, kitettem magamért. Annyi szárazat gyűjtöttem, amennyit csak elbírtam, vagy egy kicsivel még többet is. Már szinte éreztem a pirított szalonna illatát, még a nyál is összefutott a számban.

Aztán visszafelé csak hallom ám a nevetgélésüket.

Azzal fogadott a nagyfarkas, hogy most előbb a hátizsákomat kellene kibontani, mert kopog a szemük az éhségtől. Hiszen az enyém sem különben, ismertem el. De a bogot mégsem tudtam megoldani, valami csalafinta, cserkész trükk volt benne. Persze ezen is jót mulattak. Végül az egyikük odajött és egyetlen mozdulattal megoldotta gondjaimat. Ámde megköszönni sem volt időm a keserves felfedezéstől, mert csak egy ócska, összehajtogatott sátorlap kandikált ki belőle. Ekkor már a térdüket verdesték és hengergöztek a röhö-

géstől. Nem is titkolták féktelen jókedvük okát. Ugyanis az ígért falatok egy másik zsákban voltak, s amíg elvoltam, mindet befalták. Láttam, a szájuk szélén még ott fénylett a szalonna zsírja is.

Ezt a próbát már nem bírtam elviselni, ez nekem már igazán sok volt. Éhség marta a gyomrom, és düh fojtogatta a torkom, különösen a hiába szedett rőzse miatt. Sírva hagytam ott őket, meg sem álltam hazáig.

Amikor Anyám meglátott elég pusztultan nézhettem ki, mert igencsak kedvembe akart járni. Erősen faggatott, de a világért el nem mondtam volna mi, s hogy esett meg a hegyen. Hanem amikor azt tudakolta, mit ennék leg-szívesebben, némi elégtétellel kértem: pirítson nékem szalonnát.

Lóköttők

1947-ben már Nyíregyházán húztuk meg magunkat apám nagybátyjánál, Andrisnál. Sok szép kalandom fűződik a városhoz, Andris bá'-hoz, de még a fiához, Péterhez is. Talán egy rövidet érdemes említeni, már csak a tanulság kedvéért.

Még 10 éves sem voltam, és mert sok háznál tartottak állatokat - hiába hívták Nyíregyházát városnak, azért akkortájt ez nem volt szokatlan, sőt - szóval ismertem és jóban voltam minden fajtájukkal. Hanem a szívem csak Veselitz Géza bácsi paripájáért, a Sárgáért dobogott. Hacsak tehettem, arra vitt az utam, és reménykedve bámultam át a kerítésükön, hátha meglátom. Úgy ítélt meg elég felnőtt vagyok, éppen ideje, hogy megtanuljak lovagolni. A városszéli tanyákon már feleekkora suttyók is vígan nyargalásztak, meg karikásztak, az nem lehet, hogy nekem csak disznók, kutya, csirkék jussanak. Egyébként is magyar ember lóra termett, vagy nem? Rágtam a fülét Andris bá'-nak: kérmé el, csak egy napra is a Sárgát, mert hiszen jól ismeri a Veselitz családot, bejáratos hozzájuk. Elég az az egy nap, hamar megtanulok lovagolni, aztán mindjárt más lesz a világ.

Az én Andris bá'-m nem egy könnyen állt kötélnek, de - látva kitartásomat - csak beadta a derekát. Egy szép napon felkerekedett és elment lókerőbe. Jól elidőzött az öreg, (talán poharazgattak is egyet-kettőt, míg én percenként rohangáltam a kapuhoz) de aztán csak hazatalált. Hanem sok örömöm nem volt benne. Géza bácsi azt üzent: nem adja, pláne nem kölcsön, a Sárga nem tökgyalu, hogy csak úgy kölcsön lehessen kérni. Lesújtott a hír, erősen el voltam keseredve. Úgy éreztem magam, mint akiből elszállt a lélek s hátralévő napjait már számolni sem érdemes, hiszen attól fosztatott meg, ami férfivá teszi az embert. Látta ezt, jól látta az öreg András és nem bírta elviselni szenvedése-

met. Kihívott az udvarra, a szemembe nézett igen erősen, és mint aki most készül feláldozni lelke üdvösségét, suttogva mondta:

- Itt már csak egy lehetőség van, de az igen kemény, állod-e? - A nagy misztikumból nekem csak a lehetőség csengett-bongott a fülembé és azonnal rávágtam:

- Állom hát, bármit!

- Akkor pedig nincs más öcsém, el kell lopni, vagy mondj le róla - lehelte rám az ördögi paktum dilemmáját. A lélegzetem is elakadt egy kis időre, amit talán beleegyezésnek vélt, mert most már tárgyilagos hangon folytatta:

- Segítek is, egy feltétellel: a te gondod lesz, neked kell etetni-itatni, szalmázni, abrakolni, napközben aztán megülheted itt az udvarban. - Szólni még nem tudtam, de belecsaptam a felém nyújtott tenyerébe. Lelkem nyugalma felsikoltott és éreztem: most viszi a sátán gyilkolni a tisztességemet.

Ám a dolog kivitelezése meglepően simán zajlott le. Nem is csoda. Minden eshetőségre felkészültünk. Volt hozzá minden fordulatra gondosan kidolgozott részletes tervünk, és már harmadnap adódott egy sötét éjszaka, amikor még a hold sem akart tanúnak szegődni a dologhoz. Aztán rögtön utána érkezett az első reggel, amikor belépve az istállónkba, a Sárga üdvözölt, felém fordítva fejét. Alig reggeliztem néhány falatot, már futottam is vissza. Hanem ott András bá' várt vödörrel, és mindenféle lószerszámmal. Akkurátusan elmagyarázta mivel mi a teendőm, mit hogyan és mennyi ideig kell tennem. Bizony eltelt néhány óra, amikor végre felülről nézhettem a Sárga csillogó, fésült sörényét. De az végre maga volt a mennyország. Aztán még délután is felülhettem (a kellő előmunkálatok abszolválása után) majd vacsoráig elláttam az ilyenkor szokásos további teendőket, hogy a Sárga is jó érzéssel térjen nyugovóra. Így ment ez másnap is, harmadnap is. Csak addigra a kezdeti lelkesedés fogyott el. Negyednapon aztán őszintén beismertem András bá'-nak, hogy már annak örülnék jobban, ha visszavihetnénk a Sárgát Géza bácsinak. Az öreg megint a szemembe nézett, úgy, mint akkor előtte, még a szemöldökét is összerántotta, és morcosan csóválta meg a fejét:

- De'jszen te akartad! - Nem igazán tudtam mit felelni, hát nagyot fújtatva folytatta: - Na jó, hanem neked kell bocsánatot kérni. - éreztem, hogy ez így igazságos, így van rendjén. Beleegyeztem. Vittük a Sárgát fényes nappal, és amikor Géza bácsinak töredelmesen bevallottam a történeteket szinte meghattott, hogy egy szóra megbocsát nekem. Azt is megígérte: a hatóságoknál majd elsimítja az ügyet, mert hát ugye a feljelentést meg kellett tennie, annak az a rendje. Aztán tüzetesen körbemustrálta a Sárgát, bólintott és a helyére vezette. Örültem, hogy a búcsúzáskor már semmi harag nem nyomta a szívét. Kezet adott és megjegyezte:

- Kellemesen telt ez a pár napos pihenés. - Hiába na, gondoltam magamban, rendes népek az én nagybátyám barátai.

Láttam Tardos a nagyfiú kicsit elmosolyodik és mintha akart volna mondani valamit, sejtettem is mit, ezért gyorsan hozzátettem még befejezésül.

Vagy tíz évvel később, 1957 karácsonyán, Andriséknál töltöttem az ünnepeket Liverdunben. Ekkor vallotta be a lókötés igaz történetét. Mert persze, hogy ki volt az találva, nekem. És hogy semmi közbe ne jöjjön azon a sötét éjszakán, Géza bácsi még a kutyáit is átvitte a szomszédba. Jót nevettünk az eseten, hanem az öreg még hozzátette tanulság képen:

- Tudod fiam, a vágyakozás gyakran szebb a beteljesülésnél, de mindég beléizzad az ember, amíg erre rájön.

Ezen a tanulságon már hosszabban rágódtak a gyerkőcök. Kolosom meg is jegyezte, hogy azért ő szívesebben veszi, ha apa beteljesíti a megígért ajándékot, és inkább nem akar szépen vágyakozni érte.

Köszönöm, hogy meghallgattatok.

Csorba János

Az én karácsonyom

Kis karácsony, nagy karácsony

A karácsony legfontosabb és legfelemelőbb pillanata, szentestén a templomba menés.

Már kicsi korom óta mindig lázasan készülök erre az alkalomra.

Az adventben édesanyámmal kiválasztjuk a legszebb karácsonyi verset, elénekeljük a már ismert karácsonyi dalokat, esetleg egy újat is tanulunk ráadásnak.

A család már kora este elkészíti az ünneplő ruhákat, minden családtag a legújabb, legszebb ruháját veszi fel szentestén a templomba, ezzel is jelezve, hogy mennyire fontos ez az alkalom.

Végre eljön a pillanat és együtt, nagy izgalomban elindulunk kicsi templomunkba.

A templom annyira kicsi, akár egy betlehem, de annyira otthonos, megnyugtató, hogy öröm ide szentestén belépni.

Mindig is csodáltam a kicsi, feldíszített karácsonyfát, tetején a kitárt szárnyú fehér angyallal, azonnal megkerestem az ismerős gömböket és még a fakó angyalhaj is ragyogott nekem ezen az estén.

A zsúfolásig megtelt kicsi templomban olyan hangerővel szóltak a karácsonyi dalok, annyira lelkesen énekeltünk, szavaltunk, hogy szüleink, nagyszüleink is könnyes szemmel kapcsolódtak be a „Csendes éjbe”.

Minden gyerek lopva a karácsonyfa alá pillantgatott és türelmetlenül várta a jelt, amikor is a nagyobb gyerekek kioszthatják majd a kis Jézus ajándékát.

Féktelen ilyenkor az öröm, a csomagok recsegésétől és a kíváncsi kérdészekedésektől szinte alig lehet hallani az orgona záró ütemeit.

És ezután vár igazán csak a nagy meglepetés, vajon otthon is járt már az Angyal, vajon fog-e az ablak világítani a karácsonyfa fényeitől, mire hazaérünk?

Ez aztán a nagy titok.

És milyen izgalmas.

Hát persze, hogy már járt az Angyal, és ni, valóban villog az ablakunk. Hát ez hogy lehet? Mikor elmentünk még semmi nem volt.

Ez karácsony nagy titka. Bárcsak sose ismernénk meg ezt a csodálatos titkot.

Így teltek évről évre a szentesték a mi kicsi templomunkban.

De a tavaly, gyülekezetünk annyira kinőtte a szűk, kis templomot, hogy egy nagyobb templomot építettünk.

Olyan hatalmas, tágas, világos, gyönyörű ez a templom, hogy ahogy elképzeltem ebben a szentestét, szinte felkiáltottam örömömben.

Eljött a karácsony estéje, felvettük ünneplő ruháink és elindultunk az új templom felé. Kicsit szomorúan gondoltam a kicsi templomra, de hamar elhessegettem róla gondolataimat.

Az ajtón belépve tényleg nagyon meglepődtem. A kicsi, ferde tetejű karácsonyfa helyett egy hatalmas fenyő állt, csupa aranyba öltöztetve. Életemben nem láttam még ilyen hatalmas, gyönyörű fát. Lassan odaballagtam, hogy megnézzem a kitárt szárnyú, fehér angyalt a fa tetején, de helyette egy óriási arany csillag ragyogott. Körbejárva a fát, az ismerős díszeket sem találtam, sőt az angyalhajak is mind újak voltak.

Minden gyönyörű volt, de én nem tartottam annak, hiányzott a fehér angyal, a törött gömb, a fakó angyalhaj és még az ajándékok sem a fa alatt voltak. Minden gyerek észrevette a változást és ujjongtak a hatalmas karácsonyfának. Az emberek is leültek helyeikre, nem köszöntgettek „békés karácsonyt”, csak ültek meredten és várták a műsort.

Az énekek elkezdődtek, de én éreztem, hogy nem szól olyan lelkesen, nem szól olyan hangosan, mint a kicsi templomban, és nem is énekelt velünk most már senki.

A csomagok hangja sem nyomta el az orgona hangját, mindenki fegyelmetlenül végigülte a záróéneket, aztán csendben hazamentünk.

Otthon újabb csalódás ért.

Bár az Angyal járt, az ablakunk is villogott, de a titokra valahogyan rájöttem. Öcsém örömét nem mertem elrontani, de szüleim látták rajtam a csalódottságot.

Ez a karácsony mindig megmarad az emlékeimben, hisz a kis karácsonyból a kis templomban, nagy karácsony lett, a nagy templomban.

Talán a kicsi lányból is nagy lett?

Daniel Boglárka

Rosszcsont Márti

Rosszcsont, égető lány voltam, kapu alatt, vagy fölötte osontam. Fa tetején, hinta élén, szánkócsuszta dombok élén, lány létemre kormányoztam a szánkót, Németh Ferivel egy nagy vasrúdnak.

Szállt a hinta, én meg rajta, s eltévedt a légpuska golyója. Homlokomba fúródva, törölközőbe burkolva - de túl lettem rajta.

Aztán jött a nyílvevő, amely szintén repült a szememig, ott állt meg pont alatta, a hajlatban, így maradt meg a szemem világa.

Szomszédom a Rudi, az ujjaimat ropogtatta meg egy szőlő darálóba. Most öt ujjam bánja, s egy kettő, máris szaladtunk a kórházba.

Simónéknál az árokban, sok a fának ága boga, úgy ugráltam, mint egy szöcske, és ennek sem lett jó vége.

Édesanyám megkért, hogy vigyem a mákot darálni a Nagymamához. Finom ebéd várt ránk aznap, csak hiba csúszott a programba. Fa kapunk nagyra nyílt, de én át bújtam a kis lyukon. Oda lett a mákom, s én kavicsal együtt vittem darálni a Mamához. Nagymamám csak csodálkozott, hol vettétek ezt a mákot? Recseg, ropog, mint egy bomba, én csak néztem, mint aki nem is hallja.

Két bátyámmal sokat tettünk azért, hogy este ki- kiklopfoljanak minket. Vásott rossz lány voltam, nem tanultam, csak álmodoztam.

És ott a kertben a Horányiéknál, a Kácsor Marikánál csodás volt a nyár is. Kert végében patak csorgott kicsi lábunk bele lógott. Fűzfa árnyas rejtékén, Gyszi hegedült nekünk úttörő zenét.

Egyszer kaptam Anyukámtól, szép prémes kabátot, boldogságom, határtalan volt. Szép havas tél volt, én a vaskályha körül billegtem, hát mi lett a billegés ára, Mártnak kiégett az új kabátja. De se baj, Csonka Zsuzsi a szomszédba elvágta, s rögtön lett egy új kabátka.

Sorolhatnám, még sorba, hosszú rosszaságom fonala. Csak a Zsuzsi, Sári, Ibolya tudják ennek az árát, vad sírásom, néha elhallatszott odáig. Még a Nagy Ági is hallotta, pedig ő ott lakott a harmadik szomszédba.

Nagyobb lettem és komolyabb, ezért, öcsémet, a Zolit már rám bízhatták. Anyám, amíg dolgozott a mezőn, én addig boldogan ringattam őt. Szép volt kedves, vidám, csodálkoztam is néha, mert Zoli csak aludt, evett és még mást is csinált.

Cumis üveg hángedli felizgattak engem, alig vártam a napot, percet hogy megetethessem, kis öcsémet, aki édesen aludt, talán álmodott?

Már közel fél órája, fittyet hányt a dadájára.

Szívem dobbant, de nagyot, mert a nyál csordogált a száján. Cirógattam, de nem mozdult talán meghalt? Fejvesztve rohantam a szomszédba. Zsuzsi gyere, segíts nekem! Zoli meghalt, nem kéri a tejet.

Rohantunk mindnyájan, kert kapu kitárva, Csonka Zsuzsi és a Sári röptek utánam. Ő békésen aludt, nyújtózott és talán kisbárányokról álmodott. és akkor jött be a képbe, hogy én hebehurgya, az órát elnéztem, ezért az etetést, egy órával előbbre hoztam.

A hangszerekkel is volt némi gondom, mert szám csak dalolt, kottafejet nem olvasott. Emmi néni bölcs receptje, ujjaimat jól elverte. Hisz továbbra is látta, tudta, hogy Márti a rosszcsont, a hegedűjét csak hallomásból húzta.

Az ének is nagy nyomot hagyott bennem ott fent a színpadon. Fények és fehér ingek s mi kánont énekeltünk, a kakukkot, három ismétléssel.

Minden nagyon szépen sikerült addig, amíg Emmi néni le nem intette. Én a szép éneklés mellett, a színpadról szememmel az ismerősöket kerestem. És én boldogan kakukkoltam tovább. Természetesen egyedül. Jöttek felém a szúrós tekintetek, sziszegések, de Emmi néni megbocsátott ezért.

Róka Árpinak, a szomszédomnak, volt egy zsemleszínű - fehér foltos kutyája, és én önfeledt jókedvemben, felültem a hátára. Bal kezemmel a fülét húztam, jobb lábammal sarkantyúztam. Hát lássatok csodát, öt perc múlva rohantunk a veszprémi kórházba.

Anyukám egy szép napon, szüksézáú levelet kapott - hivatalosat. Dr. Istvánfi írta. Ez a lány már annyi tetanusz injekciót kapott, hogy a közeljövőben már nem kaphat. Anyukámtól kaptam akkor, hideget is, meg meleget is. De éreztem, hogy nem méregből jött, ez volt az anyai szeretet.

Király Lali bácsi kaptár méze, a lépes méz íze, még most is itt van az ereimbe. Ő meggyógyított vele, rosszaságom és elevenségemnek volt jó gyógyszere.

Farsang lévén az iskolában, megjelentünk maskarába. Korcsolyás lánynak öltöztem, vánkös anginból készült a piros fodros ruhám. Szélein, vastagon fehér pihék, persze vattából, miből is másból. Csinos voltam, vártam a felkérőket 14 évesen. Szabó Jancsi meghajolva vitt az első táncba. Tánc közben úgy-valahogy összedöltünk, közel kerültünk egymáshoz. Hogy hogyan történt, még máig sem tudom, de szoknyám összes vatta pihéje, át vándorolt Jancsi sötét öltönyére. Csupa fehér pihe vatta, szedtük csíptük nagy csapatba. Így lettünk a farsangi bálon a korcsolyás lány és a párja.

Aztán nőttem, nőttem, a zene és az ének után, mi jöhet még, valami, ami nagyon tetszett, hát a néptánc. Repültünk jobbra, balra, roptuk, amíg ki nem fáradtunk. Szép nagy, össze szokott csapat voltunk. Csete Zsuzsi, Diószegi Margit, Cili Mari, Jani és a Steibah Pityu. Hét végeken táncoltunk a füredi Tölgyfa csárdába, ott voltunk mi a kultúrába.

Márvány Lali volt a párom, vigyázott rám télen, nyáron, elkísért minden alkalommal a házunkig. Mindig várt addig a kis hídon, amíg be nem csuktam a kert kaput. Ma is szégyellem magam, hogy e segítséget akkor nem köszöntem meg neked. A csonka torony látta, hogy a fűzfák alatt ácsorogtál, vagy a patak hídján vártál, köszí, Lali mehetsz, amíg nem hallottad a kiáltásom. Köszí, Lali mehetsz haza! Kegyetlen voltam, ezt nem illett volna veled megtennem. Ma már biztosan tudom, hogy hallod Lali fent a magas Égben, és kérlek, bocsáss meg nekem. Színjátzás, operett, mily kedves volt az nekem. Hadarics tanárnő ő igazán tudta, látta, a próbák édes titkát, a szerelmeket, melyek ott szövédték. Ott nála, a lakásban történtek a próbák, időt, helyet nem sajnálva, most megköszönöm mindenki kontójára.

Aztán jött a leánykör a fiúkkal díszítve, mókás vicces volt mód felett. Az alsóörsi ifjúság jött hozzánk meghívásra, a csopaki szép világba. Mi viszont mentünk Alsóörsre, a kocsmával szemben, ott volt az a terem, ahol az ifjúság összejött. Szólt a zene, félhomály volt, a szemem megakadt egy csinos srácon. És én akkor ott, belenéztem a szemébe, annak már 41 éve. Huncut Steiger Sári, ezt ilyen jól te szervezted.

Hát bizony annak a lépésnek, annak a táncnak, majdnem vége lett 2003-ban. De most itt vagyok, újjászülvén, köszönöm a jó Istennek.

És a sok csintalanság után, felnőttként - nagymamaként, szeretnék köszönetet mondani. Elsősorban a szüleimnek, Köszönöm a gyermekkorom, a sok féltést és gondoskodást, a sok szeretetet. Úgy gondolom, hogy itt az alkalom, soha nem késő hogy megtegyem.

Decsiné Kiss Márta

Magdika, a spórolós feleség

Családunkban lagzi volt, férjhez ment Magdika, a 60-as évek elején.

Egy darabig a nagyszülőknél laktak, majd vettek családi segítséggel egy házat.

Imre, a férj, figyelmeztette ifjú feleségét, hogy a házra kölcsönt jó lenne mielőbb megadni, ezért Magdika gondosan figyeljen a háztartásra, és amin csak lehet, spóroljon.

Szólni sem kellett volna, Magdika e nélkül is igyekezett férje kedvében járni mindenben.

Egyik nap kapott egy szakajtónyi szilvát a szomszédból, s az a remek ötlete támadt, hogy gombócot készít, mivelhogy a férje azt nagyon szereti.

Neki is látott, öröm volt nézni, ahogy a gombócok emelkednek a forró víz felszínére, alig győzte tölni és gömbölygetni a tésztát.

Amikor egy kisebb vájdling tele lett a már kifőtt gombócokkal, és tészta még mindig volt, kissé megriadt. Hiszen az a mennyiség is bőven elég kettesüknek, amit eddig csinált.

Gondolt egyet, és a maradék tésztát elásta a kertben, elkerülendő, hogy pazarlónak tartsa őt az ura.

Egy kis gond akkor akadt, amikor tavasszal Imre elhatározta, hogy felássza kertet. Egy kis zöldség megterem, azzal is előbbre lesznek. Egyszer csak valami fura, futball labda nagyságú fehéres anyag tapadt az ásójára. Nyomban beszólt a konyhába Magdikának, hogy jöjjön, nézze meg, mit talált kertásás közben.

Magdika, ahogy meglátta a furcsa valamit, csodálkozva szólalt meg:

- Jéé, kitelelt a gombóc!

Majális

Végvári Editnek sosem csúszik le, pedig ugyanolyan fehér perlon zoknija van, mint nekem. Meg Szili Zsuzsinak, és az összes lánynak szinte. Pálos Erzsi adott egy befőttés gumit, és megmutatta, hogyan kell a térdzokni szélét szépen rápödrölni a gumira, hogy az ne látsszon. Esküdött rá, hogy akinek nem a bokájánál harmonikázik ez az ünnepi ruhadarab, az mind így csinálja.

Az iskola udvarán gyülekezünk, mindenkin fehér ing, rakott szoknya - kivéve persze a fiúkat -, kék vagy piros nyakkendő. Pálosnak egy jó nagy gubacs fogja össze a nyakában, amit nekem is hozott Szabó Erzsi a Lovas

erdőből, de nem sikerült átfűrnöm. Ebbe a kísérletbe beletört a krumplipucoló kés, remélem, sokára kerül elő a tápos zsák fenekéről!

Kezdődik az ünnepély. Nálhi Jancsival ketten mondunk verset, az udvar közepén, a nemzeti zászló alatt, amit lenget a szél, nem csak a dalban. Látom, Jancsi izgul, én meg feszengek, túl akarok lenni az egészen. Harmath tanár bácsi súg, én pedig érzem, ha csak egy szót szólok, kirobban belőlem a röhögés. Jancsi egyedül szaval, közben ijedt arccal pislog felém. Összeszedem magam, és elmotyogok egy-két verssort. Oldalt Harmath tanár úr hevesen integet, így mi ketten ünnepélyesen meghajolunk, és lebotorkálunk az emelvényről. Gyér taps, majd Taskó tanár bácsi a rajelnök, megkezdi ünnepi beszédét. Jancsit kicsit sajnálom, hogy cserbenhagytam. A verset nem, ha elmondtuk volna végig, akkor is ugyanennyit értett volna belőle mindenki, mint így. Vagyis semmit.

Van pár fa az udvaron, de már süti a fejünket a nap, még jó, hogy az énekar fellépése után szigorúan kettes sorokban kivonulhatunk az utcára. Gyülekező a kultúrháznál, ahol a hangszórókból zeng a „Bennünk a pájink remééénye” - teli torokból. Bent a felnőtteknek a tanácselnök még beszédet tart, de mi már mehetünk a vásártérre. Kerek, hullámos szélű lebélyegzett virsli- és fagyj jegyeket kapunk, Pálos Erzsi jól jár, mert én nem bírom megenni az adagomat. A mustár így is végigfolyik a nyakkendőmon. Miközben a foltot gyszatolom, a fagyim huppan le a porba.

- Nem baj, délután úgyis kapok másikat! - biggyesztem a számát.

Tallós Tóni is látta, nem nevetett, mint a többiek, de látta. Érzem, fejembe szalad a vér, mikor mellém lép.

- Az enyém még megvan - szól, és a markomba nyomja a fagyj jegyét.

Fényesre suvickolt ünneplő cipőm sarka veri a taktus: „Völgyvidéken és hegygerincen át...”

Alig ér véget a dal, otthon vagyok. Csahol és körbe ugrándoz Rigó kutyám, neki már elmondtam, hogy Tóni tetszik nekem. Kölcsönadta a körzőjét, én meg lerajzoltam neki Unkaszt. Cserélgetjük egymással a könyveket. Egy tizenkét éves lány is szeretheti az indiános regényeket... Én jobban is, mint a csikos és pöttyös könyveket.

Szülők jó hangulatban, legyintenek a mustárfoltra és fölengednek a délutáni programra a faluba.

Kiveszem a piros, bogyós hajgumikat a copfomból. Aprómintás, rövid selyem ruhámat veszem fel, és a szandálomat, zokni nélkül. Anyu krémjei közül az egyikkel bekenem az arcom, észre sem fogja venni, majd ügyesen rakom vissza a tetejét. Leengedett hajjal, oldalamon a nagy, piros, fémcsatos válltáskával, majd-hogynem hogy elégedett vagyok a talpig-tükörből visszanező önmagammal. Csak a szeplőim nem halványodtak. Csúnyának hiszem magam emiatt.

A vásártér mellett, a futballpályán folytatódik a majális, de a hangszórók-ból már a „Susu bolondság” szól, valami régi énekesnőtől. De engem most az érdekel, Tóni merre lehet? Észreveszem, hogy a többi fiúval sportpálya melletti öltöző felé tart, arcuk kipirult, fociztak. Elmegy mellettem. Úgy, hogy nem is nézett rám. Talán jobb is, égne a pöttyeim, mind a tízezer, érzem. Mégis odasomfordálok a kispálya mellé, hogy megnézzem a második félidőt.

Táskámban ott lapul a fagyijegy, be nem váltom, nincs az a kincs!

- Hajrá, hatodik! - hallok a saját hangomat.

Szemem őt követi, ahogy fut, cselez, fehér, ujjatlan trikóban, tornadorkóban. Haja csapzottan lóg a homlokába, szeme tüzesen villan, épp, mint Unkaszé, mikor harcba indul...

Csodálkozom, hogy máris vége a meccsnek, de biztos így van, mert újra az öltözőt veszik célba. Most észrevesz, ahogy elhalad mellettem, majd egy gyors mozdulattal letépi a táskámról Mazsolát. Nejlonszálon, kis műanyag kabala. Búcsúba lehet ilyet kapni, szinte minden lánynak van.

- Eeez meg miiii? - szól gúnyosan és magasra tartja a zsákmányát.

Kapkodok utána, de nem adja vissza.

- Mit kérsz cserébe? - kérdezem, és már szívdobogva sejtem a választ.

- Majd, elárulom, várj meg itt az öltöző előtt.

Minden fiú átöltözik, mennek a sátrak felé. Ő valahogy nem akar előke-rülni. Kopogok az ajtón:

- Na, visszaadod végre?

- Vissza, gyere be!

Nevet, lóbálja az orrom előtt Mazsolát, majd hirtelen magához ránt. Arc lángol, millió szeplő kigyúl és május elsején, a rozoga kis öltözőben megka-pom életem első csókját.

El akarok futni - mert ilyenkor el kell futni -, de ő nem enged.

- Hazakísérlek - jelenti ki határozottan. Melegség fut át rajtam, nem akarom, de érzem mosolyra áll a szám...

Majd valahonnan egy vékony, hisztis hangot hallok:

- Nem kell, hagyjál... - és már szedem is a lábam.

Utánam lép, elkapja a karom, kissé meg is szorítja. Már majdnem lehu-nyom a szemem, ahogy a filmekben szokták.

- Figyelj! - szól, és a kezembe nyomja a kabalát, - az osztályfőnöknek ugye nem mondod el?

Nem válaszolok. Piros táskámat lóbálva, nyugodt léptekkel indulok hazafelé.

Unkasz villámló tekintete ködbevész.

Deli Klára

Ti nem a hasamban, hanem a szívemben fogantatok

Kezdhetném a történetemet úgy is, hogy egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy család.

Én mégis úgy kezdem, hogy egyszer volt, régen volt...

Azért írom meg a történetemet, hogy megköszönhessem, mindazt a szeretetet és törődést, amit kaptam, hogy megköszönhessem, hogy élek...

Az én történetem keserű és édes, szomorú és vidám...

Talán úgy mondhatom életem első 16 hónapja a pokol, és az azt követő 26 év a menny... Én 1985 idusán születtem, nem tudom hol, nem tudom pontosan mikor, hogyan... csak azt tudom, hogy elrettentő körülmények között kerültem egy csecsemőotthonba hat-hetes koromban. Nem kellettem a szüleimnek, sem az anyukámnak, sem az apukámnak. Azzal indokolták azt, hogy eldobtak, hogy sokat sírtam... (Hozzáteszem, a babák sírnak, mivel így tudják az érzelmeiket kifejezni...)

16 hónapos koromig csecsemőotthonba voltam, ott nevelkedtem, bár inkább vegetációnak nevezném... Végül egy csodálatos júniusi napon, eljött az én időm, elvittek haza a nevelőszüleim, akiket szüleimnek tekintek, én azt mondom, ez az én igazi születésnapom: 1986.június 16. Ekkor vittek haza... Nagycsalád tagja lettem, mert a szüleimnek rajtam kívül 6 gyermekük volt, később a végső létszám szülőkkel együtt 11 főre gyarapodott... Amennyiben lehetne hétköznapi embereket életmű díjjal kitüntetni, én megtenném...

A szüleim mindent feladtak, a gazdagságot, a jólétet, a biztonságot azért, hogy olyan gyermekeket fogadjanak be, akiket elhagytak a szüleik... Soha semmiben nem képeztünk kivételt, azért mert bennünket befogadtak, pedig nekik volt két vérszerinti gyermekük, akik joggal követelhetnék volna a nagyobb odafigyelést... Azt mondta Anyukám mindenkinek, hogy mi nem a hasában fogantunk, hanem a szívében.

Rengeteg szép élményünk volt közösen, nagy kirándulások, anyák napja, karácsony, születésnapok, mi egész évben ünnepeltünk. Az egész életünk egy ünnep volt...

Egy olyan szeretetburokban nevelkedtünk, olyan értékeket kaptunk, mely meghatározta az egész életünket...

Soha nem éreztem azt, hogy nem vagyok jó helyen, azt éreztem mindig, hogy nekem ide kellett „születnem”, a sorsom része, hogy ebben a családba kerültem...

Szavakkal lehetetlen megfogalmazni, leírni azt a hálát, szeretetet, tiszteletet, amit irántuk érzek, Mami és Papi iránt, akik ma már 70 évesek is elmúltak.

Ahányan vagyunk, annyifélék lettünk... mégis mindannyinkban megvan a világ iránti tisztelet.

A környezetem nehezen tudta elfogadni a származásomat, sokan zabi gyerekek csúfoltak (nem tudták a szó jelentését), lelencnek hívtak... Én mégis kitartó voltam, és megfogadtam, segíteni fogok azoknak az embereknek, akikről elfordul a társadalom, mint ahogy tették velem is. Úgy éreztem, hogy talán engem is azért hagytak el, hogy ha felnövök, megtanítsam az embereknek, hogy ne ítéljenek el valakit azért, amiről nem is ő tehet.

Tehetek én arról, hogy nem kellettem a szüleimnek? Nem, nem tehetek róla...

Én azt a szeretetet elfogadást adom át a többi embernek, amit én kaptam, miután befogadtak...

Ma hajnalban a vérszerinti édesanyám meghalt, meg akart keresni, de már késő volt... Nyugodj békében, nem haragszom, hogy elhagytál, egyszer megtudom a kérdéseimre a választ... Én hiszem, jót akart nekem, nem rosszat, amikor elhagyott... köszönöm, hogy esélyt adtál egy jobb életre, sikerült.

D I Á

Nagyszüleim történetei...

Nagyszüleim közül én a nagymamámat választottam beszélgetőtársnak, próbáltam faggatni régi élményeiről.

Nagyon szegény sorsban éltek, kilencen voltak testvérek. Édesapjuk nem volt egy példakép, mégis annyi szeretettel mesél gyermekéveiről. Egy-egy történet kezdetével mindig lágy mosoly jelenik meg az arcán. Mesélt a régi karácsonyokról, amikor hús volt a krumplipaprikásban. Egyszer még narancsot is kaptak, na nem egyet-egyet, hanem három darabot kilencen. Nekem ez egy kicsit furcsának tűnik, hogy kell fél narancsnak ennyire örülni.

Az is furcsa, hogy a nagy testvérek vigyázták a kicsiket. Mivel a mama és ikertestvére voltak a legkisebbek, mindig vinniük kellett magukkal a nagyobbaknak. Lementek a Tiszára, ahol egy nagy traktorgumin ringatóztak. A mamám akkor négyéves volt, és ő is be akart menni, de nem tudott úszni, ezért általában kint sírdogált a parton. Este beárulta őket édesanyjuknak, ezután a nagyobbak úgy döntöttek, hogy majd ráijesztenek. Egy alkalommal ráültették a gumira, a mama nagyon örült, hogy most majd ő is hajóskapitány lesz, de mikor a mélybe értek, leborították. Szerintem csak a jóisten segítségével tudott kievickélni a partra. Most már értem, hogy miért fuldoklik, ha a fürdőkádban tíz centiméternél nagyobb víz van. Ő csak mosolyog a régi történeteken, ami nekem kicsit félelmetesnek tűnik. Neki ez volt az élete.

Boldogan meséli, amikor nagylány volt, a testvérei már dolgoztak és felült a „ringlispírré” és annyit „ringlispírezt” amennyit csak akart. Nevetve gondol vissza, mennyit lökdösték egymást a barátnőivel. Most is könnyű rábeszélni a búcsúban, hogy üljön fel velem a körhintára. Talán ilyenkor felidéződik benne gyermekkorának az az időszaka, amikor már nem kellett nélkülözni. Mesél az új ruháiról, amit testvére küldött haza Németországból. Ekkor már ő is csinos volt, nem úgy, mint elsőáldozáskor, mikor szégyenkezve dugdosta fekete cipőit a fehér ruhája alatt.

Szegény mama, annyira tudott örülni minden apróságnak! Ma már meglehetne mindene, és mégsem vágyik sokra. Mindenét nekünk adja mondván, neki már nem kell. Eközben én csalódott vagyok, mert úgy tűnik, az idén csak egy helyen nyaralok. Kicsit szégyellem magam...

Dobra Jenett

Bakonycsernye

(Ajánlás apukámnak)

Fázósan húzom össze meleg, barna pulóverem és egy faágat dobok a tűzre. Hallom, ahogyan a lángok mohón falják a száraz ágat és karjukkal sietve utánakapnak. Egy megsárgult, szakadt szélű képet szorongatok a kezemben. Csikóra nyírt fejű, fekete kabátos kisfiú néz vissza rám. Keserves, de mégis boldog gyermekkorral a szemében.

Ma vagyok ötven éves.

Behunyt pilláim alatt elszalad előttem a Dollár utca, a Kisutca, a Brezova, a Békasor és meglátom a muskátlis ablakú, szegényes kis házunkat. A kispadon egy összekulcsolt kezű asszony ül. Anyám.

A kisfiú pedig a kerítéshez támaszkodva áll, fekete klottgatyában. Valahonnan visítva szaladnak elő a barátaim: a Hullan Ferkó, a Pukancsik Pali, a Sima Kadlecsik, a Szmetena Pityu. A mi Indián őrünk. Ugrálva kergetjük fel a libákat a Vihonyra. Azok pedig kétségbeesetten gágognak, és siettükben keresztülesnek egymáson. Megcsapja orromat a silógödrök fanyar szaga. Itt traktorokkal taposták földbe a kukoricaszárakat. Fent a Vihonyon, miénk volt a világ!

Tenyerünkbe belefér az egész falu, még az evangélikus templomunk tornya is, ahol két forint fizetségért olyan sokszor harangoztam a Vágó Pista bácsi helyett.

Láttam anyámat némán ülni a kispadon, és apámat, ahogyan becsapja a fészker ajtaját.

Bőrömmön éreztem a hús föld érintését. Bent feküdtem a lövészárokban. A Pukancsik földbombája a fejemhez csapódott. Ez kicsit felébresztett, de melankolikus mosoly húzódott a számon, amikor láttam, hogy a Kadlecsik megcélozza a Szmetenát egy nyíllal.

Valahogyan eszeveszett kavargás keletkezett. Birkózva hemperegtünk a zöld fűben. Kivörösödött fejjel cibáltuk egymás gatyáját és vadul belemarkoltunk valamelyik szőke üstökbe.

Majd megint rohantunk, csak úgy egyszerűen mezítlábasan. Jól esik így szaladni. Már érzem az esővízzel telt Bocsorinák illatát. Köszönünk a fűben heverésző kanászoknak, akik a vízben hűsölő disznókat őrzik. Ránk sem hederítenek, mikor az ürgék földi alagútjait elárasztjuk a Bocsorinák vizével.

Számban éreztem a nyáron sült ürgecomb édeskés ízét. Lakmározásomból egy mogorva hang zökkentett ki: - A keservit! - Kinek a lúdjai legelik a lucernásomat?

Aztán feltűnik a Vihonynál egy pár fekete csizma, ami egy bő gatyában, egy puffadt hasban és egy bajszos képben folytatódik. Emlékszem erre az arcra. Látom a dühtől izzó szemű apámat, amikor harminc forintot ad át egy nagy tenyérbe, és aztán galléron ragad engem és elnászpángolja azt a „gyalázást”, aki nem vigyázott a ludakra.

Bánatomban menedéket keresek a négy ágú fánál, a Trenka kapunál. Neki támasztom a hátamat a kerítésnek, és ágaskodom, hogy elérjem az ágakra fűzött almákat. Nem sikerül.

Behunyom a szemem, összeszorítom a szám és hallom a kisbíró dobjának ütemes pergését:

- Közhírré tétetik!

A szüret előtti vasárnap zshivaja közelít. A szőlősgazdák ünneplősen érkeznek. Közülük választják meg a legmódosabb gazdát hegymesternek.

Most én vagyok a hegymester. Csücsöríték és képzelt puskahüvely sípomba fújok. A Szaltyik Pali bácsi, az öreg csősz pedig visszajelez nekem. Elégedetten összecsapom tenyerem, végigmegyek a birtokok mellett és szemem kutatja a csőszök földbe rajzolt jeleit. Majd újra találkozunk a Trenka kapunál, ahol koccintunk a vöröslő borból.

Egy meleg nyári délután, kergetőztünk a Strika gödör partján. Homlokunkon izzadságcseppek ringatóztak. Torkunk szakadtából énekelünk, nyakunkon kidagadtak az erek:

- Hücski kanász malacodat....!

Egy bottal ráütnek az én furkósbotomra. Kiestem.

Lepihenek a földre, a fák koronája eltakarja a napot. Az akácok törzseit nézem, a mély sebeket, miket az állatok ejtettek rajtuk, amikor kérődzés közben odadörgölöztek. Érzem anyám szoknyájának suhogását, hajának fekete illatát, a faág reccsenését talpunk alatt.

Görnyedve lehajol és fáradtan kotorászik a gallyak között. Májusi gombát talált. Akkor kézen fogva mentünk keresztül az erdőn, karjára fonódott kosárral.

Egy lapulevéllal vizet meríték a Toji réten csordogáló Gaja patakából. Aztán a fiúkkal gátat építünk madzsgákból (gyeptéglából). Felduzzasztjuk a vizet és lebegünk a tetején.

Most én vagyok a homokzsák. Érzem a víz erejét, ahogyan arrébb tolna. Hátamra fekszik Kadlecsik. Orrom belenyomódik az iszapba, karjaimmal markolom a vizet.

Anyám törékeny, kis ujjai simogatják a fejemet, végigszántják hajszállaimat. A durva lószőr pokróc átölel, didergek alatta. Némán, anyám ölébe hajtom fejem és hagyom, hogy megcsókolja a homlokomat.

Eldörzsölöm ötven éves barázdált arcomon a szememből kihajózó könnycseppet. Most megtört szívvel magamhoz szorítanám, a karnyújtásnyira lebegő régmúlt édes emlékeket. Csak szorítanám, szorítanám úgy, hogy ujjaim remegve elvörösödnének és hunyorítva bámulnék a kandalló szunnyadó hajmujába.

Én vagyok a bátor gyerek, én vagyok az óriás!

(Ajánlás apunak)

Elnyújtóztam. Habzsoltam a forró napsugarakat és azt, ahogyan csukott szemem alatt sárga és vörös karikák kergetőznek. Hűvösen csiklandozták fülcimpámat és meztelen felsőtestemet a fűszálak. Megtapogattam a tarisznyámat, de elég üresnek bizonyult. Mindenesetre találtam még az aljában egy kis szalonnát, vöröshagymát és fél szelet, kétnapos kenyeret.

Egy fának támasztottam a hátam, elővettem a bicskámat és elkezdtem lakmározni.

Szirma, csukott szemmel nyelte a füvet, és egy-egy sárga pitypang, kesernyés íze után elégedetten pislogott.

- Ne, te ne! - kiáltottam felé.

De csak a füle botját mozgatta, talán azt is csak valami tolakodó méhecske miatt.

Már kerek két napja barangoltunk. Hosszú az út Hántától, hazáig. Meg tán nem is jó így egyedül. Azt hittem sosem lesz vége a végtelen dinnyerengeteknek. Falta lábunk a forró homokot. Néhány bajuszos földművesen kívül, nem találkoztunk senkivel.

Édesapám Lindával, a lóval talán már haza is ért. Hiszen olyan erős az az állat, mint a bivaly. Tán még a házat is elhúzta volna olykor mérgében.

A múlt nyáron a masinagépet három ló sem győzte. Linda alá tüzet gyújtottak és ő behúzta.

Feltápáskodtam és oldalba böktém Szirmát. Felocsúdva meresztette rám bús tehén szemeit.

- Gyerünk asszonyság, csak előttem!

Hatalmas erdőbe értünk. Gyalogutunkat erdei virágok szegélyezték. A fák gyökerei a föld felett ágaskodtak, vigyáznom kellett, nehogy megbotoljak. A bokrok tövében földi epret találtam. Szedtem egy csokorra valót. Amikor egy tuskó tövében hangyabolyt láttam, megkocogtattam a várukat, mire sok fekete harcos emelte felém dárdáját.

Már sötétedett. A nap lassan ereszkedett és ágyat vetett a fák koronájában.

Fekete Vízpusztához értem. Rögtön megismertem a favágók és a vadászok zöld ablakos házait.

Meg a tavat, ami rám meresztette szürkés-kék szemét. Akár hányszor erre jártam, mindig megálltam a partján. Félelmetesen tádogott, mint egy tölcsér. Egyetlen halat sem láttam úszkálni benne.

Egyszer csak apró fényeket láttam. - Ezek az erdei manók lámpásai! - sűgtam Szirmának, miközben éreztem, hogy valamilyen okból egyre erősebben szorítom a botocskámat.

Azt hiszem megérezte Szirma a hangomból a félelmet, mert megtorpant. Nekem is földbe gyökerezett a lábam. Aztán nagyot sóhajtottam, amikor elrepültek mellettünk az apró Szent János bogarak.

Átöleltem Szirma nyakát és azt mondtam neki: - Ne félj, itt vagyok! - és még szorosabban mentem mellette.

Elkezdtem énekelni, csak úgy visszahangzott az erdő:

- Én vagyok a bátor gyerek, én vagyok az óriás!

Képzeletben hadakoztam a fákkal, és egy bottal megcsiklandoztam a Hold orrát. Hajnalban végre megláttam a falu templomának a tornyát.

- Itthon vagyunk nagyság!

Büszkén nyitottam be a kis kapun. Hazaérkezett a bátor vándorlegény.

Dreska Ildikó

Amikor először voltam az Operában

Szüleimnek - emlékezetem szerint - mindig is volt bérlete az Operaházba. Amikor még soha nem jártam ott, akkor is tudtam, hogy ez a hely valami egészen csudálatos egy hely lehet, hiszen az előadások napján olyan különös dolgok történtek nálunk otthon!

Apa is, anya is rohanvást jöttek haza a munkahelyükről, kevés volt az idő az átöltözésre, anya előző nap fodráshoz ment, a pici fürdőszobánkban meg alig fértek el egyszerre. Apa legtöbbször a nagyszobában öltözött, anya a fürdőszobában, minket meg a húgommal többnyire a konyhába zavartak, mert mindenhol ütből voltunk. Néha egymásnak ütköztek, ahogy apa a fürdőszobába igyekezett valamiért, anya meg jajveszékelve a szobába másik harisnyáért, mert amit felvett, azon leszaladt a szem.

Olyan szépek voltak, amikor elindultak! Anyu a frissen fodrászolt frizurával, kirúszozva, fülbevalóval meg nyakláncsal - apu meg a gyönyörű alpakka öltönyében, gondosan újraborotválkozva, jóillatúan... És persze mondták a sütit, amikor elbúcsúztak. Az „operás” napokon ugyanis mindig kaptunk hűvel egy tálca minyont - mert hát megígértük, hogy jók leszünk...

Sokat találgattuk, milyen lehet az az Operaház, hogy ilyen csuda dolgok vannak miatta: lázas készülődés, szép ruhák, sütemény - arról nem is beszélve, hogy nagyritkán még az is előfordult, hogy taxival mentek. Szóval elkésni sem szabad...

Nyolc vagy kilenc éves voltam, amikor egyszer én is velük mehettem valami póttjeggyel. A Hunyadi László volt az aznapi műsor. Olyan, de olyan izgalommal ültem a villamoson a szép ruhámban! Kicsit úgy éreztem, mindenki láthatja rajtam, hová készülök, majd szétfeszített a büszkeség, néha összemósolyogtunk anyuval meg apuval.

Anyu úgy nagyjából elmesélte a történetet, de azt is mondta, hogy elsősorban a zenére figyeljek, meg azt is, hogy énekelve fognak beszélni! Borzasztó titokzatosnak tűnt az egész, gonosz, gyáva és hitszegő a király, ellenségek, barátok, árulás, elszakítják egymástól a szerelmeseket, börtön is lesz meg lefejezés! Brrr... és ráadásul mindezt elénekelik? És végre, végre megtudom, milyen az a ház, ahol ilyenek történnek!

Minden, de minden várakozásomat, elképzelésemet felülmultha a látvány! Hiszen ez olyan, mint egy kastély, vagy egy palota! Óriási és gyönyörű, azt se tudtam, hová kapjam a fejem. Csillogó hatalmas csillárok, díszek és szobrok mindenhol és mindenkin gyönyörű ruhák!

Aztán a páholy! Csudaszép, puha, bordó bársonyos székek, aranyszínű lábakkal, több emeletnyi páholy és ott lent, az a hatalmas függöny - ott vannak mögötte a királyok, meg mindenki!

Gongatnak, háromszor is, aztán csend lesz, és sötét, még nem húzták szét a függönyt – egyszer csak halkan elkezdődik valami zene, felerősödik. Különös zene, olyan... olyan komoly, de aztán vidám is, hallom, hogy sok-sok hangszer szól, rángatom anyu kezét és suttogva kérdezem, mikor énekelnek már? Psszt, csak figyelj, nemsoká!

Aztán elkezdődött... a színpadon valami várféle és egészen fura ruhás emberek - és tényleg elkezdenek énekelni!

Állandóan nyaggatom anyut. Az ki, aki most énekel? A László. És az a néni? Az anyukája. És most? A Mátyás. Melyik a Rozgonyi? Várjál már! És az ott a Cillei, ott jobbra? Most veszekszenek? Majdnem hangosan felkiáltottam: Igaziból leszúrták a Cilleit? Maradj már csendben, majd elmondom!

Aztán jött a király, nagy kavarodás, majd egy csomó ember együtt énekel: „meghalt a cselszövő, nem dül a rút viszály, országunk élni fog, mert László nagy király...” Anya, melyik László? A király, nem hallod?

Aztán a szünet... óriási zsibongás, egészen földöntúli érzés, hogy kapok valamit a büfében. Nyilván málnaszörpöt és minyont, ez máskor már önmagában is maga lenne a boldogság, de most pillanat alatt végzek a külön ajándékkal, alig várom a gongokat és a sötétet, és hogy folytassák, pedig a felét se értem.

A zenét - azt igen. A zene körülfon, átölel, lenyűgöz. Hol a gyomrom szorul össze tőle, hol a szívem kezd el gyorsabban verni, hol meg sírhatnékam támad.

Szilágyi Erzsébet könyörög a fiaiért, Hunyadi László és Garai Mária gyönyörűségesen énekelnek együtt és közben folyton egymás szemébe néznek. A Mária apja egy kapzsi nagyravágyó disznó és a királytól nagyon csúnya dolog, hogy a más menyasszonyát nézegeti!

De nincs semmi baj, jön a lakodalom. A palotás - hát ennyi embert ilyen gyönyörűségesen táncolni még sohase láttam! Olyan ünnepélyes meg vidám meg fenséges a tánc is, a zene is!

És egyszer csak berontanak és elviszik a vőlegényt! Anya, most mi lesz? Majd otthon, csitt! De börtönbe vitték! Már elmeséltem, nem emlékszel?

Mária meglátogatja a börtönben a vőlegényét, ott is énekelnek együtt, úgy fájt a szívem miattuk! Kiengedik, ugye, anya, kiengedik?

És aztán a végső jelenet, csupa rémület vagyok, nem akarok hinni a szemnek, hát nem ezt ígérte a király!

Nem bírok magammal, szegény anyám, nem tudom mennyit élvezett ebből az estéből. Apu igyekezett úgy csinálni, mintha nem hozzánk tartozna.

Én meg voltam döbbenve, teljesen el voltam varázsolódva, képtelen voltam szétválasztani mesét és valóságot, igazit és nem igazit. Mélységesen felháborított, hogy negyedszer is lesújtott a hóhér bárdja, muszáj volt megkérdezni, hogy ugye nem igazán halt meg?

Különös módon a hazafelé vezető úton alig szólaltam meg. Legeslegszívesebben visszamentem volna megnézni, hogy egészen biztosan él-e a Hunyadi Lászlót játszó ember?

Kavargott bennem a sok kép, az érzések, a zene. Én, aki alig bírtam nyugton maradni és mindig volt valami mondanivalóm - olyan kuka és bamba voltam ez után az este után napokig, hogy rám se lehetett ismerni.

Elég sokszor voltam már azóta az Operaházban - felnőttként is - de akármit is játszanak, a Hunyadi László zenéjét én mindig ott hallom a többi dalam alatt. Annak az estének a varázsa sosem múlik el.

Valahol mélyen bennem ott bújik az a kislány, aki akkor voltam. Őrizem belőle a szépségre való rácsodálkozás képességét, hogy mindig ugyanúgy át tudjam adni magamat annak, ami gyönyörű.

Mint akkor - immáron több, mint ötven éve.

Emericzy Enid

Életrajzi mozaikok

Kezembe került egy régi fénykép - hatvannyolc évvel ezelőtti -, rajta a házunkkal szemközti tóparton állok. A tó tele van nádassal, kacsák úszkálnak rajta, oldalt a Hasszán vendéglőség ólai látszanak. Emlékeket idéz a kép: de szép volt! A part tele van akácfával, a tóban mindenki fürödhetett, gyerekek, felnőttek, még kutyák és lovak is. Szekérrel együtt behajtottak a vízbe a fuvarosok, s ott csutakolták, mosták a lovakat és a szekeret.

Már akkoriban is örökmozgó voltam. Tornáztam, fára másztam, a fiúkkal gúlába álltunk és én egyensúlyoztam legfelül...

Mindig nagyon vártuk haza apánkat a munkából - a Sörgyárban volt sofőr - reménykedtünk, hogy elvisz minket biciklizni. Húgom talán másfél éves lehetett, amikor szörnyű baleset történt.

A bicikli elején volt egy rekesz az áruszállításra, a nyereg mögött pedig a csomagtartó. Először arra gondoltunk, hogy apánk előre ültet bennünket, de ő másként döntött. A csomagtartóra kerültünk, előttem a húgom, mögöttem én, hogy biztonságban legyen a kicsi. Már a Vízműveknél jártunk - ma ott kanyarodik ki az út a Pesti útra a Tesco mellett - amikor Vilma húgom óriási siki-tott. Lábai a küllők közé szorultak. A rettenetes látványtól ordítani kezdtem. A kis bokája véres roncs lett, még a csont is kilátszott. Apánk engem hibáztatott, ami kimondhatatlanul rosszul esett, hiszen magam is kisgyerek voltam, és imádásig szerettem a húgomat. Azonnal rohantunk haza, apánk egyik kezével a biciklit tolta, másik kezében a vérző lábú Vilmát cipelte. Anyánk szinte eszméletét veszítette a sérülést látva... Gyorsan bekötözték a sebet aztán rohantak a Bajcsy-Zsilinszky Kórházba. Hogy mivel mentek, azt nem tudom, akkoriban ugyanis nem létezett tömegközlekedés, lovas szekerek jártak, magánautók csak mutatóban voltak. Mari néni busza csak kétszer járt naponta, a vonatok ritkán közlekedtek, s tőlünk az állomás egyébként is messze volt.

Aggodalmas napok következtek, otthon mindenkit egyetlen téma foglalkoztatott: a húgom lába. Egyik nap azzal a hírrel jött haza apánk a kórházból, hogy a húgom lábát le akarják vágni, de ő nem egyezett bele. Hála Istennek! Sok gyötrelmes napot éltünk meg ezután, s mikor Húgom már otthon volt, anyánk vitte őt kezelésre, mert vadhús nőtt a sebre, amit minden alkalommal kiégettek. A teljes gyógyulásig magamba roskadva bánkódtam valamiféle „bűntudattól”, pedig tudtam, hogy nem voltam hibás.

Anyánk sokat dolgozott, apánkat is helyettesítenie kellett, aki vagy katona, vagy hadifogoly volt. Megnyitotta a pici fűszerüzletét, de segítség nélkül, és forgótőke hiányában csak szenvedés volt az egész, már ameddig működni engedték.

A szomszéd Hompóthék benzinkutat nyitottak, annak is anyánk lett a kezelője. Gyerekként sokat tébláboltam a kút körül, így alkalmam volt találkozni a tankolni érkező Gózon Gyulával és feleségével, Berki Lilivel, ők Rákosligeten laktak. Sajnos, a benzinkutasság is csak rövid ideig tartott.

Apánk meghalt 1945-ben, 42 évesen, anyánk 33, húgom 3 és fél, én pedig 10-ik évemben voltam. Magunkra maradtunk hárman. Vidékről felutaztak apánk rokonai, „inkább nekik jusson” címmel elvitték a megmaradt ruhákat, s megígérték, hogy hamarosan élelmiszert küldenek. De erről megfeledkeztek, és őket sem láttuk többé. Biztos, gazdagoknak hittek bennünket!

Óvodába nagyon szerettem járni. - Előtte volt a Kapiásék lópatkoló kovácsműhelye, ahol szívesen időztem, érdeklődéssel nézve, ahogy patkolják a lovak körmét és még égették is, mert füstölt. Szívesen emlékszem a két óvó nénire, akik hegedültek, énekelni és táncolni tanítottak bennünket. Az év végén egyforma piros-pettyes, bő-szoknyájú ruhácskákban léptünk fel. (Anyukám varrta a ruhámat). A másik óvodába járók, a németfaluiak pedig kék-pettyes ruhában táncoltak.

Az iskolával nehezebben barátkoztam meg. Kezdetben a gyerekek sem fogadtak be, csúfoltak, megvertek, mert nem közülük származtam. Egyedül voltam református. Mindenkitől félttem, s ez az érzés elkísért egész életemben. Mintha magyar lévén mindig kisebbségben lettem volna Magyarországon. Ki érti ezt?

Kislány koromban kecskét tartottunk, a tó mögötti réten legeltettem naponta két-három órát. Egyébként legtöbbször én fejtem. Ahhoz, hogy tejet is tudjunk fejni, kiskecske kellett, aminek előfeltételeként némelykor bakkecskével pároztattuk a jószágunkat. Természetesen nekem jutott a kísérő szerep. Anyám spárgát kötött a kecske nyakára, másik végét a kezembe nyomta, aztán utunkra bocsátott, mondván: „vigyed!” Már az indulásnál kiderült, hogy ki viszi a másikat. A kecske ugyanis nekilódult a világnak és trappolva húzott maga után a spárga végén, egészen a Férihegyi úti célállomásig, potom másfél kilométeren át. Akik láttak bennünket, tudhatták, hogy bak-ügyben „utazunk”, mert hahotázva kiabáltak végig az úton, többen meg is nevezték az aktust. Én persze kellően szégyelltem magam...

Kifulladásra érkeztünk a tetthelyre. Itt megtörtént az esemény a prűszkölő hatalmas bakkecskével, miközben zokogva sajnáltam a mi kecskénket. A vissza út már nyugodtabb volt. A gidák születésének viszont nagyon örültem, kényeztettem, szeretgettem őket, felejthetetlen órákat töltöttem velük a réten.

Életrajzi mozaikok 2.

A régi Rákoskeresztúr két nemzetségből állt. A mi környékünk volt a tót-, lejjebb pedig a németfalú. Anyánk a kis üzletével mindenkin segített, mivel a vásárlóközönség hitelbe vitte el az áru közel kilencven százalékát. Kilencéves koromban már árubeszerzőként dolgoztam. A nagy zsák lisztet, vagy cukrot úgy hoztam haza, hogy rásegítették a kerékpárom vázára, aztán toltam hazáig az elágazásnál lévő elosztóból, ami jó egy kilométerre volt, ha nem több. A tejsarnok - az idősebbek talán emlékeznek rá - a ligeti vasútállomásnál volt, (Rákosliget) innen a talicskámra rakott rekeszekben „szállítottam” a tejet az üzletünkbe, amely az elágazástól messzebb volt. A trafikáruért viszont Pestre kellett mennem, hetenként kétszer, s ami igazán izgalmassá tette a dolgot, még a százalékot is én számítottam ki a fizetéshez, ott, helyben, mivel ott derült ki, hogy mi kapható. Visszagondolni is szörnyű, százalékoltam, összeadtam, amikor sosem szerettem a számtant, mindig bukásra álltam belőle. Rengeteg kínlódással járt az árubeszerzősdi, de szerencsére sokan segítettek, látván, hogy kisgyerek vagyok. Az árut zsákba raktam, s a hátamon cipeltem, villamosokon utazva, végül vonattal Keresztúrig, s onnan a hosszú úton gyalog hazáig.

Harmadikos voltam az iskolában, amikor anyám egyedül küldött Pestre, hogy árut hozzak az üzletébe. Az Aulich utcába kellett mennem - új helyre - és nagyon nehezen találtam oda, többször kérdezősködtem, míg végül sikerült. A két és fél éves húgom mindenáron velem akart jönni, ezért - határozott személyiség lévén - utánam szökött otthonról. Kis piros mackójában - ma szabadidő ruhának hívjuk - indult Pest felé, a kövesút mellett. Már a Régi vámnál járt (kb. 1 km), a mai 501-es utcánál, amikor megállította őt egy motoros, aki megkérdezte tőle, hogy hova megy. Húgom közölte „a Viola után Pestre.” A motoros maga elé ültette a kis csavargót, és elhozta az első keresztúri házig. Ott bement anyánk üzletébe, s azt tudakolta, ismerik-e a kislányt. „Ismerték.”

Hetenként kétszer hiányoztam az iskolából, ebből is következtetni lehet a tanulmányi eredményeimre. Egyébként is nehezen tanultam, ráadásként a felnőtt munkavégzés sem kedvezett a bizonyítványomnak, így nem csoda, hogy örökös mumusnak számított a bukás lehetősége. Valahogy mindig - talán könyörületből - sikerült felsőbb osztályba lépnem, többször különbözeti vizsgával értem utol a korombelieket. Néhány tárgyból viszont kifejezetten jól szerepeltem, főleg a rajz, torna, ének és később magyarból a fogalmazás volt az erősségem.

Emlékszem, hetedikben történt, hogy Csépfalvai tornatanárnő kiválogatta a szerinte ügyes lányokat, s elkezdte nekik betanítani a Kis Duna keringőt („Kis csolnakom lengedez a Dunán...”) Engem kihagyott! Az akkori elkeseredésem ma is megráz. Sírtam, könnyörögtem, hogy én is benne lehessen a tánckarban, de a tanárnő hajthatatlan maradt. Pedig tornából a legjobbak közé tartoztam, ezért sem értettem a mellőztetésemet. Utólag már megbocsátom a helytelen és legfőképp igazságtalan döntést, ám abban a helyzetben mindezt életre szóló csapásnak éreztem. Átélni a próbákat, csak nézve, társaim év végi fellépéseit - számomra ez volt a szenvedtető halál, lassú porladás a máglyán.

Ebben az időben kezdtem szerepelni Vilma húgommal a nőszövétségi rendezvényeken (MNDSZ) s ekkoriban következett el a csoda. Trafikáruért jártam Pesten, s bementem több tánciskolába érdeklődni a felvételekről. Anyánknak ezekről a külön utakról fogalma sem volt. Mindenütt ott hagytam a címem, s vártam a választ, - őriztem titkomat

Még a hetedik osztály befejezése előtt kaptam az értesítést, hogy menjek felvételizni, egyszerre két helyre: a balettintézetbe és az artistaképzőbe. Otthon dübörögve ugráltam az örömtől, magamon kívül voltam, anyánk kétségbeesve nézte, hogy mi bajom van. A nőszövétségtől - szerepléseink jutalmaként - ajánló sorokat kaptam, Hompótéktől pedig egy kis piros kabátot kölcsönbe, aztán elindultam felvételizni. Az iskolában azt füllentettem, hogy áruért kell mennem.

A balettintézeti felvételi vizsga több fordulóból állt, melyet végig izgultam, de végül megfeleltem, felvettek. Az artistaképzőből kapott behívómra a húgomat vittem el. Szegény éppen lázas beteg volt, de olyan ügyesen tornázott így, betegen is, hogy azonnal felvették. Azokban a napokban aligha voltak boldogabb gyerekek nálunknál!

Készültünk a hetedik osztály vizsgáira, az ügyesek pedig a Kis Duna keringő eltáncolására, amikor osztályfőnökömnek megmutattam az értesítést, hogy ősztől az Állami Balett Intézet esti tagozatának a növendéke vagyok, a meglepődése határtalan volt. Csak állt, nézte a papírt.

Majd nagy gyorsasággal bevitt az igazgatóhoz, szólni sem tudtak a csodálkozástól. Az igazgató törte meg a csendet, megkérdezte tőlem: „És mit csináltál?” Erre én táncra perdültem, a kirobbanó örömtől mindent eltáncoltam, ami eszembe jutott. Csak néztek rám, mint valami csodabogárra. Mondanom sem kell, a következő évtől bevettek a Kis Duna keringő táncoló csapatba. Hoztam mindenkinek - elkérve évfolyamtársaimtól - fehér balett ruhát a fellépésekhez. Életemben ekkor éreztem először, hogy az utolsóból az első lettem.

A nagy sikerre való tekintettel a Kis Duna keringővel felléptünk még az Újlak utcai Gébele-vendéglő színpadán is, ahol mindig bálakat rendeztek. Ilyen örömteli események közepette búcsúztam a nyolcadik osztálytól.

Életrajzi mozaikok 3.

Folytatva 13-14 éves koromtól, még egy nagy igazságtalanság ért az általános iskolában, ami több évtized múltával is fáj. Szidi nénihez, a számtantanárhoz fűződik ez a gyötrelmes emlék.

Arról nem is szólva, hogy a számok hallatán ma is borzongás fog el, nehezen birkóztam velük az iskolában.

A hármas szabályt tanultuk, s közeledett a dolgozatírás. Anyánk megkérte osztálytársamat, Ibolyát - a Pálkerti építési vállalkozó lányát -, hogy vegye át velem ezt a szabályt. Elmentem hozzájuk korrepetálásra, és bármilyen hihetetlen, roppant könnyen megértettem a leckét.

Soha nem látott elszántsággal vártam a dolgozatírást, Szinte reszkettem magamban az örömtől a tanárnő majdani meglepődésén, és elképzeltem a dicséretet is, amit kapni fogok a hibátlan megoldásért. Tele izgalommal, pillanatok alatt elkészültem a feladatokkal és elsőik között adtam be a dolgozatomat. Egyre nem számítottam, hogy a következő órán megszégyenülök. Nevem hallatán repesve mentem átvenni a kijavított munkámat, melyre egy hatalmas piros kérdőjel volt rárajzolva, s mellette a legrosszabb jegy! Nem akartam elhinni! Azonnal jelentkeztem, hogy reklamáljak, mire Szidi néni határozottan állította, hogy a dolgozatot lemásoltam az előttem ülő Ibolyáról. Hiába tiltakoztam bizonygatva, hogy külön órákon megtanultam a hármas szabályt. Ibolya is felállt és elmondta, hogy vele készültem a dolgozatíráásra és tényleg tudom a leckét. Nem volt mentség, megmaradt a rossz jegyem és a soha nem felejthető rossz emlékem. (Csak mellékesen jegyzem meg, hogy sokat jártam Szidi nénihez Rákoshegyre korrepetálásra, pénzért.)

Anyánk nem örült a lelkes tánctanulásunknak (Húgom Artistaképzőbe járt)! Aggódott, veszekedett velünk, elmondott mindennek, hogy majd ezek leszünk, meg azok, mármint „rosszlányok”. Persze nem lett igaza! Apám viszont engem már megszületésemkor táncosnőnek szánt, hogy viccből, vagy komolyan gondolta ott, az elmaradott kis Tisza-parti faluban? Ki tudja?

Kemény időszak kezdődött 1950 őszétől. Az általános iskola nyolcadik osztályába léptem, a balettintézet esti tagozatán pedig elsőbe, néptánc-koreográfus szakon. Ezért délutánonként Pestre kellett bejárnom vonattal, amikor az utolsó órák 9-kor fejeződött be, akkor a fél 10-kor induló vonattal

tudtam haza indulni a Keletiből. (Most visszaemlékezve, és újra átélve, hihetetlennek érzem: hogy képes erre egy gyerek? Pedig ez így volt igaz-valóság).

Mindezek mellett, amikor volt egy helyi rendezvény, meghívtak húgommal, Vilmával együtt fellépni s ezeken a szerepléseken egy tangóharmonikás művészember volt az állandó kísérőnk. (Azt a régi hangszert már csak a feleségtől ereklyeként, sógorom megvette a kislányuknak, hátha kedve támad időnként harmonikázni is a zongorázás mellett.)

A Vegyiművekben is felléptünk a „Színkör” János vitéz előadásában, aminek a harmadik felvonás tündérországi jelenetében táncoltunk, erről fényképünk is van.

Mint említettem, az előző Életrajzi mozaikokban, az általános iskolától a Kis Duna keringővel búcsúztam, ezzel egy időben sikeresen vizsgáztam a balettintézetben és saját tánccsoportom az én koreográfiámban mutatta be műsorunkat

1951 júliusától - külön engedéllyel, akkori barátnőm, Gy. Erzsébet segített, akivel azóta is jó a kapcsolatom (kenyérkereső nő/gyerek) lettem tizenöt éves koromban, segédmunkásnak vettek fel a Ruggyanta árugyárba. Talán leírnom is felesleges, hogy természetesen azonnal beléptem a gyári tánccsoportba. Ezzel együtt, esti tagozaton folytattam tanulmányaimat a balettintézetben.

Közben bezárták anyánk kis üzletét, kifosztották, kiárusították a készletet, a karhatalom elvitt belőle mindent, ráadásul - büntetésből - utána még két évig kellett fizetni az adót, mintha jövedelmezett volna a bolt. Jövedelem! Amikor a vevők is hitelben vásároltak? Ha egy zsák cukorért, vagy lisztért mentem – mint beszerző -, előtte az ismerősöktől kellett kölcsön kérnem pénzt, hogy aztán hitelben kimérje anyánk a készletet... Lerongyolódva, fatalpú cipőben jártunk iskolába télvíz idején. A kéregetést pedig annyira megutáltam, hogy azóta képes vagyok a legkisebb takarékon is eléldegélni és spórolni, csakhogy kérni ne kelljen soha!

Tehát családfenntartó gyári munkás voltam, másodéves balett-növendék, fizettük a nagy adót, folyt a véget nem érő per anyánk testvérével - erről részletesen írok a Gyűlölet kudarca c. írásomban -, egész nap távol az otthonunktól, lekváros kenyéren éltünk, s eleinte még azt a „luxust” sem engedhettem meg magamnak, hogy a gyárban befizessem az üzemi kosztot. Szörnyű időszak volt az életünkben! Aztán elegendő lett a nélkülözésből! Munkatársaim sem értették, hogy még az olcsó üzemi ebédre sem telik a fizetésemből. Rávettem anyánkat, hogy befizethessem a gyári kosztot s mivel a húgom is éhesen járta a balettintézetet és estig az artistaképzőt, amíg a Ruggyantában dolgoztam, addig velem ebédelt az üzemi étkezdében.

A mai fiatalok számára hihetetlennek tűnhet a szegénységünkről szóló visszaemlékezés, márpedig akkoriban sokan éltek hasonló nyomorban. A nélkülözések felemlegetése viszont abból a szempontból is lényeges, hogy innen indulva, végül mire jutottunk világhíró szerepléseinkkel.

A művészeti iskolákba jól öltözött úri gyerekek közé kerültünk, akik lenéztek bennünket, ezért mindig erőnkön felül kellett teljesítenünk. Biztatást alig kaptunk - gáncsoskodást annál többet -, velünk nem kivételeztek, mi kizárólag az akaratereinkben és a szorgalmunkban bízhattunk. Utólag úgy érzem, ezek a nehéz megpróbáltatások adtak mind újabb lendületet a kiugrásunkra.

Két éve dolgoztam a gyárban, amikor szépen író fiatalokat kerestek a belügybe - az első személyi igazolvány bevezetésekor -, s mivel én akkor már irodában dolgoztam és az írásomat is szépnek találták, hamarosan elbúcsúzva a gyártól, belügyi adminisztrátor lettem. Örömmel mentem a kiképzésre és képzeletemben megjelent egy vágyálom, hogy milyen jó lenne bekerülni a BM Művészegyüttesbe, ha már úgy is ott vagyok a közelben.

Szorgalmasan és örömmel töltöttem ki az új személyigazolványokat, a Soroksári útra jártunk ki, sorba minden gyárba. Közben érdeklődtem, felvételizni is elmentem, és csodák-csodája, felvettek az együttesbe! Táncoltam, táncolhattam kedvemre, nem csak a próbateremben, a színpadon, hanem tánc-lépésben közlekedtem még az utcán is. Ennek azért volt különleges jelentősége, mert ekkor már nem jártam a balettintézetbe. Hivatásos táncos lettem, rögtön színpadra kerültem, ezért kaptam a fizetésem, ruhákat kaptam -, szinte álmovilágban életem. Fél évig tartott a boldogság! Létszámleépítés - közkeletű szóval racionalizálás - következtében a legfrissebb tagokkal együtt feleslegessé váltam.

Munkánélküli hónapok következtek, tetézve a bajt, azt a nyomorúságot, amelyben családunk akkoriban élt. A sok fizetnivaló és a perköltségek, segítség pedig senkitől. Ekkor újabb csodaként érkezett egy távirat, hogy azonnal menjek be a Fészekbe szerződéskötésre. Persze, hogy repültem. A Miskolci Nemzeti Színház koreográfusa volt ott, hívott, s én igent mondtam, a szerződést is alá írtam.

1954. december 1-jétől miskolci táncos lettem, néhány héttel a huszadik születésnapom előtt.

Nem volt egyszerű a vidékre költözés a nagy bizonytalanságba pénz és elfogadható ruhatár híján -, kiváltképp télen. Anyánk mindössze ötven forintot tudott adni az útra, ebből negyvenhét forint volt Miskolcig a vonatkiadás. Amikor megérkeztem a színházba, első utam az igazgatóhoz vezetett, jelentkeztem, majd valamennyi előleget kértem tőle. Ő benyúlt a zsebébe és adott.

Teljesen összeomlva, keseregtem, sírtam a színház klubjában, fogalmam sem volt, mi lesz velem, hol hajthatom le a fejem este. A leendő kollegák segítettek, elkísértek egy idős házaspárhoz az Avasi Temető sorra, akik befogadtak és velük aludhattam egy földes szobában (Az előbbieken sorolt nyomorúságos, megaláztatásoktól terhes esztendőkből alig vártam, hogy elkerüljek Rákoskeresztúrról. Emlékszem, akkor úgy mentem el innen, hogy ide soha nem jövök vissza. Aztán mit tesz a Sors? Rózsadombról irányított akaratom ellenére újra Rákoskeresztúrra).

Miskolcon egymás után kaptam a szebbnél szebb szerepeket, bár az irigység, akadályoztatás itt sem került el. A siker viszont mindenért kárpótolt. Nagyon takarékosan éltem, rendszeresen küldtem haza pénzt, támogattam a családot, a kevéskéből, amit kaptam. Az egyik premierre meghívtam a húgomat s a színházi szabóságban csináltattam neki egy fekete taft estélyi ruhát, hogy legalább egy ünnepi öltözéke legyen. Később, amikor tizenhat évesen ő ment Bulgáriába a cirkusszal, mindannyinknak, még a férjemnek is hozott bundabéléses bőrkabátot, méretre csináltatva. Micsoda nagy dolognak számított ez akkoriban, ilyen kabátja tényleg nem volt senkinek. Ez duplán volt meleg, a testvéri szeretet is benne volt.

A hat és fél éves miskolci tartózkodásom alatt anyánk is többször volt Miskolcon és végig nézte a darabokat, melyekben felléptem, táncoltam.

Jóval később, egyik külföldi utamról hazajöve, tizenéves fiamat az új Opelemmel elvittem Miskolcra, többek között megmutatni az első albérletet, ahol laktam. Hiába kerestük, eltűnt. Az Avasi Temető ott van, mellette sokemeletes óriás házak. Az emlék, már csak a szívemben él, kitörölhetetlenül.

Életrajzi mozaikok 4.

Irány, Olaszország

Teljesült az álmunk, testvéremmel együtt dolgozhattunk duettben. A jugoszláviai fellépések után nagy izgalommal vártuk az igazi, Nyugatra történő utazást, Olaszországba való belépést. Piránt elhagyva Portoros, majd tovább menve a tengerparton, Trieszt felé száguldottunk a kék Mercivel. Boldogságunk határtalan volt. Útközben megálltunk a Mira-Mare csodás palotájánál, mely mintha a vízen állna, valójában egy picurka félszigetre épült, kis híd vezetett oda a partról. Mintha úgy rémlene, hogy ez volt kedvenc kastélya Szisszinek.

Eltelve a sok gyönyörűségtől megérkeztünk Triesztbe, az első olasz munkahelyünkre. Odaérkezéskor próba, majd szállás-keresés, magunk rendbe tévése és elkezdődött az új életünk, beilleszkedésünk a szabályokhoz.

Az első 3 nap volt a kritikus, az alatt kirúghatták az embert, csak úgy. Nekünk szokatlan volt - és ez volt a legnehezebb - hogy egész éjjel ott kellett tartózkodnunk, műsor után is, bár voltak külön konzumnők is szerződötve a vendégek szórakoztatására. Nagy erősségünk és szerencsénk volt, hogy színvonalas műsorszámaink voltak, duettek és szólók is, az utolsó szám pedig mindig és mindenhol a húgom hajlékony-akrobata száma volt, a végén komoly vastappsal. Előfordult az is, hogy a műsort csak mi adtuk ketten, nem egymás után, hanem közben volt pihenőidőnk. Két hetes szerződések voltak és hosszú, fárasztó utazások, általában távoli városokba. Így, utolsó munkanapon kiköltöztünk a szállásról, bepakolva mentünk a munkába, hajnalig dolgoztunk, itt a kosztümöket gyömösöltük be a tele kocsiába (fizetés az utolsó pillanatban) és alvás nélkül elindultunk a ki tudja, hány száz kilométerre lévő új városba. Sietni kellett, mert délután 4-kor kezdődött az új műsor zenekari próbája, ezzel egy időben a kosztümök beszállítása az öltözőbe, majd rohanás lakást keresni, felkészülés az esti munkára és megjelenni kifogástalanul, szépségünk minden bedobásával, munkára, természetesen alvás, pihenés nélkül! Ezt, két hetenként, éveken át, de nehéz volt! Keményen megdolgoztunk a sikerért, a gázsíért, valamit valamiért, hogy haza jöve ne albérletbe folytassuk az életünket, hisz nekem már férjem és kisgyerekeim voltak.

Az éjszakai szórakozóhelyekre - legyen az bár, lokál, kabaré, előkelő, vagy kisebb rangú - nem kimondottan szolid emberek járnak, ezért nem árt, sőt kötelező az óvatosság. Kettőnk testvéri együttesében az volt a jó, hogy húgom okos, az idegen nyelveket gyorsan elsajátító, nem átverhető nő, így aztán ketten sokan voltunk szinte sebezhetetlenek. Nem tudtak velünk mit kezdeni, mert egymás nélkül nem mentünk sehova. Sőt, megfejthetetlen titok voltunk számukra, mert már azt sem hitték el, hogy testvérek vagyunk. Mindenhol az útleveleinket nézték, s mivel én asszonynévvel szerepeltem benne, húgom meg a lánykori nevén, azt mondták ránk, hogy melegek vagyunk. Ez a feltételezés is védeltséget adott, talán még tiszteletet is. Több helyről is kaptunk szerződés-ajánlatot, pl. Afrikába. Attól azért megijedtünk, leánykereskedelemtől tartottunk. Nem vállaltuk el, helyette Nyugat-Németországba, Münchenbe szerződöttünk.

Csak megjegyzem, hogy sok szörnyűséget láttunk, hallottunk, tehát sok mindennek ki van az ember téve ilyen helyeken, hogy megúsztuk, nem csak szerencse kellett hozzá, hanem a Mindenható Főrendező segítsége is. Hála Neki.

Az egyik helyen húgom érdeklődött egy művésznő iránt, aki a tanárnője volt és tudta, hogy ott lépett fel, és rejtélyes körülmények között veszítette életét. Annyit tudtunk csak meg, hogy igen, ismerték. Valaki, vagy valakik erőszakkal rá akarták kényszeríteni „valamire”, aztán valahonnan kidobták az ablakon, úgy halt meg.

Egyre inkább szerettem volna, ha húgom megtanít autót vezetni. Ő persze kevésbé lelkesedett, féltette a kocsiját, el is háritotta a kérésemet, feltételül szabva: „majd ha veszel magadnak kocsit, akkor azon megtanítlak, azt törd ripityává”.

Nagyon spóroltunk. Hideg kosztón éltünk, hogy esztendőn belül összegyűjt-sük a pénzt az új kocsimra. Amikor anyagiakban megerősödtünk, elmentünk a firenzei Opel-szalomba és megrendeltük nekem az új Opel Recordot. Előbb nem akarták elhinni a vételi szándékot, de a pénzt látva megértették, hogy komolyan gondolom a vásárlást. Pár hónap múlva érkezett a hír, hogy átvehető az autó. A határra mentünk érte kísérettel, s átvettük a zoll-rendszámós, ezerhét-száz-as, világos almazöld Opelt, aztán húgom vezetésével Bolzanoba utaztunk, akkoriban ugyanis ott vendégszerepeltünk. Ettől kezdve munka után húgom állandóan vezetni tanított, szinte egész éjjel a kocsi-ban ültünk. Meráno és Bolzano, ebben a két városkában léptünk fel, az egyiknek kiváltképp hegyes domborzata volt, vízszintes utcával nem is találkoztunk. Így a vezetés sem volt könnyű, folyamatosan használni kellett a kéziféket, meg a lámpákat. Emlékszem, egyszer az út közepén egy oszlop „jött” felém, mire húgom a fejemre csapott és jó irányba rántottam el a kormányt. Kis „ráhatással”, még időben észbe kaptam - az ál-mosságtól és fáradtságtól elgyötörten bizony akadozott a figyelmem. Húgom végül is jól megtanított autót vezetni.

A következő városba már én egyedül vezettem a saját kocsimat. Volt olyan, hogy a nagy forgalomban leállt a motor, a rendőr integetett, hogy menjek már, aztán valahogy újra indítottam. Sikerült tovább menni, de félttem, nehogy véletlenül igazoltassanak és kérjék a nem létező jogosítványomat. Még egy-két helyet ledolgoztunk, azután irány, végre, haza, Magyarországra. Az én örömöm óriási volt, hisz az első külföldi utamról saját kocsival érkeztem meg. Várt a férjem a kisfiammal és meg volt a remény, hogy a kocsim árából lesz egy öröklakásunk.

Megérkezés utáni másnapon első utam a vámhivatalba vezetett, feszítettem a gyönyörű kocsi-ban, akkor még nagyon kevés autó járt az utakon. A Hősök terénél jártam, amikor jött egy rendőrautó és leállítottak. Rögtön kiderült minden. Leszerelték a zoll-rendszámot, én pedig értesítettem a férjemet, hogy „vezesse” haza a kocsit. Rövid idő múlva sikeres vizsgát tettem, megkaptam a jogosítványomat. 1964-et írtak ekkor.

Valami eszembe jutott még, amikor Spanyolországba készültünk és a francia konzulátuson átutazó vízumot kellett igényelnünk, ami hallomásunk szerint teljesen lehetetlen volt a több hetes várakozás miatt. Próba, szerencse, bementünk. A követség tele volt fekete ruhába öltözött, fejkendőss asszonyokkal, emberekkel, gyerekekkel: ültek a padokon, a földön is, volt, akik aludtak. Mi meg bepattantunk közéjük a húgossal hófehér bundában – milyen jó, hogy még Jugoszláviában az első gázsinkból megvettük a bundákat, hogy meg tudjunk jelenni rendesen. A hatás óriási volt. Egyszerűen megállt körülöttünk a levegő, mindenki felénk nézett. Az ablakon beadtuk az útlevelünket, mire több fej is megjelent ott, minket pásztázva, szinte biztosak voltunk, hogy egyből elutasítanak. Jöttünk, mentünk, várakoztunk, egyszer csak megszólal a hangosbemondó. A nevünket hallottuk, s mellé mondva a „diplomat” szót is.

Azon nyomban megkaptuk a francia átutazó vízumot! El sem akartuk hinni, hogy ez velünk megtörténhetett. (Akkor még a művészeknek és a diplomátáknak egyforma útlevelük volt).

Életrajzi mozaikok 5.

Irány, Szicília

Abban az időben – a hatvanas években- nagyon nehezen lehetett útlevelet kapni. Izgalommal tele várakozással teltek napjaink, s amikor kezünkben volt az útlevél, az egyenlő volt a főnyereménnyel.

Dolgoznunk folyamatosan kellett, nem lehetett semmilyen módon megszakítani a „hazafelé fizetést”, teljes jövedelmünk tíz százalékát át kellett utalnunk az államkasszába. Mindezért semmiféle „ellenszolgáltatást” - értsd segítséget! - nem kaptunk, viszont bármikor hazarendelhettek, s ezzel megakadályozhatták a külföldi fellépéseinket. A kinti impresszáriót is nekünk kellett felfogadni, további tíz százalékért, ő viszont legalább biztosította a folyamatos működésünket, a szerződéskötéseket.

Kocsit egy év kinti munkavégzés után lehetett behozni vámmentesen. (Kellemtlen emlékeim között őrzöm, hogy egy alkalommal túlzottan magas vámot fizettettek meg velem, mert rosszul számolták ki a külföldön töltött időmet.) Csodálkoztak is a külföldi kollégáink, hogy nekünk milyen sokat kell fizetnünk, amikor hazajövünk. Ugyanakkor nyugdíjba menetelemkor nem számolták be a kinti esztendőket, mintha kilenc évig nem dolgoztam volna. Arról nem is szólva, hogy egy-két alkalommal előfordult, amikor csak

a húgom lépett fel szólóban, mert csak az ő produkcióját kérte a szerződtető. Az államkasszába ilyenkor, a munkanélküli időszakra is fizetnem kellett.

Természetesen betegek sem lehettünk! Engem időnként megviselt a hányattatott élet, főleg a spórolás és az állandó hideg koszt az első időkben. Pár év múltán, amikor már húgomnak lakókocsija volt, szinte „luxuskörülmények” között éltünk, tudtunk főzni magunknak, kényelmesen aludhattunk -, emberi módon létezhattunk és így a házunk, a hazánk is velünk volt a „H” betű alatt.

Az akkori magyar „nagymenők” közül a legtöbben egyszerűbben megoldták a külföldi munkavállalásukat: disszidáltak. Igaz, ők nem jöhettek haza, viszont karriert értek el, és „talán” meggazdagodtak, vagy ki tudja! Néhány táncos külföldre szerződve rögtön a sztriptíztáncra váltott, több mint dupláját keresve a mi gázsinknak, bár ezt a műfajt itthonról szigorúan tiltották. Mi meg sem próbáltuk kijátszani az „előírásokat”, - pedig de sokszor kértek rá -, becsülettel és tisztességgel dolgoztunk, így mindig nyugodtan, szankcióktól nem félve jöhettünk haza. És jöttünk is, amint tehettük...

Olaszország északi nagyvárosaiban léptünk fel (Bolzano, Merano, /Tirol/ valamikori német terület és békében élnek az olaszok a német-nyelvűekkel), tehát ide vártuk a család érkezését, édesanyánkat, férjemet és kisfiamat. Előtte akkor voltak kint nálunk, amikor még Jugoszláviában, Piránban, az Adria partján dolgoztunk és talán életünk legszebb napjait töltöttük a sziklás tengerparton, fürödve, úszva és csodálva a sziklák között a rákokat, halakat, az ott lakó állatvilágot. Nagy örömünk volt, hogy megoszthattuk a sok gyönyörűséget a családdal.

Olaszországi újabb meghívásunk is úgy szólt, hogy érkezzenek meg pár nappal az új helyre indulásunk előtt, majd együtt megyünk tovább, így ők is többet láthatnak az országból. Rendben megérkeztek, utána kaptuk meg az új szerződésünket, mely Szicíliába szólt. „Kissé” meglepődtünk, fel sem tudtuk fogni, hogy mi vár ránk. Embertelenül fárasztó, két és félezer kilométer volt az út, égető napsütésben. Messinából komphajóval mentünk át a tengerszoroson a szigetre. Hegyeken, völgyeken, körbe-körbe, ki- és becsavarodva, nagy mélységek felett, keskeny serpentineken át, nagy forgalomban, kimerülten érkeztünk meg Cataniába, az Etna mellé. Valóságos csoda volt, hogy megérkeztünk családdal együtt, rohamban. A szokott módon jelentkezés a munkahelyen, aztán lakás-keresés. A piros útlevelünkkel egyből probléma támadt, itt kommunista országból még senki nem volt, ilyet nem is láttak, munkaengedélyt kell kérniük felsőbb hatóságoktól, az két hét, csak hogy két hét múlva nekünk már máshol kell lennünk. Első nap hagytak fellépni „ilyen állapot-

ban” de a továbbiakban várakozásra kényszerítettek, de még egyszer hagytak szerepelni bennünket és igen sajnálták, hogy be kell tartaniuk a szabályokat.

Mit tehettünk? Megpróbáltuk jól eltölteni az egy hetet, városnézéssel, piacra járással, ahol akadt bőven látnivaló. Valósággal lenyűgözve álltunk az árusoknál, ahol mindenféle mozgó, hemzsegő kisebb, nagyobb tengeri herkentyűket árultak.

Legnagyobb élményünk az Etna megmászása volt. Egy darabig el lehetett kocsival menni, onnan drótkötélpályán vittek kis csüngő kalickákban fel a magasba, alattunk havas volt a hegy, amikor kiszálltunk, ott pedig már parázslott mindenhol és gyalog lehetett tovább menni.

Előre figyelmeztettek, hogy vastag talpú túracipő az ajánlatos, mert éget a talaj. A hegy süveg-részének aljánál kezdtük meg utunkat felfelé sok más turistával együtt. Ment mindenki, ahogy tudott, a füstölgő, égető láva-mezőn, leülni nem lehetett, mert kiégett a nadrág. Kisfiam és én lemaradtunk, Anyánk hősiesen előttünk, Húgom és Férjem nagy erővel törtettek a hegy-süveg közepe táján. Aztán hullafáradtan igyekeztünk visszafelé mindannyian. Csodálatos nap volt, megérte a fáradságot.

Két nap múlva égszakadás, földindulás. Kitört az Etna. A távolból figyelhettük a nagy színjátékot és örültünk, hogy már nem vagyunk ott. Catániában viszont a házakon láttuk a nyomát, amikor elöntötte a láva a várost.

Letelt az egy hét, búcsúztunk és elindultunk visszafelé a nagy úton. A sok szerpentin annyira megviselte a húgom világoskék Mercedesét, hogy megugrott, de ekkor már félelem költözött belénk. Lefelé még ment, gurult, de egyre jobban ugrabugrált, majd beállt a vég, és egyetlen métert sem ment tovább. A tűző napon ott állunk kétségbeesve, tanácstalanul. Többen megpróbálták segíteni a sztrádán, mindhiába, végül egy „autós diagnoszta” a tünetek alapján megállapította a konkrét bajt: csapágyolvadás. Velünk a család, a kocsni tele mindenféle poggyással, kacattal, szűrős kaktusszal, s mi tehetetlenül toporgunk az égető napfényben. Egyetlen cím volt nálunk, a firenzei Opel-szalonné, ahol előzőleg megrendeltük az én kocsimat. Húgom elment telefonálni - ő már jól beszélt olaszul -, segítséget kért. Csoda történt! A szalon igazgatója a helyettesét küldte megmentésünkre, ő gondoskodott a Mercedes elszállíttatásáról, elvitt kettőnket Rómába, a családot - édesanyánkat, férjemet, kisfiamat - pedig vonatra ültette, a jegyeket is megvette. Mindhármán szerencsésen - az izgalomtól némileg gyengélkedve - érkeztek haza Budapestre.

Az autóban viszont cserélni kellett a motort, aminek árából egy jól működő használt autót vehetett volna húgom. Vilma az új kocsira szánt pénzéből fedezte a motorcserét, s ekkor fogadta meg, - ehhez tartotta is magát -, hogy

ezután mindig csakis gyári új Mercedest fog venni. A megmentés költségeit utólag rendeztük a szalonban.

Segítésből az olaszok kitűnőre vizsgáztak.

Turné után itthon maradtam, családom és feleség kívántam lenni és terveztünk még egy gyermeket. Nem sikerült, maradt ismét a külföld, húgom küldött számomra szerződést.

1965 tavaszán már egy hónapja Brüsszelben léptünk fel, amikor előadás előtt megkaptam anyánk táviratát, hogy férjem meghalt. Véletlen baleset történt, a 6-os villamos ütötte el a Nyugati előtt. Nem akartam elhinni, hogy egy életerős, 31 éves férfi meghalhat. Sírtam, zokogtam az öltözőben, de szólított a színpad és én végigtáncoltam a számaimat. Másnap reggel hazarepültem. Kicsi fiam még nem tudta felfogni a történetet, csak a végtelen szomorúság látszódtott a nagy kék szemekben. Gyorsított tempóban mindent el kellett intéznem és egy hét múlva újra Brüsszelben voltam. Folytattam a turnét. Nem hagyhattam el magam, hisz most már mindenről egyedül kellett gondoskodnom.

A turné végére elkészült az új öröklakásunk, ahova már csak ketten költöztünk be a kisfiammal.

A gyűlölet kudarca

(Részlet az életünkből)

Még a negyvenes évek elején, a nehéz háborús időkben történt.

Családunk a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Révaranyosról (ma Aranyosapáti) a harmincas évek végén szerencsét próbálni felköltözött Budapestre. Én akkoriban még pici gyermek voltam. Házmesteri szolgálatok, cserélgetése, költözködések, hányattatások közben szüleimnek sikerült megvenniük egy telket Rákoskeresztúr végén, - Pestről jövet a legelején -, s ezen felépíttetni a családi házunkat. Szüleim hitelt vettek fel, s jó ötletnek tartották, hogy anyánk idősebb nővére a férjével együtt hozzánk költözzön az egyik szobába, hozva az örökségi részüket. Így tehát az ingatlan harmadát apámék fizették saját pénzből, anyánk dupla örökségrészből, mert nagymamánk is hozzánk jött lakni (anyánkat választotta a sok gyereke közül): a másik harmadra apámék a már említett hitelt vették fel, melyet később visszafizettek, a harmadik harmadot pedig Rozi néni és András bácsi fizette az örökségükből.

Aztán nem tudni miféle bizalomból - erre már csak ők tudnának válaszolni -, jogtalanul bár, de a ház fele Rozi néniék nevére került. Eleinte nem volt gond, de idővel egyre több nézeteltérés adódott, s mind nyilvánvalóbbá vált Rozi néniék rosszindulata. Az is mérgesítette a helyzetet, hogy András bácsi afféle „cukros bácsi” volt, fogdosott engem, s amikor szóltam anyámnak, abból nagy veszekedés támadt.

Apánk 1945-ben meghalt, (később a nagymamánk is,) ezután a teljes kiszolgáltatottság időszaka kezdődött. Se munka, se élelem és a nyomasztó közelség – egyik szobában édesanyánk kettőnkkel, a másikon pedig a gonosz Rozi néniék elviselhetetlenné tették a mindennapjainkat. Ráadásul anyánk egyik édes bátyja, Dani bácsi egyszerűen ellenünk fordult, Roziékat arra biztatta, hogyha a fele ház a nevükön van, akkor vegyék is el tőlünk.

El is vették a konyhát és az éléskamrát, majd falat húztak közénk. Ezt a nagy igazságtalanságot borzasztó nehéz volt elviselni. Anyánk szenvedte meg legjobban a szörnyű körülményt, idegei teljesen kikészültek, állandóan betegeskedett.

Szegényen, pénztelenül voltunk kénytelenek perelni, ugyanis Rozi néniék már árulták a ház felét, vevőjük is volt, csak meg kellett várniuk a per kimenetelét. Hét évig tartott a per, mi veszítettünk, mert a hitel visszafizetését nem vették figyelembe, mondván, hogy az még a múlt rendszerben történt. Anyánk, amit csak lehetett, mindent pénzzé tett, muszáj volt újra és újra fellebbezni. Szinte éhezünk, gonoszokkal körbevétel, otthonunkból lefalazva.

Anyánk igen érzékeny, intuitív személyiség volt, így ő előre tudta, hogy a legutolsó pert is elveszítjük egy alaki hiba miatt. Mégis megpróbálta a lehetetlent. Ekkor jött az isteni segítség a már tizenkilenc éves húgom személyében, aki angliai turnéjáról érkezve - a 7 Herwik levegőszámban vett részt - a kinti keresetéből egy világosszürke használt Mercedest vett, amit sikerült pontosan annyiért eladni, hogy meg tudtuk váltani a házunkat. Fellelegezhettünk mindhárman, Rozi néniéket pedig alaposan meglepte a váratlan fordulat. Megkapták a pénzt, vettek egy kis házat az Újlak utca végén, a szemézbányánál. Elérkezett a költözésük ideje.

Fogadtak egy kis szamaras kocsit, felpakolták a régi, ütött-kopott bútorait, ők pedig lassan ballagtak a szegényes rakomány után. Ez a látvány inkább sajnálatos volt, mint örömteli. Emlékszem, anyánk nagyon sírt, sokféle érzés kavarghatott benne. Aki látta az elvonuló rokonságot, megilletődve nézte a tetteket felfogni képtelen gonosz házaspárt. (Az a Dani testvér, aki folyamatosan biztatta anyánk nővérét ellenünk, időközben meghalt). Lassan megnyugodtunk, kezdtek rendeződni a dolgok, mi gyerekek már dolgoztunk.

Egy idő múltán anyánk meglátogatta a szeretetre érdemtelen Rozi néniéket. Megtudta tőlük, hogy tíz évvel későbbi beköltözéssel már el is adták

a kis házukat, arra számítva, hogy addig meghalnak. Aztán teltek az évek, közeledett a kiköltözés ideje, ezért egyre jobban aggodalmaskodtak, hogy mi lesz velük. Az új tulajdonosok is egyre többször megjelentek náluk, sürgették a már idős és mind betegbb házaspár elköltözését. Anyánk közben azon vívódott, hogyan segíthetne a két öreg és beteg emberen, hiszen mégiscsak a testvéréről van szó. Gondolt egyet, rendbe tette, kimeszelte az udvarunkon lévő nyárikonyha-szerű épületet, majd felajánlotta Roziéknak, hogy költözzenek oda. Ismét előkerült a kis szekér a számárral, s elhasználódott batyukkal visszajött a megtévedt páros, betegen, megalázottan.

A környékeliek hitetlenkedve nyugtázták, hogy anyánk képes volt megbocsátani, sőt, segítséget is nyújtani ellenségeinek, akik ilyen könyörületet nem érdemelnek. Számunkra is furcsa volt anyánk törődése, de elfogadtuk. Rozi néni és András bácsi még évekig éltek egyre betegbben, bénultan és magatehetetlenül. Anyánk sokat dolgozott rájuk, etette, gondozta, ápolta őket, amennyire erejéből tellett. Megszenvedett velük. Aztán egymásután szenderültek el csendben. Anyánk tisztességgel eltemettette mindkettőjüket a családi sírhelyünkre.

Azóta mind együtt porladnak, akik szerettek és gyűöltek, akik jót tettek és rosszat cselekedtek. Hogy békességben nyugszanak-e? Ki tudja? Annyi mindenetre bizonyos: az áldozatos szeretet győzött...

Farkas Viola

Már hogyan szeretném a focit, mikor...

... a világ legdrágább kincsét köszönhetem neki. Persze ne úgy képzeljenek el, mint egy fanatikus laszti drukkert, aki egy láda sör és tömérdek csipsz kíséretében reggeltől estig ott ül és ordibál a tévé előtt. A kétévente rendezett fociláz sem tör ki rajtam ilyentájt, az EB csapatok beosztását sem írom le cédulákra, majd rohanok megtenni a tétjeimet... Szóval kérem, én egészen másért szeretem a focit. Mikor kezdődött ez a rajongás? 1990-es labdarugó világbajnokság idején. Nem is tudom, hogy történhetett, de a VB időszakában szánta rá magát a lányom, hogy valamikor világra jön. A rangadókat Olaszországban játszották, ami semmi jelentőséggel sem bírt akkor még számomra, viszont a kedves férjem a taljánok nagy drukkerként is, meg megszállott foci-imádóként a szó szoros értelmében rátapadt a tévére. Csak zárójelben jegyzem meg: minden nap szülni készültem...

- Ma nehogy vajúdni kezdj, mert nyitómeccs lesz, és azt meg akarom nézni - szólt rám, mit szólt, utasított a férjem. Te csak szépen komótosan rakosgasd a babakelengyékét és hozd be majd a tálcán a vacsorát.

Nos, ezek után mertem én megszólalni? A lányom, akiről még akkor nem igen tudható volt, milyen nemű lesz, szófogadóan lapult a pocakomban. Hajtogattam a kis rékliket, és hallgattam a párom méltatlankodását. Mit ad Isten, a világbajnokság egy óriási meglepetéssel kezdődött, mivel a nyitómérkőzésen a címvédő Argentína 1–0-s vereséget szenvedett Kameruntól. Hát ezek a feketék, nagyon jönnek fel... Micsoda fejes-gól, ordította a foci-drukker gyöngye, ez a François Omam-Bivik bevonul a futballtörténelembe... No hiszen... Annak a szuper-lábú feketének a felesége nem vár babát, mit neki az izgalom. Azt a napot tehát megúsztuk a születendő csemetémmel, de megtanultuk legalább is, hogy Kamerun az Afrikában van...

- Csak szólok, hogy ma megint nagyon jó meccs elé nézünk, az afrikaiak ma az angolokkal játszanak, és ezt nem hagyhatom ki – közölte néhány nap elteltével a férjem, ami ugye azt jelentette, hogy újszülött azon meccs alatt nem jöhet világra. Ráadásul hatalmas fogadást is tett az angolokra. Hogy végül is 3:2 re megverték a kameruniak? El tudják képzelni, hogy a kétszer 45 perces rangadó alatt hányszor lengett ki a csillárunk a hangviharoktól, és repült a díszpárna a sarokba? A fekete lábú fiúk igencsak megizgasztották a hidegvérű briteket. Meg engem is... Hatalmas pocakomat simogatva suttogtam magzatomnak, hogy apu most nagyon szurkol, nehogy jelét add bármi nemű kikívánczolásodnak...

Végre valahára eljött a foci VB utolsó napja, amikor az argentinok játszottak a németekkel. Mivel egyik csapat sem volt a párom favoritja az egész

rangadó alatt, csak reménykedtem, hogy ezt a meccset azért nem forszírozza annyira. Nos, mekkorát tévedtem...

Késő este, már majdnem tizenegy óra. Elment a magzatvíz, közlöm gyámoltalanul a férjemmel, aki már majdnem mind a két keze körmét lerágta, mert a két csapat nem bírt egymással. Nem látod, még mindig 0:0 az állás, itt hosszabbítás lesz, bírd ki még egy kicsit. Csendesen átmentem a másik szobába és pakolni kezdtem. Közben azon imádkoztam, hogy az a híres Beckenbauer rúgasson már egy gólt, mert itt szülök meg azon percen a szőnyegen. Hosszabbítás van, ordít a párom a másik szobából, mikor én már a mentőket tárcsázom. Nyugi, nyugtatgatom magam, mire azok kiérnek, biztos meglesz a gól. Hát nem lett... Mentősök be... De úristen, villan át az agyamon, férfiak ezek is. Naná az volt az első kérdés, hogy ..., nem, nem... Tévedni tetszenek. A magzatvíz elmenése a legkevésbé sem izgatta őket. A meccs állása annál inkább. Miközben azon törtem a fejem, hogy fájdalomtól akkorát ordítsak majd valamelyik pasas fülébe, hogy kirepedjen a dobhártyája, talán észreveszik végre, hogy én itt már majdnem megszülettem? A kismama ne izguljon, lélegezzon nagyokat szánt meg az egyik doki, és paskolgatni kezdte a kezemet. A tekintetét azonban le nem vette volna a képernyőről. Kis türelem és már is indulunk, fújta a magáét...

És lőn, végre. A németek berúgták a hőn áhított gólt, én végre a hordágyon feküdtem és... 5 perc alatt szépen megszülettem az én gyönyörű lányomat... a mentőben.

Fedák Anita

Az időskornak sok a mondanivalója

1933. február 4-én születtem Debrecenben. Családunk a régi klasszikus családmódele volt. Édesapám dolgozott, és jövedelmével biztosította a család megélhetését. Édesanyám otthon volt, ellátta a háztartást és gondoskodott a családról. Hárman voltunk testvérek. Vidám, gondtalan gyermekkorunk volt. Nem rohantak velünk kora reggel bölcsődébe, vagy óvodába. Nem kellett sétáltatni bennünket, mert kertes házban laktunk, és adott volt a lehetőség a mozgásra. A nagy kertből sövénnyel volt számunkra leválasztva játszótér homokozóval, hintával, ugrómércével. Az udvar oldalsó részén állt egy kis ház, ez volt a nyári birodalmunk. Baba bútorokkal, és egyéb játékokkal volt berendezve. Ezt a helyiséget nekünk kellett rendben tartani. Az volt az igazán nagy öröm mikor egy karácsonyi ajándéknak olyan szánkót kaptunk, mely a nagy lovas szánkó kicsinyített mása volt. Buksi kutyánk befogva húzta a szánkót, a benne ülő gyerek nagy öröme.

Javában dúlt a II Világháború, de még határainkon túl, amikor a négy elemi elvégzése után 1943-ban a szüleim 10 éves koromban beíratk a katolikus Svetits Intézet nyolc osztályos gimnáziumába. Szüleink, és mi is úgy gondoltuk, hogy az érettségiig itt fejlődünk, növekedünk testben és szellemiekben. Sajnos nem így történt. Annak a generációnak vagyok a tagja, akiknek a sorát újra, és újra befolyásolta a történelem.

Gimnáziumi évek 1943-1951

1943/44 első gimnázium. A háborús események közeledése miatt miniszteri rendeletre március 31-én az iskolákban megszűnt az oktatás. Ezután olyan időszak következett, melyben hirtelen eltűnt a bevezetőben leírt gondtalan gyermekkorom.

Háború

Tizenegyéves kislány voltam.

A háború akkor tudatosult bennem először, amikor a tőlem tíz évvel idősebb nővérem férjét kivitték a frontra. Majd elkezdődött a borzalmak időszaka.

1944. június 02. Debrecen első bombázása. Hivatalos forrásból tudom, hogy közel két óra alatt 130 bombázó fordult meg a város légterében, 46 vadászgép kíséretében. A gépek tömegének a zúgását, a robbanó bombák hang-

jának az emlékét soha nem lehet elfelejteni. Egyre gyakrabban szólt a sziréna, és egyre gyakrabban rettegtünk az óvóhelyen.

Szeptember közepén egy éjszakai bombázás után a családunk Halápra menekült, a Juhász tanyába. Itt már más menekültek is voltak, tizenhatan vészeltek át együtt az elkövetkező időszakot. Október első napjaiban édesapámtól szomorúan búcsút vettünk, mert katona volt, és az alakulatát nyugatra vezényelték. (később itt esett fogságba.)

Halápon nyugalom volt, bombázás szempontjából biztonság. Idővel itt is észleltünk háborús jeleket. Egy este az egyik menekülttárs kiment a konyhából az udvarra, kivillanhatott a belső fény, és a következő pillanatban robbanás rázta meg a házat. Akna volt - hatalmas kráterrel -, közel a tanyához. A szemben levő erdőből jött a lövés, ott még németek voltak. Hírlett, hogy a mögöttünk levő akácson túl közelednek a szovjet csapatok. A férfiak felváltva örködtek a tanya udvarán. Néhány nap múlva Ungvári bácsi a következőt közölte velünk „Nem kell megijedni, itt vannak az oroszok. Tőlem elvették az ezüst cigarettatartómat, a bőrdzsekimet, és a zsebórám. Most a lovaikat abrakolják”

A Juhász tanyához közeli nagybirtokos tanyán később szovjet parancsnokság létesült, mely harcosok szálláshelye is volt. Rossz hírek terjedtek, hogy egyik másik tanyán tett látogatásuk alkalmával borzasztó dolgok történtek fiatal nőkkel. A velünk élő öt nő a lehető legidősebbnek, és taszítónak álcázta magát. Egyik éjszaka erőszakos ajtódorombölésre ébredtünk. Orosz katonák voltak. A férfiakat feltoloncolták a padlásra, még a létrát is elvették. A feszültség a tetőfokán volt mikor a kétségbeesett női hangok, és a védekező dulakodás zaja mellett meghallottuk az oroszul némileg beszélő Ungvári bácsi segélykérő hangját a szovjet majortól (örnagyi rang). Hihetetlen csoda történt a katonák elhagyták a házat, lóra pattantak, és elvágattak. A szerencse az volt, hogy már bőven túl voltak a megszálló csapatok az engedélyezett első három napos szabad rablás, szabad akármilyen időszakán.

Történt egy délelőtt, hogy két géppuskás orosz katona jelent meg, mondván két nőre van szükség a tiszti szálláson, krumplit kell tisztítani. Újabb rémület, mert ekkor már ismert volt, hogy ez a „fedőnév”. Kiválasztották a 21 éves nővéremet, és a 35 éves Ungvárinét. Nagy nehezen megengedték, hogy az oroszul beszélő férj is velük menjen. Nem tudom mennyi idő után végre megláttuk, hogy jön a két nő, de Ungvári nincs velük. Ti úgy engedték el a nőket, ha a férj hoz helyettük másik kettőt, ha nem akkor lelövik. Esteledett mire megérkezett fáradtan, meggyötörten. Nem beszélt a nap történéseiről, és arról sem, hogy miképpen oldotta meg a nagyon nehéz, és veszélyes helyzetet.

Teltek a napok. Idővel tudomásunkra jutott, hogy közlekedik a Zsuzsi vonat (erdei kisvasút). Anyu és a nővérem mentek vele Debrecenbe megnézni áll-e még a házunk. A ház állt, de oroszok laktak benne. November közepe táján tudtunk hazamenni. Néhány napja voltunk otthon, mikor egy éjszaka valaki dörömbölt a külső ajtón, majd az udvar felé néző szobának az ablakán, és valamit mondott. Ez többször ismétlődött. A lakásban a 41 éves anyu, a 21 éves nővérem, a 7 éves húgom, és én - a 11 éves - vacogtunk a félelemtől. Feljött a hold, megvilágította az udvart, és az alak hirtelen eltűnt. Másnap reggel az udvaron a padlásfeljáró alatt egy teljes német katonai egyenruhát találtunk. Jó kis hagyatékot kaptunk az idegentől! Az oroszok által megszállt Debrecenben ellenséges katona bűjtatása súlyos következménnyel járt. Statárium volt (rögtönítélő eljárás). Otthagytott holmija a következő éjszaka leple alatt a kertünkben lett elásva. Talány volt a történet. Legvalószínűbb, hogy leszakadt az egységétől, bujdosott, félve az orosz fogságtól, vagy akár a kivégzéstől. Valahol civil ruhához jutott, és az udvarunkban átöltözött. Ezzel a történettel újabb félelem költözött a családukba. Szerencsére nem sokkal ezután megérkezett a frontról a nővérem férje.

Debrecen heves tankcsata után 1944. október 19-én esett el.

Ostromállapot, és az azt követő bizonytalan körülmények miatt 1944/45. tanévben első félév az iskolákban nem volt. A második gimnáziumot 1945. január közepén tudtam elkezdni. A Nagykollégium fogadta be a Svetits, és a Dóczy növendékeit, mert mindkét iskola orosz kórház volt. Előírás volt a kabátujján karszalag viselése, cirill betűkkel ráhímezve: Skola. Mentünk az iskolába, és utunkon riasztó látvány volt a háború következtében tönkrement város, és a boltok előtt kenyérért sorakozó emberek tömege.

Harmadik osztályban kerültünk vissza a Svetitsbe. Az elkövetkező három tanév nyugodt körülmények között zajlott. Szép emlékü időszak.

1948-ban az egyházi iskolákat államosították.

Állami Svetits Mátyás Leánygimnázium lett az új elnevezés.

Az apácák kezéből kivették az oktatás, és a nevelés lehetőségét. Ugyanazon falak között új, számunkra ismeretlen tanári kart kaptunk. Nagyon rosszul viseltük a változást. Hiányoltuk az ősi falakhoz hozzátartozó, és általunk nagyon szeretett halk szavú, és halk léptű apácákat.

Államosítás után egy évvel megszüntették a nyolc osztályos gimnáziumot, helyette nyolc osztályos általános iskola, és négy osztályos gimnázium lett.

Ebből eredően mi annak ellenére, hogy már hetedik éve gimnazisták voltunk, harmadik osztályosok lettünk.

Eltörölték a hittant, helyette új tantárgy az alkotmánytan.

Változott az osztályozás is az 1-4 helyett 7-1, majd 2 év múlva a ma is alkalmazott 5-1 lett a hivatalos.

1950-ben újabb gond adódott a számunkra. A gimnáziumot tanárostól-diákostól áttelepítették a Szent Anna utca túloldalán levő egykori Piarista fiúiskolába, mely akkor már Állami Csokonai Gimnázium néven működött. Nekünk ez már az érettségi éve volt. 1951-ben húszan érettségiztünk.

Mesél a bizonyítványunkban levő illetékbélyeg

1943/44 - 50 fillér

1945 - bélyeg nincs, csak a helyére írva - „illeték leróva”

1945/46 - Egyezer Adópengő (Infláció)

1946/47 - Egy Forint a bélyeg. Megszületett az új fizetőeszköz.

A háború borzalmain túlmenően szembesültünk egyéb tragédiákkal is.

Korai vesztesége az osztályunknak Fahidi Terézia (beceneve Gili) élt 11 évet Holocaust áldozat

Az alábbi esemény is életünk része volt:

1948 nagy létszámú szülői értekezlet a tornateremben

Téma: az iskolánk államosítása.

Egyik osztálytársunk édesanyja kifejezésre juttatta, hogy a Svetits magánhagyatékából létesült, maradjon meg felekezetinek, ahogy az adományozó Svetits Mátyás, és felesége kívánta.

Következmény: kiküldött megfigyelők MNDSZ (Magyar Nők Demokratikus Szövetsége) részéről feljelentés. Két évig tárgyalások sorozata.

VÁD: Demokrácia elleni izgatás.

ITÉLET 1950-ben: Nyolc hónap letöltendő börtönbüntetés. (Otthon három gyerek)

Mariann édesanyja mellett bizonyosságul álljon itt Svetits Mátyás özvegyének hagyatéki leveléből részlet. Dátum 1882. január 14.

„Vagyonomat, mindenemet hagyom, és rendelem egy Svetits nevet viselő katolikus leánynevelő intézetre, amely mindenesetre apácák nevelésére lesz bízandó.”

2011. szeptemberben 60 éves Érettségi Találkozónk volt.

Zaklatott diákéveink után örvendetes számunkra, hogy a Svetits újra egyházi intézményként működik. Óvoda, hat osztályos Általános Iskola, hat osztályos Gimnázium, és Diákotthon formájában. Adott a lehetőség, hogy egy gyermek három éves korától az érettségiig ugyanazon falak között, azonos értékrendben nevelkedve érje el a felnőttkort.

Egyetemi évek 1951-1957

Érettségi után a Debreceni Orvostudományi Egyetemre jelentkeztem. Felvételt nyertem. A dátum mutatja zömében a Rákosi korszakban voltam egyetemista. Ekkor kötelezőek voltak olyan tantárgyak, melyeknek semmi köze nem volt a tanulmányainkhoz. Marxizmus-leninizmus, politikai gazdaságtan, honvédelmi ismeretek, orosz nyelv. Felesleges terhet jelentettek a sok fontos és nehéz szakmai tárgy mellett. Fegyvert szétszedni, és összerakni, éles lövészen részt venni, politikai előadásokat hallgatni, cirill betűkkel kínlódni. Mindezekből vizsgázni, melyeknek az eredménye beszámított az átlagba, ami ösztöndíj szempontjából nem volt közömbös. Egyébként annyi volt nekünk ezekből a tantárgyakból a hasznunk, mint az ország lakosságának az akkori idők sikertelen gazdasági kísérleteiből, nevezetesen rizs és gyapotültetvények, pitypangból gumi előállítás, citrom, és narancstermelés.

Ebben az időszakban az egyetemista lányoknak (nemcsak a fiúknak) két nyáron át egy hónapra be kellett vonulni katonának. Pallagon katonai táborban volt a kiképzés. Öltözkűk a szoknyához gimnasztyorka, mely nyaknál, és csuklónál szorosan záródott, ehhez derékszíj. Lábbelijük csizma benne kapca. A mi évfolyamunknak 54, 55 nyarán lett volna esedékes, de szerencsére ekkor már más szelek kezdtek fújni, és megszüntették.

Szovjet mintára szokásba jöttek a nagy felvonulások, mely kötelező volt diáknak és dolgozónak egyaránt. Nagyállomástól a Nagyerdőig tartott a menet. Vörös zászlókkal, transzparenszekkel, az akkori vezetők fényképeivel (kinek mit nyomtak a kezébe). Énekszó, és szűnni nem akaró lelkes taps és éljenzés, amit elvártak a felvonulóktól. Skandálni kellett „Éljen Rákosi és a Párt!” „Éljen a dicsőséges szovjet hadsereg!”, „Éljen Sztálin, Rákosi!” Napjainkban visszagondolva elborzaszt, hogy kiket kellett éltetnünk.

Hat egyetemista év emléke az is, hogy teherautóval kivittek bennünket a tanjavilágba, hogy agitáljunk, győzködjük a gazdákat, hogy lépjenek be a

TSZCS-be. Ez azt jelentette, hogy a földet és az állatállományt adják be a közösbe. Sok eredményt nem értünk el, mert jórészt szóba sem álltak velünk, csak a kutyák acsarkodtak ránk. Őszintén szólva, nem is erőltettük magunkat az ügyben, mert megértettük a tulajdonosokat, hogy ragaszkodnak a sokszor több nemzedék munkájának eredményeként létrejött kisebb-nagyobb vagyónukhoz.

Kegyetlen rendelkezés volt mikor 1954-ben fagyos november végén Ebesen kukoricát törettek velünk, mert a paraszt a szárán hagyta. Ez lett az eredménye a közösbe kényszerítésnek, a föld a senki földje lett.

Részt kellett vennünk a debreceni Gördülőcsapágy-gyár (GÖCS), valamint a Klinika- telepen a Kultúrház építési munkálataiban.

Nem volt apelláta, amit elrendeltek tenni kellett, sőt ha úgy adódott a fehéret feketének kellett látni, és fordítva. Olykor felmerül bennem a kérdés, mit szólnának ehhez a mai kor egyetemistái, akiknek joguk van tiltakozni, mi több tüntetni.

Az egyetem elvégzése után házasság révén Miskolcra kerültem. Gyermekgyógyászként ebben a városban 46 éven át voltam a pályán. Kezdetben Gyermekkórházban dolgoztam, majd Gyermekorvosi Rendelőben. Az utóbbi mellett iskola, óvoda, és bölcsőde-orvosi feladatokat is elláttam. A sokirányú feladat, sokirányú helyzetet teremtett a számomra.

Néhány különleges történet

1970-es évek. Városra szóló ügyeletes voltam, az esti órákban sürgős hívást kaptam lázas gyerekhez. Azonnal indultunk az ügyeletes kocsival. Az egyik téren a közlekedési rendőr leállított, és igazoltatott. A sofőr ennek eleget tett, de én nem tudtam, mert a saját táskámból elfelejtettem áttenni az iratot az ügyeletes táskába. A rendőr durva hangon rám szólt, hogy szálljak ki a kocsiból. Vittem magammal a táskát és felmutattam, hogy orvos vagyok. A válasz, hogy neki ez nem bizonyíték „manapság minden második k.... ilyen táskával jár” Ezt hallva kiszállt a sofőr is, de nem hagyta szóhoz jutni. Nagy nehezen elengedett bennünket. Mentünk a rendőrsre jelentést tenni. Másnap tudtuk meg, hogy azonnal kiküldték a váltást, de a rendőr nem akarta átadni a posztot, nyomaték kedvéért a levegőbe lőtt. Letartóztatták, kiderült ittas volt. Az ügyet Debrecenben Katonaügyészség tárgyalta, ahova az ügyeletes sofőrrel együtt engem is beidézték tanúnak. Nagyon nem hiányzott az életemből ez a kellemetlen helyzet! A rendőrt az ítélet alapján leszerelték.

1970-es évek végén vagy 80-as évek elején történt

Rendelőm ajtaján egy masszív felépítésű apuka nyakon ragadva tolta be a 11 éves fiát. Ezután az asztalomra pakolt egy halom nylon zacskót „Nézze doktornő mit művel a fiam” - majd elmondta, hogy az ágy alatt találta a technocool ragasztóval bekent tasakokat. A fia bevallotta, hogy 5-6 hasonló korú társával szipóznak egy eldugott helyen. A gyerekek annak az iskolának a tanulói voltak, melynek orvosa voltam másodállásban. Mentem az igazgatóhoz, akinek a reakciója a következő volt „Semmi intézkedés, senkinek egy szót sem, a szocializmusban nem lehet drog probléma!”

1990-es évek közepe. A bölcsőde környékén elharapózott a szipózás az egyre fiatalabbak körében, akik megjelentek a bölcsőde területén is. Időnként egymásnak estek, üvöltöztek miközben a gyerekek altatási ideje volt. A bölcsőde orvosaként ismételtelen jelentettem telefonon a rendőrségnek, zömében ki sem jöttek. Mikor kijött egy rendőr, az autó láttára a delikvensok a kerítésen átugorva eltűntek. Miután próbáltam elmondani a problémát, ennyi volt a megjegyzése „Szokványos eset” Nem érdekelte a személyleírásuk, és az sem, hogy merre menekültek. Elővett egy noteszt, írószert, és faggatott engem: neve, anyja neve stb. Idővel egyre gyakrabban hallottuk, hogy idős embereket bevásárlásból hazatérőben kirabolnak, aki ellenállt bántalmazták. Történt, hogy a bölcsődéből hazatérő anyát karján a kicsivel, a másik kezével az alig nagyobb gyerek kezét fogva, a válltáskáját rángatva támadták meg az intézmény udvarán. Sorozatos betörések voltak a bölcsődében is. Egyik alkalommal a konyhát úgy kifosztották, hogy másnap nem volt miben főzni. Az Egészségügyi osztálytól újra és újra riasztó beszerelését kértük. Válasz: nincs rá pénz. Rendőrségtől járőröket kértünk. Válasz: nincs rá kapacitás. A bölcsőde vezetőnőjével a Közrendvédelmi osztály vezetőjének írtunk a túrhetetlen helyzetről. Erre még válasz sem érkezett, mikor egy délután a bölcsőde kapujánál autó feltörés miatt elkaptak egy társaságot. Bevallották, hogy a támadásokat, és a betöréseket ők követték el, az így szerzett pénzből hígítót vettek kábítószernek.

A drog-problémához nem szívesen nyúlt senki, de így bűnözéssel együtt már a sajtó is harsogott nagy, vastag betűs fő címmel „SZIPÓS TIZENÉVESEK”

„Idős, védekezni nem tudó áldozatokra lestek” Nagy cikk lett belőle. 17, 12, és 13 évesek voltak a fővezérek, de képbe került még két másik fiatalember, és négy gyermekkorú is. Bevallották, hogy a bűncselekmények nagy részét bódult állapotban követték el. A történetek után elkésve ugyan, de lett a környéken rendszeres járőrzés, és a bölcsőde kapott riasztó berendezést.

A gyermekorvoshoz a különböző sajátosságokkal bíró, újszülöttől a 14 évesig korcsoport tartozik. Nagy türelmet és empátiás készséget igényelnek az orvostól, de hálás vagyok a sorsomnak, hogy ez volt a hivatásom. Kedves emlékeket őrzök a régi kis pácienseimről.

Egy emlék a sok közül:

Az 5-6 éves Ádámka lázas lett, édesanyjával jöttek a rendelőbe. Ellátás után kértem, öt nap múlva kontrollra jöjjenek vissza. Megérkeztek- az anyuka közölte Ádám láztalan, jól van, és igen hasznos volt az otthoni tartózkodás, mert a kisfia eldöntötte, hogy mi lesz, ha nagy lesz. Megkérdeztem mi lesz Ádámka? Válasz: „Rendő” Miért? – érdeklődtem.

A gyermek közölte: „Azért akarok rendőr lenni, hogy Doktor néni bárhol át akar menni az úton zöldet tudjak mutatni”

Vajon milyen felnőtt lett belőle? Él-e benne a mások iránti szeretet, és segíteni akarás, mely manapság sajnos hiánycikk.

2006-ban 50 év után búcsút mondtam Miskolcnak, és újra itt élek a szeretett szülővárosomban, Debrecenben, ahova mindig is visszavágytam. Három évvel ezelőtt 77 éves koromban a családom rám örökölt egy számítógépet. Lányom, és unokám segítségével megtanultam a kezelését. Azóta írok, és írok. Értelmet, és sikerélményt adott időskorom napjainak. Elsajátítottam valamit, amit eddig nem tudtam, melynek segítségével létrehozok valamit, amit én alkottam.

Az idő múlásával nem törődöm! A kedvenc aforizmám:

„Ne dühöngj, hogy megöregedtél. Van, akinek ez sem sikerül”

G. Bernard Shaw

dr. Fegyveres Mária
gyermekorvos

„Amikor kicsi voltál...” „Amikor kicsi voltam...”

Akkor történt, amikor egyik alkalommal elvittem autóval a kisfiamat a zeneiskolába. Óvodás kislányom is elkísért. Amíg a nagyobb zongorázott, mi ketten a városközpontban sétáltunk. A gyógyszerértárba be kellett mennünk, ennek kapcsán felhívtam telefonon a feleségemet.

„Miért nevezed az anyát cicának?” - vont kérdőre a kicsi. „Ezt a nem telefonálók is hallják!” - folytatta. „Azt hiszik, hogy egy macskával beszélsz” - figyelmeztetett komolyan.

Az ilyen aranyköpések szállóigékké válnak a családukban.

Ficsor Endre

Amikor a nagy fiúnk kicsi volt, egyszer meglátta, hogy a szomszéd néni zokni nélkül járkal. Megkérdezte tőle: „Miért vetted le a zoknidat? Bűdös volt?” Azt sem tudtuk hirtelen, mit mondjunk zavarunkban...

Az egyik kislányunk pedig panaszkodott rá: „Rosszra tanít bennünket.” Amikor meglepetten kérdeztem, hogy miért, azt válaszolta: „Azt mondta, nem kell megköszönnünk a paradicsomot, amit adott. Pedig te azt mondtad, mindent meg kell köszönnünk.”

Ficsorné Kapus Mónika

A családukban én vagyok a legidősebb gyerek, nagyon örülök a kisebb testvéreimnek. Szeretek velük foglalkozni. Amikor kész vagyok a házi feladattaimmal, vagy akár azzal párhuzamosan is örömmel tanítom óvodás kishúgomat. Már sok munkafüzetet töltött ki az én irányításommal.

Egy időben arra tanítgattam, hogy meg tudja mondani a legfontosabb adatait. Amikor a szüleimnek be akartam bizonyítani, hogy milyen ügyesen tudja ezeket, megkérdeztem tőle: „Hol laksz?” A várost könnyedén tudta, de én azt is akartam, hogy az országot is mondja meg. Ezért provokáltam: „Hol laksz? Portugália? Vagy ElefántcsontPART?” Mire a kishúgom nagy komolyan így válaszolt: „DunaPART.”

Jót nevettünk akkor mindannyian. Ha felnövök, feleség, anya és pedagógus szeretnék lenni.

Ficsor Fanni

Nagyon szeretünk olvasni, könyvtárba járni. Egyszer, amikor történelmi témájú könyveket kölcsönöztem, a királyok életrajzait olvasgattam. „Könyves Kálmán a szabadidejében olvasott, tanult - nem lennék a helyében”- mondtam anyának, ő pedig nevetve felvilágosított, hogy én is éppen ugyanezt teszem...

2012 nyarán, az EB idején utána néztem az interneten a brazil focistáknak. Nekem ők a kedvenceim. A kisöcsém - talán azért, mert az iskolában németet tanul - a németeket pártolta, és be akarta bizonyítani, hogy ők jobbak: „Lehet, hogy jók a brazilok is, de például most sem jutottak be az EB-re!!”

Ficsor Noémi

9 éves koromban Apa az öccsével egy napos Balaton-megkerülésre ment kerékpárral. Én is szerettem volna velük tartani. Amikor a szüleim mondták, hogy sok lenne az nekem, azt válaszoltam: „Nem baj, apa majd visszafordul velem félúton.”

Egyszer kisebb koromban bizonytalan voltam egy szóban. Megkérdeztem anyától: „Mit jelent az, hogy megborzong? Azt, hogy végigfut a hátán a libaszőr?”

Ficsor Soma

Akármilyen kis ajándéknak nagyon tudok örülni.

6 éves koromban például nagy izgalommal készültem, hogy következő nap az új zoknimat fogom húzni. Felpróbáltam, abban akartam aludni. Közben Anya magyarázta nekem, hogy másnap igazolványképet készítenek rólam. Erre felcsillant a szemem: „Az új zokniban fognak lefényképezni?”

Azt is kezdettől fogva kitüntetésnek éreztem, amikor beülhettem a fodrász néni székébe, és szép rövidre vágta a hajam. Szüleim sokat emlegetik, hogy egyszer 4 éves koromban a hajvágás után megkérdeztem a fodrász nénitől: „Mennyibe kerülök?”

Ficsor Tomaj

Anyukám tejbegrízt főzött uzsonnára. Nem tudtuk kivárni, amíg meghűl, nekiálltunk enni. „A szélét egyétek!” - figyelmeztetett Anya. „De én a közepét is szeretem” - válaszoltam neki.

Anyukám megtanított arra is, hogy ha hideg van, jól fel kell öltözni, és vigyáznom kell, hogy a derekam ne fázzon meg. Egyszer a bátyám sürgetett öltözés közben. Felelősségre vontam: „Nem zavar, hogy megfázik a kishúgod, és nem lesz majd kisbabája?”

Ficsor Dorka

Kutyafiak és gyermekek

Nagymamám 97 évég élt. Hat gyermeket nevelt fel. Mikor egyszer megkérdezték, szerinte mi a hosszú élet titka, azt felelte: a munka. Meg kell dolgozni azokért a dolgokért, amiket szeretnénk, vagy amiket már birtoklunk. Csak akkor lehet nyugodt a lelkiismeretünk, ha elmondhatjuk, mi minden tőlünk telhetőt megtettünk. Ez a történet róla szól, és az édesanyákról.

Nagymamám egy alig kétezer lelket számláló, szegény kis faluban élte le életét. Az első világháború kitörésekor pár hónapos volt, a második világháború alatt felnőtt, férjes asszony, 56-ban már hat gyermek édesanyja. Egyszer házasodott, férjével nem volt könnyű életük, de egymás mellett öregedtek meg. Öt lányuk és egy fiúk született. Gyermekeiknek már egészen fiatalon dolgozniuk kellett. Egymás ruháit, cipőit hordták. De a fiú, ha randevúra ment, egyetlen ingét mindig akkurátusan kivasalta, egy ráncot se hagyott rajta.

A legerősebb nagymamámban a keze volt. Öregkorára, a sok munkától és különböző betegségek miatt, a bőre ráncos, sebes lett. De combján még kilencven éves kora fölött is fehér és selymes volt a bőr. Mikor eltörött a karja, még csak gyógyulófélben volt, de már a tésztát dagasztotta, mert jöttek az unokák látogatóba. Fájt neki, némán jajgatott, de pár óra múlva a frissen sült fánk édes illata lengte be a házat.

1950-ben nagymamám ikreket szült. A kórházban egy szomszédos faluból származó asszony feküdt mellette. Az asszony már harmadszor szült, de harmadnapra mindig meghalt a baba. Egyik nap meglátogatta a férje, beszélgettek halkan, oda-oda néztek nagymamámra, aki ott feküdt, mellette a kiságy az ikrekkel. Egyszer csak odament hozzá a fiatalember és megkérdezte:

- Hát magáé ez a két kislány, ez a két baba?

Nagymamám azt válaszolta, hogy hát az övéi ezek ketten, de odahaza van még négy, és elkezdett sírni. A szegénység, a nélkülözés, a küzdelmes élet érzete egyszerre tört rá, fájdalom és szomorúság áradt szét benne.

A fiatalember folytatta:

- Adja oda nekünk az egyiket! Megígérjük, hogy amikor csak látni akarja, fizetjük az útiköltséget, vagy magáért megyünk, elhozzuk, meglátogathatja, megnézheti, jó sora van-e.

Nagymamám félig kikelve az ágyból, még gyengén, de remegve a dühtől válaszolt neki:

- Ide hallgasson, Hát hogy adhatnám oda? Nem kutya-fiút szültem, hanem gyereket. Ahol a négy eszik, ott kettőnek is jut még, úgy csípem széjjel. Anynyit esznek, amennyi jut, de mind eszik. Mire megyek azzal, ha látom, csak nem hiszem, hogy olyan sora van, ahogy én szeretném, ahogy én akarom.

Másnap megint jött a fiatalember. Nem köszönt. Nem nézett nagymamámra. A felesége hazamehetett. Csendben összepakoltak majd távoztak.

Felnőtt a hat gyerek. Nagyobb városokba költöztek tanulni, dolgozni, családot alapítani. Nagymamámnak unokái születtek, majd dédunokái, végül megszületett az ükunoka is. Mikor a kezébeadták, elmosolyodott: 95 év volt közöttük.

Gergely Sára

Kutyát kérek karácsonyra

Karácsonyi kívánság

Fruzszi unokám egy decemberi délután határozottan kijelentette - Kutyát kérek karácsonyra. Ne legyen plüss, ne legyen legó, ne legyen elemes, ne legyen virtuális, igazi legyen!

Milyen jó, hogy a gyerekek alapfokú számítógépes oktatásban részesítettek nyáron, így a virtuális kutya, mint fogalom nem vágott mellbe. Csendben megjegyeztem, hogy a harmadik emelet, nem éppen ideális egy kutyusnak.

- Nézd Nagyi! - vonszolt a gyerekszobába, és kinyitotta egy méretes szekrény ajtaját, ahonnan színes plüssállatok tömege zúdult a szőnyegre. - Látod?

- Látom, de te kértél mindig plüssállatokat.

- Kutyát szeretnék Nagyi! - vágott a szavamba - Élőt!

Hát erről édesanyád dönt, vonultam vissza nagymamaságom sáncai mögé. Beletúrtam a halomba, volt itt kutya, cica, mackó, majom, jávorszarvas, béka, kígyó, ki tudja még sorolni. Egyszer csak a kezembe került egy eléggé megviselt, szürke kisegér, bágyadtan csillogó gombszemekkel.

- Marci egér. - kapott utána Fruzszi.

- Igen, Marci egér a kedvenc, a varázsegér. Emlékszem két éves voltál mikor kaptad, mindenhova magaddal vitted. Egy meleg, nyári napon mikor nálunk voltál, levittük a játszótérre a homokozóba. Nagy gödröket ástunk és telehordtuk vízzel, strandot építettünk. Levettük a cipőinket, és mezítláb tapostuk a sarat, a többi nagymama helytelenítő pillantásának keresztüzében. A gyerekek irigykedve nézték pancsolásunkat. Megfürdettük az összes Kindertojás-figurát, végül Marci egeret is belenyomtad a jó sáros vízbe. Ezt szívesen megakadályoztam volna, de elkéstem. - Mit fog szólni Zsófi egér? - kérdeztem vészjóslóan.

- Megengedi. - válaszoltál röviden. Zsófi egy óriási, vörös, plüsségér volt, Fruzszi meggyőződése szerint Marci mamája. - Itt van. - halásztad elő.

Mikor délben felmentünk lezuhanyoztunk, természetesen Marci is. Azután ebéd, alvás és sírás, mert a csuromvizes Marci nélkül nem akartál elaludni. Centrifuga, hajszárító, végül magadhoz ölelhetted a félig száraz egeret.

Ahogy nőttél mindig Marci kalandjairól kellett mesélni neked. Később csak az ágyad mellé ültem, és te meséltél, hogyan mentette meg Marci azokat az állatokat, akikkel rosszul bánt a gazdájuk: a szürke csacsit, akit sokszor és keményen elverték, a négy újszülött kismacskát, akiket vízbe akartak fojtani, Bezzeg kutyát, akit rövid és súlyos láncon tartottak, Abrakot, az öreg lovat,

akinek olyan nehéz kocsit kellett húznia, hogy majd összeroskadt. Ilyenkor jött Marci repülőn, vagy helikopteren, ami éppen kéznél volt, és elvitte őket a Varázserdőbe, ahova senki emberfia nem találhatott el, ahol csak állatok éltek egymás mellett békességben, boldogságban.

Fruzi elnevette magát - Emlékszem már Harry Pottert olvastam, de Marci sokáig jobban varázsolt Harrynél.

- Mit csináltok? – dugta be fejét Barnus az ajtón. Barnabás a legkisebb unokám hét éves, három évvel fiatalabb Fruzinál. Bármiről legyen szó, ő mindig képből van. A pénzhez rendkívül jól ért, zsebpénzét bámulatos ügyességgel forgatja, állandóan vásárol, ellenben sohasem költ. Bankár Petinek becézi a család.

- Beszélgetünk, Marci egérről meséltem Fruzinak.

- Már megint? – húzta el a száját.

- Kutyát kérek karácsonyra! – árulta el Fruzi.

- Úgyse kapsz. - jött az ellenvetés kapásból. Barnus két lábbal állt a földön, a realitások embere volt. Mindenről tudott, ami a házban történt. - Nem lehet kutyát tartani megegyeztek a lakók - közölte nővérével.

- A saját lakásomban? - Fruzit a felháborodás hirtelen a közös otthon egyedüli birtokosává tette.

Barnus vállat vont, mint aki nem tehet róla, de nem is érdekli igazán. Még lazán visszaszólt - a Mami úgysem engedi.

Fruzi elcsendesedett, visszadobálta az állatokat a szekrénybe, Zsófit és Marcit sem kímélte. Lógatta a fejét, és elkeseredetten rágni kezdte egyik hosszú copfja végét. Éreztem, hogy komoly a baj. Szerencsére megjött a lányom, gyengéden búcsúztam tőle, mint a harcba induló katonától, mert ezt a háborút Fruzival neki kell megvívnia. Siettem haza az én kis hátszágomba „nagyapához” ahogy Barnus hívta nagyapját mikor beszélni kezdett.

Folti rendre szoktatja a családot

Hol az edzőcipőm? - nézett körül Barnus a nappaliban.

- Ahová tetted, ott keresd! - jött a gyors szülői válasz.

- Ide tettem a pad alá, ahová szoktam. Az egyik itt van, a másik nincs. Barnus, az iskolai focicsapat lelkes kapusa volt. Bátran kihalászta a labdát a kemény focistalábak közül is, de arról már nemcsak ő tehetett, hogy az adott és kapott gólok száma többnyire megegyezett. - El fogok késni az edzésről. - kesergett.

A késni szóra bennünk felnőttekben azonnal jelentkezett a reakció. Nem, azt nem lehet, késni nem szabad. Keresni kezdtük a fél pár cipőt, a pad alatt,

hátha rosszul nézte meg, a tornazsákban, a szobájában az ágy alatt, a nappaliban a kanapé alatt, az előszobában, a fürdőszobában, az erkélyen, végül Fruzsinnál is, minden tiltakozása ellenére. Már csak apa szobája maradt, de az gyerekmentes övezet, ott nem lehetett. Barnus szeme kezdett gyanúsán fényleni, ami annak a jele volt, hogy rögtön sírni kezd. Újabb roham indult, szennyestartó, játékszekrény alja, összes szekrény alja. Nem találtuk. Kimerülten támaszkodtunk a konyhapultra. Ekkor Folti, aki az egész keresgélés alatt jóízűen aludt, felemelte a fejét, és érdeklődve körülnézett, hogy mi ez a nagy jövés-menés?

- Ott a cipőm. - mondta Barnus - tőle szokatlanul halkán. Valóban a kutyus rajtafeküdt az edzőcipőn. Fejét ráfektette a cipő orrára, mint valami párnára, és lapulevél füleivel két oldalról elfüggönyözte.

- Na Fruzi - talált rá Barnus megszokott hangjára és stílusára - lopik a kutyád.

- Nem lopik, hanem lop. - javítottuk kórusban.

- Nem mindegy? - replikázott, s közben visszaszerezte cipőjét Foltitól, akinek ez egyáltalán nem tetszett. Két mellső lábával és szájával is kapkodott eltűnőben lévő kincse után. Barnus hanyagul lóbálva lábbelijét a fűzőjénél fogva, indult a pad felé, hogy felvegye. Folti még mindig nem adta fel, utána rohant, egy utolsó kísérletet téve a cipő visszaszerzésére.

- Nem szabad! - csattant Fruzi hangja. Felkapta kutyusát, hosszan a szemébe nézett, és szótagolva megismételte. - Nem sza-bad! - Úgy tűnt Folti megértette a tiltást, hízelve gazdájához simult, és egész délután a nyomában volt.

Este mikor Gábor megjött, és kényelmes papucsára akart váltani, mikor kibújt cipőjéből, Folti egy óvatlan pillanatban meglovasította az egyik papucsot. Mivel szerzeménye nagyobb volt, mint ő maga, nem volt a dolog egyszerű. Éles kis fogait belemélyesztette a puha bőrbe, és úgy vonszolta maga után, fenekét az égnek tartva.

- Azt már nem! - kiáltotta vejem sokkal határozottabban, mint megszoktuk tőle, hiszen a papucs része volt annak a komfortnak, amit neki az otthon, a dolgozószoba, a könyvek, a nyugalom, és végső soron a papucs jelentett. Fállábon egyensúlyozva, hosszú karjának köszönhetően elkapta a szökésben lévő papucs sarkát, és felkapta. Folti, aki szintén ragaszkodott szerzeményéhez, ott maradt függve körülbelül egy méter magasságban. Kissé düledt szemei összekapcsolódtak Gábor kemény pillantásával.

- Fruzi - süvöltötte Barnus - megint a kutyád!

Fruzi könyvvél a kezében imbolygott elő szobájából, szemét még mindig a regényre szegezve. Apja lánya, futott át rajtam a felismerés.

- Akaszd le a kutyát! - hangzott szigorúan.

- Mit csinááááál? - váltott az unokám magázásra - mit csinál a kutya? - Folti a hangsúlyból érezte a megrovást, kétségbeesetten forgatta nagy, gülü szemeit, de a tűhegyes fogak, és a kemény, kis állkapocs nem engedte el a zsákmányt. Nincs más hátra, mint gyengéd erőszak. Én alulról megtámasztottam a kis tolvaj fenekét, Fruzszi meg óvatosan szét akarta feszíteni a száját.

- Üss az orrára! - tanácsolta Barnus. Szép, kis élőkép lehettünk, mikor a lányom belépett az ajtón, mert hangosan felnevetett, majd egy karika virslit hozott gyorsan, és Folti orra elé tartotta. Az élőkép darabjaira hullott. Gábor a hosszú, féllábas limbózás után visszanyerte egyensúlyát és a papucsát is. Igaz a puha bőrön több, apró, be nem gyógyuló sebhely maradt. Folti száját nyalogatva ügetett a lányom után, újabb falatok reményében. Fruzszi elkeseredve fordult hozzám.

- Miért csinálja ezt? - A kutyusok szeretnek rágni. - vigasztaltam. Akkor még nem sejtettük, hogy ez csak ízelítő volt. Nem múlt el reggel, hogy valamelyik gyerek ne reklamált volna, mert eltűnt az odakészített zokni egyik fele, és valamelyik eldugott sarokból került elő összenyálazva, megrágva. Hasonló sorsra jutott az elől hagyott fehérnemű, az ágyból kilógó pizsama, Mami elegáns, fekete, tűsarkú cipője, amiből színház után lazán kibújt, hogy minél előbb ágyba bújhasson.

Sok kárt csinált a kis imposztor. Gábor rászólt Fruzsira. - Neveletlen a kutyád, foglalkozz vele többet! -

- Egész nap iskolában vagyok. - védekezett Fruzszi.

Már a nyelvemen volt, hogy te akartál kutyát, de lenyeltem.

A baleset

Este volt, a ház és a kert szokatlanul csendes. Gábor valami konferenciára utazott. A gyerekek egy balatoni táborban nyaraltak. Lányom egyedül volt otthon az állatokkal.

Késő este, szokatlan időben csengett a telefon nálunk. A váratlan hívásoktól mindig meglódul a szívem. Nem véletlenül. A lányom volt, zaklatottan mesélte mi történt:

Sétálni vittem Kiwit, mert már jó ideje türelmesen ült a kissekreény legalso fiókja előtt, tudod, ahol a nyakörv és a póráz van. Foltit otthon hagytuk, mert a kanapén aludt. Hamarosan már az Óhegy bokrai között sétáltunk. Kiwinek társasága is akadt, hiszen esténként mikor enyhül a hőség, a kutyások veszik birtokukba a parkot. Jó másfél óra múlva indultunk hazafelé. Kiwi fáradtan poroszkált mellettem. Mielőtt a forgalmasabb útra értünk volna, egy csendes, néptelen utcán mentünk keresztül. Nem csatoltam fel azonnal a pó-

rázt, megszegtem azt a szabályt, amit én hoztam Fruzsinnak: - Ha elhagyod a parkot, azonnal kösd meg a kutyákat! - Kiwi szófogadóan jött a lábam mellé. Már nyúltam a pórázért, mikor egy kitüntetett helyen megállt, és elvégezte a dolgát. Innen az események felpörögtek. Én lehajoltam, hogy felszedjem, amit Kiwi otthagyt a járdán. Ő szintén felrúgta a rá vonatkozó szabályokat, mint a villám átnyargalt a túloldalra, mert meglátott egy macskát. A cica egy pillanat alatt átugrott a kerítésen. Kiwi vadul ugatta. Miközben a zacskóval serénykedtem, fény vetődött a kezeimre, mintha nekem világítottak volna. Felnéztem. A máskor nappal is kihalt utcán egy autó közeledett. A lámpák fénye megvilágította a környéket. Felegyenese dtem, hogy rákiáltsak Kiwire, maradj! Ahogy összeakadt a tekintetünk tudtam, hogy elkéstem. Megindult felém, a hang bennem rekedt. A következő pillanatban óriási fékcsikorgás, de az ütközést már nem lehetett elkerülni. Kiwi több métert repült, és ott maradt fekvé az úttesten. Nem sírt, nem nyüsztetett, félelmetes volt a csend. Valaki mégis sírt, és az a valaki én voltam. Könnyektől vakon botorkáltam a kutyához. Nem mozdult, a szájából folyt a vér. Letérdeltem, ráborultam, szólongattam. Közben odaért a kis teherautó vezetője. Sápadt volt, és kétségbeesett. - Bár maradtam volna otthon meccset nézni, akkor nem történik ez! - Mondtam, hogy nem tehet semmiről én voltam a hibás, nem volt pórázon a kutyám. A fékcsikorgásra a csendes utca hirtelen tele lett emberekkel, segítőkész emberekkel. Felajánlották, hogy hívják a mentőt. Mondtam egy utcányira lakunk, én viszem be a kórházba, úgy gyorsabb. Reszkető lábakkal mentem haza az autóért. Az emberek és az autós addig vigyáztak Kiwire. Aki elütötte, segített az eszméletlen kutyát betenni a kocsiba, és eljött velünk a kórházba is. Láta milyen állapotban vagyok, ezért előttünk ment, így biztonságosabb volt. Az orvos megvizsgálta Kiwit. A vér, ami a szájából jött nem belső vérzés állapította meg, hanem a teherautó a száját és a mellkasát találta el, és átment a lábán is. Nincs életveszélyben, de nem tudják megröntgenezni, mert az ütés-től légmelle t kapott. Holnap többet tudnak mondani. Az autós megvár t, vizsgálkísért. Aztán felhívtalak - sírta el magát újra.

- Mit mondjak Fruzsinnak?- kérdezte, de tudtam, nem tőlem várja a választ.
- Nyugodj meg, Kiwi meggyógyul. Pihenj le, próbálj aludni!
- Jó - mondta fáradtan.

Rossz éjszakánk volt. Másnap telefonált, megröntgenezték Kiwit, elmúlt a légmelle. A törött lábát megműtötték. Fémet tettek bele, amit később egy újabb műtéttel majd eltávolítanak. Kiwi két nap múlva otthon volt, gyengén, soványan, de nagyon boldogan. Kapott egy nagy műanyag gallért, hogy ne férjen hozzá bekötött lábához.

A lányom nem várt tovább, felhívta Fruzsit, és elmesélte neki, hogy mi történt. Unokám nem vádaskodott, örült, hogy kutyája ilyen szerencsésen

megúsza. Folti és Maszat eltérően viselkedett a lábadozó Kiwivel szemben. Folti megérezte a másik kutya elesettségét, gyengeségét és szinte kereste a társaságát, sokszor mellé is feküdt, amit korábban soha nem tett. Maszat megremült ettől a nagygalléros kutyától, messze ívben elkerülte. Őszig tartott míg Kiwi rendbejött, és túlesett a második műtéten is.

Mikor írni kezdtem a történetet, megkérdeztem Fruzsit - Mit szólnál, ha a balesetnél nem édesanyád, hanem te lettél volna ott? Olyan hevesen tiltakozott, hogy megértettem, ha nem is mutatta, nagyon mélyen érintette, és a felelősséget semmilyen formában nem volt hajlandó vállalni.

Gyebnár Ildikó

Az én családom olyan szerencsés, hogy nálunk anyáról lányra, lányról unokára szállnak az ősök történetei. Esti meseként vagy csak úgy délutáni csevegésként előkerülnek a családban örökölt történetek, amit anyukám mesélt nekem, amit az ő édesanya mesélt, neki, amit annak is az édesanya mondott el. A történetek mindig azzal kezdődnek, hogy emlékeztek erre, vagy arra a bácsira, nénire amikor... és innen megállíthatatlanul szaladnak az anekdoták, vicces sztorik, mulatságos csínytevések elbeszélései. Egymásba fonódva szórakoztat kicsit és nagyot egyaránt. A történetek mindig akként változtak, hogy ki meséli. Úgy mondjuk, hogy ne lehessen megunni, vagy megy a versengés, hogy ki emlékszik rá jobban, de a lényeg mindig ugyan az, hogy a családuk a főszereplő. Valamint az, hogy a hosszú bogas családfánkban a történeteinken keresztül velünk maradtak a nagyszülők, dédszülők, sőt középük nőttek a saját gyermekkorunk történetei is. Így neveljük tovább terebélyes mesefánkat ma már teleszőve a saját gyermekünk történeteivel, megtanítva neki, hogy honnan jövünk és milyen értékek szerint lettünk olyanok amilyenek, és talán, ha jól csinálom amilyené az én gyermekem is szeretne majd válni.

Az én történetem a dédapámról szól és én már csak így mesélem kislányomnak az ő ükapja történetét. Megengedtem magamnak az a kis csalást, hogy több történetet is egybeolvasszak, és azt hiszem én már csak így emlékszem a történetére, na és persze az én mamám nincs itt, hogy kijavítson!

Az öreg drótos

Hol volt, hol nem volt a tokaji hegyeken túl, de még a Csereháton innen, a Zempléni hegyek ölelése közepette van egy kis falu, amit úgy hívnak, Vágáshuta. Ott élt egy öreg drótos, János bácsi népes családjával. Volt neki egy ezüsthajú felesége, jó pár lánya, veje, unokája, sógora, komája. János bácsi drótozással, foltozással kereste a betevőt, még abban az időben, mikor cserép volt a tányér és bádog a pohár. Kora tavasztól késő őszig, hátán a faládából átalakítható foltozó műhellyel, zöldes kalapjában, füttyörszve járta a vidéket. Dallamos rigmusokat kántálva hirdette, hogy bármit megdrótoz, megfoltoz, ami összetört kicsorbult vagy kilyukadt. János bácsit mindenki szerette a környéken, mert csodát művelt a törött edényekkel, és mindenhol annyit kért a munkájáért, amennyit a háziak adni tudtak neki. Volt, ahol fizetségként pár forintot kapott, volt, hogy tyúkot, terményt, vagy egy egész sonkát, de drótozott ő egy tányér meleg ételért, vagy egy pajtában töltött éjszakáért. Ott, ahol pedig a legnagyobb volt a szükség sokszor ott kapta a szívének legdrágábbat, megtanítottak neki egy új nótát.

Miden olyan vasárnap, amit a falujában tölthetett, délután levette a szekrény tetejéről az öreg hegedűjét, régi cimboráját és maga köré gyűjtve a család apraját, nagyját kiült a tornác szélére, oda ahol a vén eperfa árnyéka hűvösen tartotta a követ és feltette a megunthatatlan kérdést: „Mit muzsikáljak gyerekek?” „Papika az én kedvencemet!” „Nem, apus az enyémet húzza, ha még emlékszik!” Alkudoztak egymás ellen aprók és nagyok, János bácsi pedig mindenkinek játszott sorba a kedvencét. A zenére, énekszóra, kacagásra pedig betértek szomszédok, komák, sógorok, napnyugtáig pedig mindig hangos volt a porta a nevetéstől és nóták elfogyhatatlan sorától. Az öreg hegedű csak úgy ontotta magából a dallamok végeláthatatlan füzérjét a vendégsereg legnagyobb örömére.

Ez ment minden tavaszi, nyári, őszi vasárnap délután, amit nem a falujától messze töltött drótozással. Télen, mikor pedig a hideg és a hó elzárta a falut a külvilágtól, olyankor János bácsi is csak engedett a sparhelt melegének. Ilyenkor többször is előfordult, hogy a hamar beköszöntő alkonyattal, hétköznapi is előkerült a hegedű. Hallgatóságnak pedig mindig akadt egy két gyerek, saját is, vendég is.

Minden nótának története volt, mikor hogy lett fizetsége a drótozásért cserébe. Hogyan jutott hozzá, ki énekelt neki először. Pedig a jó nóta maga is egy történet, és hogy talált rá az öreg drótos az pedig a cifra keret a történeten. Aztán ezek a dallam járta történetek, hűséges társai lettek a drótozáshoz a hosszú hegyeken keresztül való vándorlásnál. Volt, amelyik esti ringató volt a szabadég alatti éjszakázáshoz. Volt, ami a drótos tanoncokat vidította az első messze töltött útjuk során. Vagy csak egy erdei pihenőn a Jóisten örömére énekelt az öreg.

A nóták is és a történeteik is az évek alatt egyre színesebbek, beszédesebbek lettek. Egy idő után már úgy mesélt róluk az öreg drótos, mint, egy nagy kincsről. És ezt a gazdagságot bárkivel megosztotta, olyan vagyont volt ez, amit senkitől sem sajnált.

Ahogy öregedett a drótos egyre rövidebb utakra ment el a faluból, és egyre hosszabbak voltak az otthon töltött napok is. Mondogatta is, hogy a lábai nem engedelmeskedik már neki, csak otthon szerettek a sparhelt mellett tunyulni. De ezt csak a lábai tehették meg, mert az ujjai még mindig ifjonti erővel csiklandozták az öreg hegedű húrjait. A mesék fáradhatatlanul szőtték egymásba a nóták kacskaringós koszorúját, amivel még mindig népes hallgatóságot tudott maga köré gyűjteni János bácsi.

De nem csak János bácsi öregedett, hanem a falu is. A fiatalok látogatóba jártak már csak haza, de bárki jött is a faluba az öreg drótos házába mindenki „hazatérhetett”. Milyen büszke is volt az öreg drótos a sok látogatóra. Az öreg tornác újra és újra megtelt ismerős és ismeretlen arcokkal, az elmaradhatatlan

zsibongással egymást túllicitálva kérték a nótákat, hogy: „azt ismeri János bácsi, ami egy öreg kutyáról szól”, vagy „azt ismeri János bácsi, amit édesanyám énekelt nekem, a nefelejcsről”. „Hát persze, azt éntőlem tanulta!” Volt rá a válasz, és remegő kezekkel igazított egyet a vén hegedűn és ifjonti csillogással a szemében csalogatta elő az öreg falapok közül a jól ismert dallamokat.

Felbecsülhetetlen értékű gyűjtemény volt a lelkébe zárva az öreg drótosnak, és egyetlen vágya volt csak ezt mind elajándékozni az embereknek, bárkinek, aki csak felkeresi a háza tornácán a görbe eperfa árnyékába.

Egy gyönyörű napsütéses őszi napon történt, hogy már nem volt ereje kiülni még a tornácra sem János bácsinak. Életében sosem feküdt betegen, de most érezte, hogy lassan felkérést kap a Mindenhatótól, hogy odafenn a mennyben is drótozzon össze egy két csorba csuprot. Mondta is hajlott hátú feleségének ki ágya mellett virrasztott, bütykös kezét dörzsölgetve, hogy készítse ki kopott zöld kalapját és hozza a hegedűt, mert ez egyszer erre a hosszú útra az is elkíséri.

A faluban gyorsan híre ment, hogy ágnak esett az öreg drótos, és aki csak tudott mid felkerekedett meglátogatni a nótázó János bácsit. Jöttek is sorban és elmondták melyik a kedvenc nótájuk, amit János bácsitól tanultak. Jöttek más falvakból is elköszönni a nótás drótostól, és mind megemlítette kedvenc dalát.

Alkonyatkor, meghatódva a kisöreg a sok látogatótól kitekintett a hatalmas görbe törzsű eperfára, majd odafordult feleségéhez és halkán suttogva így köszönt el tőle:

„Egész életemben gyűjtöttem a kincseimet, jártam a vidékeket és mindenhol kiválasztva a legszebbeket, lelkem erszényében hoztam haza nektek. A nótáim voltak az igazi kincseim, és én mérhetetlenül gazdag voltam, mert oly sok muzsika van a világon, hogy háromszor születnénk is kevesek lennénk az összegyűjtésére. Nekem pedig rengeteg jutott ebből a gazdagságból, de mégis én megyek a Jóisten elé a legszegényebben, mert a vagyonom sikerült mind széosztani a jó embereknek. Mindenki, aki csak vendégünk volt egy-egy nótával ment el tőlünk, és én tudom, hogy jó helyre bíztam őket.”

Még utoljára a feleségére mosolygott, majd a nagy út előtti végső sóhajjal megindult utolsó vándorútjának. Ahogy lecsúszott keze vén hegedűjéről az egy óriási reccsenéssel adta meg magát, és hullott darabjaira. Olyan volt, mintha csak a gazdája lelke tartotta volna össze a megkopott falapokat hangszerré.

Mind ki tanúja volt az öreg drótos és kopott hegedűje halálának az úgy adta tovább, mint János bácsi legszebb meséjét, az életében és a halálában hűen kísérő öreg hangszer és a nóta milliomos öreg drótos barátságát. Olyan messze vitték a történetét, amilyen messze még ő sem járhatott. De mindenhol, ahol históriáját hallották megesküdték volna rá, hogy ismerték az öreg drótost, és tanultak is tőle egy két nótát. Én is meg merek rá esküdni, hogy az én kedvenc nótám is az öreg János bácsi hagyatéka. El is éneklek a kislá-nyomnak, hogy ő is megtanulhassa az igazi gazdagság titkát.

Gyimesiné Behina Éva Katalin

Elveszett emlékek

Nagyapám, aki mindig a jóra, szépre és a kereszténységre tanított, 4 gyermeket nevelt fel. Nagyanyám 81-ben meghalt, őt nem is láthattam. Gyermekük mind családot alapítottak, gyermekeket nemzettek, és bár nem oly messze egymástól, de nem egy helyen éltek.

A családi fészek egy ember gondjaira volt bízva, az apámra. Apám éveken át járt ápolni a kertet, rendbe rakni a házat. Pedig tudtuk, más gondja is van, mint a múlttal törődni.

A többiek néha eljöttek, megnézték, de különösebb figyelmet nem szenteltek a háznak.

Pedig kellett volna...

Az a ház már nagyon régi, isten tudja csak, hogy igazából ki építette, és mikori anyagokból. Nagyapám is nagyon szerette.

Emlékszem, mikor kicsi voltam, félttem benne, mert picit hidegnek tűnt, de később rájöttem, hogy csak a szentképektől ijedtem meg. Aztán ahogy nagyobbacska lettem, inkább valamiféle misztikus erőt éreztem abban a térben. Szerettem ott lenni, bár üres és kopár volt, valamiért mégis jó volt benne egyedül elücsörögni. Sokszor gondoltam azokra, akik nem lehetnek már velünk, köztük főleg azokra, akik valaha ott éltek.

Kerestem pozitívumokat, hogy miért volt előnyös ez a régi parasztház, és erre nyáron jöttem rá, mikor bizsergető hűvös volt odabent, míg kint tombolt a 40 fok. Ám ezek csak az én apró észrevételeim. Nyilván akik építették, nem ezt látták a pozitív oldalon.

Fedelet, menedéket nyújtott nekik, várat, amely az övék, és ott biztonságban vannak. Egy apró, 2 szobás házikó, mégis mennyi mindenről beszélhetnének a falak. Túlélte háborút, gyermekszületés, sírás, öröm, nevetés, bosszúság, vagy bármi más, ami akkor, valakiknek fontos volt. A kút, amelybe nem én voltam az egyedüli aki „majdnem” beleesett, meg a többi berendezés... mind olyan érzelmeket rejt, amit talán mi már nem is érezhetünk, lehet, már elveszték... illetve elégték.

Igen, elégték. Ezen a februári napon, nehéz elalvással küszködtem. Bár ne is sikerült volna! 3:25 perckor valaki eszeveszetten csöngetett a kapun, a kutyák vadul ugattak. Anyám, pizsamában nyitott ajtót... bejelentették, ég a ház.

Sírtam, és közben hányingerem lett, apámék gyors átöltözés után kocsiba ültek, és átrohantak a házhoz. Én jobb híján otthon maradtam, és a feszültséget tollamon keresztül vezettem le, írni kezdtem.

Majd utánuk mentem.

A látvány felülmúlhatatlan. Aki nem látott még igazán tüzet, nem tudja elképzelni mi ment végbe ebben az apró pici házban. Csak álltam némán, néztem, de úgy tűnt semmit nem látok. Pedig láttam. Láttam, ahogy a lángok emberöltőket, azok munkáját emésztik fel, ahogy nyaldossák le a falakról az érzelmeket. Vadul cibálják a szerelmet, a gyengédséget, a kedvességet, az imádságot, és a szeretetet. Apró és hatalmas tűz apák-fiúk, egymással verseznek, ki tud többet bekebelezni, ki tud még hatalmasabb lenni, és végül ki győz.

Majd láttam apám szemében a könnyet. És láttam anyáméban, és éreztem az enyémben is.

Vajon mi járhat most egy olyan ember fejében, akinek a szülőházát kell romokban látnia?

Talán az, mint az enyémben, hiszen valaha én is innen indultam, tulajdonképpen nekem is ez a szülőházam. De hát mit tegyek, a láng megöl, ha megpróbálom megvédeni. Csak kiabálni tudtam...

- Állítsátok meg, ne hagyjátok... nem szabad, hogy ... Állítsátok meg... Az enyém is... a miénk...

Anyámék azt hitték, megzavarodtam, pedig nem... csak abban a pillanatban nem tudtam reálisan látni a dolgokat. Nem akartam elhinni, hogy a lángok mindent, ami valaha fontos volt, felemésztenek, és többet nem látom.

Hogy nem ülhetek be a meleg nyári napokon hűsölni a szobába, hogy nem gondolkodhatok már el, mit rejthetnek a falak. Hogy eltűnik a szeretet, a szerelem, a béke, a kedvesség, a gyengédség, az imádság, melyet, annyit mormolt nagyapám nap, mint nap. Még az utolsó percében is imádkozott, hát ez a hála? Porrá égetni azt, ami az övé volt? Miért?

Apám csak állt, némán. A hatalmas, az idő által mélyen bevésődött karikák most még mélyebbnek tűntek a szeme alatt. Sokáig nézte a pusztítást. Nem tudom mire gondolt, de talán nem is akarom. Szinte átéreztem a fájdalmát. Ő látta azt is, ahogy elpusztult mindaz, amit oda legutóbb bezárt, a testvérei csak azt fogják, ami maradt. El sem tudja ezt senki képzelni milyen érzés, amíg át nem éli. Mintha kitépnének egy darabot az életéből, mintha elveszítenék valamit, ami létfontosságú...

Mert az. Az emlékek, amik igazán fontosak! Már csak fekete-fehér képek maradtak nekünk, az emlékek színtelenné váltak. Fehérek a lelkünkben, és koromfeketék a valóságban.

Most egyre inkább az jár a fejemben, hogy megbosszulom. Mert tudom ki fosztott meg az emlékeinktől! Valamikor, nagyon régen azt mondta nekem valaki, hogy ha életben akarok maradni, akkor meg kell tanulnom rossznak is lenni, bárkivel szemben. Lehet, hogy igaza volt, de sajnos még így sem vagyok képes másnak ártani. Éppen azért, mert az én nagyszüleim nem erre tanítottak. Emberségre annál inkább.

*„Végre értem, amit csak néhányan értenek: hamu és gyémánt,
ellenség és barát, legvégül mindnyájan egyenlőek leszünk.”*

(Pink Floyd)

Haris Mária

Kedves emlékek

80 éves múltam, szabolcsi sokgyermekes, szegény családból származó nyugdíjas (aranydiplomás) bányamérnök vagyok. 58 éve élek boldog házasságban „első” feleségemmel, 50 éve saját kis kertés házunkban, Gyöngyösön. Két felnőtt gyermekünk van, lány és fiú: mindkettőnél két - két szép unokánk. Mi jóformán csak gyermekeinkért, s unokáinkért élünk; hozzánk jönnek mindig haza - unokáink is! -, pedig már más városban élnek! Nagyúr a megélhetés kényszere!

Unokáink négy évenként követik - korban - egymást, s ők hozzák számunkra az örömet és boldogságot!! Pályázatukat olvasva elhatároztam, hogy a legkisebbik 7 év előtti történetét megírom, de feleségem figyelmeztetett: „Csak nem teszel különbséget közöttük!” Ezért négy kis történetet mesélek el a kisebbtől kezdve.

Legszebb karácsonyi ajándék

Dini

Családunkban legnagyobb ünnep a Karácsony, e szép ünnepet gyermekeink, unokáink mindig velünk, nálunk töltik. A 7 év előtti ünnepről szól a történetem.

A vigiliai ebédet már együtt ettük végig, majd kezdetét vette a karácsonyfa beállítása és díszítése. A fa beállításánál segédkeztem, majd átvonultam a szobámba az újsággal, de nyitva hagytam a középső szobába nyíló ajtót! A középső szoba átrendezését a mama vezényelte; lányom maradt a gyerekekkel, mert fiamék a nászasszonyhoz mentek.

Feleségem előszedte és kirakta a karácsonyfadíszeket, cukrokat, stb. - még ma sem értem, miképp lehet ennyi sok kisebb-nagyobb dobozt úgy elrejteni a szobában, hogy az észrevétlen legyen! -, aztán sietett a konyhába készíteni a vacsorát, a lányom pedig leült a kötőlék nélküli díszek cernázásához. Mama még be-beszaladt újabb dobozokkal. Nem hiányoztam, voltak elegen a gyerekek.

- Dini!... Jobb lenne, ha te nem csinálnád és elmennél, mert ha egy cukrot felakasztol, hármat-négyet leversz! - csattant Zsófi hangja.

- Néma csend, majd csattant a középső szoba belső közlekedőre nyíló ajtaja hangosan.

„Megsértődött a fiú” - gondoltam, de nem baj, „majd megbékél!”, s olvastam tovább. Kis idő múltán jött is a szobámba, ... kikerülve a díszítőket!

- Papó! ... Arra gondoltam, hogy megírom a névcédulákat a szobánkban! Vehetek az íróasztalodról papírt, tollat?!

- Vehetsz, kicsim...! De meg tudod írni?!

- Meg hát! Minden lapra egy nevet írok, s majd ha ezek végeznek - intett fejével a középső szoba felé - bemegyek és szétrakom, hogy a Jézuska tudja, kinek az ajándékát hova tegye!

- Nagyon jó! De egy lap nagy, felezd meg, és arra írd a neveket!

- De akkor veszek ollót is az asztalodból!

- Jó, és ha segítség kell, ... szóljál!

Úgy fél óra múlva jött is a lapokkal.

Megnézed!? – kérdezte.

Persze, mutassad!

Rakta elém a megírt cédulákat, minden lapon szép olvasható írással egy név, s minden név nagybetűvel kezdődött! Elsőtől ez gyönyörű, hiszen még fél évet sem járt iskolába!

Nagyon szépek! – dicsértem. – Lesz mindenkinek?!

- Igen Papó!! Úgy gondoltam, hogy a fa előtt egy sorban lerakom abc szerint balról jobbra, ahogy tanultuk!

- A fa közepén az ablak előtt áll, jobb volna két félkörbe lerakni: jobban férne majd az ajándék!

- Igazad van! Két félkörben rakom le abc szerint balról jobbra, ahogy azt... tanultuk! Elmondjam végig?

- Mondd kicsim, s rakjad majd aszerint!

S mondta a teljes abc-t, hibátlanul! Gondolatban kézcsókot küldtem tanító nénijének; hisz aki szűk négy hónap alatt az írás legfontosabb szabályait így megtanítja: az nagyon megérdemli! - Dini elvonult céduláival s kért, ha jöhet majd szétrakni... szóljak! – szóltam is időben.

Megérkeztek a fiamék, vacsoráztunk, közben beszélgettünk az ünnepről: miért ez a legnagyobb ünnep, ki milyen ajándékot vár, s milyen érdemel, stb. Lányom, menyem közben kiszaladt - külön-külön! - hogy nem felejtették-e nyitva a kocsik ajtaját. Feleségemnek is most jutott eszébe megnézni: hogy bezárta-e a garázkaput, majd bosszankodva jött vissza.

- Papó! Most is égve hagyta az olvasólámpát, s nekem kellett leoltani! - Értettem, mert a szemben lakó néninek ez volt a jelzés, hogy lehet csengetni!

Pár perc múlva hosszú csengetés hallatszott.

- Dini, nézd már meg, ki csengetett! A Papó ablakából jól láthatod!

Dini ugrott, futott..., majd kiabálva jött vissza:

Gyertek gyorsan! Volt itt a Jézuska: a karácsonyfa körül csomagokat lát-tam! - és futott ismét.

Futottunk mi is örvendezve, hangosan lelkenedezve: felkapcsoltunk minden égit! A fa körül rendezetten csomagok sorakoztak két félkörben, minden csomag-halmaz előtt névjeggyel!

A régi szokás szerint sorban végeztük a csomagok bontását? Fiatalok után az idősebbek. Minden kibontott ajándékot hangosan dicsértünk! A kicsi mindenkinek segített - még Zsófinak is, hiszen az öröm elmosta kis szívéből a haragot! - nekünk a foteljeinkhez hozta azokat, és segített is a bontásuknál.

Mikor minden csomag kibontásra került, csillagszórókat gyűjtöttünk, pár karácsonyi éneket énekeltünk, majd pezsgővel koccintva kívántunk egymásnak boldog ünnepeket. Aztán beszélgettünk: ki mit várt, minek örül a legjobban... Közben odajött hozzám Dini:

- Papó! Sok szép ajándékot kaptál, és van olyan is, ami nehéz! Tudom, hol vannak Mama nagy szatyorjai, hozok abból és segíték átvinni a szobádba!

Sietett, majd jött vissza két nagyobb műanyag szatyorral. Bepakoltunk, megfogta a kezem és átmentünk a szobámba: leültünk a heverőre.

- Örülsz az ajándékoknak, Papó? – kérdezte.

- Nagyon örülök, kicsim! ... Még DVD lejátszót is kaptam, amire nem is számítottam! (Csak nem várnak az új DVD-k megnézésével, amíg hazaérnek! – gondoltam.) És te örülsz-e Dinikém!?

- Nagyon örülök Papó! Mindent kaptam, amit szerettem volna! Olyan legót is, amiből már csak ez a készlet hiányzott! Nagyon örülök: kaptam sok édességet, kesztyűt, salát, sapkát... mégis tudod minek örülök a legjobban?! - nézett rám fénylő szemekkel.

- Minek kicsim? Mondjad!

- Hát a legjobban annak örülök, hogy a kis Jézuska el tudta olvasni az írást!

- Annak én is nagyon örülök fiam! Látod, a Jézuska is járt iskolába és megtanult írni, olvasni! Azért kell tanulni, hogy később mindenki tudja olvasni az írásodat! De most már menj, segíts anyának rendezkedni, mert már lassan le kell feküdni, és neked még fürödni is kell!

- Ment, vitte a szatyrokat, segített édesanyjának is a csomagok áthordásában. Küldtem, mert nem akartam, hogy lássa a szememből az orrom melletti idővájta mély árokban lassan szivárgó könnyeimet. Még nem értené meg, hogy az „örömkönnye a legnagyobb boldogság jelei”!

...

A szorgos „nagyértékű”

Zsófi

...

Most 17 éves VII-es gimnazista, fejlett nagylány. Magas, vékony, karcsú termetű, fejlett domborulatokkal! Ma már úgy mutatnám be, hogy „mint a Keleti-Kárpátok”! a mi vidékünkön azt mondanák róla: „anyányi már a lány”! Nemcsak szépen fejlett nádszál karcsú lány, de ügyes, szorgalmas, jó tanuló is, és... kötelességtudó! Néha elmarad a színházi előadásról is - pedig van bérletük! -, mert még nincs kész a holnapi feladatokkal. Már rendelkezik angol nyelvből középfokú bizonyítvánnyal és iskolai eredményei is kiválóak. A tanulás mellett aktív sportolóként a város középiskolái röplabda válogatottjának oszlopos tagja - a gimnázium alsós csapatának vezetője is. Néha, ha a válogatott edzője késik - vagy hiányzik - ő helyettesíti. Társai mindig elfogadják és be is tartják utasításait!

A tanulás mellett otthon segít édesanyjának a konyhai teendők végzésében. Ha nálunk tartózkodik - sajnos csak ritkán! - igyekszik a főzés-, sütés-, süteményezés tudományát is megtanulni. Feleségem 57 éves házasságunk alatt ezeket már egészen jól megtanulta! Édesszájú a lány, emiatt elsősorban a süteményezés és tortakészítés érdekli, különösen a krémmel készült dolgokat szereti. Már egészen jól kiismeri magát a különféle krémek, mázak, bevonók készítésében; főképpen ezen termékek edényeinek elmosásának és tisztításának előkészítésében gyakorlott. De volt már, mikor otthonról saját készítésű édességgel érkezett! Mindig megettük!

A tanulás, a sport teljesen leköti minden idejét..., még nem igen érdeklődik a „másik nem” képviselői iránt! A mama már néha idegeskedik emiatt is, én pedig nyugtatgatom a magam módján:

- Nem kell sietni fiam! ... ilyen szép, ragyogó szemű, tiszta arcú, szépen fejlett domborzattal rendelkező lánykát majd csak megtalálja időben a hozzáillő „tevetulajdonos”! - lehet, hogy nem lesz egyetlen tevéje sem, nem fog tevegelni mellette soha sem; de biztos, hogy ölében és tenyerén fogja hordani egy hosszú életen át a gyöngyvirágunkat!

Nem beszél róla, de tudom, egyetemre készül!

Nagyon lenn van a beton

Dani

Korban második unokánk, itt született a városban, szülei mindketten itt dolgoztak, és én - váratlanul! - nyugdíjasként sokat voltam vele. Mindig ráértem, néha óvodából hozzánk hoztam, majd este vitték el a szülei. Később iskolásként is szívesen jött velem, együtt tanultunk, főképpen azután, mikor az első félév végén tanító nénije azt javasolta, hogy hordjuk egy gyógypedagógushoz, mert beszédhibás: bizonyos szavakat nehezen, akadozva, vagy hibásan mond. Az orvos azt mondta, csak a beszédhibát kell javítani, egyébként minden rendben van; szellemileg teljesen ép, bizonyos torlódó hangok egymásutánját nehezen ejti (pl. az Asztrik nevet csak többszöri nekifutás után tudta kimondani, vagy a bakancsot bacsánk-nak mondta!).

Az iskolából hetente két délután vittem beszédgyakorlatra, megvártam, hozzánk hoztam haza, este vitték el szülei. Egy évig tartott, míg hibátlanná vált a beszéde.

Szorgalmas, segítőkész fiúcska volt, szívesen segített mindenben, tanulás után gyakorolta segített a Mamának is... amire kérte. Kora nyári délután a Mama slaggal mosta le a feljáró lépcsőt: leszedte a szőnyeget - főképpen azért, mert ezzel hűtötte is a lakást, elsősorban az előszobát. Bárhogy ügyelt is azonban a mosásnál, - a bezárt ajtó alatt! Esetenként befolyt egy-egy kevés víz. Mama igyekezett azt feltörölni - még betonos volt az előszoba, közepén nagy szőnyeggel! - vigyázott, nehogy az is vizes legyen. A fiú látva ezt ugrott segíteni:

- Mama, majd én feltörölöm!!! - és az ajtó előtti tócsát feltörölte, de egy nagyobb tócsa maradt közvetlenül a szőnyeg mellett.

- Dani, ez a nagy tócsa mindjárt aláfolyik a szőnyegnek, ... ezt miért nem törölted fel?

- Mama, szívesen feltöröltem volna, de olyan nagyon lenn van ez a beton!! Mama feltörölte, ... neki nem volt „nagyon lenn”!

...

A várt templomi tánc

Gergő

Első unokánk Csepelen I. emeleti lakásban élt szüleivel. Óvodás korában szinte minden szabadidejét velünk - nálunk! - töltötte. Kertes házunk udvarán sokféle játékot szolgáló létesítmény volt. Szeretgettük, kedveskedtünk neki, s vittük, mikor lehetőségünk volt kirándulni; akartuk: lásson, s tanuljon, sok szép emléke legyen! Gyakran kirándultunk a Mátrába - Kékestető, Sástó, Mátraháza! - voltunk vele Miskolcon, Tapolcán, feleségem közeli szülőfalujában, stb.

Négy éves múlt, mikor szép nyári időben Egerbe kirándultunk autóbusszal. Voltunk a várban, megnéztük a szép kilátásokat, nevezetességeket, jártunk a kazamatákban; voltunk a fürdőben, fürödtünk: majd a téren íjászversenyt néztünk. Beszéltem a főszervezővel, és az egyik váltáskor Gergő is kapott lehetőséget három lövésre. Aztán leballagtunk a város főterére - volt még időnk! - körbesétáltunk, megnéztük a szép szobrokat, épületeket, végül bementünk a Minorita-templomba, hogy ott is lásson mindent.

Bent éppen esketési szertartás volt, kis létszámú násznép előtt, közvetlenül az oltár előtt álltak csak vendégek. Körbementünk és halkán elmagyaráztam neki, hogy melyik szentkép és szobor kit ábrázol, ... aztán beültünk csendben az egyik padsorba: kicsit pihentünk. Igen ám, de vékony ingben - Mama vékony blúzban - voltunk, és bent hideg volt.

- Ne várjuk meg a végét, menjünk! - szóltam.

- Várjunk még egy kicsit! - kérlelt a legény.

Vártunk, s a Mama szólt bő öt perc után:

- Gyerünk Gergőkém!

- Maradjunk még, Mama! -kérlelte őt is.

Maradtunk, de egyre jobban fáztam és ismét szóltam:

- Most már menjünk, mert mindnyájan megfázunk! - és felálltam a padról, mert én ültem a szélén.

- Várjunk még egy kicsit Papó! ... Várjuk meg, amíg táncolni kezdenek!!! - kérlelt hangosan.

Elnevettem magam, és indultam. Kicsit késve jöttek utánam: a Mama mosolyogva tolta maga előtt a fiút. Hirtelen eszembe villant, hogy egy hónapja voltunk a feleségem falujában lakodalomban - őt is vittük! - keresztlányunk esküvőjén. Onnan maradhatott kis fejében az esküvő és a lakodalmi tánc összetartozása! A vőlegény a szomszéd községből való volt, onnan érkezett a rokonság és a cigányzenekar kíséretében vagy 10-12 feldíszített lovasszekérrel: lovakon csengők, szalagok, díszített hámok... az utolsó szekéren a zenekar muzsikált végig. A „lányosház” a templomhoz közel volt, leká-

szálódtak a vendégek, az udvaron készen állt már a lakodalmi sátor, és elkezdődött a „kikérési ceremónia”.

A kapuban a vőfély mondta a kikérő humoros szövegét; beszélt, nótázott, közben halkán játszott a banda. Miután a lány násznagya válaszolt - kiadta a lányt! - a sátorban megvendégelték az érkezteket; szépen felsorakozott a násznép párokban és úgy kísértük az új párt. A gyerekek is besoroltak, ők is párokban; a mi fiunknak is jutott egy hozzáillő leányka, s átvonultunk a templomba. A felnőttek beültek a padokba, a gyerekek a két padosor között maradtak! A szertartás hosszú volt nekik, ők lassan „lemorzsolódtak” és átmentek a lakodalmi-sátras udvarba játszani. A zenekar végig a sátor előtt, még a menyasszonytáncot is végignézte: ő is táncolt vele, alig tudtuk éjfél tájban lefektetni. Emiatt maradhatott agyában a templomi esküvő és a lakodalmi tánc összetartozása!!

...

Horváth Ágoston Gusztáv

Mami főzzél valami finomat! Mesét mondasz?

Szombat, piacnap. Korán reggel kelünk fel, macskamosdás, hajfonás. Nagyapa a tűzhelynél a platnin pirítja a kenyérszeleteket, majd házi zsírral megkenni. Ma nem keni be fokhagymával, mivel megyünk a piacra, pedig úgy az igazi a pirítós. Teát kapunk mellé. Az asztalon vékony szeletre vágott házi sonka, kolbász, kétféle szalonna. Reggeli után előkerülnek a bevásárló kosarak, szatyrok. Még nem indulunk, várjuk Lidi nénit. Végre megjött. Lidi néni az egyik környező faluból. Minden szombaton hozza a tejfölt, túró és tojást. Nagymama fizet, ezután Lidi néni előveszi a kosarából a gyerekek járandóságát. Három pici túrógömböt fehér gyolcsba csomagolva, és három kisbőgre tejfölt. Minden szombaton ugyanaz a rituálé, szerintem rajtunk gyerekeken élte ki anyai, nagymamái hajlamait, hisz sohasem ment férjhez. Felvesz a következő hétre a rendelést, majd illendően elköszön és elmegy. Végre mi is elindulunk a piacra.

A főútra kikanyarodva belebotlunk a lovas-, ökrös szekerek áradatába. Mindenki a piac felé siet. A szekerek meg vannak pakolva zsákokkal, ketrecekkel. Gágogás, hápogás, néha lónyeringés, rőfögés tör át az emberi beszéden. A szekereken a környező falvakban lakó emberek ülnek, a férfiakon kék vászonnadrág, fehér ing, fekete kalap. A lábukon bakancs vagy bocskor. Az idős férfiak előtt kék vászonkötény. Az idős nők feketében vannak felöltözve. A fiatal nők és lányok színes szoknyában, fehér hímzett blúzban pompáznak a szekereken. Fejükön színes kendő. Lábukon patent harisnya, amit gumikarikával rögzítenek a combjukon, bőr vagy gumi félcipő, bocskor. A szekerek mellett a gyalogosan közlekedő falusiak is jókora batyukat cipelnek.

A piac a fő úton lévő házak hátánál terül el, a szekerek kör alakban fogják közre a piac területét. A kör közepén, betonasztalokon kínálják az árukat. Az asztalok minden földi jóval vannak megpakolva. Akinek már nem jutott hely az asztalokon azok a földre terített pokrócokon árulnak. Nekem, a kisgyerekeknek ez egy igazi meseország. Meghatározó élmény egy életre. Mind a mai napig imádom a piacokat.

A piacon való vásárlás igazi szertartás. Mindig a tejes, vajas, sajtos asztaloknál kezdjük a vásárlást. Vajat fogunk venni. Nagymama végigkóstolja a kínálatot. Van itt tehéntejből és bivalytejből készült vaj. Fehérített kukorica háncsba vannak csomagolva. Nehéz a választás. Rengeteg vaj van az asztalokon. A világosabb, fehér színű tehéntejből, míg a sárgásabb színű az bivalytejből készült. Ez utóbbi zsírosabb, krémesebb, mint a tehéntejből készült vaj. Minden alkalommal, amikor teát kapunk reggelire vagy vacsorára egy kiskanálnyi vajat csempészek bele. A tea bársonyosabbá válik tőle a tea, és persze

sokkal finomabb. Megérttem a nepáliakat, amiért vajas teát isznak. Végre sikerült választani a vajhegyek közül, jöhet a juhtúró. Rengeteg van belőle. Fa bödönökbe árulják. Van, amelyik nagyon sós, enyhén sós, csípős zsírosabb, kevésbé zsíros, de olyat is lehet venni, amelyik enyhén avas. Megint kezdődik a kóstolgatás. Végül enyhén sós túró kerül a kosárba, olyan az állaga, hogy akár kenyérre is lehetne kenni. Következik a juhsajt. Nagy fa tálakba, fa tálcákon sorakoznak a kisebb, nagyobb gurigák. Itt is, kóstolással kezdjük ebbe már én is besegítek. Imádom, ahogy a sajtdarab rugózik a fogaim között. Van itt apró lyukú, nagy lyukú sajt, fehérebb, sárgább színű, de mindegyik nagyon finom. Reggelire hónapos retikkel, újhagymával nagyon finom és egészséges. Sajtot is veszünk, úgy saccolom, hogy puliszkát fogunk enni. Tévedni emberi dolog. Cukorborsó leves lesz ebédre és juhtúrós galuska. Nagypapával rámondjuk az áment. Apelláta nincs. Tovább sétálunk meseországban, a zöldséges stand felé vesszük az irányt. Zöldség hegyek vannak felhalmozva, és ami a lényeg ezek a zöldségek még nem voltak génmanipuláltak. Nagyon finom az illatuk. Veszünk sárgarépat, fehérrépat, zellert. Veszünk még vöröshagymát, újhagymát és lilahagymát is. Hónapos retek van otthon a kertben. Megyünk csirkét venni. Szárnyasokat a szekerekről lehet venni. Ez is egy külön szertartás. Először is kézbe kell venni, így lehet megbecsülni a súlyát. Majd a tolluját felborzolva lehet látni, hogy mennyire sárga a bőre. A csirke tarajának pirossága is elárulja egészségi állapotát, tehát erre is figyelni kell, hogy mennyire piros a tarajuk. Sárgás, fehéres tarajú szárnyasnak valami baja van, nem egészséges. A piacnak ez a része igazi Bábel. Mindenki a saját áruját kínálja, minél hangosabban. Rántani való csirkét párban árulnak. Fél óra alkudozás, nézelődés után megvesszük a csirkepárt. Megyünk tovább. A piac szélén hentesbolt ide igyekszünk. A hentesüzlet is egy külön világ. Nagy kampókra fél disznók vannak felakasztva, de egy fél tehén is lóg egy kampóról. Pista bácsi akár egy király úgy viselkedik. Fehér ruhájában, méltóságos testtartásban áll a pult mögött. Hatalmas kezeivel pillekönnyen emeli le a kampóról a fél disznót majd éles késével, szakszerű mozdulattal kanyarítja ki a kívánt részt. Marha lábszárat, marha és disznócombot, disznó csülköt, tarját veszünk. „Valami készül, úgy érzem, hogy buli lesz”. Nagypapa megpakolva elindul haza, tüzet kell raknia, mi visszamegyünk a piacra. A piacon nagy a zsongás. Mindenki eladni, vagy venni szeretne valamit. A savanyúságos felé vesszük az irányt. Mennyei illatok. Megint kóstolgatunk. A szám széle már fáj de, nem bírom abbahagyni. Jókor a savanyú káposztafejet veszünk, kerül mellé vágott is. Végre kedvenc sátoromhoz megyünk. Ez a mézeskalácsos sátor. Van itt piros szívecske, van, amibe tükör darab van ragasztva, mindenféle, fajta sütik. Én megkapom a szívecskémét és lassan, kicsit elfáradva elindulunk hazafelé. A piac bejáratánál, az italos bódénál már nagy a jókedv. Sokan állnak kezükbe

poharakkal, forró a hangulat, van olyan ember is, aki már énekel. Megyünk tovább. Végre hazaérkezünk. Nagymama átöltözik, kezét mos és elkezdődik a főzés.

A bemelegített kályhára felkerül egy fazék víz. Ameddig a víz felforr, addig megpucolunk két sárgarépát, két fehérrépát, egy kisebb fej hagymát. A zöldséget karikára vágjuk, majd jól megmossuk. Egy köteg petrezselyem zöldet jól megmosunk, és apróra vágunk. Egy kisebb lábosba étolajt teszünk, amikor az forró lisztet teszünk bele és állandó kavarással mellett rántást készítünk. Ha a tűzön lévő forró rántáshoz adjuk a pirospaprikát, az megéghet és keserű lesz a rántás tőle. A rántást félrerakjuk. A cukorborsó végeit lecsípjük, a nagyobbakat kettétörjük, majd jól megmossuk. Forr a víz, így belerakjuk a felaprított zöldséget, a cukorborsót, a fej hagymát. Sót teszünk a vízbe ízlés szerint, borsozzuk. Amíg mindez fő, kockára vágunk szalonnát és megpirítjuk. Egy fazékba vizet teszünk fel főni. Amíg a víz felforr egy vándlingba lisztet, bele két tojást teszünk Természetesen a tojásokat, feltörjük mielőtt a lisztbe tesszük. Lassan de biztosan kész a leves, ezért egy kis tálba beleteszünk egy feltört tojást és annyi lisztet adunk hozzá állandó gyúrás mellett, hogy lágy tészta legyen belőle. Ezt egy vágódeszkára tesszük, és késhegy segítségével beleszagatjuk a levesbe. Amikor ezzel megvagyunk a felvágott petrezselyem zöldet is beletesszük a levesbe, majd következik a rántás. Jó tíz percet még forraljuk a levest, hogy a picike galuskák megfőjenek és eltűnjön az intenzív rántás íze. „A forró leveshez hideg, hideg leveshez forró rántást adunk - soha sem lesz csomós a levesbe a rántás”. A kész levest félrerakjuk és nekilátunk elkészíteni a juhtúrós galuskát. A vándlingban lévő lisztbe egy csipet sót, majd vizet adunk. Összekeverjük, hogy egy lágyabb tésztát kapjunk. A forrásban lévő sós vízbe bemártunk egy evőkanalat és nekifogunk kiszagatni a galuskákat. Amikor ezt befejeztük a galuskák, akkor vannak készen, ha a víz tetejére feljönnek. Egy galuskát kettévágunk, és ha úgy látjuk, hogy a belseje is meg van főve, akkor leszűrjük. „A galuska leszűrt leve nagyon jó keményítő, lehet vele ruhát keményíteni”. Hideg vízzel átmosuk, majd egy kizsírozott lábosba tesszük, megszórjuk juhtúróval, a kisütött szalonna kockákkal, leöntjük egy kis tejföllel. Betesszük a sütőbe pár percre, és jól felmelegítjük, hogy a túró elolvadjon. Kívánok jó étvágyat mindenkinek!

HÉTFŐ (nagymosás)

Korán reggel favágás zajára ébrednek. Nagyapa hasogatja a fát. Sok fa kell a mai napon, mert vizet kell melegíteni a mosáshoz. Miután befejezte a favágást, felállítja a tűzhelyeket az udvaron az üstnek és a mosófazéknak.

Vizet a kútról hoz, két nagy vödörben, miután megtöltötte az edényeket, megakcja a tüzet

Pontban hat órákor megjelenik Oltyán néni a mosónő. Reggelizés közben pletyó partit tartanak a nagyival, majd neki fog jövedele céljának, a mosásnak illetve az előkészületnek. A fateknőből az alján lévő dugót kihúzza és leengedi az áztatáshoz használt vizet. A beáztatott ruhákat kicsavarja, majd egy mosdótálba teszi őket. A dugót visszateszi a helyére és megtölti meleg vízzel a teknőt. Házi szappant reszel bele, és jól elkavarja. Ebbe a szappanos vízbe kerülnek vissza a ruhák. A mosás úgy történik, hogy a ruhát a teknő oldalára simítja, beszappanozza, és jól eldörzsöli többször áztatván a szappanos vízben. Az ingek nyakát kefével dörögli át. Miután végzett a fehér ruhákkal, újból megtölti a teknőt vízzel és második léből is átmossa a ruhákat. A fehér nemük és az ágynemű a mosófazékba kerül, ahol mosószóda és szappan hozzáadásával kifőzik őket.

Amíg a ruha fő, addig Oltyán néni nekifog a tarka ruhák mosásának, amit szintén két léből mos ki, öblíti, majd teregeti. Nyáron a teregetés az udvaron történik, míg télen a padlásra kerül a mosott ruha, ahol megfagy és vasaláskor nagyon finom, jellegzetes tisztaságszaga van.

Elérkezett az ebéd ideje. Hétfőn mindig maradékot eszünk. Pontosan a déli harangszóval egyszerre felharsan a nagyfi hívó szava. Ebéd! Mindenki abba hagyja, amit éppen tesz, kezet mos, majd leül a megterített asztalhoz. Minden megmaradt étel megmelegítve az asztalon van, lehet válogatni. A hétfő az egyetlen olyan nap, amikor azt eszel, amit akarsz, a hét többi napján nincs válogatás.

Ebéd után folytatódik a mosás. A kifőzött fehér ruhák hideg vízbe, kerülnek, átmossák őket. Lehet öblíteni, kékíteni és keményíteni az ágyneműt, ingeket, blúzokat.

A keményítő házilag készül. Egy fazékba vizet tesznek főni, amikor forr, bele teszik egy szűrő segítségével, a vízzel összekevert lisztet, majd rövid forralás után beleszűrjük a hideg vízbe. A keményítőt melegen kell a hidegvízbe tenni, mert kihűlve már nem oldódik fel csomómentesen. Miután összekeverték a vizet a keményítővel, kékítőt tesznek hozzá. A kékítőtől a ruhák mintha fehérebbek lennének

Mivel nincsen vezetékes víz a házban, nagypa egész nap vizet hord és vigyázz a tűzre.

Délután öt órakor uzsonna. Tejeskávé, kaláccsal. A tejet minden reggel Rózsika néni hozza. Természetesen a nagyfi átszűri, majd odateszi főni. Ez külön szertartás. A külön erre a célra használt lábast kiöblítik de, a benne maradó vizet nem törlik ki. A tejet egy erre a célra használt szűrőn keresztül a lábasba öntik, majd lassú tűznél elkezdik főzni. Amikor gyöngyözni kezd, akkor kezd el forni, ezért nagyon kell vigyázni, nehogy kifusson. Éktelenül bűdös szaga tud lenni az odaégett, kifutott tejnek. Következhet a kávéfőzés. Babkávét csak ritka esetben, ünnepnapkor isznak. A tejeskávéhoz pótkávét használnak, amit frissen főznek minden délután. A megfőzött, és leszűrt kávé összekeverik a tejjel, cukrozzák, Hatalmas szelet kaláccsal szolgálják fel. A kalács az az úgynevezett üres kalács, mivel nincsen benne töltelék csak mazsola. Nagymama egy héten kétszer is süt kalácsot. Nagyon bejött neki a kalácssütés, volt rá példa, hogy úgy megnőtt a kalács a sütőbe, hogy szét kellett szedni a sütőt, mert másképpen nem tudták kivenni. Öt órára megjön Zsóka néni a nagyfi húga. Körbeülnek az asztalt, uzsonnáznak, és persze pletykálgatnak.

Mivel én utálok a tejet mindig közlekedve „iszom” a tejeskávét, ami természetesen a patakban köt ki, amikor senki sem látja. Természetesen rájönnek a turpiságra így tej helyett aludttejet, kapok. Ezt nagyon szeretem. Az aludttej úgy készült, hogy a tejet csészékbe töltötték, pici tejfölt adtak hozzá és másnapra készen volt a sűrű, nagyon finom aludttej, aminek a tetején ujjnyi vastag tejszín réteg van. A bivalytejből készült aludttej sokkal finomabb, bársonyosabb ízű.

Uzsonna után elpakolják a mosás kellékeit, nagymama kifizeti Oltyán néni bérét, élelemmel felpakolja, úgy engedi útjára.

Következik a vacsorafőzés. Ma puliszkát fogunk vacsorázni. Egy fazékba vizet tesznek főni, amikor forr sót, tesznek bele, majd állandó keverés mellett kukoricadarát szórnak a vízbe. Addig főzik, amíg sűrű állagú masszát kapnak. Amikor készen van, leveszik a tűzhelyről és eldöntik milyen formában, szeretnék fogyasztani. Lehet tejes puliszkát enni, amikor a megfőtt kukoricadarát hideg tejjel körbeöntik és így fogyasztják el, de lehet rakott puliszkát is kérni, ami a következőképpen készül el. Egy tepsit zsírral kikenünk majd puliszkát, teszünk a kizsírozott tepsibe. Erre olvasztott zsír kerül majd tehén és juhtúró, kolbászkarikák és kiolvasztott szalonnakockák, tejföl. Erre újabb réteg puliszka kerül, és ezt addig lehet folytatni, amíg alapanyag van hozzá. Tetejére tejföl kerül, majd ha elkezd pirulni a teteje az élvezetek fokozására, lehet rá tenni reszelt sajtot és pirosra pirítani. Nagyon sokat lehet enni belőle, nagyon finom. Vacsora, de akár főételnek vagy köretnek is adhatjuk.

Az én kedvencem az olajban ropogósra kisütött puliszka. Vacsora után mosogatás, rendrakás fürdés és ágyba bujás. Elalvás előtt nagyapa mesét mond, majd miután már kinőttem a gyermekkorból igazi történetekkel szórakoztat. Az én gyermekkoromban nem volt TV ezért rádióhallgatással, mesemondással telt el az este. Nagyapámnak nagy tehetsége volt a mesélésben, történetek előadásában. Mai napig meg vagyok győződve róla, hogy egy két lábon járó élő lexikon volt.

Horváthy Irén

Emlékfoszlányok nagyapámról

Tiszta, vasalt ing, no és a kalap. Ez elengedhetetlen kelléke volt anyai nagyapám, Gulyás János halász mesterségének gyakorlásához. Az apró termetű, jellegzetesen csontos arcú emberke, így adta meg a tiszteletet kenyéradójának, a Tisza folyónak. Hajnalok hajnalán kezdődő, kemény fizikai munka, az időjárás viszontagságai, s a bizonytalan mennyiségű „zsákmány” ellenére mindennap képes volt újra és újra csodálni a természet által festett napfelkelét, naplementét. Imádta az óriásra nőtt, idős ezüstnyárfák susogását. Olykor ölébe ültetett, és mesélt az évszakokról, s természetesnek vette, hogy hat-hét évesen már ismernem kell a tiszai halfajtákat, úgy, mint a folyóban élő egyéb állatkákat, vagy éppen a Tisza növényvilágát. Még most is érzem a parton lévő nyárfák, fűzfák, diófák lehullt levelének kevert, kesernyős-édes illatát, melyet úgy imádtam, amikor barangoltunk, illetve ellátogattunk nagyapámmal, a szomszédos halászkunyhóhoz. Igaz, ez ritkán adatott meg, mert én csak a „Na, jó van, gyere te kis rongyos” rangot töltöttem be. Bezzeg Attila bátyám, az ő tizenegy évével, már komoly inasnak számított. Pedig a „nagyhős” ugyancsak a ladik farában lapított ijedten, amikor, a 75 kilós harcsával vívta harcát nagyapám és a halásztársa.

Amikor hazahozták az óriási zsákmányt a szekérrel, összezsúrolt a fél Tiszalök apraja-nagyja, s mindenki a fényképre akart félni. Főleg a bátyám, aki az áldozat felkunkorodó farkuszonyába kapaszkodva, meggyőzően bizonygatta: még jó, hogy ott volt...!

Még ma is őrzöm, a számomra oly kedves kis evezőmet, amelyet nekem, nagy lekvárvavaró fakanálból készítettek. Örömmel vettem az evezős leckét, addig legalább a ladikban ülhettem. Picit később már feladatommá vált a hálókötéshez szükséges tű feltöltése is. Erről későbbiekben ejtek szót. Sajnos a sorstól csak hét év jutott nekem, az unokának, a kis öreg halász szeretetéből, tanításaiból. Amely igencsak pici morzsa volt az életemben. Utolsó emlékfoszlányom róla, ahhoz a felejthetetlen, fagyos februári naphoz fűződik, amikor hetvenöt évesen visszaadta lelkét a teremtőjének. Munkájából hazafelé baktatva, az úton érte a szívhalál. Azt mesélték, beköszönt egyik ismerősének a portájára, a kezét már nem volt érkezése zsebre dugni sem. Összeesett, s azonnal meghalt. Egy parasztszekérre fektetve hozták haza.

Titokban beosontam a számomra tiltott szobába, ahol nagyon hideg volt és szótlanul, az ünneplőruhájában feküdt. Gyorsan megpuszítottam az arcát és kértem, rimámkodtam, hogy csak egy ici-picit szóljon hozzám. Soha többet nem leszek rossz! Oly jó lett volna még egyszer legalább hallani: „na, gyere, te kis rongyos...!” Akkor még otthon történt a ravatalozás. Összeomlott szá-

momra a világ, amikor egy kövér, nagydarab néni, teljesen elrabolta tőlem a nagyapámat azzal, hogy beleszuszkolta egy koporsóba. S még ráadásul, amikor sokan ott álltak körülöttünk, fedelet is rakott rá, óriási szeggel leszegezte. Az egész világra haragudtam, amiért soha többet nem láthattam őt. Nagyon fájt, amikor a temetőben elnyelte a föld.

Még most is megborzongok, sosem fogom elfelejteni azokat a kísértetiesen kongó kopogásokat, amint hullott rá a számtalan, kőkeményre fagyott, sárgaföld rög.

Most már öszülő fejjel állok a sírja előtt, s az általam gyújtott mécses lángjánál, kértem őt: befogadod-e sírodba majdan, nagyapám, azt a kis rongyost?

Virágszirmok édesanyámnak

Kései köszönet

A vissza-visszatérő télies idő ellenére sem késlekednek a tavaszi virágok szirmaikat bontogatni. Kertünk korai ékességei, a hóvirágok, a különböző színekben tündöklő, de szerénységük által oly vonzó krókuszok, nem beszélve a százszorszépekről, a bimbózó nárciszokról, jácintokról, ibolyákról, ugyanúgy nyílnak, mint máskor. Pedig ez a tavasz egészen más, mint az eddigiek. Nem tudják, hogy velem együtt ők is árván maradtak? Vagy ösztönösen érzik, hogy azt a gondoskodást, szeretetteljes ápolást, ezentúl tőlem is ugyanúgy megkapják?

Könnyes szemmel, szívemben mély, sajgó űrt érezve sétálgatok a kertben, s szemrehányóan kérdezem tőlük: Kinek nyíltok? Nincs már köztünk az édesanyám, akinek a mosolya, különösen táplált benneteket. Végül is igazatok van - döbbenek rá - hiszen most is tudtok kedveskedni neki.

Gyertek - gondolok egyet - ebből is, abból is veszek le pár szál, kezem ügyébe hajló piciny virágot.

Miközben ballagok a temetőbe, sorba veszem mik is azok, amikről mesélni szeretnék Édes - anyámnak.

Újra itt vagyok, anyukám! - érintem meg szokás szerint gyöngéden megsimítva a sírkövet. Már nem simogathatom piciny, törékeny kezedet, mint haldoklásod idején.

Kerted, elsőként nyíló legkedvesebb virágaival érkeztem most. Gondolom már vártad lépteim ismerős neszt.

Voltam Attila bátyám sírjánál is. Tudom, nem tudtad megemlékezni korai halálát. Nagyon hiányzol, a kilencvenéves, beteg, édesapámnak is. Pedig mindent elkövetek, de téged, a hajszál híján hatvan éve hű társát, nem pótolhatja senki sem.

Amikor kicsi voltam, te meséltél nekem, majd jó éjt kívántál. Most én mesélek, békés pihenést kívánva.

Képzeld, egy fényképedet kitettünk az asztalra. Oly kedvesen mosolyogsz rajta! Így velünk vagy mindig. Marci dédunokád, amikor meglátott ott, örömeiben felkiáltott és megpuszilta a képet. Majd kiment a kertbe, s a pici kis markában szorongatott százszorszépekkel jött vissza. Dédimamának akarom vinni, mondta ellentmondást nem tűrően. Kijöttünk hozzád vele, és a sírodat borító koszorúk alatt keresett téged. Nem látom sehol sem, mondta szívfacsaróan, s bánatosan megkérdezte: mikor jössz haza.

Mit nem adnánk azért, ha még egyszer találkozhatnánk!

Nagyon szépen fejlődik a nyolcadik dédunokád, Aliz baba is. A többiek is jól vannak, sokat emlegetnek.

Sok- sok mindent mesélnék még, de már mennem kell. Kezd sötétedni, még búcsúzóul meggyújtok egy mécsest, melynek lángja, még marasztal.

Visszaülök picit még sírt fedő rideg, beton szélére. Emlékfoszlányok kavalkádja fejemben: Azért nem volt mindig kapcsolatunk felhőtlen, szűr belém az őszinteség tüskéje. Igen-igen, bólintok rá. Tátongott köztünk egy szakadék, amelynek titkát sosem fejthetem már meg...

Valójában két éve, betegséged során kerültünk közel egymáshoz. Úgy érzem, minden tőlem telhetőt megtettem érted, de vajon tudtadra adtam-e elégé: köszönöm, hogy veletek élhettem?

Életem legfájóbb napja lesz, nemsokára, amikor egyik legkedvesebb ünnepem, az anyák napja virrad ránk. Mily boldogan készülődtem mindig, apró, de szívből jövő meglepetésekkel, már napokkal előtte, köszöntésedre!

Már nem pusziphatlak meg! Mindig megborzongtam, amikor láttam a temetőbe igyekvőket, anyák napi csokrokkal a kezükbe. Oly hálás voltam, hogy még voltál nekem. Köszönöm, hogy életet adtál, Édesanyám! Most én adok életet neked, azáltal, hogy életem minden percében rád gondolva, tovább éltetlek!

Húri Valéria

A legszebb ajándék

Réges régen, mikor kicsi voltam, varázslatos ajándékot kaptam, ami olyan volt, mint egy mese és egész életemet meghatározta. Oly jó visszagondolni rá. Nem díszes dobozba volt csomagolva és színes masnival sem volt átkötve. Láthatatlan volt. Ajándék a lelkemnek és útravaló az élethez. Megtanítottak szeretni és arra, az én dédszüleim, hogy a szeretetnek oly nagy a hatalma, a gyógyító ereje és képes megváltoztatni a lehetetlent. Képes mosolyt csalni a könnyes arcokra és meggyógyít ezer és ezer problémát. A legszebb mit adhat valaki az utódainak, az az, hogy megtanítsa szeretni, de nem szónoklatokkal, hanem azzal, ahogyan Ők szeretnek és élnek, meseszerűen szépen.

Az én dédszüleim nagyon szerették egymást, úgy, ahogyan szinte már nem is lehetett. Mindig felcsillant a szemem és nagyot dobbant szívem, mikor Velük lehettem. Négy éves gyerekként nem érdekelt baba és játék, mert ilyenkor csak leültem, és mint egy varázslatot, néztem Őket. Azt éreztem, hogy melegség és valami csodálatos érzés kerít hatalmába. Öregek voltak már nagyon, mikor Velük lehettem. Mindig megsimogatták egymás arcát, mikor felébredtek és pusztit váltottak, mielőtt leültek reggelizni.

- Drága Annám, szeretlek! - mondta a papa és valami furcsa csillogás volt a szemében. Olyan volt, mint valami csillogó gyémánt. A szalonnás tojás falatozása közben megbeszélték a napi teendőket és felidéztek a múlt szép perceit.

- Apukám! A rózsákat megmetszed, ugye?

- Meg édesem! Tudom, milyen fontos Neked.

Mama a könnyeit próbálta elrejtteni, mert ötvenedik születésnapja jutott eszébe. Mikor az Ő párja ölébe kapta és a rózsalugason végig vitte és minden bokorról szakított egy gyönyörű rózsát és Anna ölébe rakta. A csokor középebe a legszebb rózsát tette, amit Ő nemesített kedvesének. Anna tekintete volt a neve, mert a szeme színe után nemesítette kékes szivárványszínűre.

- Tudod Annám, mindig boldoggá akartalak tenni és sajnálom, hogy soha nem vittelek el sehova. Nem láttuk a világot, de még a fővárost se. A falu határát is oly ritkán léptük át. Nem mutattam meg Neked a Stefániát, mit a dalból ismertünk és mindig szerettünk volna ott sétálni.

- Szébb ez a világ, ami itt van, mert Te építetted nekem. Számomra az a Stefánia, ha végig sétálok a kertben és minden bokorban és fában a szeretetet érzem, mikor megsimogatnak engem, mert kezed simogatását adja át nekem, hisz minden növénynek Neked köszönhetek.

Mamának gyakran fájt a feje. Ilyenkor a papa tarisznyáját magához vette és két kilométert sétált azért, hogy a kedvese fájdalmát enyhítse. Volt olyan,

hogy ezt egy nap kétszer megismételte, mert a mama elfelejtette, hogy a kevert port hova tette. Ilyenkor a papa a mama arcát megsimogatta, majd magához ölelte és halkán súgta a fülébe:

- Semmi gond Annám! Megyek újra, de vigyázz addig magadra! - Majd elindult ismét az útra. Vacsora után minden nap megölelték egymást és lassan elindultak lábaik a dúdolt dallamra és táncoltak.

- Gyógyszer számomra, hogy szeretsz és megnyugszom, mikor átölellek. Én csak Veled élek, Nélküled nem létezem. - Mondta a mama a papának.

Minden hétvégén foszlós kalács került az asztalra, minek az illata az egész lakást belengte. A mama már hajnalban felkelt, hogy bedagassza a tésztát és mire a papa felébredt, már megsült a kalács a kemencében. Ő, hogy szerette a papa tejbe aprítani a falatokat. Még a morzsát is összeszedte. Mama ilyenkor csak leült a kemence szélére és tekintetével simogatta a papa arcát, és mint egy imát, úgy mondta egyél csak, Jancsikám, egyél és mosolygott közben. Számára oly nagy boldogság volt ezt látni.

Mindig meg akartam tanulni kalácsot sütni és a levest is úgy akartam elkészíteni, ahogyan a dédi csinálta. Azokat az ízeket soha nem sikerült elvárásolni, de hasonlót igen, mert mindig érzem, hogy egy láthatatlan kéz segít nekem. Ilyenkor mindig átjárja a szívem a boldogság és könnyeimet elmorzsolva nézek fel és azt mondom, köszönöm, dédi.

Ködös, késő őszi reggel volt, mikor papa reggeli előtt kísért a kertbe. Egy gyönyörű szál rózsát az „Anna mosolyából” levágott, majd megsimogatta a szirmokat és Annájához indult, de, mielőtt belépett volna, összeesett. Még látta Anna arcát, mielőtt elsötétült előtte a világ. Mama arcát könnyek mosták, mikor a mentősök hordágyra tették papát. Kezét szorította és kérve kérte: - Jancsi, kérlek, ne hagyjál itt!

Én csak néztem és sírtam mamával együtt. Sajnáltam Őt nagyon. Megfogtam kezét úgy, ahogyan papa tette mindig, de szólni semmit nem tudtam, mert egyszerre éreztem a szeretetet, a fájdalmat. Ott és akkor tanultam meg szeretni, mert úgy éreztem, kitéptek egy darabot a szívemből és akkor éreztem, hogy nagyon szeretem Őket, úgyhogy örökre velem maradnak itt a szívemben. Papa nem tudta mama kérését teljesíteni, mert a kórházból már nem tért haza. Mit érezhetett, hogy magára hagyta a lelke másik felét, ki az élete volt.

Mama, papa halála után már nem igen mosolygott. Az a ritka mosoly is csak akkor jelent meg arcán, mikor esténként kiült a ház előtti lócára és felnézett az égre és Ők ketten beszélgettek. Faluhelyen szokás volt akkoriban ezeken a kis lócákon megpihenni és itt beszéltek meg a szomszédok a fontos és kevésbé fontos dolgokat. Mama senkivel nem beszélgetett, mert Ő egyedül érezte már jól magát, pedig de sok estét átbeszélgettek itt. Akkoriban Ő csak a papával beszélgetett és várta haza. Tudta, lehetetlen, de gondolta, Vele meg-

történik a csoda és visszajön hozzá. Térdén pihentette a kezét és gyakran egyik kezével a másikat lassan megsimogatta úgy, ahogyan a papa tette. Ilyenkor elmosolyodott és utazott abban a képzeletbeli világban, ahol az Ő Jancsija volt.

Néhány hónap múlva találkoztak Ők ott, ahol azóta is boldogok. Mindig szeretettel gondolok Rájuk és hiányoznak nagyon. Megtanítottak szeretni és ez számomra a legszebb ajándék volt.

Jalcs Irén

Tavaszi szerelem

Valamikor hajdanán, amikor még a Debreceni Nagyerdő sokkal nagyobb volt, sőt még annál is régebben, olyan régen, hogy már én is alig emlékszem arra az időkre, élt a debreceni egyetemen két egyetemista, egy fiú és egy lány. A fiú másodéves volt, a lány pedig elsős. Mindketten ugyanarra a szakra jártak, és mindketten a Benczúr kollégiumban éltek. Akkoriban is úgy működött a világ, mint ahogy ma, akkor is tavasz következett a tél után. Meg is érkezett hibátlanul, valahonnan a Hortobágy legeldugottabb sarkából, s a fiút kicsalogatta a nagyerdei kis tóhoz napozni és nosztalgiázni. Nagyon nosztalgiázó volt az idő, hiszen a hétágra süttött a márciusi Nap, és ez már akkor is megdobogtatta a fiatalság szívét.

Történetünk idején is tele volt a világ fénnel és meleggel, és már érződött a föld friss tavaszi illata. Jó mélyeket lélegzett a fiú is, amikor megállt a tó közepén átívelő régi fahídon, annak is pont a közepén. Elővarázsolt a zsebéből egy papírzacskót, kivett belőle egy szelet kenyeret, és apró darabokra tépve, egyenként dobálni kezdte a vízbe. Etette a nagy pontyokat. Ahogy feljöttek a pontyok a víz tetején úszkáló kenyérdarabokért, ahogy azokat bekapva visszafordultak a vízbe, a fiú azt képzelte, hogy éppen indul az úszója, lehet fölkapni a horgászbotot és kezdődhet a nagy küzdelem. Jaj, de vágyódott már a lelke arra a küzdelemre. A még előtte lévő vizsgaidőszak nehéz küzdelmeit milyen szívesen elcserélte volna, még a legkisebb hallal történő kötélhúzásra is. A tudást szolgáló, rideg, lámpafényes egyetemi előadóktól mennyire vágyódott már haza, a szülőfaluját félig átkaroló nádrengeteg sűrűjébe. Amióta kitavaszkodott folyton a horgászaton járatta az eszét, ezért is járt olyan gyakran ki a tóhoz. Ott legalább láthatta a halakat, a békákat, és a vízi madarakat. Nem is érdekelték a mögötte elsiető járókelők, ő csak etette szorgalmasan a halait. Egyszerre azonban egy fiatalokból álló csoport állt meg mögötte, ők nem haladtak tovább. Megálltak, és vidám megjegyzések kíséretében nézték a lakomázó nagy halak előadását. A fiú rájuk pillantott. Láta, hogy egyetemisták, de kis tacsó elsőévesek, akiket szóra sem szabad méltatni egy vén másodévesnek. Várta sztoikus nyugalommal, hogy mikor vonul már tovább a csicsergő társaság. Nem is kellett sokat várnia, hiszen az egyikük az órájára pillantva riasztotta a többi.

- Indulás! Még negyed óra, és találkozunk kell Szénási Barnával!

Aha! - gondolta a fiú - szóval matek korrepetálás várható a zöldfülűeknél. No, legalább hamar nyugtom lesz tőlük.

Azzal figyelmét ismét a halaira koncentrálni várta, hogy a zajos társaság eltávozzon. Végre elült az egyre gyengülő beszédjük távoli moraja is. Ekkor

benyúlt a zacskójába, és éppen be akarta dobni a következő darab kenyeret a vízbe, amikor megszólalt mellette egy hang.

- Nem kellene egy nagyobb darabot bedobnod? Úgy jobban meg tudnánk figyelni, hogyan esznek!

A fiú összerezzent a lány hangjára. Rápillantott, és rögtön megállapította, hogy az előbbi csapat legcsinosabb lánya maradt ott mellette. Nagyon szép barna szemei vannak, állapította meg magában. Érdekes, de most nem érezte a másodévesek felsőbbrendűségét, hanem rögtön a kezébe is adta a kenyeres zacskót.

- Próbáld ki! Nézzük téged, hogyan kedvelnek!

Kedvelték, bizony őt a halak is. Csapatostul érkeztek a víz felszínre, és nem is merültek alá, amíg ott úszott a szelet kenyér. Nagyon jó ötlet volt az újfajta etetés, s a fiú és a lány boldog mosollyal nyugtázták a sikert.

- Szórjunk egy keveset a kacsáknak is, és a békáknak is! - javasolta ismét a lány.

- Jól van! - egyezett bele a fiú. - Jut nekik is, ha ők is éhesek. De te miért nem mentél a korrepetálásra.

- Nem probléma. - vont a vállát a lány. - Sokkal izgalmasabb ez az etetés. Nézd, még a békák is bekapják a kenyérmorzsákat.

Mindketten belefeledkeztek a vízen nyüzsgő sokadalomba, és a fiú meglepetten konstataulta, hogy mennyire más, mennyivel meghittebb ez a mostani napfényes világ, és hogy már nem is hiányzik annyira az otthoni horgászat.

- Lehet, hogy csak elsős, de igen talpraesett ez a lány. Milyen bátran kérdez a másodikosok életéről, a hozzájuk udvarló csoporttársakról, az eddigi vizsgáimról. Milyen izgalmasan adja elő az elmúlt vizsgaidőszak alatti élményeit. Mintha tudná, hogy engem csak ezzel lehet kimozdítani a magányomból. Lám egyszerre milyen érdekessé, kötetlenné vált a társalgásunk.

Meg kellene őt hívnom a régi Vigadóba egy pohár italra! Igen, jó lenne, de hogyan kérdezzem meg, melyik a kedvenc itala? Vajon meghívhatom-e? Vajon eljönne-e velem, vagy vele is pórul járok, mint már oly sokszor?

- Ne üljünk be ide a Vigadóba egy pohár Hubertuszra? - vágta végül ketté a fiú kibogozhatatlan gordiuszi csomóját a lány, miután elfogyott az etető anyag a zacskóból.

- Örömmel! - válaszolta a fiú. - Menjünk, de én hívlak meg.

Ezen azután jól elvitatkoztak, amíg le nem ültek az egyik szabadba kihegyezett asztalhoz.

Ott pedig vég nélkül folyt a beszélgetés, folyt a napozás, és lassan fogyott az ital. Nagyon fontos téma volt terítéken. Önmagukról beszéltek, és ezt a témát nem lehetett könnyen lezárni. A fiúnak egyre jobban megjött a bátorsága. Már gátlások nélkül beszélt az eddigi életéről, és beszélt a jövőbeli tervei-

ról is. Egyre jobban belemelegedtek a beszélgetésbe, és észre sem vették az idő múlását. A fiúnak pedig egyre jobban tetszett a lány. Már nemcsak a széme, és a bátor kezdeményező készsége, rátermettsége vonzotta. Már tetszett a világot megtapasztalt bölcsessége is, és a kedves humora, amely nagyon szép fénnel vonta be, árasztotta el az életéről mondottakat.

Nem, még egyikük sem akart ilyen hamar elválni a másiktól. Úgy álltak fel az asztaltól, hogy a kollégiumba indulnak. Nem is tudtak róla, de a Vigadóból kilépve nem az egyenes utat választották a Benczúr felé, hanem csak sétálgattak Debrecenben, egyik utcáról a másikra fordulva. A beszélgetés mindkettőjük figyelmét teljesen lekötötte. Még azt sem vették észre, hogy volt olyan utca, amelyet többször is besétáltak. Egyre hatalmasabb energiákkal fordultak egymás felé, így amikor a kollégiumban végül mégis elváltak, a fiú kimondta a legtitkosabb gondolatait is.

- Nagyon szép volt ez a délután, nagyon szeretném megismételni, de tudnod kell, hogy akinek én udvarolni fogok, azt el is fogom venni feleségül, feleslegesen nem strapálok magamat.

Nem várta meg a választ, felsietett a szobájába, és rögtön befeküdt az ágyába. Befelé fordulva gondolatban ismét végig élte az elmúlt délutánt. A szép emlékek átismétlésével, egyre szebbnek, egyre izgalmasabbnak találta a lányt, és megköszönte a jósszerencsének, hogy egymáshoz vezérelte őket.

Attól kezdve minden gondolatát a lány foglalta le. Sokat sétálgattak a városba, eljártak több moziba is, és már együtt tanultak a kollégium hatalmas alagsori helyiségében. Szabad idejüket sok-sok tollaslabda játékkal töltötték el a Benczúr előtti téren. Fölöttük, a nyitott ablakokból áradt a zene, ők pedig egyre csillogóbb szemekkel, egyre mosolygósabb arccal, egyre jobban egymásba feledkezve sportoltak. Szép lassan, szinte észrevétlenül csúsztak bele a szerelembe. A fiú számára hatalmas fekete lyuk volt a szerelem Belső világának eseményhorizontja óriási mértékben kitágult. A valós, hétköznapi történetek valahol messze-messze az eseményhorizonton túl, szinte észrevétlenül bonyolódtak. A horizonton belül pedig minden csupa tűzzé, csupa lebegéssé, csupa lüktetéssé alakult. Az idő teljesen lelassult, vagy talán meg is állt. Minden, ami belül volt rendkívül fontossá, rendkívül széppé, rendkívül izgalmassá, varázslatossá vált, ami pedig a horizonton túl történt, az elveszítette fontosságát, lényegtelenné törpült. Az esze - már ami még megmaradt - tudta, hogy élnek mások is a környezetükben, de senki és semmi nem számított, a történetek is csak akkor voltak izgalmasak, ha mindketten benne voltak. Még pontosabban fogalmazva neki csak a lány volt a fontos, csak az okozott örömet, boldogságot, ha kitalálhatta, és teljesíthette a kívánságait. Mint a mágnesek ellentétes pólusai, úgy vonzották egymást. Nem érezték jól magukat egy percig sem a másik nélkül.

Beköszöntött az életükbe, és azonnal be is aranyozta mindkettőjük életét a SZERELEM.

Micsoda hatalmas semmiségekkel töltötte ki az életüket! Volt például egy kapujuk a Klinikák területén, amelyen különböző kapcsolókkal be tudták állítani a következő napok időjárását. Az időjárás beállítás titka csak az övéké volt. A sok buta ember tudatlanul sétált el a berendezésük mellett, és nem értette, hogy miért töltenek el hosszú-hosszú percekét kapcsolóik állítgatásával. Az időjárás beállítása közös életük rendkívül fontos mozzanatává vált. Minden nap szertartásszerűen elvégezték, előadásokra menet is, és az előadásokról jövet is. Volt egy teknősbékájuk is, amelyet a fűvészkertben, a kis tó mellett napozva fedeztek fel. Persze láttak többet is, de az első, az csak az övéké volt, hiszen csak hozzájuk jött ki a partra. Ő teljesen hozzájuk tartozott, akit nap, mint nap meg lehetett és meg kellett látogatni. Nagyerdei ismerkedésük helyszínét is sokszor felkeresték, hiszen az már a közös múltjukat képviselte, és még szorosabban összekapcsolta őket.

A következő vizsgaidőszakot együtt tanulták végig, és nagyon szépen teljesítettek. Tanulásban is jól kiegészítették egymást. A lány megkapta a fiú magyarázatait, amikor valamiben elakadt, a fiú pedig a tiszteletet a magyarázatokért. Nem bántotta egy cseppet sem, hogy a lány vizsgái jobban sikerülnek. Tudta, hogy a fontos részletek rögzítésében a lány sokkal jobb. Neki az összefüggések feltárása, megértése, alkalmazása volt az erőssége.

Az idő pedig gyorsvonat sebességgel rohant tova, és egyszer csak vége lett a nyári vizsgaidőszaknak, eljött a búcsúzás ideje.

El kellett válni, pedig a fiú már egyáltalán nem akart hazamenni. Szomorú, lehangoló volt az a búcsú, a debreceni állomáson.

- Már most hiányzol, - suttogta bele a kedves távozó vonatának a menet-szelébe, majd ő is fölszállt a saját vonatára. A vonaton hazafelé utazva őrizgette magában a lány arcát, és már nagyon várta a következő örömteli találkozást.

Így történt bizony pontosan azon a réges-régi nagyon szép tavaszon és nyárelőn, aki pedig nem hiszi, hát járjon utána.

Józsa István

Napa emlékére

Anyutól kérdeztem, hogy miért ment férjhez az apához. Erre ő azt felelte, mert szerettük egymást és együtt akartunk élni. Én tovább nyaggattam: mikor születtek meg a testvéreim? Azt válaszolta, hogy a nagyobbik nővérem fél év után, a kisebbik, pár évvel később. Te pedig 8 évvel, a nagyobbik tesód után. Anyu mesélte, hogy mikor kicsi voltam, sokszor úgy aludtam el, hogy ráfeküdtem a hasára, mint a filmekben a majommama hasára a kicsinye. Azt is mesélte, hogy baba koromban, mikor nagyon náthás voltam és köhögtem, ő az ölébe fogott és ülve aludt velem egy fotelban, mert aggódott, hogy megfúladok, ha lefektet az ágyba. Még mostanában is sokszor kérem őt - pedig 6 éves vagyok -, hogy had feküdjek rá, mint régen. Ez nagyon megnyugtató engem. Ilyenkor úgy érzem, megint kisbaba vagyok. Nagyon jó, hogy anya és apa összeházasodtak, mert így együtt van a családunk.

Kalotai Kincső Luca

Egyik reggel anyukám mesélte, hogy a középiskolában sokan udvaroltak neki. Megtörtént vele egyik nyáron, hogy a volt barátja meglátogatta, akin egy westernkalap, és westerncsizma volt. Beszélgettek, de közben megjelent az a srác, akivel éppen járt. Mikor az ajtó előtt meglátta a csizmát és a kalapot, sértődött, de hangosan, hogy mindenki hallja, megkérdezte: ki jött lóval?! Ezzel hozta tudtára a bent lévő srácnak, hogy menjen már el. Sokat nevettünk ezen a sztorin, mert biztosan ciki lehetett mindkettőjük számára ez a jelenet. A mai világban sajnos nem ilyen „finom” stílusban küldik el a „lovagokat”. Mindenesetre ez a történet nagyon tetszett nekem.

Kalotai Írisz Virág

A sár fogságában

Egyik nap nagyon sok eső esett és hatalmas sár lett az udvarunkon. Mielőtt kirohantunk volna játszani, anyu figyelmeztetett bennünket: Bele ne ragadjunk a sárba, mert úgy járunk, mint ő és a testvére kicsi korukban! Nem is kellett megkérnünk, hogy mesélje el a történetet, mert magától belekezdett.

Anyuval, apuval és az ikertestvéremmel mentünk ki a közeli játszótérre, egy nagy esőzés után. A téren összefutottunk anyuék közeli ismerősével és ők elkezdtek beszélgetni. Mivel mi türelmetlenek voltunk, előreengedtek bennünket a hintákhoz. Mi azonban nem értünk el a játékokhoz, azon rejtélyes oknál fogva, hogy úgy beleragadtunk a sárba, hogy még a lábunkat sem tudtuk megemelni. A gumicsizmánkat „rabságban” tartotta a sár, mintha odabetonozták volna. Anyuék nagyon belefeledkezhettek a beszélgetésbe, mert észre sem vették, hogy mi előre-hátra billegünk a gumicsizmáinkban, mégsem tudunk lépni. (Persze élveztük a dolgot.) Csak akkor vették észre szorult helyzetünket, mikor már elköszöntek a barátaiktól. Apu nagy nehezen - óriás léptekkel - odajött hozzánk, a derekunknál fogva kihúzott bennünket, és a karjában vitt minket egészen hazáig. Hogy miért volt erre szükség? Hát azért, mert a csizmáink ott maradtak a sárban. Másnap, mikor már egy kicsit megszikkadt a föld, apu visszament a gumicsizmáinkért. A mi hősrünk, megmentőnk tehát az édesapánk volt.

Ebből az esetből tanulva, alaposan kikerültük a sártengereket. Már csak azért is, mert már nagyok lettünk (súlyra is) és nem bírta el bennünket senki. Főleg a hóna alatt cipelve...

Kalotai Kira Édua

Napa (apukám) emlékére

Édesapám, aki sajnos már nincs közöttünk, ő mesélte ezt a történetet.

Az 1950-es években, mikor ő még kisgyermek volt, nagyon korán elveszítette az édesanyját. Apukája újránősült és a 3 gyermek mellé, új feleséget, majd 2 új féltestvért kapott. Mivel ő volt a legidősebb az 5 gyermek közül, már egészen kicsi korában meg kellett tanulnia a felelősséggel járás nehéz útvesztőit. Sokszor kellett vigyázni a kistestvéreire, de ami a leginkább nehezebbre esett, sőt dühítette, az az volt, hogy - akkor még busz híján - biciklivel kellett minden nap kitekernie a városból, ahol laktak, a közeli gyümölcsösükbe. Ez 12 km-t jelentett oda és vissza minden áldott nap. Volt, hogy fellázadt, de nem sok értelme volt, mert ezért még meg is szidták. Mondván, ő a legnagyobb, példát kéne mutatnia a kicsiknek. Volt olyan pillanat, amikor haragu-

dott a testvéreire, pedig ők aztán tényleg nem tehettek a szüleik kívánságáról. Így aztán tavasztól, késő őszig, biciklizett annyit, hogy megizmosodott a lába rendesen. A gyümölcsösben össze kellett szednie az almákat, körtéket, barackokat és szatyrokban haza vinnie, még ha több mint 10 kg-ot nyomott a táskák súlya, akkor is. Ősszel nagy hasznát vette ennek az állandó tekerésnek, hiszen az iskolában, testnevelésórákon, mikor sortra kellett vetközni a fiúknak, mindenkinek tátva maradt a szája, ahogy meglátták az izmos combjait. Gyorsabb is lett az osztálytársainál minden futóversenynél. Meglett hát az eredménye az utált gyümölcsösbe járásnak.

Ez az emlék nem törlődött ki az édesapám emlékezetéből. Még 60 évvel később sem, mikor ezt elmesélte nekem agonizálása utolsó heteiben kinn, a kertben, a gyümölcsfák alatt.

Kalotai Ildikó Kinga

Dédapám, a magyar díjlovaglás örökös bajnoka

Az én dédnagyapám Magyarország egyik leghíresebb díjlovasa volt. 1910-ben született a szabolcsi Tarpán. Esze Tamás birtokán. Már tizenkét éves korában a veszprémi Jutason katonai kiképző iskolába járt. Onnan a komáromi huszárokhoz került. 1931-ben felfigyeltek a tehetségére, így az örkénytábori Lovagló- és Hajtóképző Iskolába került. Ekkor ismerkedett meg dédnagymamámmal, aki az öccsét jött meglátogatni, majd 1938-ban összeházasodtak.

A 30-as évektől lovas testőr lett. Ekkoriban a budai várban lakott. 1933-ban a megalakuló Spanyol Lovasiskola egyik beosztottjaként dolgozott. A lovak kiképzését bízták rá. 1945-ben menekülés közben az amerikaiak elfogták és fogságba vitték Németországba. Közel egy évet tartózkodott ott. Eközben dédnagyanyám leköltözött gyermekeivel a szüleihez, Tapolcára. Dédapám 1946-ban szabadult. Nem volt munkahelye, se háza, mert Budapest bombázása során mindkettő megsemmisült. Ceglédre költöztek, mert ott ismerősei házat és állást adtak neki. Itt újra a lovakkal foglalkozhatott. Az én nagymamám is itt született 1950-ben.

Az '50-es években gőzerővel dolgozott, hogy Magyarországon beinduljon a lovassport. 1953-ban már a díjlovagló válogatott keret tagja lett, majd 1956-ban a válogatott keret vezetője. Mikor Mezöhegyesre került, lovakat keresett, hogy versenylovakat neveljen. 1958-ban elindultak pár társával Bajára. Egy koszos istállóban piszkos, hanyag lovat találtak. Már-már lemondott volna róla, amikor meglátta, hogy milyen kecsesen lépeget. Kiválasztotta. Társai azt hitték megőrült. De ő megkérte őket, hogy vegyék meg és három hónap alatt versenylovat farag belőle. Így is történt. Dédnagyapám egy csodalovat nevelt. Abban az évben megnyerte vele a magyar bajnokságot, és sok más kupát is megszereztek. Ezután eladta egy svájci versenyzőnek. Aachenben a nemzetközi verseny nehéz osztályának első helyén Harta von Budapest, azaz a dédapám által idomított versenyló neve állt.

Dédnagyapám 1957 és 1964 között megszakítás nélkül megnyerte a magyar díjlovagló bajnokságot. 1964-ben elnyerte a „Magyar díjlovaglás örökös bajnoka” címet. A '60-as években állandó főszereplője volt a nagyvázsonyi Lovasjátékoknak. 1964-ben elcsábították Keszthelyre, az Agrártudományi Főiskola lovas szakosztályába. 1965-ben hagyta abba a versenyzést. 1970-ben a nagyvázsonyi Lovasjátékokkal zárult a lovas karrierje. Ebben az évben született első unokája: az én édesapám. 1974-ben halt meg, a tapolcai temetőben nemzeti színű zászlóval borított koporsóban nyugszik. Dédapám a magyar lovassport egyik legjelentősebb személye volt. Életével példát mutatott a jövő lovas nemzedékének.

Kandikó Levente

Édesapám mesélj!

Édesapám mesélj, kérlek! - jut sokszor eszembe.
Gyerekkorom legszebb éve, a családi fészekben,
Mert idegenben a Nap is fakóbban ragyog,
Elkísérnek mindörökké ezek a pillanatok.

A fenti gondolatok jutottak eszembe, amikor megnyitottam egy tiszta oldalt, hogy megírjam pályázatom. Este, amikor lemegy a nap, a régi idők emléke idéződik fel bennem, pedig már túl vagyok az életfelezőn. Mintha ma lett volna. Várjuk a seregbe a szomszédokat, barátokat. Édesanyám finom pánkót süt. A vanília illata átjárja a ház minden zegzugát. Édesapám az általa készített bort hozza a pincéből. Nagy a sürgés-forgás. Én a székeket szoktam előkészíteni.

Sorra érkeznek a seregbe. Mindenki hozza magával elkezdett kézimunkáját, hogy még egy párat öltön bele.

Mindenki talál magának helyet. Nagy a mondás, de még mekkora lesz az est vége fele.

Hogy még egy kicsit dolgozzanak is az asszonyok, és hogy elcsendesüljenek, megkérem Édesapámat, meséljen. Édesapám mesélj, kérlek!

Egy énekkel kezdi: Édesanyám is volt nékem! Szeme megtelt könnyel, és mesélni kezd.

Nagyatámék kilencen voltak testvérek. Amíg kihaltak, mindenkinek megünnepelték a névnapját, minden évben. Édesanyám, magas, szikár asszony volt. Halványan emlékszem rá, mert alig 4 éves voltam, amikor elveszítettem. Az örökre megmarad, ahogy összehullt előttem, én szaladtam nagymamámhoz, de nem tudtak segíteni rajta. Mire visszaértem, és fejét ölembe vettem, kilehelte utolsó leheletét.

Nagymamám gondozásában, és édesanyám örök emlékével küszködtünk a mindennapok nehézségeivel. Hárman voltunk testvérek. Szerre jártunk iskolába, mert csak egy kerekpapucs volt, amit szerre viseltünk a testvéreimmal.

Mezőre jártunk, dolgoztunk, hogy megkeressük a mindennapi kenyerünket.

Tizenhat évesen nagyanyám is a kezem között végezte életét, miközben este a jószágokat láttuk el. Nagyon beteg volt szegény, de nem akarta mutatni, hogy ne szomorítson bennünket. Testvéreim az én gondomra maradtak. Meg kellett teremteni a mindennapi kenyeret. Kőműves munkához kezdtem, mert háború után, annak volt keresete. Kitanulta a szakmát, amiből minket is tisztelegesen iskoláztatott, szakmát adott a kezünkbe. Fedelet épített fejünk felé.

Már mindenkinek kezdett könnybe lábadni a szeme, csak a kötőtűk lassú kocanása, a fonókerék nyikorgása szakította meg néha a csendet.

Így volt Pista bácsi, szól közbe egy szomszéd, de annak örvendjen, hogy gyerekei élvezhetik munkáját. Édesapám könnyeit letörülte, és körbe kínálta a vendégeket a borával, édesanyám a finom pánkóval. A szomorú történet egy perc adózásra készítette a társaságot, az elhunytak emlékére. Folytatódott a munka a fonóban, ami reggelre mulatsággá kerekedett. Lett ott olyan mondás a jómondó víztől, hogy a hatodik szomszédig is elhallatszott, amit közbe egy-egy énekkel fűszereztek.

Most már letűntek ezek a pillanatok, de máig is nagy szeretettel és nagyra becsüléssel gondolok azokra a pillanatokra. Nem volt kesergés, siráncokozás, csak a kétkezi munka.

Így is tudtak tisztességre, becsületre, szeretetre nevelni és felkészíteni a nagybetűs életre.

Köszönöm Édesapám!

Kisgyörgy Ágnes

Nagymama mesél

Nagyi kérlek, mesélj arról, milyen volt az élet mikor férjhez mentél? - úgy szeretném hallani! Olyan jó mikor mesélsz! Kérlek!

...És megenyhült a nagyi szíve... elkezdett mesélni...

Mikor férjhez mentem, visszaköltöztünk a szülői házba. Öregapátok mezőgazdasági vállalatban dolgozott. Gabona átvevő volt a mázsaháznál. Otthon tele voltunk jószággal. Egy időben én rendeztem őket. E mellett még mostan, főztem, takarítottam. Öregapátok ezt fájlalta, hogy olyan sokat dolgozom. Még a vizet is csigás kúton húztam a sok jószágnak. Az mondta: - Majd én rendezek ide egy bérest, aki rendezi a jószágot! Az utcában lakott a Holló Matyi. Ő jött oda dolgozni. Kicsit kótyagos volt szegény. De azért elvégezte a dolgát. Én főztem rá. Ott evett nálunk. Ebédkor szólítottam:

- Matyi gyere enni! Mindig kiszedtem neki az ételt. Amennyit adtam neki, mindig mindent megevett... Szombaton fizettünk neki. Otthon szanaszét dugdosta a pénzét. Aztán mikor megtalálta, hogy hova is dugta el, nagy volt az öröm. Matyinak volt egy csúnya felesége. Ha mentek a templomba, sose egymás mellett. Egyik mindig elől, másik mögötte kullogott. Ez volt a szokás. Mikor meghalt az asszony, Matyinak volt egy barátnője, PULI JULCSA. Mikor az ételhordóba elküldtem hétvégén az ételt a Matyinak, a Julcsával együtt lakmároztak belőle: Együtt nézték a televíziót. Oda járt még a „bandába” a FÜZESI is. Három tévét tettek egymás mellé és három különböző adásra állították. Aztán hétfőn reggel mikor jött, mondta ám, hogy már megint ment a tévézés, de ő nem értett semmit, mert mindenki mást nézett. Kiadtam neki a parancsot, hogy mit csináljon meg. Sose hallgatott rám, mindig morgott valamit, aztán ment a saját esze után. Egyszer hallom ám hogy hátul szól a rádió... de hangozan. Hát hátramegyek... kérdezem: - Matyi hol szól a rádió? - Hát a disznóólban! - felelte... Nem tudtad, hogy zene mellett jobban hízik a malac? sarkon fordultam, otthagytam. Jót nevettem magamban! Aztán egy alkalommal öregapátokkal elutaztunk. Hát mikor jövünk haza, látom, hogy Matyi a ház előtt „neki van hasalva!” Kiszálltunk az autóból és majdnem elájultam. Tudjátok mit csinált? Fölszedte a bejáratból az összes téglát (flasztert). Még a kaput sem lehetett kinyitni... Hiába kérdeztem, hogy: - No ez meg mire volt jó? Nem felelt rá!... Van még sok szép és érdekes történet, amit majd máskor elmesélek nektek. Most elégedjetek meg ennyivel... legközelebb folytatjuk... - mondta nagyi! Mi megelégedtünk a mesével, de izgatottan várjuk a folytatást!

Kiss Boglárka és Kiss Bence

Dédnagy mama visszaemlékezése

Dédnagy mama egy esős tavaszi délután gyermekkoráról mesélt kisunokáinak.

Én 1933-ban születtem Adán. Apám és anyám első gyermeke voltam. Három évre rá megszületett a Sanyi öcsém, majd hét év múlva Irénke húgom. Apám földműves volt, anyám otthon baromfit tartott, meg nevelt minket, gyerekeket. A szomszédasszony mindig mondta anyámnak:

Jaj, Bözse, te miért nem a tanyavilágba mentél férjhez? Nagyon sok jószággal vergődsz, ez nem városba való! Anyám ügye se vetett rá, csinálta a dolgát. Nagyon szép gyermekkorunk volt. Szorgalmasan jártunk templomba, mindig a kilenc órai misére. Vasárnap délutánonként imaórát tartott egy apáca. Oda is eljártunk. Ennek a csoportnak SZÍVGÁRDA volt a neve. Szép énekeket és imákat tanultuk. Akkoriban három pap volt Adán. Volt a GERE, a PECZE plébános, no meg az öreg pap. Őt mindenki NIKLI TATÁNAK hívta. Ő tanította a hittant. Nekünk az óvodában is volt hitoktatás. Akkoriban a NIKLI TATA járt ki hozzánk. Ádámról, Éváról, a paradicsomkertről, a mennyországról, Noé bárkájáról mesélt szebbnél szebb történeteket. Minden gyermek nagy érdeklődéssel hallgatta történeteit. Mikor első osztályba jártam, akkor jöttek be a magyarok. Jöttek azok tankokkal, motorbiciklikkel, gyalog is tán... meg mindenhogy... Akkor Sanyi gyerek három éves volt. Kézen fogtam az öcsémet, és elmentünk megnézni a „nagy bejövetelet”. Kimentünk egészen a város szélén lévő téglagyárig. Ott egy nagy szeretet kapu volt fölállítva, tele virággal. Hosszú asztalokon tele minden, jóval. Rengeteg ember, ettek-ittak... Így fogadták a magyarokat. Ránk esteledett. Apám már keresett bennünket. Mire hazaértünk a házunk ablakába már apámék is kitették a magyar zászlót. Még a föliratra is emlékszem: „Nem lesz itten többé rabság, zászlónk alatt a szabadság...”

Szegénység volt három és fél évig, amíg bent voltak. Lesöpörték a padlásokat. Disznóvágáskor a hús egy részét be kellett szolgáltatni... Apám, egyre csak azt hajtogatta: „Nem kell félni, nem lesz itten semmi baj...” Én nem is féltem.

Az iskolában Árpási tanító tanított. Akkor ő volt az egyedüli tanító annyi sok gyerekre. A feleségével Erdélyből jött. Az asszonya nagy bő szoknyás, ráncos kötényes parasztasszony volt. Ő főzött a diákokra. A szegényeknek fel kellett iratkozni ebédre. Én is feliratkoztam. Mikor apámék megtudták mit csinállok, nagyon megmégésedtek rám. Én persze nem hagytam magamat és eljárógtam enni.

Árpási tanítót nagyon szerettük. Ő nagyon nagy pocakos, kövér, szemüveges ember volt. Zsebéből az óralánc lógott. A padok között suhogós vesz-

szóvel járkált. Aki nem figyelt, az kapott belőle. A tanítónak volt egy furcsa szokása. Elmesélem. A tanterem ablakait muskátlik díszítették. A tanító mikor bejött, odament az ablakhoz és megköpködte a virágokat. Aztán elővette a zsebéből a bicskát és meglazította vele minden virágcserepben a földet! Mikor a Baraparti iskolába kerültem, akkor már Tassi Erzsébet tanított. Eljárt az anyámhoz. Jól ismerte a szüleimet. Mindig mondogatta: - Ej, ezt a Margitkát taníttatni kell, meg van az esze hozzá! Anyám meg erre mindig azt felelte: - Elég lesz a hat osztály, tanuljon meg sütni, főzni, mosni! Az a tudomány kell ennek a lánynak. Azért én kijártam a nyolc osztályt. Apám nem is ellemezte. Nyolcadikban oroszul is tanítottak bennünket. Na, az nem fogott rajtam... valami még megmaradt belőle a fejembe, de nem tudom ám, mit jelent.

...De amit az Árpási tanító tanított, az mai napig, mondhatom mind megmaradt a fejemben...

Mielőtt befejezném mesémet - mondta nagymama - idézek nektek néhány sort abból, amit még az iskolában tanultam meg! Fogadjátok nagy szeretettel:

Mikor az Úr a világot alkotta,
Legszebb helyét Magyarország megkapta
Megáldotta minden jóval a földjét,
elhalmozta kegyelmével népét.
Dicső múltja van a magyar nemzetnek,
Jogát mindég honfi vérrel védte meg
Kárpátoktól le a tenger partjáig,
hol a szabadság véres fája virágzik...

Kiss Daniella

**„Egyik nemzedék elmegy, és a másik eljő,
a Föld pedig mindörökké megmarad.”**

(Prédikátorok könyve 1:4)

„Ápoljuk Őseink emlékét”

A „csokorban” sok történet összefonódik, melyeket apai és anyai Nagyszüleim, Szüleim meséltek, s egy-egy történet bizony nagyon sokszor emlegetésre került. Nagy szeretettel meséltek őseinkről, akiket én már nem ismerhettem, az akkori történelmi időről, szokásokról, tevékenységekről.

Családunk nem „különleges” család a magyar valóságban. Egy a sok közül, akik a történelem viharaiiban megállták helyüket, becsületes, szorgalmas, dolgoz, keresztény szellemiségű és erkölcsű, jó magyar emberek voltak.

Időrendben Szépszüleimtől Szüleim életútjáig szólnak az igaz mesék, melyek az akkori korok történéseivel mély hatást gyakoroltak rám - neveltetésemben, pályaválasztásomban, erkölcsi életemben. Elmentek sokan - ám halhatatlanságuk megmarad az elültetett emlékekkel, a szeretetű családi összetartozás légkörével. „A szeretet soha el nem fogy” (1 Kor.13,8)

Az emlékek bevezetője a származásunk, apai ágon Hajdúszoboszlóról származunk, őseink a szoboszlói nemesi előnevet viselték, ám Szépapánk elhalálózásakor az iratok elkallódtak. A kutyabőr - szerepet nem játszott - emlékét a családi hagyomány őrizte életünkben.

Szépapám (1802), Ükapám, Dédapám és három gyermeke már Debrecenben születtek. SZÉPAPÁM nemzetőrként részt vett a Szabadságharc 1849. augusztusi „debreceni csatá”-jában; Ükapám 12 éves gyerekként hordta az ételt a táborba.

Családunk részéről a debreceni fazekasság döntő jelentőségű volt - így ezeket a történeteket sokszor visszaidézttem. Fazekascéh 1574. november 30-án jött létre, virágzó népi iparág volt, hisz a cserépedények készítéséhez szükséges és alkalmas anyagban bővelkedett az ország.

Fazekasmester üknagyapánk

Élettörténetét nagyon szerettem hallgatni, hisz számtalan érdekességet kaptam: „remeket” kellett készíteni, a Céh perselyébe 50 dénárt, a főbíróknak egy fazekat, vizeskancsót és korsót adni ajándékba. A „LEGÉNYEK VÁNDORLÁSÁ” - val fontosnak tartották, hogy megismerjék más mesterek szakmai titkait, ezt a céhszabályzat is előírta.

A TANULÁS - szorgalom - kitartás – segítség végigkísért mindenkit a családban.

Üknagyapánk is „vándorlásba” kezdett, az 1850-es években eljutott a fejlett fazekasiparú Tasnádra. Vékony József fazekasmesternél tanulta tovább a mesterséget, s közben - nagy kuncogással részemről - beleszeretett annak Eszter lányába és az erdélyi református egyházban, 1859-ben házasságot kötöttek.

Debrecenben a Csapó utcában telepedtek le, önálló kézművéssé vált, és ő készítette a híres debreceni „tányéros” cseréppipákat. Kereskedelem révén a híres debreceni „veres-pipák” eljutottak Angliába és Észak-Amerikába is. 1872-ben a császári pátens kimondta, hogy „három hónap alatt valamennyi czéh megszűnik és a czéhtagoknak kilenc hó alatt Ipartársulatot kell alkotni”. Fazekas Ipartársulat alakult edényes-, kályhás- és pipakészítő mesterekből, alapító tagja volt Üknagyapánk. Másodszülött fiúk, Gábor, édesapjától tanulta a fazekas kézművességet.

A híres debreceni cseréppipa gyártásához kitűnő vörös agyag volt a város határában, Kösélyszegeben meglevő Pipagödörből bányászták. Ezt az agyagbányát Mária Terézia adományozta a debreceni fazekasmestereknek. A kb. 2 holdas területért egy körmöci aranyat fizettek évenként a városnak, mint „elismerési díjat”.

„Ilyen jó agyag nincs a világon” - emlegette az előregedett Kiss Gábor, régi Pipásmester. „Három ásonyomot ki kell lökni és a negyedike kb. 150 cm mélyen található meg ezt a jó sűrű agyagot, alsóföldet”.

A debreceni agyagból, a debreceni pipások által készített /kiegészített cseréppipa olyan erős volt, hogy ha a téglajárdára ejtették, nem tört el.

Irodalmi utalásban megörökítették azt is, hogy az ifjú Kiss Gábor, az „utolsó debreceni pipacsínáló”, atyjától tanulta a mesterséget s annyira jó tanuló volt, hogy díjat nyert a mesterségben.

Kiss Gábor pipásmester így ismerte a debreceni pipákat: „a debreceni veres” és „fekete” cseréppipa sokféle alakban és elnevezésben van forgalomban.” - „faragatlan sima, henger alakú”; „faragott négyszögletes, vagy nyolcszögletes”.

- Nevüket híres személyekről vagy jellemző sajátosságaikból kapták: „debreceni nagy karimás pipa”; „debreceni nagy Makrai, vagy csalópipa - alföldi betyárról kapta nevét, ami gazdagon díszített volt”.

Nagyapám büszkén emlegette nekem, hogy 43-féle cseréppipát tudott készíteni, és sorolta a sokfajta pipanevet. Pl: „Zsubrik”; „Gyűrűs”; „Pendelykorcu”, vagy „macska karmolta”; „Csapó-utcai”; „Nagymagyar”; „Garibaldi”; „Páncsovai”; „Deák” vagy „Csibuk”; „Kávéházi”; „Körmös”;

„Munkácsi”; „Hordó” vagy „kuka”; „Mázos”; „Tűzoltó”; „Tányéros” (száján és nyakán tányér kiképzés volt és a tányéron díszítő elemek, gazdagon díszített) csillag, rózsza, van „kistányéros”- „nagytányéros” (ezeken nincsen réz) - „rezes tányéros”; „Krinolinos” (tányéros ritka fajtája, a nagy széles tányért visszahajtotta úgy, hogy szoknyaszerűen lepte el a pipát)... stb.

Bizony, amikor először hallottam - a még nem is teljes felsorolást -, csak ámultam a sok név, fajta hallatán, de Nagypapám sokszor elismételte, majd leírta.

A rigmusok nagy kacagásra készítettek:

pl.: „Pipa, kostók, agár - így lesz az úrból számár”.

„Pipás embernek nincs előbbre való dóga a pipálásnál”.

Tréfás játék, amit űztek, szintén nagyon tetszett: „Üssünk pipát” (a pipa-szárat megfogták, sarkával erősen összeütötték a pipát, s akié eltörött, az volt a vesztes, azaz egy liter bora bánta). A kibékülés jele volt a „békepipa”, s a barátság jeleként mindig meg kellett kínálni a vendéget pipadohánnyal, amit nem illett visszautasítani.

Megjelent az 1901 évről a „Debreceni Képes Kalendárium”, ilyen címszó alatt először, melyben a fazekasok között említve vannak ifj. Kiss Gábor és id. Kiss Gábor Csapó u.82. szám alatti lakosok.

Halála után, Lajos fia - Dédnagypapám, a Debreceni Tanítóképezde tanulója - a Debreceni Déri-múzeumnak ajándékozta pipaformázó- és készítő és egyéb fazekas szerszámain és megmaradt pipáit. Odaajándékozott egy sárgaszínű üvegablakra fényképezett régi fényképet, amelyen „Kiss Gábor utánfüstöli a fakó fekete pipákat”. Ezeket a Déri-múzeum őrzi. Későbbi kutatásai során Nagypapám rátalált Móricz Pál: „Magyar Sirató” c. művére, melyben szerepelteti a „debreceni fazekasok” között Üknagypapám fiát, mint az „utolsó debreceni cseréppipa csinálót”, valamint, épp a Déri-múzeum Néprajzi Osztályának kiadásában, 1932-ben megjelent Ismeretterjesztő Közleményeinek 2. füzetére, melyben Ecsedi István ír a „debreceni cseréppipáról” s benne - fényképet is közölve - Kiss Gábor tevékenységéről.

Én pedig rettenetesen boldog voltam mindig, hogy az Üknagypapám fia volt az utolsó debreceni cseréppipa készítő mester, fiamat is Gábornak kereszteltük, s bátyám pipázott.

A következő meseszál - DÉDNAGYSZÜLEIM

Dédnagypapám a tanítói képesítő vizsgát letéve, a Bihar vármegyei Kisszántó községben egyházi tanító volt 1897–1907 között. Nádfedeles, földes szobájú szolgálati lakásban éltek a szülők gyerekeikkel, az épület végében volt az

„egy tantermes” földes, szerény, felszerelés nélküli iskola. Itt született Nagypám 1901-ben. A kötelező hatosztályos elemi iskolát befejezve az idősebbek bekerültek a debreceni Kollégiumba, a „Szegények iskolájába”, mint a gyülekezet tehetséges, de szegény tanulói, ahol takarítás, éterhordás és más szolgálatok fejében lakást, ételmezést és tanulási lehetőséget nyertek.

1907 őszén Kiss Lajos - Dédnagypám elfoglalta állását Nagykerékiben, ahol a Református Egyház Presbiteri Gyűlés „nagy odaadó kitartást és buzgalmat kíván minden munkájának hű és pontos teljesítésében. A presbiterium szeretettel üdvözlí az újonnan megválasztott tanító urat. Isten minden áldását kívánja reá és munkálkodására.”

Valóban. Minden tanítói történetből kisugárzott az a mérhetetlen tisztelet a tanító úr felé, akit Gróf Széchenyi István nevezett legelőször „a nemzet napszámósának”. A falusi ember a tanítója szavát „szentírásnak” tekintette, s óriási nevelőerő volt abban, hogy a jól tanuló idősebbek foglalkozhattak a kisebbekkel, miközben a korábbi évek anyagát ők maguk is ismételték, s akarva - akaratlan készültek az életre, tudván, hogy az idősebbnek kell a kisebbet tanítani. Dédnagypám, a „falu lámpása”, a „nemzet napszámosa” élte a korabeli református tanítók életét és odaadóan küzdött az ifjúság oktatásáért, neveléséért. Körülményeik javulását jelentette az egyházi szolgálati lakás: cseréptető, utcai részén nagyablakos két szoba, konyha, kamra, verandás folyosó, előudvar, gyümölcsfákkal, szőlővel, konyhakerttel. A ház hátsó részében volt a két tantermes jól felszerelt iskola s a nagy udvar. A Díjlevél szerint abban az időben 80 fiú és 80 leánygyermeket iskoláztak be. A fiúosztály tanítója egyúttal a kitűnő orgonista és jó hangú kántor, aki a kántori teendőket is ellátta, így „rektor úrnak” szólították. Ő tanította Nagypámat betűvetésre, az olvasás és számolás tudományára, aki kisgyermekként a falusi gyermekek életét élte, s mint a többiek, hosszú ingben járt.

Gyermekkori élményei Nagykerékihez kötődtek, ahol a tanítói ház és a református faluközség jellegzetes légkörében nevelkedett. Itt töltötte zsenge gyermek - s ifjúkorát, ezek az évek mély nyomokat hagytak lelkében, szívesen emlékezett vissza. „Sokszor szőttem álmaimat a Bocskai - vár környékén” -mondogatta.

Mesélte, hogy a tóról haza kellett hajtania a kiskacsákat. A kacszó kicsiket, hogy sietésre serkentse, kövel dobálta s egyiknek elütötte a lábát. Ijedtben felmászott a fára. Estére hajlóan keresték, míg ráleltek. Le kellett másznia, s bizony Dédnagypánk nem örült a történetkért.

Nagypám gyakran elmesélte „Szilágyi bácsi történetét”: Egy favágás alkalmával gondolta, meggyőződik Szilágyi bácsi énekeskönyv tudásáról. Felapozta az Énekeskönyvet, s kérte, hogy melyiket énekelje. pl. a 90. Zsoltár 2. versszakát. Szilágyi bácsi némi gondolkodás után elkezdte énekelni. „Elgon-

dolgoztam, hogy mi lett volna Szilágyi bácsiból, ha módja lett volna tanulni és képeznie magát? Mennyi sok tehetség elkallódott!” – mondta, bátorítóan, hogy kitartóan tanulni, hisz születéstől – halálig folyvást tanulunk. Nagypám a 70-es években a debreceni Déri-múzeumnak megküldte „Népoktatásunk helyzete a múlt század végén és a századelején” című összeállítását, az akkori népoktatásunk helyzetét, melyben tükröződik magasztos célként: egy úttörő néptanítónak küzdelme népünk oktatásáért. Továbbá a dokumentumokat (Díjlevél; I.-VI.osztályú elemi leányiskola oktatási tanterve; fizetési könyv korpótlék és államsegély kifizetéséről; községi szegénységi bizonyítvány, melyet gr. Tisza Istvánhoz benyújtott kérelméhez csatolt; szolgálati bizonyítvány kisszántói és nagykereki működéséről, Dédnagypám halotti anyakönyvi kivonatát) és egy 1914/16 feliratú háborús porcelánbögrét ajándékba. Válaszlevelében Dankó Imre múzeumigazgató bízta, hogy „emlékeit írja meg és hagyományozza a Déri-múzeumra”. Így származtattak ezek a korabeli dokumentumok a múzeumba...

...

Dédnagymamám oktató-nevelő tevékenysége mellett vezette az anyakönyvet, segítségére volt a főjegyzőnek, csépléskor végezte a termény mázsálását, összeírását. Nyáron a gépésznak kosztolását vállalta. Jószívú volt, szeretettel segítette a még szegényebbeket, a sült tésztából előbb evett a harangozó, mint a család.

1907 körüli években megindult vidéken a selyemhernyó-tenyésztés, melynek nemcsak propagálója, de aktív részese, végrehajtója is volt. A közeli Bojt község faiskolájából szereztek be az ültetendő eperfacsemetéket, szorgalmazta az eperfák telepítését. Eperfalevéllel táplálkoznak a selyemlepkék melyeket, selymet adó gubójáért tenyésztettek. A petéket májusban kis dobozokban küldte ki a Termeltető Központ, melyet Dédnagypánk kiosztott az igénylőknek. Langyos helyen egy héten belül kikeltek a hernyók, ekkor eperfaleveleket raktak a dobozokra. Ezek gyorsan fejlődtek, jó „étvágygal” fogyasztották a leveleket. Négyyszer vedlettek, majd a hatodik héten a köréjük helyezett szalmaszárakra átmásztak és ott begubóztak. Ezeket a gubókat összegyűjtötték és szállították a beváltó helyre. Gondosan kellett eljárni: levelek ne legyenek vizesek, a gubókat 1 héten belül szállítani kellett, hogy a gubókból a peték ki ne bújjanak, mert ez már a gubó minőségi rovására ment. A hernyók kifejlődésükkor mind nagyobb területet és sok-sok eperfalevelet igényeltek. A selyemhernyó-tenyésztés fáradtságot, körültekintő munkát kívánt. Nagypám kamaszgyermekként nagy ambícióval részese volt a tenyésztésnek, annál is inkább, mert ígéretet kapott Dédnagypámtól, hogy ha sikeres lesz a tenyésztés, akkor elviszi a beváltó helyre – Nagyszalontára. Szedte, hordta az eperfa-

leveleket szorgalmasan, még a bojti-faiskolából is. A tenyésztés eredményes volt s mintegy 1 mázsa első osztályú selyemgubóval megrakodott szekérrel elindultak, jó 50 km-re - Nagyváradon keresztül - Nagyszalontára, ahol örömtelen megláthatta Arany János szülővárosát - szülőházát. Az így megszerzett apró korona segítette a család megélhetését, gondjainak enyhítését.

Amikor **Róza Dédnagymamánk 100. születésnapját ünnepeltük**, a család apraja-nagyja összegyűlt, ő a 100 szál vörös rózsa mellett teljes szellemi frissességgel szavalta egymás után Ady, Vörösmarty, Petőfi... költeményeit. Én akkor kisiskolás voltam. Unokatestvéreimmel együtt bizony elakadt a lélegzetünk, tátott szájjal ittuk a sorokat, az egész rokonság csodálta Őt! Meghalt 101. évében! Tüdőgyulladásban.

Nagyapám

Időben elérkeztem az egyik fő meseszálhoz: **NAGYAPÁM**, aki az elemi elvégzése után, a családot sújtó nehézségek miatt (meghalt testvére, majd Dédnagyapám) nem iratkozhatott be az 1913/14-es iskolai évben rendes tanulóknak, nem költözhetett be a Kollégiumba, magántanulóként írták be. A családi összetartás erős volt, testvérbátyái - akkor már végeztek - megvették a szükséges tankönyveket, szorgalmasan tanult, felkészült és 1914. június 15-én vizsgát tett: „Gimnáziumi bizonyítvány” szerint három tantárgyból jeles, négy tantárgyból jó eredménnyel. A gimnázium II. osztályát (1914/15 tanév) is magántanulóként végezte. Közeledett a vizsga ideje, nem volt pénz útiköltségre, vizsgadíjra, Debrecenbe kellene utazni. Kérvényt írtak Karay Sándor igazgató úrnak, melyben leírták szomorú helyzetüket és kérték, hogy lehetőség szerint utaljon ki útiköltséget- és vizsgadíjat. Az igazgató úr az alapítványból kiutalta a kért összeget, így tudott beutazni, és eredményesen vizsgázott a második osztály anyagából. 1914. július 28-án 11 órakor megszólaltak a harangok és futótűzként terjedt a hír: KITÖRT A HÁBORÚ!

1915/16-os iskolaévre már rendes tanulóként iratkozott be, református tanító árvájaként, mint szegény tanulót vették fel a Kollégiumba, ahol takarítás, ételhordás és más szolgálatok fejében lakást, élelmezést és tanulási lehetőséget kapott, több száz szegény sorsú társával egyetemben. Ekkor a Kollégiumban hadikórház működött, a kollégistákat polgári házaknál helyezték el. Nagyapám először az Egy malom utcában Vágó családnál kapott kvártélyt, a következő tanévben a Két malom utcában a Fejszes családnál. Ekkor mindig jót derültem, hogy ahány év, annyi malom utca...

...

Nagy Mesélő, szeretett **Nagyapám, Dr. Kiss Emil**, életútja maga egy regény. Kisgyermekkoromban sokszor voltunk náluk Salgótarjánban. Nyugdíjas éveikben költöztek Szegedre, így mindennapos kopogtató voltam - vártam az újabb történetet, mesét, no és az elmaradhatatlan rómi vagy sakk partikat. Amikor 1928-ban kézhez vette orvosi diplomáját, erős akarattal indult útjára, a humán, a betegség megelőzésének, gyógyításának szándéka mellé szegődött. Így élt, így cselekedett. Ő orvos maradt a fasizmus idején is, még akkor is, amikor élete kockáztatásával mások életét mentette. Magatartása miatt hiába húzták rá az egyenruhát, hiába küldték a frontra, „szívbetegség” miatt egymás után menekültek meg az emberek általa, magyarok, románok, zsidók.

RADNÓTI MIKLÓS és NAGYAPÁM

1942. tavaszán Nagyapám tiszti főorvos volt a szilágysomlyói városi kórházban. Radnóti Miklós költő Margittán a munkaszázadból került a kórházba nagyon leromlott állapotban. Foggyökér - és csontthártyagyulladás volt, mely szakkórházi kezelést igényelt. Az orvosi igazolást kiállították, s annak érvényességét a tiszti főorvosnak kellett ellenjegyezni. Nagyapám ezt megcselekedte, rátette az írásra a pecsétjét, így kerülhetett vissza Radnóti Pestre. Nagyapám, Édesapám, az egész család büszke volt és mi az unokák és a déd-unokák is azok vagyunk, hogy Nagyapánk emberséges cselekedeteivel milyen sok embernek segített abban az időben, s valahányszor Radnóti Miklós neve felmerül egy műsorban vagy tanultunk róla az iskolában - nekünk első, hogy a MI NAGYAPÁNK mentette meg az első elhurcolástól, kezelték a kórházban s így még találkozhatott feleségével Budapesten. 1944-ben tüzérosztály – alosztály és a járási levante parancsnokság orvosa volt Margittán, amikor 2000 munkás kivételére kaptak parancsot - kijelentette, hogy a falu munkaerő nélkül nem maradhat. Emberek tömegeit mentette meg a sorozáson a német és nyilas elhurcolástól.

Kiváló ember, nagyszerű orvos volt, EMBER, aki munkásságában és egész életében különbség nélkül mindenkin segített.

Következő meseszálaim: SZÜLEIM

Ahogy a mondás tartja, „nem esik messze alma a fájától”. Így igaz. Édesapám, **Dr. Kiss Ferenc** Demecserben született, az öt testvér között ő volt a harmadik gyerek. A családi nevelésben a szeretetteljes légkör, és a megingathatatlan erkölcsi alapon nyugvó **hit – tanulás** volt a meghatározó.

...

Édesapám 43 évet dolgozott az egészségügyben, s élete végéig vallotta, hogy az orvosi hivatás jószolgálati tevékenység, amit a lehető legmagasabb szinten művelni elemi kötelesség. Önmagának tartozik ezzel az, aki e gyönyörű, de nehéz pályára felelködött. Az orvosnak nem a javak gyűjtésére kell törekednie, hanem arra, hogy minél többet adjon - tudásból, emberségből - és minél többeknek segítsen. Mindig ebben a szellemben cselekedett, az élet minden területén vitte tovább az atyai örökséget: megkülönböztetés nélkül minden rászorulóknak segített, minden lehetőséget megadva tanulásra, elhivatottságra serkentett, s a családi kötelekeket szorosan összefogta.

...

Nagymamám tanította imádságom:

Étkezés előtt: Én Istenem ide hallgass, éhes vagyok, mint a farkas.

Étkezés után: Tele vagyok, mint a duda, hála neked egek Ura.

...

Boldog és büszke vagyok, hogy ennek a nagy CSALÁDNAK tagja lehetek. Én, Dédnagyapám mesterségének folytatójaként, nemes hivatásának szolgálójaként - pedagógus vagyok - folytatom a tovább-mesélést, hogy Gyermekeim is részesei legyenek e család történetének, mert ahogy múlnak az évek, s az ember az út felén túl van, visszaemlékezve átérzi, hogy amiről Szülei, Nagyszülei valójában tanításként meséltek: az a TÖRTÉNELMI VALÓSÁG.

Az a nemes cél vezérelt, hogy a megismert „meseszálak” - történetek által múltunkat, elődeimet, tevékenységüket megosszam, mert

„Tanulsága a megélt időnek van”.

Makavecz Imre

„A völgyet nézni állj meg a hegytetőn,
Az életet tanuld a temetőn.”

Nagy Zoltán: Sírkőre

Kiss Ibolya

Janamesék

- Anya! Meséld el nekem, hogy milyen voltam, amikor megszülettem!
- Élnek igazi sárkányok a földön?
- Neked is elmesélte a Mami azt, hogy amikor kislány volt, még lovas kocsin utaztak?
- Miért világítanak a szentjánosbogarak?

- Ejha! Mennyi kérdés! - mondta az anyukám. - Akkor kezdjük az elejétől!

Jana vagyok, hat éves, nagycsoportos óvódás. Nagyon szeretem a meséket, a szüleim pedig szeretnek mesélni nekem.

Minden napra jut valamilyen csodás történet, például egy kis tünderről, vagy manóról, táltos paripáról, vagy sárkányról, amelyek elvarázsolnak minket a mesék világában.

Találkozunk gyerekekkel, barátokkal, nagyszülőkkel, vagy unokatesókkal, akikkel beszélgetünk, mulatozunk, feladatokat látunk el, felfedezünk érdekes dolgokat, kirándulunk, állatokat, növényeket ismerünk meg, és még sok dolog történik velünk, amikről mesék születnek.

Így kezdődött az én mesém is, amikor megszülettem. Anya és Apa szinte mindent leírt rólam. Például, hogy mikor mosolyogtam először, milyen színű volt a szemem, hogy mennyit szopiztam. Még a pisis pelus súlyát is feljegyezték. Aztán, hogy milyen voltam első látásra a rokonság előtt, első lépéseim és, hogy hogyan találkozott a fejem az aszfalttal. Milyen egyedi szókincsem volt, mint például, a tuk-tuk (elvette), a gő (kérem), gő-gő (nagyon kérem), vagy anyanyanya (anya), akár a dej-dej (bizony-bizony), és hasonló. Írott üzeneteket is kaptam azoktól, akik meglátogattak.

Néha elővesszük ezeket, és nagyon élvezem, ha elolvassák a szüleim. Nézegetni is szoktam a kiskoromba készített multságos rajzaimat.

Egy nap anyával elterveztük, hogy mesét írunk a mindennapjainkról, hogy később emlékezzünk azokra az érdekes dolgokra, amik most történnek velem, velünk. Mivel én még nem tudok írni, de beszélni annál jobban, rajzolni pedig nagyon szeretek, így most együtt beszélgetünk, közben anya ír, én pedig rajzolok.

Fogmese

Elmesélek egy fogas történetet.

Amikor hat éves lettem, már nagyon vártam, hogy kibújjon az első csontfogam.

Apa szerint gyönyörű gyöngyfogaim vannak, sajnálja, hogy ki fognak potyogni. Én nem bánom, sőt alig várom. Anya elmesélte, hogy a tejfogainkat csak átmenetileg használjuk. Általában hat éves kor tájékán, ahogy növekszünk, fogaink kicserélődnek. A tejfogakat maradandó fogak, igazi csontfogak váltják fel, amilyenek a felnőtteknek is vannak. Azt gondoltam, hű..., ez nagyon érdekes!

Nekem bal oldalamon, az utolsó tejfogam mögött bújtt elő az első csontfogam, amit elneveztem diótörőnek. Kis idő múlva nem is egy, hanem két új fog bújtt elő a számban egyszerre. Nekik is nagyon örültem. A gond csak az volt, hogy nem tudták elfoglalni a helyüket, mert a két első tejfogam mögött bújttak elő, második sorként. Apa viccesen kis cápácskának hívott. Elmesélte, hogy a cápa fogai folyamatosan növekednek, és cserélődnek az életük során. Az éles és hegyes fogsoruk mögött félig kifejlődött második fogsor található. Amikor egy cápának kitörik a foga, mert mondjuk keményre harap, a második sorban mögötte álló fog kerül a helyére. Mindig mondom, hogy apa egy tudós, csak nem az a szakmája! A fogaim nem fájtak. Az újakat is ugyanolyan gondosan tisztítottuk, mint a régieket, de a fogászatot nem kerülhettük el. Kicsit izgultam, amikor elérkezett a nap, mert nem tudtam mi vár rám. Előtte jártam már fogorvos néninél, de akkor csak belenézett a számba és megdicsért, hogy szépen vigyázunk a fogaimra. Számítottam rá, hogy ez alkalommal másképp lesz, mert előtte beszélgettünk erről anyával.

A fogorvos, Gabi, egy kedves néni. Minden kérdésemre válaszolt. A tejfogaimnak olyan nagy gyökerei voltak, mint az igazi csontfogaknak, kivéve egyet, amelyik mozgott. Ő már készült a kiesésre, és a gyökere kezdett felszívódni. A többi viszont még erősen ragaszkodott hozzám. Doktor nénink elmondta, hogy neki kell segíteni abban, hogy az új két fogam elfoglalhassa a helyét. Ehhez viszont ki kell húzni nem csupán kettő, hanem négy fogamat, mert az újak nagyobbak a régieknél, így nagyobb hely is kell nekik a számban. Anya meglepetésére én bátran az mondtam, hogy jó, csak egy kis felkészülési időt kérek. Közben megismertem, hogyan tudok vizet nyomni az öblítő poharamba, hogyan tud felemelkedni velem a fogorvosi szék, és billenni előre-hátra. Megismertem a porszívó hangú fűrőt, és hallottam a gonosz fogmanókról is, akik miatt két pici barna folt volt a fogaimon. Gabi azt is elmondta, hogy ez szintén az ő feladata, hogy a csúnya fogrontó manókat kizavarja a számból. Aztán bedörzsölte az ínyemet egy zsibbasztó krémmel,

hogya ne fájjon, amikor beadja a foghúzáshoz szükséges érzéstelenítőt. Tényleg alig éreztem, mármint a szúrást. A zsibbadást viszont annál jobban. Furcsa érzés volt. Próbáltam beszélni, de még magamat sem értettem. Akkor már tudtam, hogy tényleg nem fog fájni a húzás, és így is lett.

Amiért ennyire ügyes voltam a fogorvosnál, bátorság oklevelet is kaptam, és kincseket. Például matricát, egy üres fecskendő, és két furfangos szerkezetet, amiből a fogtöméseket préseli ki az asszisztens néni. Ezek azért tetszettek, mert nagyon szép színesek. Otthon pedig csuda meglepetés várt! Apával írtunk a fogtündérnek, hogy éjszaka ne vigye el a fogaim, mert meg szeretném tartani őket. Nem vitte el, viszont amiért ilyen bátor voltam, kaptam két ajándékot: egy filctoll készletet, és egy kis legót, amire már régen vágytam. Így a reggeli ébredésnél nagy volt az öröm.

Rohantam a szüleimhez, hogy megmutassam az ajándékaim. Anya már ébren volt. Óriási mosollyal, kicsit pöszén újságoltam a hírt, de már nem úgy néztem ki, mint egy cápácska, hanem mint egy hatéves kislány.

Az új filctoll készlettel a fogorvos néninek egy meglepetést rajzoltam. Egy ideig anya pépes ételeket készített nekem, amiket nem kell elől harapni. Pár nap múlva pedig a tükörben, a két alsó szemfogam között nem csupán a fogaim helyét láttam, hanem két hófehér, csipkés, igazi csontfogot is.

Találós kérdés: Tudod-e, hogy hány tejfoga nő a gyerekeknek?

A hölgy egy kissé bogaras...

Gondolkodtatok már rajta, hogy melyik a legszebb állat, ami valaha láttatok? Tőlem, ha ezt kérdezik, mindig a lovak jutnak az eszembe. Nekem ők a legszebbek. Megtanultam, hogy a környezetünk, amelyben élek, nem csupán nekünk, hanem más élőlényeknek is az otthona. Ki ne gyönyörködött volna már egy röpködő pillangóban, vagy nézegetett volna egy katicabogarat az ujjja hegyén?

Anya mindig becézget engem. Voltam már Málna szájú, Cuncula, vagy Gézengúz Gizi. Legtöbbször a Szíve csücske. Viszont a legutóbbi kirándulásunk óta csak Bogarasnak hív. Szeretek ismerkedni, barátokat szerezni. Igaz, nem mindig gyerekekkel, hanem például állatokkal: előfordul, hogy egy kicsi bogár lopja magát a szívembe. Nekem ezek a kicsi, törékeny élőlények olyan érdekesek, egyszerre csúnyák és szépek is!

Mesélek néhány kedves történetet róluk.

Világító szentjánosbogarak

Az Alcsúti Arborétumról (sokáig a szomszédságában laktunk) sok minden eszembe jut. Platánfák óriási levelei, útszéli hóvirágok, szappanbuborék fűjás, mókusok és hattyúk, kedves néni a bejáratnál, az avar illata, és a szentjánosbogarak is. Egy alkalommal, Apával egy júniusi alkonyatkor voltunk az arborétumban. Ilyenkor többen ellátogatnak ide, hogy megnézzék a fénybogarak táncát. Nagyon tetszett! Olyan volt, mintha a csillagok lejöttek volna az égből. Szeretném újra látni!

Sisakos sáska

Ő egy igazi álcázó művész! Nehéz észrevenni, mert beleolvad a környezetébe. Olyan, mint egy fűszál. Véletlenül találtunk rá egyik kirándulásunk alkalmával a Kiskunsági Nemzeti Parkba. Szüleimmel hárman sétáltunk egy érdekes homokbuckás, füves területen. Anya fotózott, apa fotózott. Én is fotóztam volna, ha lett volna mivel, és persze, ha tudnék. Anya azt mondta, hogy fotózzak a szememmel, mert azok a legértékesebb képek, amiket az emlékeinkbe őrzünk. Ezt is tettem, ezért mindent jól megnéztem közeliről. Így találtunk rá, erre a barátságos élőlényre. Kicsit hasonlít a szöcskére, mert olyan hosszúak a hátsó lábai. A feje viszont egészen más. Nagy szemekkel nézett rám, és tényleg olyan volt, mintha sisakot hordana. Nehéz volt elválni tőle! Szívesen hazavittem volna, de nem tehettem, mert neki a buckák között van az otthona. Ott érzi jól magát. A szüleim elmondták, hogy ez egy különleges dolog, hogy találkoztunk vele, mert ő ritka, és védett állat. Igazán szép volt, és én ügyes voltam, hogy rátaláltam!

Persze fénykép is készült Sáskiról - mert így neveztem el -, és most egy képről néz rám a nagy szemeivel, a szobám faláról.

C-betűs lepke

Az éve első tavaszi napján sétáltunk egy parkban. Rajtam egy piros, apró fehér mintás fejkendő volt, amit nagymamámtól kaptam. Úgy látszik, a piros szín nem csak nekem tetszik, mert a séta közben a kendőmre szállt egy barátságos lepke. Valószínű, neki is tavaszi hangulata volt. Tél végén egy kicsit kopárnak tűnik a táj, hiányoznak a színpompás virágok. Így ez a kis lepke kiszemelt magának, mint egyszem virágszálat a parkban, és rászállt a fejemre. Enni sajnos nem tudott, de egy jót napozott rajtam. Úgy éreztem magam, mint egy fotószár, mert szüleim minden irányból megörökítették a pillanatot, ráadásul két fényképezőgéppel. Amikor elindultam vele, egy idő után visszaszállt oda, ahol rátaláltunk. Nem akart minket elkísérni, így én mentem vissza

hozzá. Ide-oda sétáltunk egy ideig, míg fel nem repült egy fára, ahová már csak a szememmel követhettem, aztán már azzal sem, amikor magasabbra repült. Apukám a lepkés könyv segítségével meghatározta a nevét, de én Zöld Szőrnek neveztem el.

(...)

Már eldöntöttem, hogy építész leszek

Gondolkoztál már rajta, hogy mi leszel, ha nagy leszel?

Én barátaimmal már beszéltem róla játszóházban. A családomat már többször megvizsgáltam orvosi felszereléssel. Tetszik, ahogy belenézek egy torokba, vagy megmértem a lázát. Idáig, nálam még egyszer sem úszta meg senki a gyógyulást szuri nélkül. Persze csak játékból.

Anya egyszer megkérdezte tőlem, hogy tudom-e, hogy mi az a környezetvédelem. Nem tudtam pontosan válaszolni rá. Aztán, ahogy együtt gondolkodtunk, kiderült, hogy mégis sokat tudok beszélni róla. Például nem szemetelünk, és otthon külön gyűjtjük a műanyag-, papír-, és üveghulladékot. Takarékoskodunk az árammal, a vízzel, és rendben tartjuk a környezetünket. Az oviban is tanultunk erről. Aztán anya azt is mondta, hogyha vigyázunk a környezetünkre, akkor egészségesebben tudunk élni, ami mindenkinek jó jelent. Nemcsak nekünk, embereknek, hanem a többi élőlénynek is. A kirándulásaink során már találkoztam olyan emberekkel, akik természetvédelemmel foglalkoztak. Lehet, hogy egy farmon fogok dolgozni, ha megnövök, mert én is nagyon szeretem az állatokat.

Apukámnak van egy kedvenc meséje, Petikéről és a mérgező gombáról. Igazából ez egy valóságos eset, ami vele történt gyermekkorában. A nővérem és én is szívesen hallgatjuk újra, és újra.

Egyik kedvenc részem az, amikor apa elkezd sorolni azoknak a növényeknek a nevét, amiket Petike édesanyja mutat az erdőben. Vagyis a nagymamám. Így a mesében Petike - valójában pedig az apukám - gyermekkorában megismerte a fákat, mint például a tölgy, a bükk, a fenyő vagy a mohos, és sok virág nevét is, mint a bibircsvirág, kankalin, pettyezett tüdőfű, kéküstökű csormolya, szellőrózsa, vagy a báránypirosító..., és még sorolta a sok növény nevét. Persze ezt szép lassan tette, remélve azt, hogy közben én elalszom a felsoroláson, de ez nem így történt. Nekem kimondottan tetszettek ezek az érdekes nevek. Lehet, hogy növénykutató lesz belőlem, vagy akár belőled?

Egy hónapja pedig mókamester szerettem volna lenni.

Cirkuszban jártunk az ovival. Legjobban a bohóc tetszett. Már a kinézete is mulatságos volt. Kócos hajjal, nagy piros orral neveltette a közönséget.

Hallottál már arról, hogy a nevetés a legjobb orvosság? Képzeld! Vannak olyan emberek, akik nevettetéssel segítenek a beteg gyerekek gyógyításában. Ő a bohócdoktorok.

Mára viszont eldöntöttem, hogy építész leszek, és házakat fogok tervezni. Van már néhány tervem is. Ilyen például a kör alakú ház. Persze erre apukám azt mondaná, hogy nem praktikus, mert belül nehéz berendezni a szögletes bútorokkal, de evvel szemben körbe lehet biciklizni. A szárnyas ház ellen viszont egy szava sem lehet, mert milyen jó lenne egyik nap a mamiéknál aludni, másik nap pedig a Balaton partján. Így este még adnék jóéjt pusztit a nagymamának, reggel pedig a lubickolással kezdeném a napot. Jól hangzik? De ha építész lennék, tervezhetnék olyan házat is, ami csupán átlátszó téglából épülne, egy erdőben. Akkor soha nem tennénk képeket a falra, mert az egész fal egy hatalmas kép lenne. Az első házam tervét megmutatom neked, amit apukámmal rajzoltam!

Találós kérdés:

Emlékszel a meséből az érdekes nevű növényekre? Vajon tudod-e, hogy például a báránypirosító honnan kapta a nevét?

Kiss Szilvia és Kiss Jana

A kétlábú kiscsizma

Már nem sírtam, úgy, igazán. Csak könnyeim cseppentek melengetve arcomat, akaratlanul, némán, miközben vágyódva tekintettem ki a jégvirágos ablakon, a lócán térdelve.

- No, ne pityeregj már, mindjárt bejön Gergő, oszt mehetsz te is! - dorgált vigasztalva édesanyám.

Szavai közben gyengéden magához fordított, megtörölgetett, majd pillanatig két kezébe nyugodva orcáim, tudva lelke bántat, szemembe nézett, csókot adott homlokomra és kendőjét igazítva ment vissza a fazekak mellé dolgát végezni.

A falu alvégén lakunk, közel a Harcsás-tóhoz. Kicsi ablakunkból jól lehet látni, hallani a ladikos halászokat, a szabad víztükrön szaladó szellők fodrozó játékát, a suhogó nádasban megbújó vízimadarakat és a vízben-parton játszó gyermekek kacagását.

Tél van. Vastag hótakaróval, korán beköszöntött, vacogtató zimankó. A tó vize gyorsan, mélyre szilárdult. A falubéli gyerekhad erre várt már álló esztendeje. Most is ott csüszkál vidáman testvérem, szánkáznak a lankás oldalról borulva-nevetve a jégre barátaim. Őket figyelem, miközben Gergő bátyámat várom, hogy hazajöjjön és mehessek ki meleg vackunkból, ázott csizmájában, havat csikorgatni.

Hatan vagyunk testvérek, bár lehattunk volna többen is, de a jó Isten így rendelkezett. Legkisebb, húgom Rózsa, öcsém Bercel, Csaba, Máté, s bátyám Gergő.

Ősszel Gergő új csizmát kapott, legényeknek való féllábast.

- Lőrinc fiam! Hogy csavarod a gatyaszárat, hogy tekered a kapcát?

Ültemből pattanva büszkén mondtam:

- Hát, úgy, ahogy édesapám megtanította! - válaszoltam, s már mutattam is minden kapcás tudományom.

Apám lassú, szertartásos mozdulattal feltolta kalapja karimáját, bajusza alatt elmosolyodott, és a viseltes kétlábú kiscsizmát nekem nyújtotta.

- Ez a tiéd Lőrinc! Mindjárt itt a tél, s neked is kell egy csizma. Osztán, változtatva vedd fel, hogy együtt használódjon! - szólt az intelem.

Nem volt az szép, kopott szárán nem csillogott a fény, a talpbőrét kikezdtek az utak, kavicsok, de olyan boldogan szorítottam magamhoz, nincs arra szó. Az én kétlábú kiscsizmám!

Szent Miklós napja előtt szépen tisztára suvickoltunk cipőt, csizmát, kinek mi volt. Tudtuk, hogy másnap piros alma, aranyló dió, valami édes cukor, kalács lesz a jutalom. Az jutott eszembe, hogy biztos több ajándékot kap az,

akinek először leli csizmáját Szent Miklós. Alig vártam, hogy mindenki álomba merüljön. Kibújtam a dunna alól, az ablakból elvettem a csizmácskám és csöndben kitettem a ház ajtaja elé a tornácra.

Reggel én ébredtem utoljára. A többiek már a cukrokat bontogattak, a diót törtek, almát ropogtattak. Sietve nyitottam az ajtót, kíváncsi izgalommal várva, mit rejt a csizmaszár. De az ajtó előtt nem volt semmi.

- Édesapám, édesanyám! Nem látták a kiscsizmám?

- Hová tetted édes fiam? - jött oda édesanyám.

- Ide az ajtó elé! - mutattam.

Édesapám soha nem volt hirtelen haragú ember. Felemelt magához.

- Többet szeretnél volna, mint testvéreid, most se ajándék, se kiscsizma.

Ekkor engesztelhetetlenül szakadt fel lelkem őszinte sírása. Édesapám bevitt a szobába, leült velem az ágyra, s én vállára borulva bögtem bánatom. Szemem homályán át láttam, hogy testvéreim odajönnek, simogatnak, ki egy aranydiót, ki egy édességet, darab kalácsot, almát tesz mellém.

Karácsony van. Meg kell várnom Gergő bátyám, hogy csizmájában meghessek játszani. Több kapca kell bele, hogy ki ne szaladjon belőle a lábam, de ez sem zavar.

Halk nyikorgással, utat engedve a hidegnek, nyílik házunk ajtaja. Édesapám és Gergő lép be rajta. Édesapám hóna alatt valami hó áztatta papírcsomag. Szólni bátyámnak, sürgetni őt nem merem, de alig várom, hogy ideadja csizmáját. Édesapám leül velem szembe, édesanyám mosolyogva fogja a vállát, Gergő mellém kucorodik. A papírcsomag az asztalra kerül.

- Lőrinc fiam! Bontsd ki! - szólt kedvesen édesapám

- De el ne tépd a papírt! - kért édesanyám.

Óvatosan fogtam hozzá, vigyázva a papírra. Az itt-ott nedves csomagból egy fekete valami bukkant elő, majd még egy. Megcsapta orromat az enyv, a frissen készített bőr jellegzetes illata. Egy pár új kétlábú kiscsizma ragyogott az asztalon. Csak ültem és néztem asztalt megbabonázva, elvarázsoltan.

- No, vedd már föl, vagy kitegyem az ajtó elé? - kérdezte édesapám.

- Öltözz fel melegen! - szólt féltőn jó anyám. - A Betlehemet majd este elénekeljük. Siess!

Amilyen sebesen, ahogy sikeredett, magamra kapkodtam gúnyáim. Édesapám egy - Így kell ezt, no! - megjegyzéssel megigazította kucsmámat. Gergő nevetve fogta meg a kezem és húzott magával. A kétlábú kiscsizma, mintha nem lenne bent maradása, szaladt velem ki a házból. A tél hidege gyorsan fagyasztotta boldog könnyeim.

Most karácsonykor csak én kaptam ajándékot.

Kocsán László

A régi idők emlékezete

- Gyere kicsim! Megyünk haza. Köszönj el a papától. - Mondta anyu.

- Nem akarok! - Tiltakoztam. - Itt maradok.

- Holnap iskola.

- Nem megyek suliba!

A nagypapa a térdére ültetett.

- Kis unokám, most elmesélek neked valamit. - Kezdte a történetét. - A háttérben szólt a Kossuth rádió. Odakint tombolt a tél. A konyhában hallatszott, a kályha pattogó tüze.

- Mit papa?

- Amikor én gyerek voltam, a szüleim tiltottak az iskolától. Egész nap a birkákra vigyáztam. Szívem mélyén a többi gyerek közt az iskolapadban akartam lenni. A szomszéd fiú tanított meg írni és olvasni.

Birkapásztorkodás közben olvastam. És mikor megláttam az édesapám eldugtam a könyvet, hogy ne szidjon le. Szerinte a tudomány felesleges időpocsékolás volt, amiből nem lehet megélni. A szomszéd fiút engedték tanulni, bevallom akkoriban irigy is voltam rá miatta. - Mesélte.

- Nagypapa az nagyon régen lehetett. - Mondtam.

- Bizony kis unokám. Régen volt. Más idők jártak akkortájt. Még fillérrel fizettünk és mikor bejött a forint kicsit több, egy forintért árulták a kiflit. Még ért valamit a pénzünk. Azok, akik nem dolgoztak munkakerülőnek számítottak és megbüntették őket, manapság a dolgozók is alig élnek meg. Ezt a házat kislányom százezer forintból építettük. Ma már több tíz millió kell egy házépítéshez.

- De miért papa?

- Ennyit romlott a pénzünk értéke.

- De anya és apa is dolgozik, mégis azt mondják, hogy nincs pénzünk.

- Mikor szokták mondani?

- Amikor mondtam anyunak, hogy olyan cipőt szeretnék, mint amilyen az osztálytársamnak van. Ha rálép, világít.

Nagypapa felsóhajtott.

- Nekem sokáig egy pár cipőm volt. Mikor már kinőttem, az anyám levágta az orrát, hogy ne nyomja el a lábujjaimat.

- Tényleg?

- Igen. Tudod régen a férfiak dolgoztak, az asszonyok otthon voltak. Nevelték a gyerekeket, főztek, mostak.

- Akkor nem volt annyi dolguk, mint anyunak.

- De, igen. Sőt. Akkoriban kézzel mostak, nem volt mosógép, sőt színes tévé sem. És még sorolhatnám. Otthon sütötték a kenyeret és nem volt többek közt konzerv és félkész étel sem a boltok polcain. És ha kilyukadt a zokni, bestopolták és nem dobták ki. Hallom, jársz hittanra. - Váltott témát nagyapa.

- Igen.

- Gyerekkoromban minden vasárnap jártunk templomba. Reggel, este és evésnél is imádkoztunk.

- De miért?

- Akkoriban ez volt a szokás. És a szüleim hívők voltak.

- Mennünk kell kicsim! - Mondta anya.

Nagyapa arcon puszilt és lerakott.

Mikor felnőttem, akkor is órákon át bírtam hallgatni nagyapa történeteit. Az emlékére íródott.

Kocsis Zsuzsanna

Három a testvér

A sorban először Béla született. Csípős novemberi szél fúj, szaladt Édesapám a szomszéd faluba, hívni a bábát. Akkor még nem volt arrafelé orvos, a környéken mindenkit Mari néni segített a világra. Most sem történt ez másképp.

Egészséges kisfiú! - tartotta fel a gyereket. Nőtt is Béla szépen, meg volt elégedve a világgal egészen addig, amíg egyszer csak nem kapott több tejet. Ezt nekem köszönhettem, mert akkor derült ki, hogy már útban vagyok, így Béla tovább nem szophatott.

Nagyon zokon vette, ordított rendesen, de nem volt mit tenni, le kellett szoknia erről a finom tejforrásról. Őt bezárták az egyik szobába, Édesanyámat a másikba, zengett a ház a sírástól, de végül beköszöntött a béke. Mindketten megszokták az új helyzetet.

Én is jól éreztem magam Édesanyám pocakjában, néha kopogtattam, el ne felejtkezzenek rólam. Elérkezett nemsokára az én időm is, jöttem sietve, de valahogy nekem se tetszettek a dolgok idekint, kapálóztam ellene kézzel-lábbal, bár nem sok eredménnyel.

Kislány! - emelt fel a bába. Naná, mit gondoltak, nem elég egy fiú? Bele-raktak valami pólyába, jól körbekötözték, mint egy sonkát, mozdulni is alig bírtam. Még szép, hogy tiltakoztam!

Lassacskán csak felcseperedtem, kezdetben furcsának láttam a világot. Minden olyan nagy volt, érthetetlen nyelven beszéltek, Béla különösen. A felállás elég nehezen ment, de végül csak megszűnt a billegés és milyen más lett minden!

Mire egy kicsit megismerkedtem volna a tesómmal és úgy az egész világgal, addigra újabb izgalom uralkodott el a családon. Megint egy kisgyerek kopogtat, kicsit sokan leszünk már, gondoltam.

Nemigen foglalkoztatott ez a kérdés, egészen addig, amíg az új jövevény meg nem érkezett. Kisfiú! - tartotta fel a bába. Nem tudom, miért kell a kisbabákat folyton emelgetni, ez valami szokás? Lacinak se tetszett, visított és rugdalózott, még jó, hogy le nem ejtették. Végül csak elhallgatott.

Nem úgy én! Akkorra tudtam kiszámolni, hogy valami nem stimmel. Hangot is adtam nemtetszésemnek, mondván, hogy: Csak egy van? (mármint gyerek) Bélának lesz, nekem nem? Azért a sorrendet már akkor is tudtam. Béla a nagyobb, övé az elsőbbség. Sírtam keservesen.

Nem is felejtette el a bába, hogy mekkora lármát csaptam. Ahányszor a faluba jött, mindig megkérdezte, hogy: Sírsz-e még Ilonkám?

Amikor megláttam közeledni, átmentem az út másik oldalára.

Három a magyar igazság

Megszülettünk hát mind a hárman. Vége is lett a csendnek cirka 5-6 évre, valamelyik gyereknek mindig akadt ordítani valója.

Szegény Édesanyám, még tésztagyúráskor is kötény helyett egy madzag volt a derekára kötve, ezzel ringatta a bölcsőt.

Az éjszaka csendjét sem a kutyák ugatása verte fel, inkább valamelyikünk üvöltése. Persze ha rákezdte az egyik, akkor a másik kettő is besegített neki, szegény nehogy egyedül bőgjön. Az összetartás már akkor megvolt bennünk.

Jó meleg nyarak voltak, az eső még el se állt, mi már szaladtunk ki az utcára. Bélával mi már megtehattuk, Laci meg totyogott utánunk. Fiúhoz méltatlanul egy kis ruhácska volt rajta, alatta semmi.

Első dolga volt beleülni a sárba, jó sokat magára is kent, egészen hasonlított egy szerecsenre. Édesanyám beleállította egy hordó vízbe, tisztára mosta, bár ez teljesen felesleges volt. Újra beleült a sárba és a maradékot is magára kente.

Fogalmam sincs, mi örömet találhat benne, ezért én is kipróbáltam. Ez egészen jó! - kiáltottam fel és már ketten lapátoltuk magunkra a sarat. Vidám idők voltak. Lehet, hogy Édesanyám nem így gondolta?

Béla bátyám fülfájós gyerek volt. Minden házi praktikát kipróbáltak rajta, de csak nem akart rendbe jönni. Kitalálta valaki, hogy biztosan szemmel verés áldozata, valahogy ezt kellene feloldani. Jó tanács volt bőven.

Végül a fürdővizébe szemet tettek, meg persze őt is belerakták. Hogy ettől a fülfájása megszűnt-e, nem tudom, de a színe alapján a szenes ember elbújhott mellette. Nem baj, lassan lekopott róla.

Rólam, a középső gyerekről is ejtsünk néhány szót, még megsértődöm, hogy ebből is ki akarnak hagyni.

Még járni is alig tudtam, de a nagyobb gyerekek kérését szívesen teljesítettem. Még akkor is, ha nem kellett volna. Előre szólok, nem én voltam a hibás, én nem tehetek semmiről.

Lakott a szomszédunkban egy nagyon öregasszony. Hajlott háttal, lassan lépkedett és ráadásul igen süket is volt. Mondogatták a nagyobbak, hogy nem merem utánozni, úgysem merem megtenni. Hát tévedtek, én mertem, van én bennem virtus!

Egyetlen bökkenő volt, hogy Édesanyám éppen odanézett és mit látott?

Tipegek Hegymegi néni után meggörnyedve és mondogatom: Bolond Hegymegi néni! Bolond Hegymegi néni!

A néni semmit nem látott és nem is hallott, de Édesanyámnak se a látásával, se a hallásával nem volt baj. Első mérgében odaszaladt és kaptam egy nyaklevest, de olyan szerencsétlenül, hogy eleredt az orrom vére.

Nem tudom, kettőnk közül ki ijedt meg jobban, a könnyeim hullottak szaporán és a végén ő vigasztalt engem. Viszont egy életre megtanultam, hogy az öregeket nem szabad csúfolni.

Sorozatva hárommal

Nőttünk, növegettünk és ezzel egy időben Édesanyám ősz hajszálainak a száma is arányosan szaporodott. Apró-cseprő csínytevéseink voltak, no de háromszorosan! Ez már kicsit sok.

Apai nagyszüleim a szomszéd faluban laktak, minden vasárnap ebéd után összekészült a család és irány Tomor! Gyalog végig a szőlő garád (kerítés, bozótos) mellett, fel a dombtetőre és onnan már látszott a falu. Lefelé lehetett futni, néha bukfenceztünk is a nagy igyekezetben.

Szép napos, tavaszi idő volt, futkároztunk, Laci néha lehajolt és felvett valamit a földről. Meg is kóstolta, majd lehajolt újra, végül már Édesanyámnak is gyanús lett ez a sok hajlongás. Ráripakodott, hogy nyissa ki a száját, hát egy cserebogár volt benne.

Fúj! - de utálatos. Bár lehet, hogy sovány húsú volt, mert Laci azóta csak ezt szereti. (No, nem a cserebogarat, hanem a sovány húst.) A szokások a gyerekkorban gyökereznek.

Béla már kisgyerekeknek is igen komoly volt, szigorú nézésű, igazi vezéregyéniség. Nem csoda, hogy főnök szeretett lenni, ezért elnevezték külügy-miniszternek. Miért éppen annak? Fogalmam sincs, hiszen politikáról akkor köztünk még szó sem esett.

Igaz, mindig olvasott, mindenről volt véleménye, bár a politikusokról ez nemigen mondható el, vagy legalábbis nem látszik meg rajtuk. No de ezt hagyjuk!

Egyik télen jó nagy hó esett, felmentünk a kertbe szánkózni. Volt egy kis bökkenő, túl sok volt a fa, de ez a mi kedvünket nem vette el. Majd kikerüljük őket. Ki ült a szánkón előre? Hát persze, hogy Béla.

Jó magasról indultunk, csúszott a szánkó kicsit gyorsabban is a kelleténél. Szembejött velünk egy jól megtermett diófa és sehogy sem tudtuk kikerülni. Mi ilyenkor a tennivaló? Nekimentünk, de ő volt az erősebb, jó nagyot csatantunk.

Béla rögtön kiköpte a két első fogát, nekem nem történt bajom. Egy vezetőnek viszont ennyi kockázatot vállalni kell, vagy nem?

Ha már a szánkózásnál tartunk, essék szó rólam is. Különben is nehezen viselem, ha kimaradok valamiből. Egy szánkónk volt, erre voltunk hárman. Szép az összetartás, de azért nem jó túlzásba vinni.

Mindegy, ezzel kellett beérni. Találtunk egy jó dombos helyet, felültünk mind a hárman, én ültem hátul. Már indulás előtt gyanús volt ez nekem, álló helyzetben is alig fértem rá a szánkó végére.

Csúszunk gyorsan lefelé, jött a bukkanó, a szánkó vígan átrepült rajta, én meg puff! - leestem. Ott ültem a domb tetején, fájó fenekemet tapogatva és sóváran néztem a tovaszárguldo szánkó után. A fiúk mit sem sejtve értek a lejtő aljára, csak ott vették észre, hogy engem elhagytak valahol.

Mégsem láttam a szemükben semmi szomorúságot, sőt! Vidám szikrák ugrándoztak benne, de várjatok csak, eljön még az én időm!

Bizony, arra még sokáig kellett várnom.

Béla bátyám barátjának a kertjében volt egy szép nagy almafa. Magasan volt a törzsében egy odú, veréb fészkelte benne. Szerette volna a tojásokat kiszedni, vagy esetleg néhány kisverebet, ezért felmászott a fára és a nyíláson bedugta a kezét. Éppen belefért.

Alig ért le a keze, jött kifelé a gazda, meglátta Bélát könyökig az odúban és elkezdte szidni. A többi gyerek elszaladt, Béla meg lógott a fán szerencsétlenül és főleg életveszélyesen. Valahogy csak lekerült onnan, másnap ment iskolába.

A tanító úr megkérdezte tőle, hogy látta-e a patak partján azt a szép nagy mogyoróbokrot? Persze, hogy láttam!- mondta Béla. No, akkor menj és vágjál róla két szép hosszú vesszőt.

Béla ment és közben még örvendezett is magában, ha vele vágatnak vesszőt, akkor azt csakis másvalakinek szánják. Vajon ki lehet az? A rejtély nemsokára megoldódott.

Ahogy visszaért, mondja neki a tanító: hajolj le és fogd meg a lábad ujját! Hiába háborgott magában, muszáj volt. Kapott a fenekére vagy kettőt, majd kérdezte a tanító: tudod-e, hogy miért kaptad? Nem én!- válaszolta Béla.

Erre újabb lehajlás, újabb vesszőzés következett, majd megint a kérdés: Most már tudod, miért kaptad? Nem tudom!- nézett rá Béla őszintén, kissé könnybe lábadt szemekkel. Hát a verébért.

Mert jegyezd meg Béla fiam, hogy a veréb is madár! Évekkel később készült Kabos László főszereplésével egy ilyen című film, mire Béla csak legyintett: én ezt már régen tudom!

Abban az időben falun még nagy disznótorok voltak. Mindenki hizlalt malacot, fontos volt a zsír és a szalonna, persze a hús is. Tomoron aludtunk az apai nagyszüleimnél, készülve a másnapi nagy eseményre.

Annus nagynéném késő este gyúrta a tésztát, a ház már elcsendesedett, de engem nagyon érdekelt ez a művelet. Egy darabig csak néztem, majd megszólaltam: Annus nénye, adjál tésztát! Nem adok!- jött a tömör felelet. Kis hallga-

tás után megint: Annus nénje, adjál tésztát! Nem adok, legyél csendben!- jött a válasz.

Ha nem adsz, én beleköpök!- szóltam meggyőzően. Annus rázkódott a nevetéstől, sikeresen felve a többieket is.

Arról nem szól a fáma, hogy kaptam-e tésztát, de a történet fennmaradt.

Másik disznóölés a saját házunkban, Hegymegen. Mi, gyerekek is keltünk korán, nehogy lemaradjunk valamiről, bár én a fejemre húztam a dunnát és csak akkor merészkedtem elő, amikor minden elcsendesedett.

Régen szalmával perzseltek, nekünk is raktak kis tüzet, ott lehetett melegedni. A disznó már kiterítve feküdt az udvaron, kérdezték Lacit, leszúrod-e? Le bizony!- mondta büszkén, fogott egy kis bicskát és a disznó fenekébe szúrta. Lett erre nagy nevetés.

Laci kihúzta magát és fontossága teljes tudatában ment el melegedni.

Laci egyébként igazi ördögfióka volt. Állandóan szaladt, faragott, fára mászott, Édesanyám nem győzte megvarni a szakadt nadrágjait. Egyszer sikerült vennie egy olyan nadrágot, amire azt mondták, az anyaga ördögbőr. Belül is ördög, kívül is ördög, ez lesz a nekünk való!- gondolta.

Elég nagyot tévedett. Laci örömeiben, hogy ilyen nyúzhatatlan nadrágja van, rögtön ki is próbálta, felmászott egy fára. A nadrágja beakadt egy kiálló ágba és reccsent egy nagyot, Laci szomorúan nézte az eredményt, egy szép hosszú hasadást.

Erről én nem tehetek!- védekezett és vigyorogva húzta magára a régi, foltos nadrágját.

Milyen világ az, ahol még az ördög sem tud vigyázni a bőrére!

Három grácia

Maradjunk még kicsit a télnél. A felállás változatlan: egy szánkó és három gyerek. Ahogy mi nőttünk, a szánkó úgy ment össze és lett egyre kisebb. Most már tényleg alig férünk el rajta, de a szánkózási kedvünk nem hagyott alább.

A fákat igyekeztünk kikerülni, ezért inkább a szomszéd kertjét részesítettük előnyben, ott kevesebb volt belőle. Olyan jól felgyorsultunk, hogy végigcsúszunk az egész udvaron és csak a kapu fogott meg bennünket. Végül az udvar olyan jeges lett, hogy korcsolyázni inkább volt alkalmas, mint szánkózni.

Sajnos, az ott lakó, aki egyben tanítónk is volt, egyre rosszabb szemmel figyelt bennünket. Ez ránk nem volt elég hatással, így egyéb eszközökhöz folyamodott. A szánkópálya közepe táján egy részt megszórt hamuval és várta az eredményt, ami nem is maradt el.

Siklottunk lefelé jó gyorsan, rá a hamura, ami hirtelen lefékezett minket, a szánkó darabokra tört alattunk, mi pedig estünk egy nagyot. Kicsit meglepődve álltunk fel, nem baj, úgylis kicsi volt már ez a szánkó!

Másnap az iskolában a tanító árgus szemekkel figyelt bennünket. Tényleg, mintha a leülés kicsit fájna, de azért se mutatjuk! Büszkeség is van a világon.

Nálunk az ünnepvárás sem ment simán. Izgatottan izegtünk-mozogtunk, vártuk a Mikulást. Édesanyám csitítgatott bennünket, aki nem lesz csendben, az nem kap ajándékot. Erre mind a hárman egyszerre akartunk felmászni az ágyra.

Ebből persze lökdösődés lett és ki lett a vesztes? Naná, hogy én. Kettő egy ellen, még szép, hogy lelöktek. Erre én rögtön bögni kezdtem, alig bírtam abbahagyni. Végül csak csend lett és hallottuk az ablak alatt a járkálást, a kopogást, majd a léptek elhaltak. Meg se mertünk mukkanni.

Édesanyám biztatott, most már mehetünk megnézni, ki mit kapott. A fiúk találtak ajándékot, de én semmit, hiába kerestem. Erre újra bögni kezdtem, kár is volt abbahagyni, minek? Noszogattak, nézzem meg újra, hátha mégis van ott valami.

A két ablak között, piros pöttyös kendővel letakarva, ott volt egy baba. Megint kerek lett a világ és az ünnep visszanyerte régi fényét.

Lakodalom volt a faluban. Mi is mentünk bámészkodni. Álltunk a hídon és néztük a menetet, igyekeztünk minél közelebb kerülni az ifjú párhoz. Több gyerek is ott tolongott, Laci még elég kicsi volt akkoriban, őt mindig hátrébb tolták.

Farolt, farolt hátrafelé, míg egyszer csak elfogyott a híd és ő belepottyant a patakba. Életmentésre nem volt szükség, fulladástól sem kellett tartani, jó, ha csörgedezett néhány centi víz a patakban. Ettől az élmény még lehet marandó!

Egy másik lakodalom. Nagyapám, akivel együtt laktunk, súlyos beteg volt, így a szüleim nem akartak mulatozni, de minket, gyerekeket elengedtek. El-láttak jó tanáccsal, vigyázzunk egymásra és hasonlók, alig figyeltünk oda, már annyira mehetnéünk volt. Meg is lett a baj. Valamikor éjszaka Laci jött felém, kissé imbolyogva és egy jókora üveggel a kezében. Kínált, igyak belőle, alig értettem, mit mond. Azt hittem, csak szórakozik, hát nagyot tévedtem.

Szóltam gyorsan Bélának, hogy az öcsénkkal valami baj van, ő is pontosan így látta a helyzetet. Szólt valamelyik felnőttnek, Lacit szépen megfogták és vitték hazafelé. Persze ő tiltakozott, ilyen jó buliból még nem akart elmenni. Győzött az erőszak, hazavitték.

Kopogtattak az ajtón, Édesapám kinyitotta, Lacit elengedték, ő összezsuc-lott. Nem is kellett a helyzetet megmagyarázni, önmagáért beszélt. Erre Béla

kapott egy pofont (?), Laci a csattanásra feleszmélt és elindult a kapu felé. Biztosan eszébe jutott a lakodalom és oda igyekezett.

Most sem volt szerencséje, bevitték a házba és leerőltettek a torkán egy kis tejet. Ez megtette a magáét, a gyomra bukfencet vetett és visszaköszönt a lakodalmas vacsora, az utána elfogyasztott borral együtt. Ez hozott némi javulást az állapotában, a színe kicsit szebb lett, mint a meszelt fal.

Teljes filmszakadás, reggelig fel sem ébredt. Hát a felkelés sem tartozik a jobb élményei közé, az biztos. Főleg, miután megkérdezték tőle, esetleg nem inna-e egy kis bort?

Ez az emlék bekerült a ládikába és jó szorosan rázárták a fedelet. Honnan került most mégis elő? Néha ott is kell porolni.

Még egy lakodalmas emlék. Dávid Joli unokatestvérem ment férjhez, ahol én koszorúslány voltam. Felvettem a szép hosszú rózsaszín ruhámat, fehér térdzokni, fehér szandál.

Szépnek és fontosnak éreztem magam, de az időjárás se nekem, se a menyasszonynak nem akart kedveskedni. Csúnya felhők jöttek, majd ömlött az égből az áldás, volt benne jég is jócskán.

Édesanyám kioktatott, hogy maradjak bent, bólogattam én szaporán. Visszont az udvaron csillogó jégdarabok igen csábítottak, így a szépséggel mit sem törődve, szaladtam kifelé.

Meg is lett az eredménye. Estem egy nagyot a csúszós földön, a fehér zokni színe inkább a feketéhez hasonlított, a szandálnak sem tett jót az eset. Félttem Édesanyám szeme elé kerülni, de muszáj volt.

A fenyítés elmaradt, tekintettel a sok emberre, de azért jól behúztam a nyakam, biztos, ami biztos. Beállított egy lavór hideg vízbe, meg se mukkantam, lemosta a lábam és a szandált, a zoknira meg úgysem volt semmi szükség.

Titokban azért sikerült egy-két jégdarabot a számba kapni, elszopogattam, igazán jó volt.

Hárman a sorban

Szép sorban, mint a kislibák, egymás után kezdtük el az iskolát. A tanulásról semmi élményem nincs, biztosan nem tartottam annyira fontosnak. Mivel kis falu a miénk, az alsó tagozat együtt tanult, a felső szintén.

Egyetlen rémálmom volt, az a tanfelügyelő látogatása. No, nem miattam, Laci volt a gyenge láncszem. Ahogy a felügyelő tanár az osztályba betette a lábát, vigyázba kellett állni és úgy köszönni.

Laci már akkor sápadozott, a feje hol ellilult, hol elsárgult. Ennek az lett az eredménye, hogy sikeresen kiadta magából az elfogyasztott reggelit, de volt

ott még a tegnapi ebédből is. Fúj! - de undorító, hát még amikor meghallottam, hogy nekem kell feltakarítani.

Keményen küzdöttem, de végül győztem, az én reggelim maradt, ahol volt, a gyomromban. Igaz, kicsit liftezett, háborgott velem együtt, de maradt.

Következő alkalommal már jó előre elkezdtem imádkozni: Édes Istenem, jó leszek, megtanulom a leckét, sőt még a házi feladatot is elkészítem, csak ezt ne kelljen még egyszer végigcsinálni.

Eljött az újabb tanfelügyelői látogatás. Az osztály felállt, köszönt, de én mit törődtem ezzel! Egyfolytában Lacit figyeltem, újra kezdett az arca színt váltani, közben csak fohászkodtam.

Úgy látszik, az égiek valamiért megsajnálta, az imám meghallgatásra talált, mert az eset többé nem ismétlődött meg. Szegény tanár, pedig igazán nem volt benne semmi ijesztő.

Én is megtartottam az ígéreteimet, legalábbis nagyjából, de hát egy gyerek is lehet néha feledékeny!

Nagy divatja volt akkoriban a gombozásnak. Ástunk a földbe egy lyukat, nagyjából akkorát, mint egy pohár alja. Ebbe lökdöstük bele az ujjunkkal a gombokat, a szabályra már nem emlékszem. Arra viszont igen, hogy nekem mindig sok gombom volt.

Otthon viszont soha nem volt annyi gomb nélküli kabát, blúz, mint azokban az időkben. Szerintem a cérna lehetett rossz, hogy ilyen hamar leestek a gombok, valami ilyenre gyanakodtam. Szerintem Édesanyámnak egészen más volt erről a véleménye, de ezt ne firtassuk.

Volt a tanítónknak egy kislánya, aki engem nagyon szeretett. Nem kell rögtön rosszra gondolni, még csak két éves volt és a szomszédunkban laktak. Igen, az ő udvarukat használtuk szánkópályának, amíg ki nem babrált velünk.

Történt egyszer, hogy a kis Peti délben nem tudott elaludni és ragaszkodott hozzá, hogy márpedig engem akar. Mit tehet ilyenkor egy anya, szépen elkértek az iskolából és mentem gyereket dajkálni.

Én se voltam valami nagy, ő pedig már nyomott néhány kilót, mégis ölbe vettem és úgy járkáltam vele az udvaron. Valamibe megbotlottam és mivel hasra estem, így először ő ért földet.

Telement a szája homokkal és nem elég, hogy ordított torkaszakadtából, még éppen akkor csengettek ki az óráról is. Hiába, a baj nem jár egyedül. Körülvettek a gyerekek és csúfolni kezdtek. Már nem emlékszem, miket mondtak, de nekem sem ez a legjobb emlékem.

Az emlékeztetkiesés néha egészen jól jönne!

Hárman párban

Néhány éves gyerekként egyszer a szüleimmel voltam valahol szekérrel, éppen jöttünk hazafelé. A mi teheneink soha nem úgy viselkedtek, ahogy az ember elvárta volna tőlük. Gondoltak egyet és már le is tértek az útról, nemigen zavarta őket, hogy a szekér majdnem felborult.

Édesanyám leesett, a térdéről és könyökéről lejött a bőr, nem volt vészes. Velem szépen elbeszélgetett, hogy amikor hazaérünk, ezt Nagymamának nem kell elmesélni.

Közben alig vártam, mikor leszünk már otthon. Bensőmet feszítette a mondanivaló, oda is álltam Nagymama elé és rákezdtem: Jött egy autó, nagyot bakkant a szekér, Anyu leesett, kitört keze-térde!

Ennyit a titoktartásról.

Nagymamával kimentünk a szőlőbe cseresznyét szedni, Béla is jött velünk. Persze mi inkább csak ettünk, azt is a fa alsó ágairól, de Nagymama felmászott a fára. A tetején az egyik gally megelégelte a ránehezdő súlyt, reccsent egyet és eltört.

Éppen az, amelyiken Nagymama állt. Szép szaltóval elindult lefelé, még estében elkapott egy ágat, de az sem tartotta meg. Végül földet ért, néhány szőlőkaró között, igen szerencsésen.

Bélával szájtátva figyeltük a mutatványt, majd mintha összebeszéltünk volna, futásnak eredtünk. Nem voltunk még messze, amikor utolért Nagymama kiabálása:

Béla, Ica! - gyertek vissza azonnal, csak nem akartok itt hagyni? Hát, pedig mi éppen azt akartuk.

Visszakullogtunk, segítettünk neki felállni, miután az első ijedtségen túljutottunk. Az egyik karó csúnyán végigkarcolta a lába szárát, vérzett is, de a hosszú ruhája eltakarta. Egy hosszú ruhának mi mindent kellett eltakarnia! - de ez már egy másik történet.

Jött a meggyőzés, hogy ezt Anyunak nem kell elmondani, mi meg is ígértük. Ismerve a titoktartási képességemet, ugye mondanom sem kell, hogy ezt az ígéreteket is megszegtem. Valahogy bennem nem fér meg a mondanivaló!

Mivel fiútestvéreim vannak, olyan dolgokat is csináltam, amit lányok általában nem szoktak. Mentünk az erdő szélére szarkatojást szedni. A szarka alacsonyan fészkel, így nem volt nehéz a tojásokhoz hozzáférni.

Az más dolog, hogy nem volt szép tőlünk szegény madarat meglopni, de akkor ez bennünket nem foglalkoztatott. Megvoltak a tojások, de hová tegyük? A Béla fején svájci sapka volt, ennek a széle kicsit szoros, a teteje buggyos, jó rejtékhelynek ígérkezett.

Némi időtlenkedés után sikerült feltenni a fejére, elindultunk hazafelé. Félúton járhattunk, amikor velünk szembe jött pár nagyobb fiú, tőlünk jóval idősebbek. Akkor már láttuk, hogy ebből semmi jó nem fog kisülni. Hát úgy is lett!

Megkérdezték, hol jártunk? Mintha nem tudták volna, tudták ők nagyon is jól! Mi sem bizonyítja jobban, mint ami utána következett. De jó sapkád van! - mondta az egyik és ráütött a Béla fejére, ahol a sapka alatt a tojások lapultak. Persze összetört az egész, folyt a sárga lé, a Béla haja tiszta ragacs lett, tele volt tojáshéj darabokkal.

Először álltunk meghökkenve, azután én hiába próbáltam komoly maradni és sajnálkozó képet vágni, csak kitört belőlem a röhögés. Hát tehetek én róla, hogy olyan viccesen nézett ki?

Különben is, én megpróbáltam.

Kicsit még visszatérek a tehénhez, mert valahogy nem voltunk kibékülve egymással. Először is a legeltetés. Fogtam a láncot, végén a tehénnel. Semmi más dolga nem lett volna, csak békésen legelészni. Hát ennyit csak elvárhatok tőle?

De ő nem, kirántotta a kezemből a láncot és bemenekült az ólba. Mérgesen mentem utána, úgy nézett rám, mint aki kettőig se tud számolni. Na, jó, talán tényleg nem is tudott. Ez még megbocsátható! De az már nem, hogy másnap ugyanezt tette velem, inkább nem evett, csak ne kelljen velem lennie.

Mit ártottam én neki?

Nagy ritkán, ha felültem a szekérre, csakis muszájból, akkor is mindig kimutatta a nemtetszését. Rögtön letért az útról, hogy ijedtemben azonnal leugrottam a szekérről, jó hogy a nyakam nem törtem ki. Hiába álltam elé, tisztes távolságot tartva, semmi együttérzés nem volt a szemében, csak valami mélabú.

Még ebbe valahogy beletörődtem volna, de ellenem uszította a többi állatot is. A kutyák megugattak, megkergettek, pedig én sose bántottam őket. Jó, jó! - néha kicsit ijesztgettem őket, de csak akkor, ha kerítésen belül voltak. Ez még talán nem akkora bűn?

Azután a libák, alig tudtam elmenni mellettük, nyújtogatták felém a nyakukat, sziszegtek rám, sőt meg akartak csípni. Ha nem figyeltem eléggé, sikerült is nekik, főleg ha lehajoltam.

Még ezzel sincs vége a sornak, a kakas is az ellenségem. Ezt már végképp nem tudom, miért. Ha bemegyek a tyúkolba, rögtön ki akarja vájni a szemem, nekem ugrik, a lábamba sikerült is a kemény csőrét belevágnia. Napokig sántikáltam, pedig én csak a tojást akartam összeszedni.

Egyetlen oka lehet, összebeszéltek a tehénnel. Lassan már az életem is vesélybe kerül. Hogyan szállhatnék én szembe ennyi rosszindulattal?

Egyszer keresztelő volt az utcánkban, Édesanyámék voltak a keresztszülők. Jó magyar szokás szerint a templomi szertartás után következett az ebéd, majd estébe nyúló beszélgetés, iszogatás.

A gyerekféle ilyen helyen egy idő után elunja magát. Béla is így járt. Hogy kicsit felvidítsa magát, bebújt az asztal alá. A terítő széle hosszan lelógott, jól el lehetett bújni alatta.

Néha kidugta a fejét és mindig azt látta, hogy isznak, majd a poharat viszszateszik az asztalra. Így hát, amikor megszomjazott, kinyúlt az asztal alól, fogott egy poharat és megitta, ami benne volt. Szépen elborozgatott, mert az volt a pohárban, de kezdett elálmosodni.

Húzogatta Édesanyám kezét, menjenek haza, majd leült mellé. Egyszer hallottak egy nagy koppanást, Béla leesett a lócáról, a bor kiütötte.

Egy jó alvás után az eset a feledés homályába merült, de azért nekem sikerült onnan előkotorni.

Triumvirátus

Lassan csak túléltek a gyerekkort, kezdtünk felnőni. Nagyobb összeördüléseink egymás között nem voltak, inkább csak civakodás.

Béla bátyám igen jó tanuló volt, a matekot különösen könnyen kirázta a kisujjából. Magamról ezt nem lehet elmondani, inkább kicsit nehézfejű voltam ezen a téren.

Próbált ő a fejembe verni egy kis tudományt, de én keményen ellenálltam. A vége mindig az lett, hogy lehülyézett.

Hülye vagy te! - vágtam vissza azonnal, de már álltam is fel az asztaltól, mert Béla megkergetett. Néhányszor körbe futottuk a házat, nem ért utol, de szerintem nem bántott volna. Legalábbis jó ebben a hiszemben lenni.

Ettől függetlenül máskor is leültünk matekozni, én új stratégiát dolgoztam ki.

Már eleve úgy ültem le, hogy szememben az értelem fénye csillogott (szerintem mindenképpen) és bólogattam gyakran. Hagy lássa Béla, hogy értem én, ha kicsit odafigyelek. Gondolom, gyanús lehettem neki, mert olyan furcsán nézett rám.

Sokáig nem is sikerült megtéveszteni. A fejem úgy maradt, ahogy volt, idegen anyagot nem engedtem beletölteni.

Így a matematika tudásom később sem képezte dicsekvés tárgyát. Ezért úgy gondoltam, pénzügyi vonalon fogok dolgozni, szenvedjen más is. Ez megtörtént, viszont érdekes módon nem vallottam szégyent.

Lehet, hogy a tananyag nem megfelelő és a fejemmel nem is volt semmi baj? Nagyon úgy néz ki.

Eljött a serdülő kor és a randizás időszaka. Ebben Lacival voltunk érdekeltek, felváltva falaztunk egymásnak. Tudni kell, hogy a középiskolás évek alatt nekem tilos volt a fiúzás.

De ugye köztudott, hogy ebben a korban a fiúk és lányok már érdeklődnek egymás iránt. Ártatlan kis találkák, hazakísérgetés, szigorúan csak az utca végéig. Az eszembe se jutott, hogy mire hazaérek, Édesanyám már tud mindent.

Hiába a tagadás, amikor még a fiú kabátjának a színét is megmondta, fel kellett adnom. Jött a beismerés, majd a dorgálás, jó tanácsok, minden, ami egy anyától elvárható.

Egy kis kudarc a találkozási kedvet nem lohasztja le, csak valami mást kell kitalálni. Megvan! Füzetet kell vennem, éppen aznap és éppen délután, sürgős, holnapra kell. Engedély megadva, andalgás kézen fogva a főutcán, hazaérkezés.

Sajnos a bolt bezárt, mire odaértem, próbáltam magyarázkodni, miért nincs nálam füzet. Édesanyám nézéséből már gyanítottam, hogy megint nincs szerencsém és bevallottam mindent, hiszen ő már úgymond tudta.

Nem tudom, hogy működik ez a hírközlés a felnőtteknél, de gyors, az biztos. A hír telefon nélkül is rekordidő alatt terjedt, mintha szárnyai lettek volna.

Legközelebb kénytelen voltam Lacit is bevonni a dologba, mert szinte éreztem, ez sem fog simán menni. Már elmenni otthonról sem volt egyszerű, de sikerült meggyőzni a szülőket, hogy vacsorára valót csakis a városban lehet venni.

Rögtön jelentkeztem is, majd én elmegyek vásárolni. Beadták a derekukat, végre indulhattam. A fiú piros szegfűvel várt, már ez előrevetítette a bajt, mert ugye a vacsorához a szegfű nem feltétlenül kell. A boltba is elkísért, megvettem, amit rám bízta, csak kicsit már elmúlt a vacsoraidő, mire hazaértem.

Szerencsére Laci gyorsan és főleg észrevétlenül elvette tőlem a virágot, már ekkor mázsás kő esett le a szívemről. Sajnos így is megkaptam a magamét, beismerem, teljesen jogosan. Valahogy, amikor én tilosban jártam, az mindig kiderült, nem véletlenül van a mondás a sánta kutyáról.

Laci jobb helyzetben volt, mert valamiért a fiúkat sokkal kevésbé féltették, ő bezzeg elmehetett! Amikor randira készült, kezdetét vette az alkudozás. Vasaljam ki a nadrágját, pucoljam ki a cipőjét.

Hosszas huzavona után megállapodás született közöttünk, egy adag gesztenyepüré az ára. Állt az alku, hagytam magam megvesztegetni.

Egyik alkalommal a szüleink éjszakára nem voltak otthon, csak Nagymama, Laci és én. Semmi gond, lefeküdtünk, majd az éjszaka közepén Nagymama felköltött azzal, hogy Laci kiment és nem jött vissza. Akkor még a WC az udvar végében volt, nem bent a lakásban. Felkeltem és végigkutattuk a

házat, a kertet, még a WC tetejét is felemeltem, csak nem pottyant talán bele? Laci nem volt sehol.

Tényleg aggódtunk, mi lehet vele, bár nekem akkor sejtéseim már voltak, ami be is igazolódott. Laci este hazajött egy lánytól, majd úgy gondolta, ha mi elalszunk, ő visszamegy.

Eddig stimmel, csak nem számolt azzal, hogy Nagymama igen rossz alvó volt, aki a legkisebb neszre is felébredt. Elmenni sem sikerült neki észrevétlenül, ugyanúgy hajnalban hazajönni se.

Fiú ide vagy oda, hát dicséretet ő sem kapott.

Kovács Gáborné Szűcs Ilona

A munka gyümölcse

Életem egyik legkedvesebb darabja ez a történet. Még a nagy ráeszmélések idejére esett, amikor rengeteg csudadolog történt velem nap, mint nap. Itt van mindjárt elsőül ez a „munka gyümölcse” kérdés. - Jegyezd meg jól kis unokám - mondta sokszor nagyanyám - hogy a szorgos munka mindig meghozza a maga gyümölcsét. Én csak néztem ráncokkal barázdált jóságos arcát, ezüstösen csillogó sűrű fehér haját, s nem értettem, hogyan jön össze a munka, meg az általam oly nagyra becsült gyümölcsök találkozója. - A munka gyümölcse a legjobb ízű a világon. Holnap rendre elmondom neked a történetét - tette hozzá még, aztán aludni küldött.

Nagy izgalommal bújtam ágyba, hogy mielőbb túl legyek az éjszakán, s ott lehessen én is a munka gyümölcsének eljövételénél. Reggel azt hittem, hogy a kakast is megelőztem, de mire kibújtam számárfészkés ágyamból, a felkelő nap már leszárította az összes hajnali harmatot fűről, fáról, bokrok levéltenyereiről. Lassan óvakodtam ki mosakodni, de a konyhában Nagyika már mosolyogva fogadott, s hétalvónak titulált.

Ő viszont úgy tűnt, hogy le sem feküdt. De sok mosástól megfakult köténye frissen derekára kötve, haja pedánsan kontyba feltűzve, nem erről árulkodott. Jóságos arcán fáradtságnak nyoma sem látszott. Ennyi év távlatából sem tudok rájönni, hogyan csinálta. Utolsónak feküdt le aludni, de kora reggel gözölgő teával fogadta az ébredezőket.

- Mi a mai reggeli? - tudakoltam, miután túlestem a mosakodáson, fogmosáson (merthogy fogmosás az első, azzal kezdődik a nap) és öltözködésen.

Komoly ábrázattal, de szemében cseppnyi huncutsággal válaszolt: - Finom pecsenyés kenyér, felséges citromos teával.

Természetesen ez a pecsenyészir sosem látott húst, de az ő aranykezében a pirított fokhagyma és vereshagyma is ízletes pecsenyévé vált. No meg a mi citromos teánk is csak a citrompótló tablettától fordult savanyúra, vagy ha attól sem, akkor a sima ecettől. S mivel a nélkülözés gyakori vendég volt akkortájt nálunk, egyre égetőbb szükség volt Nagyika aranykezére, s áldott képzelőerejére. Ilyen mennyei tápláléknak számított az olcsó lóhúsból készült „pástétom”, melyhez a hozzávalót a távoli lómészárszékből tudtuk beszerezni, hosszas sorban állást követően. Ehhez nagyanyám a kertünkben termesztett kukoricából ízletes kását rittyentett. De hasonló volt, s ünnepi eledelnek számított a vasárnapi finom bundás husi, mely nem állt másból, mint a szombaton megvásárolt (azért csak szombaton, nehogy időközben eltűnjön a spájzból) tíz deka párizsi, ami cirka négy papírvékony szeletkéből állt. Nagyika a karcsú szeleteket bepanírozta, de legalább háromszor, hogy mire sütésre ke-

rült a sor, hát a mi bundás husink olyan természetesre sikeredett, mint egy lakodalmas rántott szelet.

Ha pedig végképp kifogyott a „különleges ételek” előteremtéséből, hát olyan történeteket kanyarított a legegyszerűbb étkek köré is, hogy már azok elfogyasztása előtt megnyalta mind a tíz ujját, aki csak végighallgatta őket. Így tudtuk meg, hogy a Perzsa sah étrendjében a legelőkelőbb helyet foglalta el a hamuban sült krumplicarika szelve, kevéske zsírral megkenve, némi vereshagyma szeletkéket rátéve s jól megsózva, hogy sok vizet lehessen rá inni. Ezáltal úgy belénk dagadt a Perzsák első emberének kedvenc eledele, hogy szuszogni is alig bírtunk egész nap. Büszkék is voltunk a mi Nagyanyánk messzi földről származó szakácstudományára, melynek hangot is adtunk - némi dicsekvéssel persze - ahol csak tehettük. Sokáig nem értettük, hogy azok, akiknek e fontos dolgokat elmeséltük, miért néztek ránk elgondolkodva, fordították el halvány mosollyal fejüket, vagy kezdtek el sűrűn mással foglalkozni.

- No de szedelőzködjünk most már kis unokám, mert a munka gyümölcséhez valóért időben kint kell lennünk a piacon - mondta, s pillanatok alatt rendet rakott az asztalon.

Aztán már kaptuk is a nagy ruháskosarat, s elindultunk a piacra. Mert tudniillik a hajnali piacon lehetett a legjobb s egyben a legolcsóbb „törött gyümölcshöz” hozzájutni. A törött gyümölcs pedig - s ezt is Öreganyámtól tudom - nem ám holmi romlott, hasznavehetetlen termés volt, hanem igenis finom, érett csemege, amiből kis odafigyeléssel, s kellő hozzáértéssel szép lassan megtelt spájzunk jóféle télirevalókkal.

- Kissé megütődik némelyikük, mikor a sok édes létől megduzzadva földre pottyán - mesélte nagyanyám - de azért ezekből jönnek elő a legfinomabb ízek.

- Meg hát tudod, amikor durva ládába, rekeszekbe rakják őket, sokuk megnyomódik a kemény deszkafalaktól. Aztán még a hosszú szállítás alatt az a temérdek zötykölődés - sorolta érveit Nagyanyám a gyümölcsök védelmében.

Meg is nyugodtam rendre ezektől a nagy igazságoktól, de azért csak nem fért abba a néhány éves gyerkőcfejembe, hogy a tehetősebb szomszédék asztalán álló, mindig teli gyümölcsös kosárban aranyló körték, duzzadó szilvák, majd kicsattanó piros hajú almák hogy nem nyomódtak meg a ládában, potytyantak le szedés előtt. Meg még az is lehet, hogy a szomszédék asztalára valót valamilyen légpárnás autókhoz hozták, így nem zötyköltek halálra magukat azok az áldott gyümölcsök.

Így jártuk sorra a hajnali piac gyümölcsáros bódéit, vettük számba a terjedelmes ponyvákra kiborított gyümölcshegyeket, s mindeközben ruháskosarunk is lassan megtelt.

S ahogy telt a kosár, úgy emelte egyre nehezebben karom a mázsásnak tűnő terhet. - De most aztán lépünk ki, mert ez a nyári forróság nem igazán tesz jót az érett gyümölcsök lelkének - mondta Nagyanyám - mert még megforr, mielőtt fazékba kerülne - tette hozzá.

Nagy szuszogva érkeztünk a villamos megállóba, de bizony sokszor hiába, mert némelyik kalauz látva a nagykosár gyümölcsöt, nem engedett felszállni minket mondván, hogy elfogjuk mások elől a helyet. Pedig hát volt szabad terület a peronon épp elég. Más kalauzok meg, amikor meglátták az idős nénit és az aprócska fiúgyereket - mert hát akkortájt még olyan egyszázbélű, cinegeforma voltam - leugrottak mellénk, és segítettek az emberes gyümölcs hegyet felvinni a peronra.

Úgy tűnik, hogy a kalauzok is olyanok, mint a mi gyümölcsseink. Némelyik jó és az emberek hasznára válik, mások meg kissé tán ütődöttek s csak úgy, dühösen rángatják az indító csengő szíját, és mérgesen letessékelik a kosarakkal felszállni igyekvőket. Mert régen még kalauzok irányították a villamosokon az életet. Náluk lehetett jegyet venni, vagy kezeltetni, s ha mindenki felszállt, ők jeleztek csengetéssel a vezetőnek, hogy a villamos indulhat. De ők döntötték el azt is, hogy valaki utazhat-e a villamoson vagy sem. És megfigyeltem azt is, hogy a mérges kalauzok majd mindegyikének, komoran hegyező, csúnya bajsza volt. Ettől még ijesztőbbek voltak. És ők úgy gondolták, hogy a gyerekek mind rosszak, s csak azért vannak, hogy bosszantsák az Anyát meg az Apát, meg néha a Kalauzokat is. S hogy, hogy nem, úgy esett, hogy ezt mindig csak a mérges kalauzok gondolták így.

És bizony, ha mérges kalauzzal találkoztunk, hát cipelhettük gyalog haza a gyümölcsökkel teli, nehéz kosarat.

De a sok-sok gyümölcs így vagy úgy, végtére is hazakerült.

Otthon fáradtan roskadtam le a hokedlira, s úgy kifulladtam, hogy még Nagyanyám hetedhét szomszédságban ismert és kedvelt „reszter” nevű vegyes lekvárja sem tudott megvigasztalni. Pedig máskor nem tudott olyat kérni tőlem, amit azonnal ne teljesítettem volna, ha kilátásba helyezett egy-két evőkanálnyit ebből a finomságból.

- Hát hiába. A munka gyümölcse bizony fáradtságos úton kerül haza a szegény ember asztalára, de megéri, majd meglátod - mondta, s meleg tekintetével végigsimította megfáradt, vézna kis életemet.

Szerettem ezeket a néma simogatásokat, bár cseppnyi eszemmel nem tudtam még megmagyarázni az okát, de jó volt és kész. Meg még hallottam néha a felnőttek beszédéből olyan, számomra érthetetlen dolgokat, hogy Jószándék, meg Becsület, meg Igazság, de mivel e szavak jelentését még nem igazán fogtam fel, hát elmentek a fülem mellett. Illetve az „Igazság” kifejezés néha megakadt bennem, mert Nagyika nap, mint nap ilyen - olyan formában

felemlítette nekem, hogy például: Igazat szólj, s bántódásod nem eshet. Meg aztán a hazug embert előbb utolérni, mint a sánta kutyát. Ebből én tökmag létemre, arra következtettem, hogy ha nem füllentek, hát bizonyos védelmet élvezek. Sőt ha minden igaz, még egy sánta kutyával sem fognak említeni egy lapon, ami ugye azért nagy szégyen lenne.

Hát így okoskodtam csendes magamba zuhanásom alatt, de Nagyika no-szogató tekintetére - ha nehezen is - de csak neki álltam a barackok s szilvák kimagozásának, körték, almák lecsumázásának, magházuk kikanyarításának. Mert ezekben a konyhai praktikákban bizony már meglehetősen gyakorlatra tettem szert, idő előtt.

- Nem is tudom, mit kezdenék a segítséged nélkül - mondta bátorítólag, s ettől úgy meglódult kezem közt a munka, mintha csak most kezdtük volna a napot. Még a kedvünk is vidámra fordult, és a napocska is csak ránk sütött.

Lassan-lassan megteltek a lábosok és fazekak különböző gyümölcsökkel, s eljött az én legfontosabb teendőm ideje, nevezetesen a fa hasogatása, s a tűz életben tartása. Komoly munka volt ez, s nagy hozzáértést igényelt, aminek én teljes mértékben meg is akartam felelni. Mert hát ugye a favágás időtlen idők óta kemény férfimunka volt. S ilyenkor bizony annak tekintetem magamat én is. Bár a nagy fejszét még nem bírtam úgy emberesen a fejem fölé lódítani, de az én kis baltámmal addig-addig farigcsáltam, szaggattam a kemény rönköket, mígnem olyan darabokat hasítottam ki belőlük, amikkel már meg tudtam rakni sparherdünk bendőjét. Amikor azonban végképp ellenállt egy-egy makacs tuskó, akkor jött a vasék és a nagykalapács, na meg az éles fogú kézi fűrész.

Nem is állt ellen sokáig egy sem. Hanem ahogy jött - sorban feldarabolva szépen - mind a kályháink gyomrában végezte. Csak hát a tél rendszerint hosszabb volt, mint a számára kiszabott fa és szén mennyisége. Ilyenkor csak a sparherdet fűtöttük, mert azért főzni mindig kellett. Esténként szorosan körülültük és sütöttünk platniján almát, hamvadó parázsában pedig jóízű burgonyát. A szobák hidegen várták, hogy lábujjhegyen tipegve iszkoljunk mielőbb a paplan alá. A friss ágynemű szinte sütött a hidegtől, de Nagyanyám leleményessége itt is érvényesült. A sparherd sütőjében felforrósított néhány megtermett téglát és tetőfedő cserepet, azokat rongyokba bugyolálta, majd a lábunk alá rakta, ami által olyan kellemes meleg született, hogy hamarosan álomba szenderültünk.

Ilyen, s hasonló leleményességekből Nagyika kifogyhatatlan volt.

Raktam hát szaporán a tűzrevalót, mígnem a fazekakból sejtelmes, rotyogó hangok nem bújtak elő. Kavarta is őket az én öreg szülém sebesen, nehogy odaégjen a lekvár az edények aljára. Innen aztán gyorsan követték egymást az események. Nekem egyesével kellett adogatnom nagyanyám konyharuhát

tartó kezébe az előre elmosott, s lecsepegtetett dunsztos üvegeket, amiket ő gyorsan telemert forró lekvárral. A megtelt üvegek gyorsan szaporodtak az asztalon. Hatalmas celofán lepedőkből kockákat kellett vágnom ollóval, melyeket nagyanyám vizesen az üvegek szájára szorított, s vékony cukorspárgával feszesen lekötött.

- És most visszük őket a dunsztba aludni - mondta, s paplanok, párnák és meleg takarók közé rakosgattuk a még mindig forró teli üvegeket.

- Itt jól kipihenik magukat, s szépen lehűlnek - tette még hozzá, és gondos mozdulattal végigsimított az üvegekre terített vastag pokrócokon.

Kemény, fárasztó nap volt, próbára tette kitartásomat, erőmet, de kora este mégis valami megmagyarázhatatlan jó érzéssel bújtam ágyba. Háromig sem kellett számolni, s már mélyen bent jártam álomország közepében. Korábban ólomkatonákkal, építőkockákkal, szirénázó, piros tűzoltó autóval álmodtam, vagyis számomra mindig elérhetetlennek tűnő játékokkal, de ma éjjel még álomban is másképpen forgott a világ.

Dagadó izmokkal pilleként emeltem a hatalmas kosár gyümölcsöket, még a mérges kalauzok is ijedten léptek hátra, és amikor minden terhünk a peronon volt, Nagyikát ölbe kaptam, s a legjobb kilátást ígérő helyre ültettem. Aztán komoly tekintettel bólintottam a rozmár bajuszú felé, hogy most már intézkedhet az indulásra vonatkozóan. Otthon pillanatok alatt csatarendbe állítottam a kosarakat, vödröket, s készítettem ki a lábasokat, fazekakat. Villanásnyi idő alatt lemostam, megpucoltam, kimagoztam az első pár gyümölcsöt, s a többiek szinte maguktól tették ugyanezt utánam. Almák, körték, elkezdtek pörögni - forogni maguk körül, s vékony csikokban - mintha hámozná őket valaki - kezdték ledobni héj ruhájukat. A fejükön hegyesen álló szárazakat nagy pukkanással lötték ki, mint mikor pezsgős dugók szakadnak ki az üveg szájából. Szilva és barackmagok pottyantak ki a gyümölcsök testéből, s magjuktól megváltan nagy ívben ugrottak fejest a számukra odakészített fazekakba.

Nagyanyám pedig jóleső érzéssel, meghatottan suttogetta maga elé: - Úgy tűnik, időben helyére kerül a télirevaló, hála a Jó istennek. Mert azért minden dolgunkba belevette a Megváltót is.

Én pedig térültem-fordultam, s az udvaron marokra kaptam ezüstösen csillogó hatalmas fejszémet. Suhintottam vele párat, s máris nagy kupacokba feküdtek a felhasogatott rönkök. Seprésnyi lendülettel nagy kosárba velük, s irány a pince. Egy részük viszont a konyhába került, ahol elég volt egy szűrös tekintet a bársonyos hamuval takart paráznak, s lobogó tűztestével máris ágaskodni kezdett, hogy nagy igyekezetében majd' felemelte sparherdünk platniját. Még néhány hasábot azért rádobtam - hogy csillapítsam éhségét - aztán a nagy fazekat gyors lendülettel raktam izzani készülő hátára. Nagy-

anyám pedig kellő hozzáértéssel kavarta, s egyre csak kavarta a jövő ígérétét, holnapunk biztosítékát. Én, mellkasomon összefont erős karjaimmal, szétvetett lábakkal, szálfa egyenes tartással figyeltem, hogyan hever a világ munkától edzett, céltudatos életem előtt.

Egyszer csak ismerős hangok kezdtek előkúszni emlékeimből, s gyerkőc agyam halvány redőiből szikraként pattant ki a felismerés, hogy gyomromban tótágast áll az idő. Vagyishogy a früstök ideje már régen elmúlt. Cingár teremtem ellenére is úgy véltem, hogy a reggeli azért mégiscsak reggeli, s a nélkül bizony nem élet az élet. És hogy cingár a teremtem??? De hisz' az éjjel... Aztán gyorsan felültem, s el kezdtem vizitálni karjaim, combjaim, mellkasom izmait. És bizony-bizony tegnap óta mintha iperedett volna valamennyi állapota. Máskor félig álmoskás hangulatban, kókadozva dülöngéltem ki mosakodni, öltözködni, most viszont suttyó izmaimat s vékony kis csontjaimat ropogtatva a tölem telhető legdélcegebb tartással vonultam ki pizsamásan a konyhába. Nagyanyám már ott állt a nyitott ajtajú spájz előtt s komoly tekintettel számolgatta, hogy miből mennyit sikerült elraknunk télire ezen az őszön.

- Íme a munka gyümölcse. A „MI” munkánk gyümölcse - suttogta maga elé, s tette rá kérges, száraz, de szeretettől meleg kezét, még kócos buksi fejemre.

S e hangsúlyozott „MI” szócskától úgy el kezdett forrósodni, keringeni bennem az élet, s úgy kihúztam magam, hogy áltó helyemben majd' egy araszt nőttem. Elöntött a forróság, szűk kezdett lenni pizsamám kabátja, s nagyanyámnak már nem is kellett magyarázni tovább, hogy mi is az a munka gyümölcse. Rövidke gyermek életemben már eddig is volt alkalmam a hivatalosan vagy csak fél hivatalosan, de sűrűn látogatott spájzban megszemlélni, vagy Uram bocsá' megdézsmálni az üvegekben nyugvó befőttek, lekvárok tartalmát, de amit akkor és ott észleltem, az merőben más volt, mint amit itt látok. Most minden üveg tele van étellel, édes lelkű gyümölcsökkel, a természet kegyes és odaadó ajándékával. Most minden azt sugallja, hogy így érdemes, és csakis ÍGY érdemes csinálni dolgainkat, pörgetni napjainkat, heteinket, életünket. Azzal magához húzott, s én átöleltem kötényes derekát, és ha nem szégyelltem volna, hogy férfi létemre elkeskenyedem, hát bizony kipottyant, volna egy két kövér „harmatcsepp” a szememből.

Azóta több tíz év szaladt el az életemből, történt velem számtalan jó és rossz dolog, de az az emlékezetes reggel, találkozásom a munka gyümölcseivel, bizony meghatározónak tűnt egész további életemre vonatkozóan.

Dr. Kovács József

Találkozás

Alig múltál negyven esztendő, de a hajad már akkor is hófehér volt. Alattomos betegség tört rád. Hosszú és keserves szenvedés után már az orvosok is felhagytak minden reménnyel. És amikor az ember már csak meghalni képes, te ezt a fájdalmas életet választottad. Mert ott, azon az illékony határon a haldóság és örökkévalóság között álmot láttál. Egy szakállas, békés öregember jelent meg egyszerű ruhában és tiszteletet parancsoló testtartással. Az álombeli alak nyugalmat és valami földöntúli derűt sugárzott.

Nem hallhatsz meg! Fel kell nevelned az unokádat! - szólt hozzád.

Nem volt ez utasítás, sem parancs. Inkább egy kristálytisztá üzenet, amely tudatja egy haldoklóval, hogy még van miért élni. Ettől a naptól fogva Te is tudtad, hogy érdemes az élet szalmaszázába kapaszkodni, mert az eljövendő esztendők még örömet tartogatnak számodra. Ehhez az örömhöz pedig majd felelősség és gondoskodás társul, amiért minden egyes nap hálát mondok.

Ritkán álmodtál. Amikor pedig mégis, annak mindig volt valami üzenete. Megesett, hogy az álmok egyértelmű útmutatást adtak, de akadt olyan is közöttük, amelyik megfajtásra várt, sőt volt, amelyik csak idővel nyerte el értelmét. De egy biztos, sohasem csaptak be.

Évek teltek el és az álom már-már feledésbe merült, amikor lányod várandós lett. A kilencedik hónap közeledtével újra álmot láttál. Egy hideg, januári éjszakán illatos mezőn jártál. Kezed egy apró, mosolygós kislány szorította, akivel virágot gyűjtöttetek. Akkor már tudtad. Nem kellett telefonhívás vagy távirat. Bizonyos voltál benne, hogy lány unokád, akit édes gyermekedként fogsz szeretni és barátodként tisztelni, világra jött.

Mint egy jól megrendezett amerikai családi az én érkezésem a te nyugdíjaztatásoddal esett egybe. Minden idődet és energiádat rám fordítottad. Olyan megszokott szimbiózisban éltünk együtt, amit csak harmóniában élő családoknál látni. Anyaként óvtál, szerettél és gondoskodtál rólam. Jól tudom, hogy nélküled más ember lennék. Nélküled gyenge lennék és engem is beszippantott volna az élet kilátástalansága és a céltalanság. Éppen úgy, ahogy a lányodat mindez az alkoholizmusba döntötte.

Megannyi tulajdonságod közül talán a türelmed volt a legnagyobb erényed. Türelmes voltál velem, idegenekkel, de leginkább önmagaddal. Ebben rejlettek az apró csodák titkai. Sohasem kapkodtál és sohasem öntött el a méreg. Minden mozdulatod, tevékenységed a türelemről árulkodott, ami szeretetből táplálkozott.

Dolgozni csak szeretettel lehet.
Főzni csak szeretettel lehet.
Gyermekeket nevelni csak szeretettel lehet.
Boldog családot teremteni csak szeretettel lehet.
Sportolni csak szeretettel lehet.
Tanulni csak szeretettel lehet.
...
Élni csak szeretettel lehet.

És így tettél. Bár az emberek rosszindulata boldog magányba űzött Téged, kiálltál elveid mellett. Élethelyzetek sora akadt, amikor mások már szabadkoztak, bizonygattak, hadakoztak vagy cáfoltak volna. De Te az idő bizalmas szövetségeseként türelemmel vártál. Olykor évek teltek el, de az idő mindig Téged igazolt. Szerény és alázatos győzelmet arattál. Te voltál az egyetlen ember az életemben, akiben feltétel nélkül, vakon bíztam.

A gyermekkor esztendői, amik csigalassúsággal teltek, rohanó évekké lettek. Emlékszem. Fogytán volt az erőd és minden egyes ébredés fájdalmas volt. Megfáradt a tested és az arcod elvesztette fényét. Azt mondtad, hogy te már csak meghalni szeretnél. Én pedig magamban önző módon üvöltve kérdeztem, hogy mondatsz ilyet. Mihez kezdenék nélküled? Jobban féltem a halálotól, mint te magad. Rettegtem és az együtt töltött évek alatt sokszor elsirattalak. Te pedig bölcs utazó módjára gondosan előkészítetted mindent és várakoztál. Nem tartottál semmitől. Ismeretlen helyre indultál, szívedet mégis a végtelen nyugalom járta át. Sokat beszélgettünk a halálról, egymás elengedéséről. Számodra ez az élet körforgásának szerves részét képezte, számomra a világ összeomlását jelentette. Tudtad, amikor eljött az idő, hogy indulnod kell, de nekem nem szóltál. Óvni akartál, mint ahogy közös életünk során mindig.

Megszépültél és újra fiatal lettél. Az arcod és a szemeid újra ragyogni kezdtek. Rossz érzés suhant át rajtam, de nem akartam tudomást venni róla. Hittem az életerődben, az élni akarásodban és a közeledő tavaszban.

Telefont kaptam, hogy a kórházba visznek. Minden, ami addig olyan bizonyos volt, egyszerre bizonytalanná vált. Azt hittem, erős vagyok, de amikor megpillantottalak a hordágyon, olyan aprónak és gyengének éreztem magam. Te még akkor is mosolyogtál. Az arcodon nyoma sem volt fájdalomnak vagy félelemnek. Békés voltál és még az utolsó pillanatokban is rám gondoltál. Arra kértél, ne felejtsek el megvacsorázni. Elbúcsúztunk, megpuszítottalak és én kértelek, hogy vigyázz magadra. Három nap rémálom következett. Léleken már máshol voltál, de a testedet még az orvosok próbálták megmenteni. Öreg szívednek új esélyt akartak adni...

Minden erőddel az élet ellen küzdöttél, ezt közölte velem az orvos. Én csak azt kívántam, hogy billenjen valamerre a mérleg nyelve és az történjen, ami neked a legjobb. Mint az ítéletet hirdető bíró, megcsörrent a telefonom és egy kedves hang azt mondta, rossz hírt kell közölnie velem...

Végtelenül fájt, de a testemet elöntötte a meleg nyugalom és a szeretet. Nem tudtam sírni. Nem jöttek a könnyek. A dráma, az összeomlás, amelynek különböző forgatókönyveit annyiszor elképzeltem, elmaradt. Tudomásul vettem. Egy-egy pillanatban az volt az érzésem, hogy ez az egész nem is velünk történik. A kórházba kellett mennem. Amint beléptem a kapun, egy boldog kis családot láttam, aki éppen az újszülött gyermekkel indult hazafelé. Mintha üzeni szeretettel volna nekem és én akkor valóban megértettem. Hogy ez így van rendjén. Az élet körforgás.

A megváltó könnyek, a mélyről feltörő zokogás nem érkeztek. Pedig mennyire óhajtottam őket. A lelki fájdalomam fizikaivá lett. Még lélegezni is fájt és nem tudtam szabadulni a mellkasomat szorító fájdalomtól. A hamvasztás elrendezése során nem éreztem semmit. Mintha egy vadidegen embernek tennék szívességet. Olyan abszurdnak tűnt minden. Az életem igyekeztem a megszokott rend szerint folytatni. Úgy képzeltem, hogy te is ezt szeretnéd. Két közhely zakatolt a fejemben a te hangodon: légy erős! Az élet megy tovább. És az élet valóban ment tovább, de nem voltam elég erős. Minden egyes alkalommal, amikor hazaérkeztem, elgyengültem. Az otthonunk csendes volt a szívem pedig megszakadt. De azt hittem, hogy bármelyik pillanatban betoppanhatsz. Nem mertem semmihez sem nyúlni vagy megválni bármitől is. Attól tartottam, hogy nem találnád a helyén a ruháidat, tárgyaidat, amikor hazatérsz.

Álmomban néha látlak. Hazaérek, és te ott ülsz a fotelban, amit az ajtóból rögtön látni. Csend van. Nem szól a tévé, mert az elmélkedéshez csak arra a napsütötte, meleg csendre van szükséged. Fél lábad a fotel karfáján himbálsz, kezed összekulcsolva és gondolkodsz. Nem értem, hogy kerülsz ide. Hogyan lehet ez lehetséges? Az öröm sokszerű, nem jönnek a szavak csak a mélyről feltörő zokogás. Nem érted a könnyeim. Nem firtatunk semmit, nem keresünk magyarázatot, mert most már minden egyszerű és könnyű. A történetünk ott folytatódik, ahol félbemaradt. Olyan szép vagy. Pontosan úgy nézel ki, mint gyermekkoromban. Akkor is hófehér volt már a hajad. Olyan büszke voltam rád, hogy hozzád tartozom. Melletted sose féltem. Benned bízhattam. Megkönnyebbülök, hogy újra együtt vagyunk. És ez az érzés akkor sem múlik el, amikor felébredek. Mert mindig is összetartoztunk és ez most sincsen más-képp.

Kovács Katalin

Menekülés a semmiért

Egy napon minden katona el kellett, hogy menjen harcolni a II. Világháború alatt. Eljött az az idő is, amikor a németek elfoglalták Romániát is és vele együtt Erdélyt is, a régi Magyarország „szívét”, amit a románok elfoglaltak a magyaroktól.

Jöttek az oroszok és a németek ki kellett vonuljanak. Mivel a magyarok is a németek oldalán álltak, közülük is nagyon sokan fel kellett adják azt a helyet, ahol születtek, ahol laktak. Az én dédnagyszülőim is elmenekültek.

Az egész úgy kezdődött, hogy egy szekér fölé csináltak egy kóbert, s ebből meglett az ekhó szekér. A három kisgyerek a szekérbe ült és a valamicskével nagyobb Vilmos mikor a szekér mellett és mikor a szekérben ült, amikor elfáradt. A szekeret dédnagyapám vezette, s mellette ült felesége, Ilona. Így mentek Zsibó felé menekülni, ahol át lehetett menni a határom Magyarországra. Olyan utakon mentek, hogy ha lehetett ne ütközzenek se az oroszokba, de sem a németekbe. A németektől azért kellett tartani, mivel már elfogyott az élelmiszerük és keresztül-kasul futottak oda, ahol egy csepp ételt találtak, hogy elrabolják az emberektől és ők jól lakjanak a többnapos éhezések után.

Egyszer csak a sötétben dédnagyapám a következő német szavakat hallotta:

- Anhalten! Deutsch oder Russisch? (Megállni! Német vagy orosz?)

- Ungarisch (Magyar). - felelte dédnagyapám.

Erre kijött a sötétből egy pár katona, hogy elvegyék a tehenüket. Ekkor dédnagymamám kérlelni kezdte a németeket, hogy ne vegyék el a tehenüket, mert négy éhes gyerek éhen maradna. Nem tudott jól németül, de valahogy elmagyarázta.

A németek benéztek a szekérbe. Látták a négy kisgyerek csillogó szeméit, melyekből félelem sugárzott. A katonák megsajnálták őket. Végre eszükbe jutott, hogy a tehén tejet, s majd később húst ad a négy éhező szájnak. A németek eleresztették őket.

Így mentek addig, amíg meg nem hallották, hogy lezárták a határt. Többet senki se megy ki és senki se megy be Magyarországra. Mit volt mit tenni, vissza kellett fordulni Magyaróra. Amikor megérkeztek azt vették észre, hogy hiányzik kinek a kapuja, kinek az ajtaja. „Nem lehettek mások csak a Rusziak”- mérgelődtek a magyarok. Szerencsájukre ők mielőtt elindultak volna a nagy útra elásták dolgaikat a földbe, s azokat nem találták meg. De amit lehetett, azt mind elvitték a szomszéd falubeliek.

A dédnagyszülőim elmentek a „rendfenntartó erőkhöz” vagyis az akkori csendőrökhöz visszavenni a tulajdonaikat. A csendőrök nem szívesen, de elmentek az emberekkel és nagyjából visszaszerezték tulajdonaikat. A világháborúnak is hamarosan vége lett és a katonák hazaérkeztek Magyaróra.

Kocsis László

Nagyapa élete

Nagyapa komótosan kiballag a kapu elé, megnézi az erdőt, akár teszi ezt több mint negyven éve. Csak az erdőt számolja, nem kell külön a fákat. Ismeri mindegyiket. Sétálgat, megnézi az előző nap megöntözött virágait. Milyen szépek! Kiált fel, majd széttárja karját. Hiába, aki a virágot szereti, rossz ember nem lehet! Én ez idő alatt nézelődöm, visszagondolok gyermekkoromra, hiszen azóta ismerem már ezt a csodálatos helyet, hogy megszülettem. Megnézem a minden évben virító rózsát, estikét, szalmavirágot, tulipánt, a hóvirágot virágzik e már, jön - e, a szellős, friss tavasz.

Majd nagyapa oldalra néz, meghallom én is az autó robogását a rossz, néhol már csak földúton, amely valaha még le volt szórva terméskövel, de az idő magába döngölte azt. Azok az idők, amelyek viharosak is, szépek is voltak, mint ma, néha kárt tesznek, sokszor viszont gyönyörűek. Álldogál nagyapám hátratett kézzel, várja, kinek inthet a kapuból, őt sokan ismerik. Közeledik az autó, nem igazán lassít, nagyapa feltartja a jobb kezét, az autó vezetője azonban nem igazán viszonozza köszönését. Kérdezem, majd megfordul és halkán odaszól nekem, hogy megy, odatesz egy kávé. Aztán telnek a percek, ahogy az évek facsarják az embert bölcsőbb gondolkodásra, rádöbbenek, hát igen, már jó régóta ismerhetik egymást, mégsem viszonozza köszönését. Zokon esik neki. - Itt a kávé Szilvi- mondja, majd elkezdjük kortyolgatni. Gyermekkoráról mesél. Mi nem voltunk szegények! Apám szegény sokat dolgozott! Még szamarunk is volt! Elmosolyodom. Akkor ez nagy szó volt, teszi hozzá. Emlékszel még apámra? Hát igen, neked a dédnagyapád volt. Igen, emlékszem rá. Felelem. Font nekem egy kis kosarat. - Te Szilvi!- kiált fel nagyapám. Van a szobában egy kicsi fonott szék vagy azt nem neked készítette? Nevetve jegyzem meg neki, hogy én sem tudom. Ah, legyint, majd néz, ugye ő sem fiatal már, rég meghalt apám.

Majd bemegy a kis házba, pakolgat, leül egy pár percre a teraszra, megfogja a flakont, tölt egy kevés bort a poharába. Hát igen! Néz a messze távolba emelt fővel, majd feláll és folytatja, és addig mesél, amíg csak lehet. Így éli, ilyen kedvvel idősebb napjait nagyapám.

Kovács Péter

Megjárta a Don-kanyart

Az én történetem a dédi papámról szól, aki kint járt a fronton 1942-43-ig Oroszországban, a Don-kanyarban.

A dédi 1921-ben született, 12 éves korától 9 évig Leventeképzőbe járt, ahol megtanították bánni a fegyverekkel. 1942 tavaszán besorozták, augusztus 1-jére megkapta a behívóját. Budapesten egy laktanyában kellett jelentkeznie. Az első gépesített gyorsadtesthez került. Ez egy nagyon jól felszerelt, modern alakulat volt, ami a németek, Hitler finanszíroztak. A háborúban az a hír járta, hogy mindenki szedett-vetett felszerelést kapott, ők pedig mindenből újat: új fegyvert és új felszerelést.

A 2. gépesített gyorsadtest Kassán állomásozott. Október 2-án indultak vonattal Oroszországba, a Don-kanyarba, Ostrogoshszka teljes menetfelszereléssel. A gépesített gyorsadtest feladata az volt, hogy utat törjön a visszavonuláshoz. Középen haladt a magyar adtest, két oldalt a németek. Kinn a hőmezőn napközben -10°C , -20°C -ban, éjszaka -40°C -ban várták a parancsot. Hetekig nem tudták a ruhájukat levetni, élelmet a mozgókonyhájukon kaptak. Szörnyű látványban volt részük: körülöttük meglőtt állatok és emberek feküdtek.

Volt olyan lövedék, amely világított a sötétben, és egy ilyen mellette csapódott be. Átlőtték a zubbonyát, de ő maga nem sérült meg. Egy kézigránát repesze megsértette a tarkóját. Egyfolytában az lebegett a szeme előtt, ha meghal, magyar földön haljon meg, ne a hideg, kegyetlen orosz földön.

1943. január 12-én megkapták a parancsot a visszavonulásra. Ekkor már sejtette, hogy baj van a lábával. Elhagyta a hadtestét. Aki így tett, magára maradt. Reggel elment a segélyhelyre, ahol csak este került sorra, mert annyi volt a sebesült. A földön jajgató emberek, bekötözve a fejük, kezük. Ellátták a lábát, de már annyira be volt dagadva, hogy nem tudta visszavenni a lábbelijét. Levágta a cipője orrát, betekerte pokróccal, és folytatta az útját. Hol sebesültszállító vonattal, hol tehervonattal, hol gyalog, de eljutott Lengyelországba, Radonba. Útja során élelemként egy kilótt szekéren talált csokoládé szolgált. Február 6-án megműtötték a lábát, csonkolták a jobb lábán az összes ujját, a bal lábán pedig egyet. Mikor felébredt az altatásból, megnézte, hogy megvan-e a lába. Ha térdig csonkolták volna, öngyilkos lett volna. Május 10-én egy sebesültszállítóval Debrecenbe került a fertőtlenítőbe. Ott már mankóval le tudott szállni a vonatról. Itt Debrecenben leszórtelenítették és fertőtlenítették őket. Innen Érsekújvárra került, majd pedig Balatonfüredre, a hadikórházba. Balatonfüredről visszakerült Budapestre, a laktanyába. Novemberben leszerelték, ekkor jöhetett haza. Amikor hazaért, akkor látta édesapját másodszor sírni. Először, amikor kitört a világháború, másodszor,

amikor dédi papa hazajött. Az osztagukból, 150 emberből csak 18 került haza élve a háborúból. A dédi papa életét az elvesztett lábujjai mentették meg. Ha nem fagy meg a lába, nem jut haza. Talán ő is kinn hal meg Oroszországban, és akkor én sem születtem volna meg.

Nagyon büszke vagyok a dédire, aki a háború gyötrelmeit túlélve még ma is jó egészségben él velünk.

Kötél Róbert

Mindennapi kenyerünk

Lenszőke hajú, égszínkéék szemű édesanya virrasztott, Anna virrasztott a falusi házban. Hatodik gyermekét, a sírós Mariskát pólyába göngyölve, karjaiban babusgatta. Nem volt maradása a bölcsőben. A négy fiú és a nagyobbik lány, Annuska az igazak álmát aludta. András, János, József, István, így következtek sorban a fiai, mint az orgonasípok. A kicsi elszenderedett, édesanyja óvatosan visszatette a bölcsőbe. A lámpát szándékozott eloltani, mielőtt nyugovóra tér. Minden rendben volt körülötte. A veteményeskertet már felásta, a virágágyásokban már csak a krizantémok virágoztak. A muskátlikat lehordta a tornácról pincébe. Takarosan rendbe tette a portát. A hulló akácleveleket a tisztára sepert utcán sodorta az őszi szél. Hajnalban sült kenyeri vászonkendővel letakarva frissen illatoztak a hűvös kamra polcain. Mindenütt látszott a gondos asszonyi kéz nyoma. A gyermekek ruháikat szépen összehajtva saját székeikre rakták. Mintha vendéget vártak volna, mindig az ajtót lesték, mikor jön már végre. Nagymamám szeméből, mert ő volt a virrasztó asszony, fájdalom és elérhetetlen vágyakozás áradt, sajgott a lelke, abban nem volt nyugalom és béke. Imái és sóhajai a távoli harctér felé szálltak.

A falu éjszakai csendjében váratlanul megzörgették az ablakot. Kendőt terített a vállára, amit Andrástól, az urától kapott, amikor még jegyben jártak. Minden percben hazavárta, álmaiban látta, amint mosolyogva belép az ajtón. A telehold ezüstösen világította meg a háztető piros cserepeit és a kinn várakozót. Ő volt ott az udvaron, de nem jött, hozták, súlyos sebesültként, haslövessel az első világháborúból, az olasz frontról. Falubeli bajtársai támogatták. András, a nagyapám gyűrött katonaköpenyt, vedlett csizmát, kopott sapkát viselt. Anna örömkönnyeivel nézte hitese urát, aki katonaviselt férfiként, tudatosan minden ruhadarabot a tornácon hagyott. Felesége féltve őrzött, tiszta, békebeli holmit szedett össze a komódból. A tűzhelyen forró víz gőzölgött, tüstént előkerült a mosdótál, a fürdető teknő, a szappan és a vászontörülköző. Hangjuk hirtelen elakadt, lélegzetük elállt. Nagymama szerető szíve abban a pillanatban darabokra tört. Mindketten a halálos sebesülés nyomára néztek. Érezte, erősnek kell lennie. Fürdés és kötözés után meg is borotválta az ura pergamen sápadt, beesett arcát, reggel ne lássák ápolatlanul a gyermekei. Éjszakai álmukból szándékosan nem ébresztette fel őket.

Édesapjuk gyönyörködött a szép, alvó családban. Mariskát akkor látta először. Addig a felesége a tisztaszobába vetett neki ágyat. Egy-két falat friss kenyér, az este fejt tejből néhány falat ment le a torkán. Kódos remény ekkor még élt benne, bár a harctéren a tüzérek katonaorvosa lemondott róla. Kórházi ápolást ajánlottak számára, nem bíztak abban, hogy kibírja a hosszú

utazást. A tábori lelkész az utolsó kenetet is feladta. Ő azonban nem akart idegen földön meghalni, feleségére és családjára vágyott, az otthoni temetőben szeretett volna nyugodni. Sokszor gondolt rá, hogy miért is jött el az ő édesapja Felvidékről, a vadregényes fenyvesek és a hegyek közül, a futóhomok borította, dombokkal övezett, nyírségi faluba. Számára ez a falu és ez a ház jelentette az igazi otthont, ahol született, ahonnan elindult. A gyermekek szemében is megjelent az édesapát hazaváró reménykedés helyén a vigasztalhatatlan szomorúság. Suttogva beszéltek, óvatosan jártak, tudták hogyan kell viselkedni, ha súlyos beteget gondolnak a házukban, akire hónapok óta vártak, akit nagyon szerettek.

Lélekből fakadó, szeretettel teli bánásmód enyhítette a halálos sérülés fájdalmát. Vasárnap délutánként fehér gyolcsból készült a tépés a naponta cserélt friss kötéshez. A beteg mellett elhaladva, megállva és üldögélve, mindenkitől érkezett egy mosoly, kedves szó, érintés, simogatás. Az ember a legszörnyűbb csapást is átvészeli, ha szerető család veszi körül, annak mindenható ereje van. Sőt a remény sem hagyja el élte utolsó percéig. Nagyapámra hét szempár tekintett. A mai napig ez az emberhez méltó betegápolás: a megszokott bútorok között, a szülőházban várni sorsunk beteljesedését. A legszegényebb otthont, a viskót sem pótolhatja a kiváló orvos, és ápolók, a modern műszerekkel, gépekkel, csövekkel, palackokkal, gyógyszerekkel felszerelt magánkórház. Ilyen nagy bajban bármely gyógyító intézménybe végszükség esetén vigyék az embert.

Ősz hozta, tavasz vitte el. Gyorsan elkövetkezett a vég, hitvesi ágyában halt meg. A tisztaszobában ravatalozták fel, virrasztottak felette, megsiratták, eltemették. A falu három templomának egyszerre kondultak meg a harangjai, amikor rászegezték a koporsófedelet. Kivitték a temetőbe. Hős volt és áldozat. Később szülőfalunk első világháborús emlékművén fehér márványba vésték az Ő nevét is, a nagyapámét. Arannyal festették a míves betűket. Két fiútestvére húsz éve az Újvilágban élt. Megírták nekik a szomorú hírt, borítékba tették az utolsó fényképet, ami a fronton készült, tujabokrok közelében, rövid idővel az utolsó olasz csapás előtt.

Néhány éve, századik születésnapját követően, a halálra készülődve, másod-unokanővérem küldte el nekem Amerikából a katonaképet. Nagypapa sérült, felkötött bal karral áll a többiek között. Soha nem fogom megtudni, láthatóan fájó karral, miért vett részt az olasz fronton, a végzetes ütközetben.

Szülőházam közelében, a falusi temetőben, egymás mellett, közös sírban nyugszanak nagyszüleim. Gyermekeiknek, és számunkra, sok-sok unokának megadatott, hogy a sírjuknál leborulhattunk. Égi ajándék a családnak, ha nem kell hiábavaló, vak reménységgel várni haza az elesettet, vagy hadifogságban sínylődő katonát. A kegyetlen bizonyosságot erős lélekkel el lehet fogadni. A

kétségbeejtő valósággal együtt kell élni. Elvesztett élet semmivel sem kárpótolható. Apró gyermekként vittük a krizantémcsokrokat, gyertyákat gyújtottunk halottak napján. Nagypám az amerikai varázslattal kecsegtető élet helyett a halált választotta, mert itthon maradt, nem „tántorgott ki” a testvéreivel. Döntését szabad akarattal hozta, de következményeit nem sejtette. Sorsunk Isten kezében van, a végső ítélet az övé. Kanadában és az Amerikai Egyesült Államokban élő másod-unokatestvéreim élete és helyzete az enyémmel össze sem hasonlítható. Amikor öt éve nagyszüleim sírjához mentünk, a rendőr igazoltatta az egyiket, a bérelt autót kiválóan vezetőt. Magyarul nem tud, édesanyja német volt. A rendőr sem vette észre az útlevelében, hogy magyar, mert az ő családnevéről, amely az enyémmel azonos, lemaradt az ékezet. Szívében pedig a vágy az elvesztett haza iránt. Nagypapa a trianoni békediktátumot nem érte meg. A „nemzetgyilkossági kísérlet”-nek nevezett döntés híre hozzá nem jutott el, de egész családuk számára mai napig ható tragédiát jelent hősi halott nagypám sorsa és gyászos emléke.

Törékeny nagymamám, akit fényképről ismerek, helyt állt a legnehezebb években. Sötét felhők tornyosultak a család fölött, de Ő emberfeletti erővel, férfit megszégyenítő kitartással dolgozott kis földjein és a kertben. Még irtásföldet is művelt, hogy félárvái ne éhezzenek. Férfira soha többé nem nézett. Vallotta, egy férfi, egy élet. Vannak pótolhatatlan emberek. Haláláig gyászolta nagypámat, akit negyvenhárom évesen temetett el, amikor ő a negyvenet taposta.

Malom sem volt a falunkban, ezért este rakodtak szekérre a szomszédokkal, hogy a közelbe vigyék a gabonát őröltetni, amiből kenyeret lehet sütni, ételt adni, hat éhes, kicsi száznak. Hajnalban indultak, hat-hét órát álltak sorban. Sírní senki sem látta, befelé folytak a könnyei. Zokszó nem hagyta el a száját. Ha az Isten keresztet adott, erőt is osztott a hordásához. Hat gyermek nézett rá, szemükből sugárzott az élet fénye. Tőle vártak mindent, amire egy gyermeknek szüksége lehet. Szeretetet, simogatást, dicséretet, dorgáló és jó szót, hitet, tudást, példamutatást, kenyeret, ruhát, meleg takarót, lábbelit, hogy iskolába és templomba járjanak. Tőle tanulták meg hogyan kell elviselni a sorscsapásokat. Általa lett a legjobb emberé és apa, az én Édesapám. A csonka család megbélyegzést soha nem fogadtam el. Ott is nőnek fel kiváló emberek. Az életen át tartó gyász mellett nagymamám számára a gyermekei váltak a boldogság és öröm forrásává. Első unokája, az én bátyám, aki 1941-ben született, kilenc hónaposan járt és beszélt, gyakran meglátogatta. Közel laktunk, gyorsan odaért egyedül is. Aranyszőke, göndör haja ragyogott a napfényben, égszínkék szemével nagymamára nézett és kérte: „Ütni kettőt”. Egyetlen tojást sem ehetett, ártott neki, de ott mindig kapott kettőt. Járt hozzá egy szelet kenyér is. Amint nagymama megtudta, hogy nem szabad tojást

ennie, egyéb finom falattal pótolta. Ez a boldogság rövid ideig tartott, mert a második világháború idején, 1942-ben elment a minden élők útján. Hosszú ideig aggódott édesapáért, aki akkor katona volt, de négy nap megmentette az életét. 1907. december 26-án jött a világra, ezért itthon maradt. Akik 1908-ban vagy ezt követően születtek, mind ottmaradtak a Don-kanyarban. A mi falunkba senki nem tért vissza.

A koronában, majd pengőben kapott özvegyi- és árvaellátás törvényi célja a segély lett 1923-ban, az elveszett munkaerő pótlása. Nem tudom mennyi volt koronában, de a nyolcvan pengőt akkor sem haladta meg, amikor egy pengőt ért egy napszám, és „havi kétszáz pengő fixszel, az ember könnyen viccel” kezdetű korabeli slágert dúdolgatta egy érettségizett hivatalnok.

Nagymama közeli községből származott, rokonok nem éltek a falunkban, de szívesen vigyázott az apróságokra a szomszédban élő Mari néni, akit elkerült a gyermekáldás. Jánost, az édesapámat mákgubóból főzött teával csendesítette el, tudatlanságában majdnem halálos adaggal. Szerencsére maradandó nyomot nem hagyott, egy átaludt nappal megúsza. Én meg kicsi gyermekként e sajnálatos eset kapcsán tudtam, miért fontos a mákgubó, mit készítenek belőle a gyógyszergyárban, Tiszavasváriban.

Többen visszajöttek a tengerentúlról, némelyek pénzzel, mások üres zsebbel, csalódottan. Közülük egy férfi üzenetet hozott a családnak Kanadából. A közeli faluba érte kellett menni, ha kíváncsiak rá. Borítékban volt, amit küldtek. Nagymama Jánost és Annuskát indította útnak: „A vasúti sín mentén haladjatok, a levelet gondosan tegyétek a tarisznyába! Üdvözljétek a házat, mondjátok, kik vagytok! A hírhozó fáradságát is köszönjétek meg! Szégyent ne hozzatok rám!” Elindult a két kis árva. János vállán ott csüngött az édesanyja szötte vászontarisznya. Megkapták a levelet, gondosan eltették és megköszönték. Szívélyes szavakkal marasztalták őket. A kemencében éppen akkor sült ki a kenyér. Amíg kihűlt, egy kicsit megpihentek, vágta nekik egy-egy karéjjal, vastagon megkenték szilvalekvárral. Hazafelé tartva mohón és jóízűen falatoztak, arcuk, kezük, tiszta ruhájuk is maszatos lett. Az utolsó harapást majszolták, amikor otthon benyitottak a konyhába. Első pillanatban édesanyjuk a maga főzte mosószippanra gondolt, lesz-e elegendő a következő mosáshoz. Szutykos gyermekeit tisztának akarta látni. Az én nagymamám csak ezután bontotta fel a levelet, és a borítékból kihullott húsz kanadai dollár, de írás is volt mellette. „Özvegyi könnyeit akarta letörölni” a sógora. Az a nagybácsi, aki a feleségével együtt kilenc gyermeket nevelt. Sebtében elkérte János tollát, tintába mártotta, és egy irkalapra megírta a választ. Megköszönte a levelet, a dollárt, de kérte, neki pénzt többé ne küldjenek. „Ti neveljétek a kilenc gyermeket, nekem hatot adott az Isten, majd én felnevelem őket egyedül.” A fiók mélyéből összekaparta a bélyegre való pénzt, János szalajtotta el

a levéllel a postára, ami a közelben működött. Nem is jött többé dollár, de amikor a két idősebb fiú siheder lett, szép szál legények, meghívták őket Kanadába. Szállást adnak a házukban, bőven van munkalehetőség. Onnan tudják majd támogatni a családot. Addigra András elsajátította a mezőgazdasági munka fortélyait édesanyja mellett. A mezei munkából minden arra képes gyermek kivette a részét.

János, az én édesapám szakmát akart szerezni. Világosan látta, neki föld nem jut. Kitűnő tanuló volt a görög katolikus iskolában. A tanító úr egyik legkiválóbb tanítványaként emlegette, amikor kilencven éves születésnapján köszöntöttem. Otthon mindent megjavított, még az iskolában is ő szerelte össze a szétesett kilincset, a nyikorgó padokat. Csak arról álmodhatott, hogy tanonc lesz. Tisztelettudó, éles elméjű gyermekként a temetést követő nyáron fejezte be a hat elemít. Inas lett Kisvárdán, géplakatosnak tanult. Arany volt a keze és a szíve. Minden rendben ment, de hálótársait, a tizenkét macskát nem bírta elviselni. Sírva kérte édesanyját, vigye Nyíregyházára, hátha az ottani mesternek nem lesznek macskái. Nagymamám megtette pedig alig volt pénze.

András kivándorolt Kanadába, de maradandóan beteg lett. Nem tudta segíteni a családot, a plébános unokatestvérének segédkezett. János itthon maradt, szinte családfőként élt. Nevelte a kisebbeket, amit keresett hazaadta. Bármilyen tisztességes munkát elvállalt, így szerezte a mindennapi kenyeret. Viszont a nagy gazdasági világválság idején, a közelben nem akadt munka, ezért indult el Debrecenbe. Géplakatos szakmával, autóvezetői jogosítvánnyal rendelkezett, pénzéből azonban csak az útiköltségre futotta. Mindenütt az építkezéseket kereste. A későbbi postapalotánál nézelődött, ahol az alapot már kiásták. Munkásruhában állt az építésvezető főmérnök előtt. Alázattal munkát kért, utalva rá, bármit elvégez, ami egy építkezésen szükséges. Szaván fogták, a feltörő talajvíz miatt nem tudták elkezdni az alapozást. Ő szivattyúkat rendelt. Egyetlen szelet kenyérre való pénz volt a zsebében. A szelet nem karéj nálunk, a Nyírségben, hanem a karéjnak a fele. Azt megette, úgy üresen, ahogy akkor mondták soványan. Ivott rá egy bögre vizet. Éjszaka dolgozott, másnap elkezdődött az alapozás. Hosszú időre kapott munkát. A családnak és neki is így lett meg a mindennapi kenyere.

Gyermekkoromban, - hat évtizede - elvittek a szüleim a Déri Múzeumba. Amikor megláttam „Munkácsy Mihály: Ecce Homo” című képét, majdnem letérdeltem, összekulcsolt kézzel imádkoztam. Áhítattal néztem a csodát, alig tudtak elvonszolni onnan. A Múzeum előtt leültünk egy padra pihenni. Édesanyám mellettünk ült. Ismerte apósa, anyósa sorsát, apukám küzdelmes életét. Nem ránk figyelt, hanem a saját életére gondolt, arra a rögzös útra, amely eddig vezetett. Ő tizennegyedik gyermekként jött a világra. Nagymamám az első találkozáskor azt mondta neki: „Lányom Te nagyon fiatal vagy. Vigyázz

a fiamra, mert annyira jó ember, még az ingét is leveszi és odaadja másnak.” Később valóban megtörtént. Egyik rokkant falubelijének odaadta az ingét, mert annak nem volt. Apukámon még maradt zakó.

Édesapám a padon ülve hátrafordult, egy épületre mutatott, megkérdezte tőlem, milyen épületet látok. Elolvastam a kiírást a homlokzaton, és azonnal válaszoltam: „Az a posta”. Akkor mondta el nekem a fenti történetet. Ott tanultam, meg mennyivel jobb egy karéj szilvalekváros kenyér egyetlen szelet üres kenyérnél.

Azóta is, ha szeletelt kenyeret eszem, mindig eszembe jut, én többé már nem fogok rajzolni a késsel édesanyám frissen sült kenyerére, amikor levágom az első karéjt. Édesapám égszínkéék szeme és reszkető keze azonban felvillan a múltból, ahogyan keresztet rajzol a kenyérre, majd a lehulló morzsákat összeszedi az abroszról. Nem morzsalapátra, hanem munkától kérges tenyerébe. A kidolgozott kéz a legszebb, amelyen látszik a munka nyoma.

A karácsonyi ajándékom egy kenyértartó doboz is volt a lányom családjának. Ebben az évben születik a harmadik unokám. A kenyértartó fiók így felszabadul a kis családtag számára. Lelkemben azzal a kívánsággal adtam át, soha ne legyen üres, a mindennapi kenyér legyen benne! Oly kicsik még, májusban múlt három Levente, egyéves volt szeptemberben Attila. Isten ajándékai ők számomra is. A reményt és a szeretetet adják, a hitet, ha lesznek nagy családok, még lesz Magyarország. Békében éljenek ebben a kis országban, soha többé ne legyen háború!

Dédnagyapám emlékét pedig örökké áldom. A mi családunknak nem kell a Felvidéken nemzetiségi magyarként élnie. Végére is ez az Ő döntésének a következménye. Kis hazánkban jó magyarnak lenni, vagyis jó volna mindenkinek, ha senki nem nélkülözné „mindennapi kenyerüket”. Akinek hazája és családja van, mindene van, akinek hazája és családja nincs, semmije nincs. Hiszem, hogy lesz betevő falatja is.

Kulcsár Erzsébet

Alvósbaba

Bedegkéren egy Somogy megyei kis faluban töltöttem életem első hat évét. Édesanyám postamester volt, egy szoba-konyhás szolgálati lakásban laktunk. Nagypám, nagyanyám, apukám és anyukám. Hosszú tornácos parasztház hatalmas udvarral, óriási kerttel, a végében patak csordogált, sőt egy odvas kút is volt. Mellettünk a szomszédban pedig a vegyesbolt. Szép kirakata volt mindig. Alig lehettem hároméves, amikor december elején már hívogatóan fel volt díszítve. Az ablakban hintaló, kisautók, építőkockák és egy gyönyörű porcelánbaba kis kék babakocsiban, világoskék szaténruhában, hosszú vörös hajjal. Mindennap megcsodáltam az utcáról, Balázs bácsi a tulajdonos észrevette, hogy mit nézek úgy sóvárogva. Anyukámmal egyszer éppen vásároltunk krumplit meg hagymát.

- Ugye szép ez a baba? Tessék megvenni a Nórikának! - azzal már vette is ki a kirakatból a gyönyörűséget! - Nem tudjuk megvenni kedves Balázs, majd talán a Jézuska - mondta anyukám határozottan. Szófogadó gyerek lettem ezek után tüstént. Elsőre mindent megcsináltam, kerültem a bajt. Hátha a Jézuska elhozza nekem a babát! Nagyon izgultam karácsony előestéjét, nálunk reggel jön meg a Kisjézus, persze azóta is. Amikor kinyitottam pirkadatkor a szemem, azt hittem még álmodom, de a kis fenyőfa előtt ott tündökölt a babák legszebbike.

Anyukámék már lesték, hogy ébredzem, várták a pillanatot. - Anyu, hát itt volt a Jézuska, de csodálatos! A kezembe vettem a törékeny még más illatú porcelánbabát. Szépséges-szép volt. Ha a hasára fektettem, becsukta a szemét.

Aztán jöttek csak a szép órák. Átjött Zsuzsi barátnőm a szomszédból, és játszottunk. Tologattuk a babámat, altatgattuk egész délután. De valahogy egyszer csak belém bújt a „kisördög”. Vajon mitől, hogyan csukja-nyitja a szemeit ez a baba? Nyomkodni, birizgálni kezdtem a szemhéjait egyre türelmetlenebbül. Puff! Egyszer csak kiesett az egyik üvegszeme. Húha! Ebből baj lesz, Nóribaba! - gondoltam megszeppenve. A hasára fektetve vittem az ajándékomat Anyukámhoz. - Anyu, tedd el! Nehogy valami baja essen! - pityeregtem.

Ő nem szólt egy szót sem, ismert, berakta a szekrénybe.

Szomorú percek következtek. Csak akkor kezdtem örülni, amikor megjött az édesapám Pestről a szolgálatból. Tartalékos katonatisztként behívták, így csak később tudott velünk ünnepelni. - Na, mit hozott a Jézuska? - kérdezte mosolyogva? Elszégyelltem magam. - Egy babát, de egy kicsit furcsa szeműt. - magyarázgattam pironkodva. - Na, majd megnézem én a Te babádat kislányom! - került, fordult apukám és már hozott is egy csavarhúzó. Csiribí, csiribá, egykét perc és „látott” az én szépséges babám. Minden jóra fordult, még a büntetés is elmaradt, de ez az első emlékezetes „alvósbabás” karácsonyom gyakran eszembe jut Advent idején...

Lantosi Nóra

Ne félj, csak higgy!

Többször előfordult, hogy nagymamámmal töltöttük az estét, amíg szüleim távol voltak. Nagyobb testvéreim ilyenkor az esti mese helyett igaz történetet kértek a Nagyitól. Ezek közül a legszomorúbb, de legemlékezetesebb ez az elbeszélés.

1944. december 27-ét mutatta a naptár... Karácsony harmadik napja volt, de ez az ünnep már nem volt az igazi. Nem állt a szobában díszes karácsonyfa, az asztalról hiányzott a kalács, sőt még kenyér sem volt már két hónapja. Messziről ágyúdörgést lehetett hallani. A ház előtti járdára beásott német légelhárító üteg az éj leple alatt eltűnt, hátrahagyva 50 dinamittal töltött ládát. Ez már magában is életveszélyt jelentett. Ezen a napon a szovjetek tűzparancsot kaptak, és minden irányból támadni kezdték a fővárost. Nagymamámék háza az Üllői úton áll, Pestszentlőrincen, Vecséshez közel. Az ágyúzástól, a becsapódásoktól a ház összes ablaka kitört. Dédapám érezte, hogy utcai harcra kerül majd sor. Körülöttük nincs élő ember, s ő egymaga nem képes megvédeni a lányát, a nagymamát, aki 15 éves volt akkor. Elhatározta, hogy még mielőtt a katonák odaérnének, Nagyit elviszi a Mária utcába. Ugyanis a másik lánya, mint iskolanővér ide menekült. Úgy gondolta, itt majd mindketten biztonságban lesznek.

Pirkadatkor volt az indulás 5 almával a zsebben, mert más ennivaló nem volt. Dédapám búcsúzáskor felesége homlokára keresztet rajzolt, és kérte Istent, hogy épségben, egészségben kerüljenek vissza, amikor az már lehetséges lesz. Dédanyám ott maradt teljesen egyedül.

Ennek a napnak harci élménye rettenetes volt egész Dél-Pest számára. Szünet nélkül lőtték az Üllői utat, hogy zavartalan legyen a bevonuló szovjet csapatok számára a terep. Elpiszkolódtak hóban, egymás mögött haladtak nagyanyóék Kispest felé. Az úton találatot ért házak, romok, leszakadt vezetékek és halott emberek tetemei voltak láthatók. Élő embert csak Kispesten találtak, ahol egy szétronsolt szekér mellett három ember egy elpusztult lovat transzírozott. Hívták őket is, de mentek tovább, mert még az út háromnegyede hátra volt. Nehéz, egyre veszedelmesebb útszakasz következett. Kispest északi fele, Határ út, Ecseri út, Népliget. Némán, bukdácsolva haladtak előre, mert felülről repülők pásztázták az utat. A gépfegyverek állandóan berregtek. Ha mozgást észleltek, rögtön leadtak egy sorozatot. Csúszva-mászva, a piszkos hóban vetődve nagyon nehezen jutottak előre. A felderítő repülők olyan közel szálltak, hogy látni lehetett a pilóta fejét. A golyók körülöttük fűrődtek be a földbe. Egyenesen nem lehetett tovább menni, mert a Nagyvárad téren egy üteg

volt felállítva, ahonnan kifelé lőttek, de a válasz sem késett Vecsés felől. Mindig közelebbről hallatszott az ágyúdörej. Tisztában voltak azzal, hogy bármelyik pillanatban meghalhatnak, de visszaút nem volt, csak előre lehetett menekülni. Gyalogossal nem találkozva, cikk-cakkban, egyik házról a másikra, hasalva, remegve érték el a körutat, ahonnét már csak egy ugrásra van a Mária utca. Az életveszélyes útnak vége, és jön a megkönnyebbülés.

Teljes sötétségben, piszkosan, nagyon fáradtan értek célba. A csengetésre remegő női hang szólt ki a kémlelőlyukon. Miután megtudta, hogy kit keresnek, hosszú várakozás következett. Nagy nehezen kinyílt a tölgyfaajtó. Nagyanyám olyan kimerült és fáradt volt, hogy leült a kőküszöbre, mert lábát feltörte a bakancs, nem bírt már állni. Hosszú percek teltek el, mire végre megjelent a nálánál húsz évvel idősebb nővére. Arcán nem látszott a viszontlátás öröme, inkább kétségbeesés tükröződött rajta. Kezét összezsápta, hogy az utcai harcok közepette, hogy mertek gyalogosan odamenni hozzá, kockára téve életüket. Dédapám ekkor előadta jövőtele célját, hogy a 15 éves nagymamám ott maradhasson, mert Lőrincen már benn vannak az oroszok. Se pince, se óvóhely, a közelben nincs már más élő ember, a legcsúnyább megaláztatás után csak a halál vár rájuk... Kérte, hogy segítsen, nincs más választás... Ekkor jött az újabb, még fájóbb meglepetés: óhajuk nem teljesülhet... két napja a vezető nővér kijelentette, hogy teltház van, egy ember sem jöhet be már. Még egy pohár vizet sem kaptak, menniük kellett vissza. Ki voltak utasítva.

A döbbenetből nehezen tudtak felocsúdni. Elindulni vissza a tűzvonalba egyedül, étlen-szomjan s holtfáradtan? Eltökélték, hogy hazamennek.

Dédapám, aki átvészelte az I. világháborút, már sokszor volt életveszélyben, de ilyen kiszolgáltatott helyzetben még soha. Mellékutcákban próbáltak haladni hazafelé. Sokszor kellett kapualjakban lapulni, mert a repülők egymást érve dobálták láncos bombáikat, házak lobbantak lángra. Sztálingyertyák fényénél kellett tájékozódni, hogy a veszélyes romokat, drótokat ki tudják kerülni. Egy-egy kapualjban arról beszélt nagymamának, hogy most átélhetik azt a kitaszítottságot, amit a Szent Család is átélt, mikor szállást kerestek azon a szent éjszakán. Hitte és remélte, hogy túlélik ezt a reménytelennek látszó helyzetet, s ekkor történt meg életük igazi, nagy csodája. Elérték a Szigony utca házait. Egy villanásnál látták, hogy egy árnyék eltűnik a kapualjban. Négyemeletes lakóház volt, a bejárati ajtó üvege be volt törve. Lehetett látni, hogy bent többen vannak. Némi beszéd is kiszűrődött. Ide ők is beugrottak, éppen jókor, mert nyomban irtózatossággal a szomszéd házra bomba esett. A légnyomás kinyitotta az ajtót, és újból beugrott három árnyék. Női hangot is lehetett hallani. Egy újabb villanásnál meglátták, hogy két irtózatossággal volt az előbbi „beugró”. Nagy közelebb ment, s akkor fedezte

fel, hogy osztályfőnöke, Ildikó nővér állt ott előtte kék posztó egyenruhájában. A váratlan találkozás öröme után megkérdezte a nővér, hogy hogyan keveredtek oda, mert ez a terület most igazi harctér. Ők élelmet vittek egy magatehetetlen néninek. Amikor megtudta az apáca, hogy mi járatban vannak, nagyon elszomorodott. S amikor az ágyúzás szünetelt, karon fogta őket, és úgy vezette be a szemben lévő Thaly Kálmán utcába, ahol a Ranolder Intézet épülete volt (ebbe az iskolába járt a nagymamám). Osztályfőnöke a legtermészetesebb hangon mondta, hogy égi kitüntetésnek veszi, hogy neki éppen akkor kellett odaérkezni, hogy a biztos halálból mentse meg őket. Az intézet vendégei, menekültjei lehettek. Háborús vacsorát, két matracot és egy pokrócot kaptak. Dédapám reggel visszament Lőrincre, hogy dédanyám ne legyen egyedül. Hitte és remélte, hogy mennyei segítséggel ez sikerülni is fog. Lányát - az én nagymamámat - az intézeti nővérek ellátják, biztonságban tartják. Ez meg is történt január 17-ig, amikor visszatérhetett a szülői házba.

Ez a történet, amit leírtam, a családomban őrzött csoda. A hit csodája, mely megmutatta Isten irgalmát és jóságát. Sperlinger Ildikó nővér személyében Isten küldötte jött a megmentésükre.

Lehel Márton

A második világháború

Tizenegy éves volt a nagypapám. Gyerekfejjel még nem érzékelte a nagy veszélyt.

Az édesapja földművesként dolgozott. Egy nap elsőbbséggel jött a levél, melyben az állt, hogy menjen be a Veszprémi Katonai Parancsnokságra. A gyülekezőre pontosan kellett érkezni. Sok embert hívtak be a környező falvakból a parancsnokságra. Különböző helyekre küldték el őket.

Gépkocsival vitték el papát a legközelebbi honvédséghez. Minden járműben 25-30 ember fért el. Megérkezésük után beosztották az embereket az alakulathoz: lövészekhez, páncélosokhoz, gyalogosokhoz, műszaki híradásokhoz és tüzérekhez. Két hónapos kiképzés után a frontra vitték ki őket. Megkezdődött az igazi harc. Futóárkokat kellett nekik ásni. Négy-hatórás bevetésben vettek részt.

Szovjetunióval harcoltak, puskát használtak. Voltak kisebb-nagyobb támadások. Sokan sebesültek meg. A nagy küzdelemre nem került sor. A sérülteket elvitték a legközelebbi kórházba. A család Nagyvázsonyban maradt. Folytatták a földművelést: szántottak, vetettek. Közben a falvak fölött megjelentek a bombázó repülőgépek. Az amerikaiak összefogtak a szovjetekkel. Szőnyegbombázást hajtottak végre, vagyis folyamatosan lőttek. A felső utcán történt mindez, ahol sok magyar és német katona volt. Ekkor a papám nagyapja úgy döntött, hogy elmenekülnek. Szekérrel hagyták el a romba döntött utcákat. Vittek magukkal: lisztet, búzát, zsírt, sonkát és kenyeret. Szerencsésen odaértek a balatoncsicsói szőlőhegybe. Ott elbújtak egy pincébe. Addig ott laktak, amíg fel nem szabadították Magyarországot az oroszok. A ruszki lehet, hogy kiűzték a németeket, de mindent elfoglaltak.

Az egész család elindult hazafelé szekérrel. Amikor megérkeztek, az egész házat felforgatva találták. De nem az volt a legszomorúbb, hanem az, hogy a papám édesapja még nem tért haza. Rá egy fél évre megérkezett. Az élet ment tovább, és együtt volt a család.

Leitold Levente

Egy elveszett kisgyerek története

Az Anyukám kiskoromtól kezdve, minden este lefekvés előtt mesét olvasott nekem. Az utóbbi időben pedig kedves történeteket mond el az én kiskoromról, vagy éppen az Ő gyermekkoráról.

Az egyik kedvenc történetem az, amikor Anyukám kistestvére 3 éves korában „elveszett”.

Nyári szünet volt, így Anyukámnak nem kellett óvodába mennie. Reggel felöltöztek, megreggeliztek s mivel kertes házban laktak, így egész nap kint játszottak az udvaron.

Akkoriban a családnak volt egy nagyon kedves, Réka nevű német juhász kutya. A gyerekek nagyon szerették, mert jókat lehetett vele labdázni, és még ha bohócnak öltöztették, azt is jól tűrte. Télen, szánkón húzta a gyerekeket az óvodába, forró nyári napokon pedig szívesen bemászott melléjük a vízzel teli medencébe.

Aznap, amikor a kistestvér elveszett nagyon meleg volt, így Réka kutya főként az árnyékot nyújtó almafa alatt lévő kutyaházban szunyókált.

A napirend szerint a gyerekek délelőtt játszhattak, délben ebéd és csendes pihenő következett, majd a délutánt megint kint tölthették az udvaron.

Megkezdtek a délutáni csendespihenőt, Anyukám nagyon kifáradt a sok játéktól, így gyorsan el is aludt. Nem így a kistestvére, aki úgy gondolta, Ő nem fog aludni és kiszökött a szobából az udvarra. Egyedül nagyon hamar elunta magát, ezért játszópajtás után nézett. Úgy gondolta, erre a legalkalmasabb Réka kutya, aki még mindig a kutyaházban volt és nem is akarta a kellemesen árnyékos helyét otthagyni.

A kistestvér ezért pár játékot odavitt a kutyaházhoz és ott játszogatózott egészen addig, amíg el nem álmosodott. Úgy döntött, nem megy be a lakásba, hanem bebújik Réka mellé a kutyaházba. S ketten összebújva aludtak, elől Réka kutya, s mögötte a kisgyerek. Ha valaki benézett a kutyaházba nem is láthatta az apró, békésen szundikáló gyereket.

A délutáni csendespihenő után eszmélt rá a család, hogy bizony egy gyerek hiányzik a létszámból. Mindenki nagyon megijedt és elkezdtek keresni. A pincétől a padlásig mindent felforgattak, a szülők végigjárták a környező utcákat és szomszédokat. Már több felnőtt és gyerek is kereste a kistestvért, Anyukám el is pityeredett, mert azt hitte örökre elveszett a kisöccse.

Az egyik felnőtt javasolta, hogy Réka kutyát is vonják be a keresésbe, mivel mindenki tudta a környéken, régebben a rendőrségen szolgált nyomkövetőként, és „nyugdíjazása” után került a családhoz. A Nagypapám is támogatta az ötletet és elindult a kutyaházhoz, ahogy odaért megkérte a kutyát, jöjjön

elő. Réka nagyon nyújtózva és ásítva előmászott a házából, s akkor a Nagypapám meglátta a kisfiát, aki nyugodtan szunyókált, mit sem zavarta az, szinte az összes ismerős Őt kereste.

A nagy ijedség után mindenki nagyon jót nevetett ezen, az biztos senki nem fogja soha elfelejteni ezt a történetet. Mindenki nagyon boldog volt, hogy meglelt az „elveszett” kisgyerek.

Lenhardt Bálint

Egy régi karácsony

(mese lovak nélkül)

A feldíszített fenyőfán villogtak a fények, ragyogtak a színes gömbök és a szaloncukrok. Gyönyörű, magas, formás fa állt a nappali sarkában ízlésesen felékesítve. Rajta csak piros és sárga gömbdíszek, és piros papiros cukrok. Remekül hatott a villogó kis égők fényében. A család már túl volt az ajándékok mámorán, mivel előző este, szenteste volt az ünnepi csomagbontás. Minden gyermek igyekezett elfoglalni magát, csodálták a kis tipegő két évest, a nagyobbak a kapott könyveket lapozgatták, vagy a társasjátékokat próbálgatták ismételten.

A nagymama sokáig csendben ült, elmélázva, mint oly sokszor, elgondolkodva. - Mamikám! Miről „ábrándozol” megint? - huncutkodott a nagylány. - Inkább mesélj valamiről? - kezdte kérlelni a kis Gabika. - Igen! Mesélj nagy! - ugrott közelebb a kisfiú. - Mesélj arról, amikor a nagy zivatarban a mezőn voltatok!- Azt már elmondtam. - Akkor arról, amikor tűz volt a szomszédotokban, és féltél a megvadult lovaktól - kérlelte a kisfiú. Mert neki ez a lovas történet igen megragadta a figyelmét. - Már azt is ismeritek. De szívesen mesélek most nektek az én gyermekkori karácsonyomról.

A három „nagy” gyerek azonnal párnát kapott a feneke alá, és a nagymama elé kuporodtak a szőnyegre. A kicsit kézen fogta édesanyja, és elvitte a másik szobába, hiszen ő még nem értheti az ilyen régi történeteket.

Tudjátok, amikor én ilyen kislány voltam, mint te Ágikám, nem ilyen volt a karácsonyi ünnep. Persze, mi is készültünk rá. Édesanyám kemencében süttött finom kalácsot. Diós, mákos túrós, lekváros... mind nagyon finom volt. Sok kellett, mert... hisz sokszor elmondtam már, nyolcan voltunk testvérek. A jó étvágyú bátyáim alig várták, hogy kiszedje anyánk a kemencéből, azon forrón akarták enni az illatos, barnára sült beigliket. Persze rendnek kellett lenni, csak akkor kaptak, kaptunk, amikor kihűlt, amikor annak ideje volt. És milyen volt a fenyőfátok? - kíváncsiskodik Csabika. - Hááát, nem is volt igazi fenyőnk. A mi családukban mindenkinek megvolt a feladata. A fa, illetve az ágak megszerzése a két legnagyobb bátyám feladata volt. Akkor nem árultak fenyőfát a falunkban, csak a templom kertjében volt 3 nagy fa, de olyan magasra fel volt metszve az alja, hogy nem lehetett elérni egyetlen ágat sem. Karácsony este aztán izgatottan vártuk haza a nagy fiúkat. A nővéremmel nekünk a takarítás mellett a „szaloncukor” elkészítése volt a feladatunk. Én inkább csak néztem, a legkisebb voltam a családban, a nővérem főzte cukorból és vajból. Csakhogy nem sikerült minden évben. Hát az is nagy izgalommal járt! Úgy készült, hogy a vajas cukrot karamell színűre pírította,

vaníliával ízesítette, és egy kivajazott tepsi hátlapjára borította. El kellett simítani egyenletesre, aztán, ha kicsit hűlt feldarabolni pici téglácskákra. Ezeket a kis téglák formájú szaloncukrokat aztán becsomagoltuk egyenként az előre elkészített, kisimított fényes papírkákba. (Ebben már én is segítettem.) Ezeket évről évre megőriztük. A nagymamánktól kaptunk valamikor pár szem igazi szaloncukrot, s azoknak a papírjait is gondosan megőriztük. Fényes papírba göngyöltünk diókat is, és egy kis szeget dugtunk a nagyobbik végébe. Éppen odaillett, s azzal fel lehetett akasztani a fára. Ha nem volt fényes papír, befestettük a diót ezüst színűre. Kicsi, a diónál alig nagyobb almákat tettünk el ősszel, s azokat is - száránál fogva - felaggattuk. De honnan lett hát fátok? - érdeklődik Ágika.

Már későre járt, teljesen sötét volt. Édesanyám türelmetlenül, idegesen várta a fiúkat. - Csak nem loptak fát valahol, valakinek az udvaráról, és elkapták őket? - aggodalmaskodott. Édesapám megnyugtatta: Tudod, hogy sohasem lopnának! Mi is izgultunk már azon, hol lehetnek ilyen soká, és azon, lehet, nem is lesz karácsonyfánk.

A legnagyobb bátyám igen ügyes kezű volt. Most azt mondanánk, hogy kreatív. Jó előre kifaragott egy egyenes rudat, a tetejét gömb formára, s a gömb felső részét hegyesre. Az oldalaiba pedig ferdén lyukakat fűrt. Nem ám villanyfúróval, mint apának van! Kézi fúróval. Egymásra szegezett keresztbe téve két szép sima fadarabot, s a közepébe egy nagyobb lyukat, abba illesztette ezt a rudat. El tudjátok képzelni? - Én el, én is... - felelték a gyermekek.

Egyszer aztán megérkezett a két fiú, tudjátok, Laci bátyám és Jani bátyám. Ismeritek őket. Kezükben egy csokornyí fenyőág. Elmondták, hogy a szomszéd falu templomkertjében szedték. Oda bárki bemehetett. Ez a falu 5 kilométerre volt a miénktől. Ők persze gyalog mentek oda és gyalog jöttek haza. Nem autóval! Ez telt olyan sok időbe! Igaz, ott is magasan voltak az elérhető ágacskák, de egymás nyakába állva (még segítők is akadt) sikerült szerezni. Nagy volt az örömünk, amikor beledugdosták a kihegyezett ágakat a lyukakba. Szép, formás, csinos fácska lett. Gyorsan ráhelyeztük a már elkészített cukrokat, diókat, almákat. Ha volt még fényes papírunk, abba kockacukrot csomagoltunk. Akkor nem volt a fa alatt semmiféle ajándék, nem volt az szokás. Hanem szépen körbe álltuk az asztalt, amelyiken a fa állt, és elénekeltük együtt a Mennyből az angyal-t, meg a Krisztus Urunkat. Tízen álltunk az asztal körül. Istenem, de szép is volt! Olyan boldogok voltunk, hogy elmondani sem lehet. Mert nekünk a karácsony nem az ajándékot jelentette, hanem a család szeretetét, az együtt-ünneplést, az összetartozást, Jézus születésének megünneplését közösen. És ezután következett a finom vacsora. Tyúkhúsleves, töltött káposzta, kemencében sült kalács... Vacsora után olvastunk, sorban a nagyobbak, az édesanyánk által erre az alkalomra kijelölt könyvből.

Határozottan emlékszem a Tamás bátya kunyhójára, abból olvastak a testvéreim részleteket. Én még olvasni nem tudtam, de verset mondani igen, megtanította nekem már előre az édesanyám. Valami kis karácsonyi vers volt... Ma is nagyon jó visszaemlékezni rá. Ilyenkor sokat gondolok ezekre az időkre. És milyen jó, hogy vannak testvéreim! Sajnos, a nyolcból már csak öten élünk.

Ekkor elhallgatott a nagymama, a szemét könny futotta be. A gyerekek egymásra néztek. Egy pillanatig döbrent csend lett. Majd hirtelen felugrott a két kislány, és két oldalról ölelte meg a szeretett nagymamát, hogy vigasztalják, fejüket arcához simítva.

- Ne sírj nagyikám, kérlek, ne sírj, tudod, hogy szeretünk. És jó, hogy vagy nekünk! Nagyon jó!

- Ez is jó mese volt mama, de máskor vidámabbat mesélj nekünk, amiben lovak is vannak - kérlelte Csabika, és kedvesen, hogy meg ne bántsa azzal, amit mond, elé térdelt, és átölelte a mama két lábát. A gyermeki szeretet csodálatos megnyilvánulásai voltak ezek.

Losonczy Léna

Elődeim nyomdokán

A tisztes és ronda könyvtárépület a város főutcáján terpeszkedett. A mögötte húzódó sikátoron két bolt és néhány rozoga lakóház osztozott.

A későnyári délután vakító fényével dacolva elindultam a közkönyvtár ajtaja felé. A hátsó bejárathoz mentem. A levegő megrekedt a szűk utcácska kemencéjében.

Megállapítottam, hogy az épület újból a színét változtatja, ezúttal narancs-sárgáról bolhaszínűre.

A „tettes” - a takarítószerházból csoszogott elő. Lassan, nagyon lassan jött. Vánszorgás volt ez inkább. Egy születésétől gyenge lábakkal megvert asszony mozgásával közeledett. Orvos szomszédunk, így magyarázta: „Itt a gerincoszlop, a gerincső sérüléséről van szó... A kötőszövetek sérültek meg. Az is hihetetlen, hogy egyáltalán járni tud.” Nekünk nem volt csoda! Nekünk az érte mondott imák szükséges következménye volt, az, hogy járni tudott. Ha nehezen is, ha lassacskán is.

Egyik kezében hígító üveget, a másik kezében ecsetet szorongatott.

- Jó napot Éva néni!

- Jó napot... jó napot... - morogta. Aztán megindult kifelé, de közben még hátrafordulva, szűrös pillantást vetett rám. Sokat csatáztam az öregasszonnyal! Nem ok nélkül persze...

Az idős takarítónő csendes magányát ugyanis gyakran enyhítette azzal, hogy festett...

Évente legalább egyszer átmázolta az egész közkönyvtári épületet, minden esztendőben más-más színűre.

Ha csak egy kicsit is tűrhető volt az idő, feltétlenül fenn gubbasztott valahol az eresz alatt, és serényen forgatta az ecsetet. Kovács-orvos, akárhányszor arra ment és meglátta a vénasszonyt fenn gubbasztani... mindig összerázkódott. Azt várta - Éva néni - mikor fog leesni. A magam részéről - én már elfogadtam a csodát valósnak, így nem kíméltem az öreglányt. Mert úgy éreztem ő sem kímélne az én szememet. Védekezni kellett a pacsmagolásai szörnyű következménye ellen. Még hozzá úgy védekeztem a zöld-sárga, máskor lilakék látvány ellen, hogy ahogy a közelbe értem, tekintetemet mereven a földre szegeztem...

... Így legalább nem kellett látnom Éva néni mázoló szenvedélyének eredményét.

Apám irodája a hátsó traktusban volt. Az íróasztala mellett ült és kereszt-rejtvényt fejtett. Halkan mellé settenkedtem és a fülébe súgtam:

- Jó napot! Nemsokára záróra.

- Jé, hát itt vagy? - örvendezett.
- Éva néni megint fest... - mondtam tompa hangon.
- Hagyd rá! El kell néznünk neki, hiszen ez az egyetlen öröme. Ő csak a rokkantat látta benne, én viszont a széperzék-gyilkost.

Vitatkoztunk egy kicsit. Apa sokkal elnézőbb volt, mint – szerintem - kellett volna. Ő mindig jószívű volt. Az sem érdekelte, hogy ujjal mutogattak rá, mint a cifra könyvtár „urára”, és háta mögött vihorásztak.

Megvártuk azt a néhány percet, ami még hátra volt a kölcsönzési időből.

Aztán magukra hagytuk a porosodó köteteket.

Hazasétáltunk. Édesapám lassan, csak nehézkesen tudott mozogni. Besántikált az ódon házba. Fürgén csomagolni kezdtünk. Bepakoltunk a piros Skodába. Apám bemászott a kormány mögé. Üldözőbe vettem a kutyámat. Begyömöszöltem a csomagokat, azután Báránykát, az én sihederkorban lévő kuvaszomat is. Némi segítséggel ugyan, de azért elég készségesen mászott be a kocsiba, és miután kizsaratolta magának az ablak melletti ülést, jó hangosan horkolni kezdett. Nem zavartuk meg az álmát méltatlankodással, hiszen utazás közben - tizenéves autónkkal járva - amúgy is hozzászoktunk a zajhoz.

Becsültem a kocsinkat! Piroska - egyszerűen hihetetlen volt, milyen vitézül vágott neki ennek az útnak is. Kíméletlenül meghajszoltuk szegényt. Figyelembe se vettük szüntelenül fortyogó hűtővizét, hörgő motorját.

A következő falu határánál kis kényszerpihenő következett. Elmentem, hogy vizet kérjek Piroska felforrrt hűtőjébe.

Mire visszaérkeztem, Apu már javában szerelt. „Született ezermesterként”, minden lelhető alkalommal szétszedte a kocsi motorját, ablaktörlőjét, vagy más alkatrészét, amit aztán csak nagy ügyel-bajjal tudott a helyére illeszteni.

Mivel sűrűn előfordult az ilyen szerelési láz, nekem ilyenkor - mivel hiába próbáltam lebeszélni az autószerelésről - csak az ima maradt:

„...Örökkévaló, ne engedd, hogy végleg tönkregye az autót...”

Alkonyattájt értük el a nagyszüleim faluját. A poros út melletti fák eső után sóvárogtak. A trágyaszag éppúgy beáramlott a nyitott autóablakon, mint a most sült kenyér illata.

Bárányka kidugta gumós orrát a sebesség szelébe, új és új illatokat szimatolt.

Piroska lefordulva a műútról egy kisebb földúton zötykölődött. Az utca legvégén sárgára festett ház tűnt fel, előtte aprójóságok szaladgáltak.

- Ott van, ni! - suttogta lázasan Apám, a házra mutatva. Egy másodperccel később beletaposott a fékbe, és Piroska röpke sikollyal megtorpant.

- Nem kellene így fékezned!

- A kavicsok miatt volt... - Ezen elrágódtam egy darabig.

- De ezen az úton egyáltalán nincs kavics, csak por - jelentettem ki végül, nézetem szerint vitathatatlan logikával.

- Persze, hogy itt nincs kavics - vetette oda kurtán. A „kavicsos” csak amolyan szólásmondás. Ebben az esetben nyilvánvalóan azt jelenti, hogy rossz az út - fűzte hozzá magyarázólag.

Elvitatkoztunk volna még egy ideig, de Báránka megérezte a csirkék szagát. Kiugrott az autó ablakán és elszántan üldözőbe vette a jércéket, át meg átugorva az árvácskákkal beültetett faládákat.

A ház felé lépve megláttam a hátsódudvarban tyúkokat etető nagyanyámat.

Báránka és a csirkék háborújának zaja idecsalogatta.

Hangos kiáltással köszöntötte édesapám, amit ő ezúttal is szelíd mosollyal fogadott.

Lassan odaléptem mellé. Átöleltem. A csend lassan ránk borul.

- „Gyertek már be a házba!” - szólalt meg végül halkan nagyanyó. Elöl apával, hátam mögött vele beléptem a házba, amelyet éppúgy ismertem, mint a sajátunkat.

Nagyapa a kisszobában gubbasztott, egy könyv fölé hajolva. A válla fölött - a lélegzetemet is visszafojtva - beleolvastam:

„Mindaddig, amíg nyugalmat ad az Úr a ti atyáitok fiainak, mint néktek és azok is bírhatják a földet, amelyet az Úr, a ti Istenetek ad nékik a Jordánon túl: azután térjete vissza, ki-ki az ő örökségébe, amelyet adtam néktek.”¹

Lassan hátráltam egy-két lépést...

Nagyapám süket volt - szinte földsüket. Legalábbis olyankor, ha valami neki nem tetszőre ösztönözte a hozzászóló „hang”, ám kiválóan meghallotta, sőt meg is válaszolta a „vacsora”, „ebéd” szavakat, ha mégoly halkan és távol is suttogetta el zárt konyhájában azt élete párja.

Halkan szólongatni kezdtem:

- Papa! Nagypapa!

Koncentráltól feszült, elgyötört arccal - de azonnal hátrafordult:

- Drága gyermekem! - simogatta meg a fejem. Majd nekem szegezte a kérdést:

- Apádat hol hagytad?

- Azt hiszem a konyhában vannak - tűnődtem el.

- Gyerünk! - rendelkezett. Aztán megindult nehéz lépésekkel. Utána balagtam.

A konyhában a régi sparhelten melegedett a vacsora. A langyosodó étel illata lassacskán átjárta a levegőt. Apám gyújtóssal élesztgette a tüzet.

¹ Isten szava Mózeshez a második törvénykönyvben

- Fiam! De régen nem láttalak! - dörrent az öreg hangja. S kék szemében olyan leplezetlen öröm villant fel, hogy meglódult benne a szívem. Apa lelkesen viszonzta az ölelést.

- Három hete jártunk erre? - fordult hozzám segítségért.

- Úgy körülbelül! - válaszoltam.

- Már ideje volt benéznetek! - Apám csak bólintott.

Mi nők közben csendesen hozzákezdünk a terítéshez...

Miközben a tányérokat rakosgattam, a szemem megakadt az öreg szekrény tetején álló ünnepi gyertyatartón. A menora csillogott-villogott.

... A családukban nem volt meg a buzgó ájtatosság, sem a hit a kabbala számmisztikájában. A vallásunkban is csak mértékkel hittünk.

Nagyapó egyszerű, nagyon szerény ember volt. Amilyen óriás, olyan jószívű. A felesége a lehető leghétköznapiabb asszony volt. Dolgos, odaadó, jó anya. Amilyen nagytermetű volt az ura, olyan apró és gömbölyű ő.

... „Kettő-kettő” - hasonlíthattam apám nagy termetét és nagyapámét, nagyanyám gömbölyűségét és az én testalkatomat.

... Amióta az eszemet tudom, megtartottuk a zsidó ünnepeket, ahogy a legtöbb keresztény a karácsonyt, a húsvétot.

... Történeti értéként elfogadott volt a Biblia, de a família nagy része számára már régóta nem volt a hit, az istenimádás alapja. Legalábbis eddig így volt!

... A családfő ugyanis mostanában - közel a nyolcvanhoz - szellemi fölfedezések csodás világára bukkant, amit szeretett volna velünk is megosztani.

Megszerette a Tórát és olvasni kezdte a talmudot is.

„A talmud olyan, mint a tenger. Egy életen át olvashatja az ember, mégsem ér át egyik partról a másikra” - hangoztatta.

Buzgón tanulmányozta a törvényeknek és szokásoknak ezt a nagy gyűjteményét. Órákon át olvasta Mózes öt könyvét, a Tórát, minden művek legszentebbjét...

Vacsora után csendben összeszedtem egy kis vacsorának valót Báránynak.

Éreztem, ahogy a csirkehús leves áramlik a bensőmben. Jó érzés volt. Kiséáltam megetetni a kutyámat. A frissen meszelt palánkkerítés szaga keveredett a virágok és a ház körüli jószágok illatával.

Odabenn a férfiak beszélgettek. Nagyanyám a mosogatással szöszmötölt. Nagyapám harsány hangja ütötte meg a fületem az esti csendben:

- „Milyen csodálatos volt a magamfajta kiszolgált katonának Józsué, Gedeon és Joáb nagyszerű hadjáratairól olvasni! És azok a remek asszonyok, Ruth, Eszter, Sára és Debóra!”

Elhessegettem néhány kotnyeles csirkét. Megvakartam Báránka nyakát, s közben újabb szavakat hozott felém a szél:

Apám Csendesebb hangon beszélt:

- „A Biblia tele van sikeres háborúkkal. Izrael híd a sötétség és a világosság között, ezért seregével az Örökkévaló hatalma van és nincs a földön erő, amely megállíthatná...”

Mélységes öröm járta át a szívemet, amikor nagyapám és apám szavait hallgattam.

Teljesen átjárt az a mély bizonyosság, hogy családom a Mindenható áldott népéhez tartozik, és hogy Ő a XXI. Század közeledtével is megtartja ígését, amit Ábrahámnak tett.

Lekuporodtam az egyik árvácskás faláda mellé, majd megkerestem hátizsákomat, előráncigáltam a Bibliámat. Olvasni kezdtem hangosan:

„Nem engedi, hogy lábad inogjon: nem szunnyad el a te őriződ...”²

Tekintetemet az égre emeltem: „Örökkévaló segíts, hogy a Te utaidon járjak...”

Letettem a Bibliát és emlékezetből mondtam tovább:

„Ímé nem szunnyad és nem alszik Izraelnek őrizője!”

Madarasi Mónika

Díjazottak névsora

Résztvevő neve	Korcsoport	Helyezés
Lenhardt Bálint	1	I.
Gordos Anett	1	II.
Baranyi Tünde	1	III.
Daniel Boglárka	2	I.
Urbancsok Anett	2	II.
Leitold Levente	2	III.
Török Luca	2	Különdíj
Haris Mária	3	I.
D.I.Á.	3	II.
Kovács Szilvia	3	II.
Nagy Nimród László	3	III.
Nagy Roberta	3	Különdíj
Vér Bernadett	3	Különdíj
Sebők Mihály	4	I.
Sebestyén András	4	I.
Bujáki Livia	4	II.
Süge Ferenc	4	II.
Balogh Árpádné Kulcsár Erzsébet	4	III.
Salamon Ferenc	4	III.
Bráz János	4	Különdíj
Farkas Viola	4	Különdíj
Dr. Fegyveres Mária	4	Különdíj
Horváth Ágoston Gusztáv	4	Különdíj
Kiss Ibolya	4	Különdíj
Dr. Kovács József	4	Különdíj
Madarasi Mónika	4	Különdíj
Márffyné Horváth Henrietta	4	Különdíj
Tóth Anna	4	Különdíj

Kalotai Kincső Luca Kalotai Írisz Virág Kalotai Kira Édua Kalotai Ildikó Kinga	Családi kategória	Különdíj
Kiss Bence Kiss Boglárka Kiss Daniella	Családi kategória	Különdíj

Elismerő oklevél

a legtöbb pályázatot beküldő iskolák részére

- Jovan Jovanović Zmaj Általános Iskola – Magyarkanizsa, Szerbia
- Kinizsi Pál Általános Iskola és AMI – Nagyvázsony
- Nagyboldogasszony Kéttannyelvű Katolikus Ált. Isk. – Jászberény
- Penészleki Általános Iskola – Penészlek

2013-ban pályázatot beküldők

Pályázó neve	Település	korcsoport
Abari Julianna	Debrecen	4
Ádám Józsefné	Budapest	4
Albert Ágnes	Cegléd	4
Albert Ferenc	Budapest	4
Anatole Hongrois - Farkas Antal	Németország	4
Andirkó Imre	Penészlek	2
Aranyos-Gabányi Krisztina	Nyíregyháza	4
Árvai János	Hejőpapi	3
Aszódi-Blum Éva		4
Bakonyi Ferencné	Keszthely	4
Balázs Szilvia	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	3
Balázsi Ildikó Ágnes	Nyíregyháza	4
Balogh Árpádné Kulcsár Erzsébet	Budapest	4
Balogh P. Hédi	Táp	4
Bánhalmi Marianna	Miskolc	4
Bányász Viktorné	Debrecen	4
Baranyi Tünde	Erdély (Románia)	2
Batizi Eszter	Monorierdő	2
Belme Bernadett		1
Belme Szabolcs	Somogyvámos	1
Benkovics Judit	Pápa	
Benkő Tímea	Felvidék (Szlovákia)	4
Bereczky András	Penészlek	1
Bernárd Emese		4
Berta Katalin	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	
Bige Szabolcs Csaba	Püspökladány	4
Birta-Székely Noémi	Erdély (Románia)	4
Bodnár Zsuzsa	Szeged	4
Bognár Papp Irén	Pécs	4
Borza Richárd	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	1

Borzon György	Fehérgyarmat	4
Böröczky Katalin	Halászi	3
Bráz János	Veszprém	4
Budai Bence	Jászberény	2
Bujáki Livia		4
Dr. Czapák Sándor	Debrecen	4
Csányi Eszter	Eger	3
Csehák Csenge	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	2
Csehk Edit	Miskolc - Tornaszentjakab	4
Cselei Lászlóné	Budapest	4
Csendes Tulaszi	Somogyi kis falu	4
Cserháti Márta	Eger	4
Csider Sándor	Szombathely	4
Csikós Gábor		3
Csóka Lidia	Debrecen	2
Csonka Levente	Debrecen	2
Csontos Márta	Tiszafüred	3
Csorba János	Gödöllő	4
Csorba Nóra	Szerencs	
Csordás Ákos	Nyíregyháza	3
Daku Petra	Penészlek	1
Daniel Boglárka	Erdély (Románia)	2
Decsiné Kiss Márta	Alsóörs	4
Deli Klára	Kecskemét	4
Demjén Ildikó Ágnes	Budapest	3
Dobos Istvánné Szabó Szilvia	Budapest	4
Dobra Jenett	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	
Dömötör Nagy Dóra	Érd	3
Dreska Ildikó	Székesfehérvár	4
Egyed Liliána	Nagyvázsony	2
Elek Ádám	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	1
Emericzy Enid	Gödöllő	4
Engi Krizstina		3
Fábián-Rigó Eszter	Jászberény	
Faragó Józsefné	Dombóvár	4

Farkas Klaudia	Nagyvázsony	2
Farkas Viola	Budapest	4
Fedák Anita	Karácsond	4
Dr. Fegyveres Mária	Debrecen	4
Fehér Lilla	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	2
Fehér Majzik Sarolta	Újszász	4
Fekete László	Felvidék (Szlovákia)	4
Felbert Zsolt	Veszprém	4
Ferkai Luca Anna		3
Ficsor család	Mohács	
Filepné Tózsér Gertrúd	Nógrádsáp	4
Fodor Gabriella	Paks	4
Fülöp-Lehoczky Rella	Budapest	3
Gál Nikolett	Tépe	3
Gedó Gáborné	Újkígyós	4
Gera L Krisztián	Budapest	
Gergely Sára	Budapest	4
Gordos Anett	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	1
Görcsösné Pohobics Ágnes	Miskolc	3
Gőri Istvánné	Somogyvámos	4
Gőri Rádha	Somogyvámos	1
Gubik Dávid	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	1
Gubik Vanessza	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	1
Gyebnár Ildikó-Zentai Eta	Budapest	4
Gyimesiné Behina Éva Katalin	Debrecen	4
Győry Tamás	Jászberény	2
Haris Mária	Budapest	3
Herczeg Alexandra	Pécs	3
Holczhauser Ábel	Nagyvázsony	2
Horváth Ágoston Gusztáv	Gyöngyös	4
Horváth Gábor	Balatonfüred	4
Horváth Kornél	Jászberény	
Horváthné Vándor Barbara	Nógrád	4
Horváthy Irén	Őrbottyán	4
Húri Valéria	Tiszalök	4

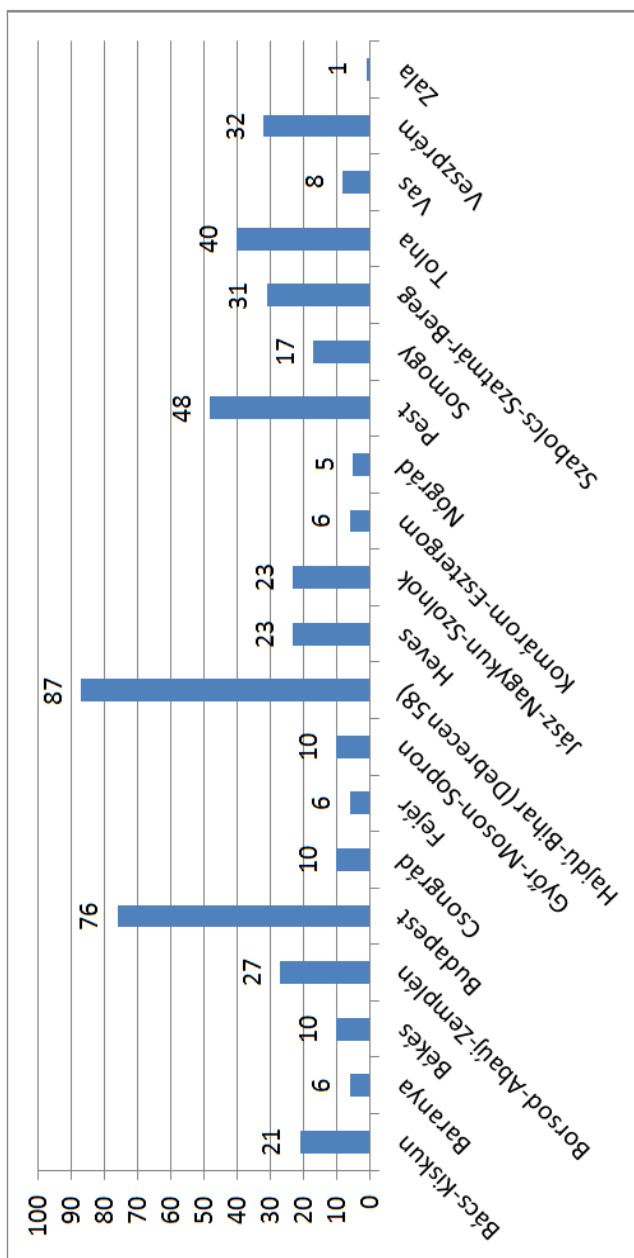
Istók Anna	Gödöllő	4
Jakus Donát	Jászberény	
Jales Irén	Budapest	4
Jámbor László	Veszprém	4
Dr. Józsa István	Szekszárd	4
Juhász Gyuláné Vanyó Erzsébet	Noszvaj	4
Juhász János	Bekecs	4
Juhász Kató	Miskolc	4
Kádár Valéria	Tárnok	4
Kajdy Géza	Budapest	
Kajdy Zita	Budapest	3
Kalmár Tiborné	Pápasalamon	4
Kalotai család	Győrújbarát	
Kandikó Levente	Nagyvázsony	2
Karászi Ramóna	Penészlek	2
Kardos Márton	Nagyvázsony	2
Kárpátné Marton Éva	Budapest	4
Kaszás Ildikó	Jászberény	3
Katona Szilvia	Mezőtúr	4
Kerecsi Katalin		
Kerner Mariann	Veszprém	3
Kincses Enikő	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	1
Kis Iván Imre	Penészlek	2
Kisgyörgy Ágnes	Erdély (Románia)	4
Kiss Bernadett	Győr	2
Kiss család	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	3
Kiss Edit	Szarvas	4
Kiss Ibolya	Szeged	4
Kiss Szilvia	Kecskemét	4
Kiss Tamás	Penészlek	1
Kocza Rita	Jászberény	
Kocsán László	Jászberény	4
Kocsis Zsuzsanna	Kiskunhalas	3
Kondás Emese	Penészlek	2
Kormos Kata	Szentendre	3

Kovács Gáborné Szűcs Ilona	Miskolc	4
Dr. Kovács József	Budapest	4
Kovács Katalin	Oroszlány	3
Kovács László	Erdély (Románia)	2
Kovács Szilvia	Miskolc	3
Kozák Vilma	Budapest	4
Könnyű György	Penészlek	1
Kötél Róbert	Nagyvázsony	2
Küzmös Mariann	Penészlek	1
Lakatos Anett	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	1
Lantosi Nóra	Törökbálint	3
Laza Máté	Penészlek	2
Lehel Márton	Budapest	2
Leitold Levente	Nagyvázsony	2
Lena Belicosa	Parád	4
Lenhardt Bálint	Budapest	1
Losonczy Léna	Szamosszeg	4
Lőrincz Szilvia	Penészlek	2
Lukács Eszter	Kurityán	2
Madarasi Mónika	Debrecen	4
Madarász Danka	Somogyvámos	2
Majorosné Jósvai Éva	Miskolc	4
Makuch Mihály	Pásztó	4
Márffyné Horváth Henrietta	Vasvár	4
Márkus Mária	Budapest	3
Marton Boglárka	Nagyvázsony	2
Matuz Kata	Tiszaújváros	3
Mátyás Vivien	Nagyvázsony	2
Mátyus Arnold	Penészlek	3
Mátyus Márkó	Penészlek	2
Miczki Gábor	Hatvan	4
Mohai Aletta	Baja	3
Molnár Mónika	Pécs	4
Mona	Várpalota	4
Móré Irén	Budakeszi	4

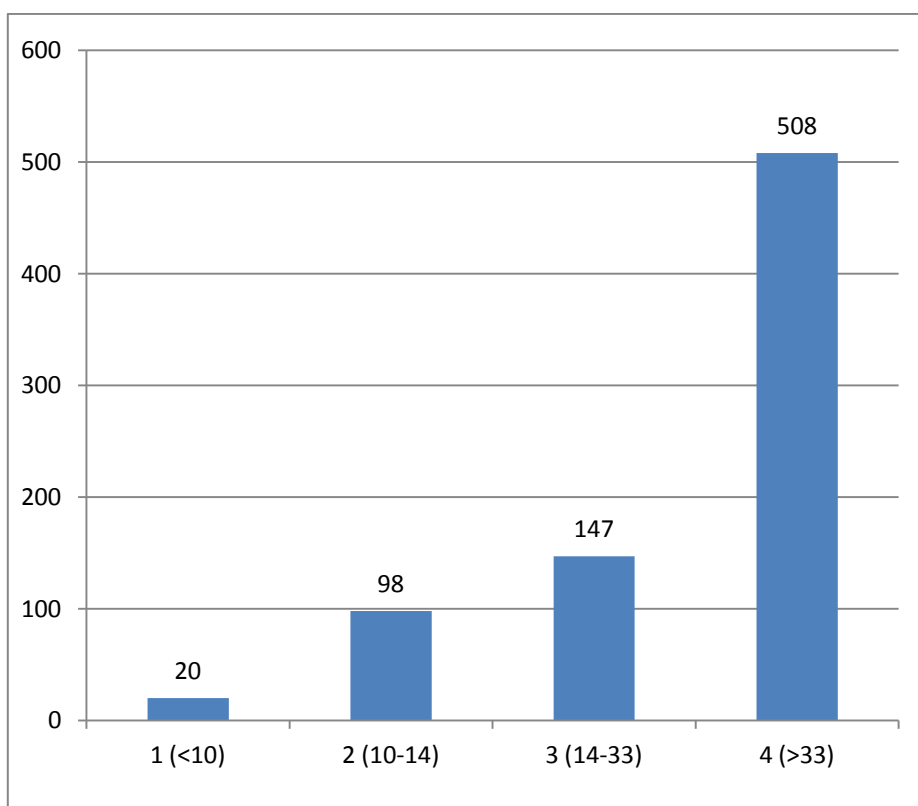
Mráz Fanni	Etyek	3
N. Suszter Mária	Erdőkertes	4
Nádházi Kitti	Püspökladány	2
Nagy Daniella	Jászberény	2
Nagy Eszter	Jászberény	2
Nagy Flóra	Jászberény	
Nagy Ibolya	Hajdúnánás	4
Nagy Kálmán	Mohács	4
Nagy Mária	Tab	
Nagy Mira	Jászberény	
Nagy Nimród László	Erdély (Románia)	3
Nagy Roberta	Erdély (Románia)	3
Németh Cintia	Pér	2
Németh Katalin	Somogyvár	3
Németh Kavirádsz Kristóf	Somogyvámos	2
Némethné Péntek Zsófia	Ajka	4
Nyilas Kálmánné	Nógrád	4
Olasz Sándorné Jeles Ilona	Hajdúdorog	4
Olasz Zoltán	Hajdúdorog	3
Pál Judit	Kaposvár	4
Palóczy Tímea	Máriapócs	4
Pej Erika	Veszprém	4
Perger Szabina	Nagyvázsony	2
Pesti Kata	Jászberény	
Pilisi Rebeka	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	2
Piros Balázsné Pozdora Enikő	Debrecen	4
Portáné Horváth Ágnes	Budapest	4
Prokai Tivadarné		4
Radmila Markovic	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	4
Rátkay Edit	Budapest	4
Risai Ildikó	Jászberény	4
Rodé Klára	Budapest	4
Róna J. László	Dunaharaszti	4
Rózsás Ágnes	Budapest	3

Rózsásné Kubányi Andrea	Budapest	4
Salamon Ferenc	Erdély (Románia)	4
Sánta J.Ede	Somogyszil	
Sas Ágnes	Püspökladány	2
Schmidt Anna	Jászberény	
Schönberg Éva	Erdély (Románia)	4
Sebestyén András	Budapest	4
Sebők Mária	Szeged	3
Sebők Mihály	Erdély (Románia)	4
Sepsi Sándor	Tiszavasvári	4
Seres Lajos	Üllés	4
Simon Flóra Veronika	Debrecen	2
Simon Péter	Szeged	3
Somi Zsuzsanna	Eger	4
Somogyi Dénes	Eger	4
Straub Viktória	Nagyvázsony	2
Sugár Erika	Budapest	4
Süge Ferenc	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	4
Szabados Mónika	Budapest	3
Szabó Alex	Penészlek	1
Szabó Gabriella	Szeged	4
Szabó Krisztina	Érd	4
Szabó Tamás	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	1
Szarvas Imola	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	2
Szász-Mihálykó Mária	Erdély (Románia)	4
Szmola Regina Mária	Gyomaendrőd	3
Szórádi Dzszenifer	Nagyvázsony	2
Szorcsik Ivett	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	1
Szőnyi Krisztián	Penészlek	1
Szücs Boglárka	Várpalota	2
T. Ágoston László	Budapest	4
Tácsi István Attila	Gyál	4
Takó Ernő Attila	Budapest	4
Taschner Katalin		3
Tereba-Kovács Szilvia	Jászberény	

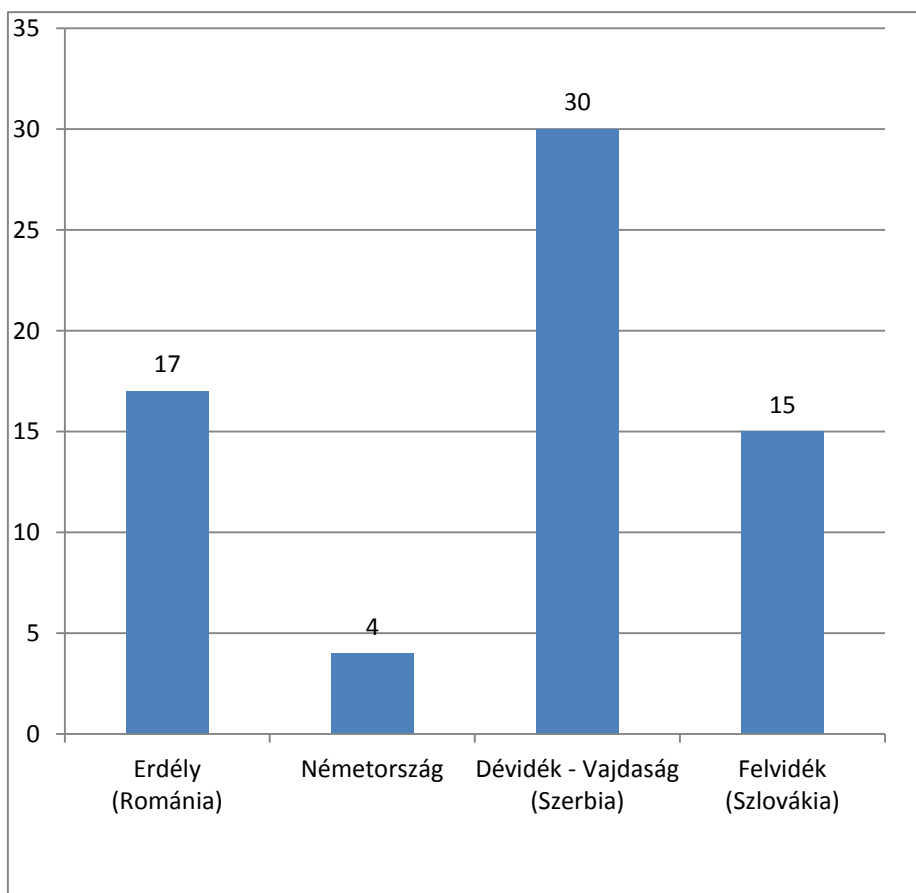
Tocko Tamara	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	2
Tolmácsi Norbert	Szalkaszentmárton	2
Tompa Istvánné Varga Katalin	Harka	4
Tóth Adrienn	Jászberény	
Tóth Anna	Kaposszekcső	4
Tóth Eszter	Sárisáp	3
Tóth Dénes		
Tóth György Miklósné	Kállósemjén	4
Török Erik	Nagyvázsony	2
Tratyik Kitti	Délvidék-Vajdaság (Szerbia)	2
Trunkos Bence	Makkoshottyka	3
Tuza Tibor	Sírok	3
Tücsök Jánosné	Tiszasüly	
Újhelyi Mónika	Dombóvár	4
Urbancsok Anett	Szarvas	2
Várfalvy Emőke	Budapest	3
Varga Csaba	Kaposvár	4
Varga Hanna	Székesfehérvár	3
Varga Judit	Penészlek	3
Varga Lajos	Dombóvár	4
Vári Ferenc	Kondoros	4
Vasi Ferenc Zoltán	Tata	4
Vehofsics Erzsébet	Győr	4
Vér Bernadett		3
Veréb Árnika	Veregyház	3
Verebélyi Lajosné Tóth Viktória	Ajka	4
Veres Kincső	Újfehértó	2
Victoria Smith	Dorog	3
Zombori Erzsébet	Püspökladány	4

Pályázó személyek megoszlása megyénként

Pályázatok korcsoport szerinti bontásban

Pályázó személyek határon túlról

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	6
Zsűri	7
Születésnap.....	8
Mondd meg az igazat!	10
Amikor kicsi voltam.	13
Hogyan váltunk szülőkké	15
A tíz legszebb szó.....	16
A zentai korzó	18
Nagyanyó mesél.....	20
Karácsony 1989-ben.....	23
Elúszott a pici gumicipő.....	25
A tündér.....	28
Miért palacsinta a palacsinta?	32
Ugye sokszor hallottuk már azt a szülőktől.....	37
Szentjakabi mesék	38
Fanni csutkababája	42
Cili a családban	45
Szomorú karácsony	47
Történetek	48
Cserkészkaland.....	51
Az én karácsonyom	55
Roszcsony Márti.....	57
Magdika, a spórolós feleség	61
Ti nem a hasamban, hanem a szívemben fogantatok	64
Nagyszüleim történetei.	66
Bakonycsernye	67
Amikor először voltam az Operában.....	71
Életrajzi mozaikok	74
Már hogyan szeretném a focit, mikor.	90
Az időskornak sok a mondanivalója	92
„Amikor kicsi voltál...” „Amikor kicsi voltam...”	100
Kutyafiak és gyermekek.....	103
Kutyát kérek karácsonyra.....	105
Az öreg drótos	111
Elveszett emlékek.....	115
Kedves emlékek	118
Mami főzzél valami finomat! Mesét mondasz?	125

Emlékfószlányok nagyapámról.....	131
A legszebb ajándék	134
Tavaszi szerelem.....	137
Napa emlékére	141
Dédapám, a magyar díjlovaglás örökös bajnoka	144
Édesapám mesélj!	145
Nagymama mesél.....	147
Dédnagymama visszaemlékezése	148
„Ápoljuk Őseink emlékét”	150
Janamesék	158
A kétlábú kiscsizma	164
A régi idők emlékezete	166
Három a testvér.....	168
A munka gyümölcse	181
Találkozás	187
Menekülés a semmiért	190
Nagyapa élete.....	192
Megjárta a Don-kanyart	193
Mindennapi kenyérünk	195
Alvósbaba	201
Ne félj, csak higgy!	203
A második világháború.....	206
Egy elveszett kisgyerek története.....	207
Egy régi karácsony.....	209
Elődeim nyomdokán	212
Díjazottak névsora	217
Elismerő oklevél	218
2013-ban pályázatot beküldők	219
Tartalomjegyzék	230
Köszönet a tanító, és tanár néniknek!	232

Kiadványunk

Dr. Kövér László, a Magyar Országgyűlés Elnöke,
Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata,
és az egyesület számára felajánlott 1%
segítségével jött létre.

Ezúton is köszönjük
szerető támogatásukat!

Köszönet a tanító, és tanár néniknek!

Segítő tanító nénik, tanár nénik, akiknek megismertük a
nevét 2013-as pályázatunknál:

Balázs Bernadett
Frühwirth Ildikó
Gere Edit
Kiss Mária
Ladóczki Gizella
Szász-Mihálykó Mária
Tóthné Váli Gabriella

... és köszönjük a sok névtelen segítséget is!

További kötetek megjelenését segítheti befizetett adója 1%-ának felajánlásával
„Mosolyvirág” Nagycsaládosok Debreceni Egyesülete

18559547-1-09